

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๕๕

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕

เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว กรณีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนและบริษัท หรือไม่

ประธานวุฒิสภาขึ้นคำร้อง ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา (นายวิจิต พูลลาภ กับคณะ รวมสามสิบสองคน ดังปรากฏรายชื่อท้ายคำวินิจฉัยนี้) ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓มายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ และมาตรา ๒๐๘ ประกอบมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง ได้ความว่า นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภา และคณะ รวมสามสิบสองคน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องและวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบัน (นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี) สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) เพราะได้กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ โดยได้ “ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน” ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี คือ

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด
๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท ริงสิตน้ำผลไม้ จำกัด
๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด
๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด
๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด
๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม เป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด และบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด
๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีแอส จำกัด และบริษัท โรแอล โฮลดิ้งส์ จำกัด
๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด
๙. นายวัฒนา อัสวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย
๑๐. นายรักษ์ ดันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นหุ้นส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู

ศาลรัฐธรรมนูญได้ประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องนี้สืบตั้งครั้ง ให้โอกาสผู้ร้องและผู้ถูกร้องแถลงหรือชี้แจงก่อนการวินิจฉัย และได้ออกนั่งพิจารณาในวันที่ ๒๕ และ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔ เพื่อรับฟังคำแถลงของผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง คำเบิกความของพยาน การซักถามและซักค้านพยาน รวมทั้งให้หน่วยราชการ บริษัท และห้างหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้อง ชี้แจงและจัดส่งเอกสารหลักฐาน เพื่อประกอบการพิจารณาดังนี้

๑. กรณีนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ

๑.๑ นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓
ชี้แจงว่า

๑.๑.๑ บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม
๒๕๓๓ มีทุนจดทะเบียน ๑ ล้านบาท แบ่งออกเป็น ๑,๐๐๐ หุ้น มีกรรมการห้าคน โดยผู้ถูกร้อง
เป็นกรรมการร่วมด้วยและถือหุ้น ๑๕๐ หุ้น นับแต่จดทะเบียนจัดตั้งจนถึงปัจจุบัน บริษัทไม่ได้ประกอบ
กิจการใดๆ ทั้งไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร ไม่ได้จดทะเบียนเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม
ไม่เคยเรียกประชุมกรรมการ ไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เคยส่ง
บัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์ และไม่เคยติดต่อกับกระทรวงพาณิชย์หรือพาณิชย์จังหวัดไม่ว่าในเรื่องใดๆ

๑.๑.๒ ตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด บริษัท ไม่เคย
ติดต่อกับผู้ถูกร้องในฐานะผู้ถือหุ้นหรือกรรมการแต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นการบอกกล่าวเกี่ยวกับกิจกรรม
ของบริษัท การเรียกประชุม การแบ่งเงินปันผล หรือการใดๆ และไม่เคยขอให้ผู้ถูกร้องลงชื่อ
เข้าประชุม หรือทำนิติกรรมใดๆ อีกทั้งไม่มีการเรียกให้ชำระค่าหุ้นหรือออกไปรับรองหุ้นแต่อย่างใดทั้งสิ้น
เมื่อประมาณต้นปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องเคยพบนายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจลงชื่อ
ผูกพันบริษัท ได้แจ้งว่า ไม่มีประโยชน์ที่บริษัทจะดำเนินกิจการต่อไป เพราะผู้ถือหุ้นและกรรมการ
แยกย้ายกันไป งานที่คิดว่า จะทำร่วมกัน ก็ไม่มีผู้ใดใส่ใจอีกต่อไป จึงขอให้เลิกบริษัท นายภูเมธ
ด้านพัฒนาภูมิ ก็เห็นด้วย และรับปากว่า จะไปดำเนินการดังกล่าว ในเวลาต่อมาเคยมีผู้แจ้งให้ผู้ถูกร้อง
ทราบว่าได้เลิกบริษัทแล้ว แต่ไม่มีการส่งคืนทรัพย์สินหรือเงินค่าหุ้นใดๆ เพราะไม่เคยมีการชำระมาก่อน
จึงเป็นเหตุให้ผู้ถูกร้องเข้าใจโดยสุจริตว่า บริษัทได้เลิกการประกอบกิจการและการจัดตั้งแล้ว และ
ผู้ถูกร้องก็พ้นจากภาระทั้งปวงที่เกี่ยวกับบริษัทแล้ว

๑.๑.๓ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งใด
ในบริษัทที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันมิได้นั้น มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกัน
และปิดกั้นมิให้นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์
ในบริษัทเอกชนที่ตนเข้าไปมีส่วนได้เสีย หรือดำรงตำแหน่งในบริษัทดังกล่าว ซึ่งน่าจะเป็นบริษัทที่
ดำเนินธุรกิจอยู่ มิได้หมายความว่ารวมถึงบริษัทที่ได้ประกอบธุรกิจ หรือไม่มีการดำเนินกิจการใดๆ
ซึ่งถือว่าเป็นบริษัทร้าง รอนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทเพิกถอนตามกฎหมายเท่านั้น ดังกรณีของ
บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ซึ่งรอการเพิกถอนหรือขีดชื่อออกจากทะเบียนตามประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๔๖

๑.๒ ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงบริษัท ศิรินคร การท่องเที่ยว จำกัด ให้ชี้แจงและจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้อง ให้จัดส่งรายงานการประชุมกรรมการบริษัท ที่พิจารณาเรื่องการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้อง และ ให้จัดส่งรายงานการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นบริษัทปี ๒๕๕๒ ภายในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ โดยส่งถึงบ้านเลขที่ ๑๕๕/๑ ถนนศรีธรรมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช รหัสไปรษณีย์ ๘๐๐๐๐ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานบริษัทตามที่ได้จดทะเบียนไว้ ปรากฏว่า ที่ทำการไปรษณีย์นครศรีธรรมราชส่งคืนผู้ฝาก โดยแจ้งเหตุขัดข้องที่นำจ่ายผู้รับไม่ได้ว่า “ไม่มีผู้รับตามเจ้าหน้าที่”

๑.๓ กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ปี ๒๕๕๐ ถึงปี ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นช่วงเวลา ที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ของบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ในช่วงเวลาดังกล่าว

๑.๔ สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราชมีหนังสือ ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบเกี่ยวกับบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ในช่วงเวลาตั้งแต่ผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจนถึงวันที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภา ดังนี้

๑.๔.๑ ในช่วงระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ตามเอกสารทางทะเบียน ปรากฏว่า มีชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว

๑.๔.๒ ในช่วงระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ไม่มีที่ทำการของบริษัทตั้งอยู่ในอาคารเลขที่ ๑๕๕/๑ ถนนศรีธรรมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช อันเป็นสถานที่ซึ่งระบุในทะเบียนว่า เป็นที่ตั้ง สำนักงานของบริษัท รวมทั้งไม่มีพนักงานปฏิบัติงานประจำ

๑.๔.๓ จากการตรวจสอบเอกสารทางทะเบียน ปรากฏว่า บริษัทไม่เคยส่งงบการเงินประจำต่อสำนักงานทะเบียน ฯ จึงไม่ทราบว่า มีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นทุกระยะเวลา สิบสองเดือนตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่

๑.๔.๔ บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ยังไม่ได้จดทะเบียนเลิกบริษัท และ นายทะเบียนไม่ได้ขีดชื่อออกจากทะเบียนเป็นบริษัทร้าง

๒. กรณีนายอาทิตย์ อุไรรัตน์

๒.๑ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓
ชี้แจงว่า

๒.๑.๑ ผู้ถูกร้องเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทต่างๆ รวมถึงสามบริษัท ต่อมา
เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ทำหนังสือถึงประธานกรรมการบริษัทต่างๆ ทั้งสิบสามบริษัทขอลาออก
จากตำแหน่งกรรมการที่ดำรงอยู่ในแต่ละบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ก่อนมีพระบรมราช
โองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
ต่อมาบริษัทต่างๆ ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้อง ต่อสำนักงาน
ทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร รวมถึงบริษัท จึงไม่มีชื่อผู้ถูกร้อง เป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว
อีกต่อไป คงมีเพียงสามบริษัทที่ยังไม่ได้ดำเนินการ คือ (๑) บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด (๒) บริษัท
เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และ (๓) บริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด เนื่องจากเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็น
ผู้รับผิดชอบดำเนินการของทั้งสามบริษัท ยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นผู้ถูกร้อง
ต่อสำนักงานทะเบียนฯ ทั้งนี้ ผู้บริหารและพนักงานบริษัทรวมทั้งผู้ถูกร้อง ต่างเข้าใจว่า มีการดำเนินการ
จดทะเบียนการลาออกจากการเป็นผู้ถูกร้อง ต่อสำนักงานทะเบียนฯ แล้ว

๒.๑.๒ ผู้ถูกร้องเห็นว่า การทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท
ทั้งสิบสามบริษัท แล้ว ย่อมมีผลตามกฎหมายทันทีเมื่อหนังสือขอลาออกดังกล่าวถึงประธานกรรมการ
บริษัท ประกอบกับการดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องในบริษัทดังกล่าว
ต่อสำนักงานทะเบียนฯ นั้น เป็นหน้าที่โดยตรงของบริษัทที่จะต้องไปดำเนินการ เมื่อผู้ถูกร้องทำหนังสือ
ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทพร้อมกันในวันเดียวกัน ย่อมรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง
กรรมการบริษัทดังกล่าวแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จึงไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๐๘ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยกข้อกล่าวหาของผู้ร้อง

๒.๑.๓ ในกรณีบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด มีหนังสือรับรองของ
สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร ออกให้ ณ วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ ระบุว่า
กรรมการบริษัทมีหนึ่งคน คือ นางบุญนำ อุไรรัตน์ และกรณีบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด มีหนังสือ
รับรองของสำนักงานทะเบียนฯ ออกให้ ณ วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๓ ระบุว่า กรรมการบริษัท
มีสองคน คือ นายประสิทธิ์ อุไรรัตน์ และนายอภิวัฒน์ อุไรรัตน์ โดยกรรมการซึ่งลงชื่อผูกพันบริษัทได้
คือ นายอภิวัฒน์ อุไรรัตน์

๒.๒ นางบุญนำ อุไรรัตน์ ประธานกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องของบริษัท เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมสามรายการ คือ (๑) หนังสือขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ (๒) รายงานการประชุมกรรมการ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง และเห็นชอบการโอนหุ้นของผู้ถูกร้อง จำนวน ๑๕,๗๐๐ หุ้น ให้แก่บุคคลอื่นทั้งหมด และ (๓) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี ๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๓ ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทตามความประสงค์ รวมทั้งรับทราบการโอนหุ้นของผู้ถูกร้อง จำนวน ๑๕,๗๐๐ หุ้น

๒.๓ นายประสิทธิ์ อุไรรัตน์ ประธานกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องของบริษัท เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมสามรายการ คือ (๑) หนังสือขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ (๒) รายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ ซึ่งที่ประชุมมีมติให้ผู้ถูกร้องลาออกได้ตามประสงค์ กับทั้งมีมติให้โอนหุ้นของผู้ถูกร้องให้แก่บุคคลอื่น ๑๗,๕๐๐ หุ้น คงเหลือเพียง ๒,๕๐๐ หุ้น และ (๓) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี ๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๓ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกได้ตามประสงค์ รวมทั้งโอนหุ้น ๑๗,๕๐๐ หุ้น ให้แก่บุคคลอื่น และคงเหลือหุ้นไว้เพียง ๒,๕๐๐ หุ้น

๒.๔ ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ให้จัดส่งเอกสารเกี่ยวกับการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง เพื่อประกอบการพิจารณาของศาล ภายในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ได้แก่ (๑) หนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง (๒) รายงานการประชุมกรรมการบริษัท ที่มีการพิจารณาเรื่องของผู้ถูกร้อง และ (๓) รายงานการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นของบริษัท ปี ๒๕๕๒ โดยส่งถึงบ้านเลขที่ ๓/๒๗๕ หมู่ที่ ๑ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานบริษัท ตามที่ได้จดทะเบียนไว้ มีผู้รับหนังสือดังกล่าวเมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๓ ปราบกฏตามหลักฐานใบตอบรับของไปรษณีย์ที่ส่งคืนศาล แต่ไม่ปรากฏว่า บริษัทได้จัดส่งเอกสารใดๆ ให้กับศาล ภายในเวลาที่กำหนด

๒.๕ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๔ ซึ่งแจ้งเพิ่มเติม กรณีบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ว่า

๒.๕.๑ เมื่อประมาณปี ๒๕๓๒ - ๒๕๓๓ ชาวสวนส้มรังสิต ซึ่งเป็นแหล่งปลูกส้มมากที่สุดในประเทศไทย ประสบปัญหาราคาส้มตกต่ำ (ราคาในขณะนั้นกิโลกรัมละ ๓ - ๕ บาท) ชาวสวนส้มจึงรวมตัวกันเพื่อจะจัดตั้งโรงงานน้ำผลไม้ขึ้น เพื่อการส่งออกและจำหน่ายภายในประเทศ โดยเชิญผู้ถูกร้องเป็นประธาน ผู้ถูกร้องตอบตกลง และมอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท รวมทั้งขอรับการสนับสนุนด้านการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน หากได้รับการสนับสนุนก็จะดำเนินการต่อไป โดยเชิญผู้สนใจจากญี่ปุ่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา มาร่วมลงทุน ต่อมา ได้รับแจ้งจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนว่า ไม่สามารถให้การส่งเสริมในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีได้ พื้นที่ที่ใกล้ที่สุดที่จะให้การส่งเสริมได้ คือ จังหวัดสระบุรี แต่ก็ไกลจากแหล่งปลูกส้ม และผิดวัตถุประสงค์ของผู้เริ่มโครงการที่ต้องการสร้างโรงงานในจังหวัดปทุมธานี

๒.๕.๒ ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนั้นเอง เกิดน้ำท่วมหนักในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ชาวสวนส้มรังสิตได้รับความเสียหายเกือบแสนไร่ ผลผลิตลดลง ราคาส้มจึงสูงขึ้นถึงกิโลกรัมละ ๑๕ - ๒๐ บาท ชาวสวนส้มจึงไม่มีความเดือดร้อนในเรื่องราคาอีกต่อไป อีกทั้งมีผลทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น จนเกินจะลงทุนได้ในขณะนั้น ประกอบกับบริษัทไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ผู้เริ่มโครงการเห็นว่า ไม่ควรดำเนินการจัดตั้งโรงงานน้ำผลไม้ต่อไป จึงตกลงเลิกกิจการที่เตรียมไว้ทั้งหมด

๒.๕.๓ ผู้ถูกร้องมอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการจดทะเบียนเลิกบริษัทแล้ว เพิ่งมาทราบในภายหลังว่า ผู้ได้รับมอบหมายมิได้ดำเนินการให้เป็นที่เรียบร้อย และเอกสารหลักฐานต่างๆ ก็หาไม่พบ แต่ก็ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท และมอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องไปดำเนินการแล้ว

๒.๖ กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๔ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ปี ๒๕๕๐ ถึงปี ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ของบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ในช่วงเวลาดังกล่าว

๓. กรณีนายสุวัจน์ ธิปิตพัลลภ

๓.๑ นายสุวัจน์ ธิปิตพัลลภ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งว่า

๓.๑.๑ เคยเป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซังคอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๓๐ และ ๒๕๓๓ ตามลำดับ แต่ได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ถึงคณะกรรมการบริษัทดังกล่าว ขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ เนื่องจากได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในคณะรัฐมนตรีที่มีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี

๓.๑.๒ หลังจากยื่นหนังสือขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัททั้งสองแล้วก็ไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการบริษัท ไม่เคยเข้าไปบริหารหรือจัดการในกิจการบริษัท ไม่เคยเข้าร่วมประชุม ออกคำสั่ง หรือกระทำการอันเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจของบริษัททั้งสองในฐานะกรรมการบริษัท การที่ผู้ถูกร้องยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองแล้ว แม้ว่ากรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทจะละเลยมิได้ไปดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงรายชื่อกรรมการบริษัทก็ตาม ผู้ถูกร้องเห็นว่า พันสถานภาพจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองตามกฎหมายแล้ว นับแต่วันที่แสดงเจตนาและยื่นหนังสือขอลาออกเป็นต้นไป

๓.๑.๓ เมื่อปรากฏเป็นข่าวทางสื่อมวลชน ได้ตรวจสอบเอกสารทางทะเบียนที่กระทรวงพาณิชย์ พบว่า บริษัททั้งสองยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการ ตามหนังสือขอลาออกของผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องจึงมีหนังสือถึงกรรมการผู้จัดการบริษัททั้งสอง ขอให้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการ ปรากฏว่า บริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซังคอนสตรัคชั่น จำกัด จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการ โดยถอนชื่อผู้ถูกร้องออกจากรายชื่อกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๒ และวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ตามลำดับ

๓.๑.๔ เนื่องจากได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ มีผลทำให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) ดังนั้น ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลง ด้วยเหตุนี้คำร้องของสมาชิกวุฒิสภาที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องได้สิ้นสุดลงแล้วนั้น จึงไม่มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจำต้องหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอีกต่อไป เพราะความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงแล้ว จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยกคำร้องดังกล่าว

๓.๒ นายประพจน์ รักอารมณั กรรมการผู้จัดการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งแจ้งว่า ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๕๓๓ แต่หาต้นฉบับเอกสารการลาออกไม่พบ เนื่องจากได้รับมานานกว่าสิบปี ไม่ทราบว่า จัดเก็บไว้ที่ไหน อย่างไร ประกอบกับมีการย้ายสำนักงาน และเอกสารของบริษัทมีจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม บริษัทยืนยันว่า ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากบริษัทแล้วตั้งแต่วันที่ ๒๕๓๓ และผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการประกอบกิจการของบริษัท และเป็นความผิดพลาดของบริษัท ที่ไม่ได้ไปดำเนินการยื่นจดทะเบียนต่อกระทรวงพาณิชย์ให้เสร็จสิ้นในขณะนั้น ส่วนเอกสารรายงานการประชุมคณะกรรมการและรายงานการประชุมประจำปีผู้ถือหุ้นบริษัท บริษัทไม่มี เพราะบริษัทไม่เคยเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเรื่องและผู้ถูกร้องขอลาออก ไม่เคยเรียกประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี เนื่องจากบริษัทมีขนาดเล็ก จึงจัดทำเอกสารเท่าที่จำเป็นเกี่ยวกับทางธุรกิจ

ต่อมา บริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด มีหนังสือ ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔ ซึ่งแจ้งเพิ่มเติมว่า ได้ตรวจสอบและค้นหาต้นฉบับหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องที่ยื่นไว้ตั้งแต่วันที่ ๒๕๓๓ อย่างละเอียดแล้วไม่พบ คาดว่า คงสูญหายในช่วงที่บริษัท เคยแบ่งพื้นที่บางส่วนให้บริษัทอื่นเช่าช่วง จึงได้แจ้งความลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐานที่สถานีตำรวจนครบาลสามเสน เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๔ และยืนยันว่า ผู้ถูกร้องขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ เมื่อบริษัทได้รับหนังสือขอลาออกของผู้ถูกร้อง นายประพจน์ รักอารมณั ในฐานะกรรมการผู้จัดการได้ลงลายมือชื่อรับทราบการขอลาออกในวันเดียวกันนั้น รวมทั้งบริษัทได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงรายชื่อกรรมการบริษัท โดยถอนชื่อผู้ถูกร้องออกจากรายชื่อกรรมการบริษัท ต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครแล้ว เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

๓.๓ นายเคนโซ่ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งแจ้งว่า ผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ โดยบริษัทได้รับทราบการลาออกแล้ว แต่ไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการให้แล้วเสร็จตั้งแต่ขณะนั้น เพราะกรรมการผู้จัดการเป็นชาวต่างชาติ ไม่ทราบกฎ ระเบียบ และวิธีการจัดการบริษัทในประเทศไทยมากนัก อย่างไรก็ตาม เมื่อได้รับแจ้งจากผู้ถูกร้องอีกครั้งหนึ่งเมื่อประมาณเดือนตุลาคม ๒๕๔๓ บริษัทได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกของผู้ถูกร้องที่กระทรวงพาณิชย์เรียบร้อยแล้ว ส่วนต้นฉบับหนังสือลาออกของผู้ถูกร้องยังค้นหาไม่พบ จึงขอเวลาอีกสามสิบวัน เพื่อการค้นหา สำหรับรายงานการประชุมกรรมการบริษัท

ที่พิจารณาเรื่องและผู้ถูกร้องขอลาออกจากกรรมการบริษัท และรายงานการประชุมประจำปีผู้ถือหุ้นบริษัทนั้น บริษัทไม่ได้จัดทำ เพราะบริษัทไม่เคยจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว และไม่เคยจัดให้มีการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นเลย นอกจากกรณีที่จะต้องใช้ออกสารรายงานการประชุมเพื่อประกอบเรื่องงานทางธุรกิจ

ต่อมา บริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔ ซึ่งแจ้งเพิ่มเติมว่า ได้ตรวจสอบและพบต้นฉบับหนังสือขอลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง ฉบับลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ แล้ว เก็บรวมอยู่ในชุดเอกสารเก่าของบริษัท จึงจัดส่งต้นฉบับหนังสือดังกล่าวมาเพื่อประกอบการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ โดยยืนยันว่าเป็นต้นฉบับเอกสารที่บริษัทได้รับไว้ในวันที่ที่ระบุในหนังสือนั้น และได้จัดเก็บไว้ที่บริษัทจริง นอกจากนี้ นายเคนโซ่ ยามาโมโต้ ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทแจ้งด้วยว่า ยังจำได้และยืนยันว่า เป็นผู้รับหนังสือขอลาออกไว้ โดยลงลายมือชื่อรับทราบในสำเนาหนังสือขอลาออก และส่งคืนสำเนาหนังสือนั้นให้แก่ผู้ถูกร้องเป็นหลักฐานด้วย เพียงแต่หลังจากนั้นไม่ได้ดำเนินการอย่างใดอีก จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ ได้รับหนังสือแจ้งจากผู้ถูกร้องให้ดำเนินการจดทะเบียนกรรมการลาออกให้ถูกต้องตามหนังสือขอลาออก บริษัทจึงไปจดทะเบียนเป็นที่เรียบร้อย เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ และแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ

๓.๔ ในคราวศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อรับฟังคำแถลงของคู่กรณีเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔ ผู้ถูกร้องแถลงโดยส่งเอกสารต่อศาลยืนยันข้อเท็จจริงตามที่ชี้แจงแล้ว และเพิ่มเติมด้วยว่า เมื่อประมาณเดือนสิงหาคม ๒๕๓๓ เมื่อทราบว่า จะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินการตรวจสอบบริษัททั้งหลายที่มีชื่อตนเองเป็นผู้ถือหุ้น เป็นกรรมการ หรือเกี่ยวข้อง พบว่า นอกจากบริษัททั้งสองดังกล่าวตามคำร้องของผู้ร้องแล้ว ยังมีบริษัท พาสุข ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด บริษัท มีสุข จำกัด บริษัท จรัสเกียรติศักดิ์ จำกัด และบริษัท พสุพชร จำกัด ซึ่งผู้ถูกร้องได้ทำหนังสือขอลาออกต่อบริษัทดังกล่าว และบริษัทเหล่านั้นดำเนินการจดทะเบียนถอนชื่อผู้ถูกร้องออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว

ในขณะเดียวกัน นายประจันต์ รักอารมณี กรรมการผู้จัดการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และนายเคนโซ่ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด ส่งคำแถลงประกอบการสืบพยานต่อศาล และเบิกความยืนยันว่า ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากกรรมการบริษัททั้งสองแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ และพยานทั้งสองได้ลงลายมือชื่อรับทราบการขอลาออกแล้ว รวมทั้งยืนยันว่า ผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ หรือการประกอบธุรกิจของบริษัทอีก

๔. กรณีคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์

๔.๑ คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓
ชี้แจงว่า

๔.๑.๑ บริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ มีสำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ๔/๑๕ ซอยเย็นอากาศ ๑ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร โดยเพื่อนรุ่นน้องที่สำเร็จการศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกันก่อตั้งขึ้น และแต่งตั้งให้ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการด้วยคนหนึ่ง ร่วมกับกรรมการอื่นอีกห้าคน คือนางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ นางสาวศันสนีย์ โกสิย นายปรีดี ขวัญงาม นางจะราย จันทร์ทอง และนางสาวพาฝัน สุกวานิช อย่างไรก็ตาม นับแต่ตั้งบริษัทเป็นต้นมา บริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ เลย ต่อมาประมาณปี ๒๕๓๘ ผู้ถูกร้องได้แจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการบริษัทสองคน คือนางปนัดดาฯ และนางสาวพาฝันฯ ว่า ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท และโอนหุ้นให้แก่นางสาวพาฝันฯ แล้วจึงไม่ขอเกี่ยวข้องกับบริษัทอีก เพราะไม่มีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจ ต่อมา กรรมการบริษัทอีกห้าคนตกลงกันว่า จะจดทะเบียนเลิกบริษัท เพราะเห็นว่า ไม่มีการจ้างพนักงาน ไม่มีทรัพย์สินใดๆ และบริษัทไม่มีรายได้ ปี ๒๕๔๐ ก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องได้โทรศัพท์สอบถามนางสาวพาฝันฯ ว่า จัดการเรื่องการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องเรียบร้อยแล้วหรือไม่ ได้รับแจ้งว่า บริษัทเลิกไปนานแล้ว ผู้ถูกร้องจึงเข้าใจและเชื่อโดยสุจริตว่า บริษัทเลิกไปแล้ว ประกอบกับก่อนหน้านี้ เมื่อประมาณปี ๒๕๓๘ ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่อกรรมการบริษัทสองคนแล้ว ถือว่า มีผลนับแต่ผู้รับการแสดงเจตนาทราบการแสดงเจตนาดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘ หลังจากนั้น ผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับบริษัทอีก และนับแต่ก่อตั้งบริษัทจนถึงปัจจุบัน ผู้ถูกร้องไม่เคยได้รับผลประโยชน์ ไม่เคยได้รับเงินปันผลหรือค่าตอบแทนจากบริษัท เนื่องจากบริษัทไม่ได้ประกอบกิจการ และไม่มีรายได้

๔.๑.๒ ผู้ถูกร้องเข้าใจว่า การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันมิได้ นั้น มีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันและปิดกั้นมิให้นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี อาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์หรือเข้าไปเพื่อเอื้อประโยชน์ในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทเอกชนที่ตนเข้าไปมีส่วนได้เสีย หรือเข้าไปดำรงตำแหน่ง ซึ่งต้องเป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ประกอบกิจการหรือดำเนินธุรกิจ มิได้หมายความว่ารวมถึงห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่มีได้ประกอบธุรกิจ หรือไม่มีการดำเนินกิจการใดๆ ดังเช่น บริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด

๔.๑.๓ อย่างไรก็ตาม เมื่อปรากฏว่า บริษัทดังกล่าวยังมีอยู่ แม้จะอยู่ระหว่างการขอเลิกบริษัทให้ถูกต้องตามกฎหมาย ผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึงกรรมการบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด ยืนยันการลาออกที่เคยแจ้งด้วยวาจากับกรรมการบริษัทสองคน เมื่อประมาณปี ๒๕๓๕

๔.๒ ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งเพิ่มเติมว่า โอนหุ้นทั้งหมดให้แก่ นางสาวพาศน์ ฯ เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๓๕ แล้ว ส่วนบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด ได้จดทะเบียนเลิกบริษัท โดยมติของที่ประชุมกรรมการ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ และได้มีการชำระบัญชี ผู้ชำระบัญชีของบริษัท คือ นางสาวพาศน์ ฯ จนในที่สุดนายทะเบียนได้ออกหนังสือรับรองการเลิกบริษัท เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

๔.๓ ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด ให้จัดส่งเอกสารหลักฐานการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง รายงานการประชุมกรรมการบริษัทที่พิจารณาเรื่องของผู้ถูกร้อง และรายงานการประชุมสามัญประจำปี ผู้ถือหุ้นบริษัท ปี ๒๕๕๐ ถึงปี ๒๕๕๒ ภายในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ โดยส่งถึงบ้านเลขที่ ๔/๑๕ ซอยเย็นอากาศ ๑ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานบริษัทตามที่ได้จดทะเบียนไว้ ปรากฏว่า พลจ. ยานนาวา ส่งคืนผู้ฝาก โดยแจ้งเหตุขัดข้องที่นำจ่ายผู้รับไม่ได้ว่า “ไม่มีผู้รับตามเจ้าหน้าที่”

๔.๔ กรมสรรพากรมีหนังสือลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ปี ๒๕๕๐ ถึงปี ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่า พบบแบบ ภ.ง.ด. ๕๑ ของบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด เฉพาะในปี ๒๕๕๐ ส่วนปี ๒๕๕๑ และปี ๒๕๕๒ ไม่พบ ส่วนแบบ ภ.ง.ด. ๕๐ ไม่พบ ทั้งในปี ๒๕๕๐ ปี ๒๕๕๑ และปี ๒๕๕๒

๕. กรณีนายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล

๕.๑ นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งว่า

๕.๑.๑ บริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๔ ตั้งอยู่เลขที่ ๒๕ หมู่ที่ ๑ ถนนราษฎร์บูรณะ แขวงราษฎร์บูรณะ เขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร ด้านหน้าติดถนนราษฎร์บูรณะ ด้านหลังติดแม่น้ำเจ้าพระยา ดำเนินกิจการนำไม้ซุงจากประเทศอินโดนีเซียเข้ามาเลื่อยแปรรูปจำหน่ายในประเทศไทย เมื่อรัฐบาลอินโดนีเซียมีกฎหมายห้ามส่งไม้ซุงออกนอกประเทศ

บริษัทต้องหาไม้ซุงจากภายในประเทศเพื่อป้อนโรงเลื่อย และดำเนินการขาดทุนตลอดมา จนหมดทุนในปี ๒๕๒๗ และเลิกกิจการในที่สุด เมื่อปี ๒๕๒๘ โดยส่งบการเงินครั้งสุดท้าย เมื่อปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้นไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ ปัจจุบันไม่มีผู้บริหาร ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ คณะกรรมการและผู้ถือหุ้นเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ผู้ถูกร้องจึงเข้าใจว่า จดทะเบียนเลิกบริษัทไปแล้ว หรือมีเจตนาที่ผู้ถูกนายทะเบียนจำหน่ายเป็นบริษัทร้างไปนานแล้ว ไม่ทราบว่ายังมีทะเบียนบริษัทตกค้างอยู่จนบัดนี้

๕.๑.๒ เมื่อบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด หยุดดำเนินกิจการทั้งหมด และตกลงเลิกกิจการในปี ๒๕๒๘ ได้มอบหมายให้นายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการไปดำเนินการเลิกบริษัท แต่ต่อมานายอุเทน ฯ ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๖ ส่วนกรรมการอื่นๆ ได้แก่ นายวิบูลย์ โมนิยชาติ และนายแสงชัย แซ่เจี่ย ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไปหลายปีแล้ว ผู้ถูกร้องไม่ทราบว่า ก่อนถึงแก่กรรม นายอุเทน ฯ ยังไม่ได้ไปดำเนินการเลิกบริษัท อย่างไรก็ตาม บริษัทนี้ไม่มีแล้ว โรงเลื่อยและสำนักงานของบริษัทถูกรื้อถอนไปหมดสิ้นแล้ว สถานที่ที่เคยเป็นที่ตั้งบริษัทดังกล่าว ปัจจุบันเป็นที่ประกอบกิจการ อุตสาหกรรม ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องไม่เคยเกี่ยวข้องกับบริษัทอีกหลังจากปี ๒๕๒๘ เป็นต้นมา

๕.๑.๓ มีข้อสังเกตตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร ออกให้ ณ วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๓ เป็นหมายเหตุข้อควรทราบ ว่า “นิติบุคคลนี้ ขาดส่งบการเงินปี ๒๕๕๒” ซึ่งแท้จริงไม่ได้ส่งบการเงินตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ติดต่อกัน จนถึงปี ๒๕๕๒ และข้อควรทราบยังระบุต่อไปอีกว่า “หนังสือติดต่อของกองบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า ตามที่ตั้งที่ได้จดทะเบียนไว้ ปรากฏว่า ไปรษณีย์ส่งคืน”

๕.๒ ผู้ถูกร้องแถลงต่อศาล และอ้างตนเองเป็นพยานในคราวศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔ ยืนยันตามคำชี้แจงเดิม และแถลงเพิ่มเติมว่า สรรพบัญชี สรรพเอกสาร ที่อยู่ในการดูแลของนายอุเทน ฯ จนกระทั่งบัดนี้ ไม่สามารถตามหาได้อีก เพราะทายาทนายอุเทน ฯ ไม่เคยรู้เรื่องกิจการของพ่อ ที่ยังมีชื่อผู้ถูกร้อง ค้างอยู่ในทะเบียน ก็เพราะด้วยความไม่ทราบ และไม่ได้มีเจตนาจงใจที่จะคงชื่อไว้ในบริษัท เพื่อประโยชน์ใดๆ แก่บริษัทหรือแก่ผู้ถูกร้อง ไม่มีเจตนาใดๆ ที่จะหลีกเลี่ยงกระทำการที่ผิดกฎหมาย ถ้าเจ้าหน้าที่กรมทะเบียนการค้าจะรับรอง ยืนยันได้ว่า บริษัทนี้ไม่มีการส่งมอบบุคคล ตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ไม่เคยมีการเคลื่อนไหวทางบัญชีหรือทางเอกสารใดๆ กับทางราชการติดต่อกัน จนกระทั่งถึงบัดนี้ การติดต่อกับทางบริษัทหรือโรงเลื่อยก็ดี ในทางเอกสารก็ดี ในทางราชการก็ดี ไม่สามารถติดต่อได้ เพราะบริษัทนี้ไม่มีสถานที่ประกอบการ ไม่มีกิจการ ไม่มีตัวตนอยู่แล้ว เหมือนกับที่ผู้ถูกร้องติดต่อไม่ได้ในขณะนี้ ผู้ถูกร้องไม่ตั้งใจสืบพยานใดๆ ต่อไป

๕.๓ กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ปี ๒๕๔๐ ถึงปี ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ของบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด ในช่วงเวลาดังกล่าว

๖. กรณีหม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร

๖.๑ หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ถูกร้อง มีหนังสือ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ชี้แจงว่า

๖.๑.๑ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ มีเงินลงทุน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท มีพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุกุมมาภินันท์ เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด ลงหุ้นด้วยเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท และผู้ถูกร้อง เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ลงหุ้นด้วยเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ต่อมาปี ๒๕๓๔ ห้าง ฯ ได้เพิ่มเงินลงทุนเป็น ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุกุมมาภินันท์ ลดเงินลงทุนลงเหลือ ๑๐,๐๐๐ บาท ผู้ถูกร้องรับโอนเงินลงทุน ๕๐,๐๐๐ บาท และเพิ่มเงินลงทุนอีก ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๒,๕๕๐,๐๐๐ บาท ต่อมาวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องขอลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ กับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุกุมมาภินันท์ ผู้เป็นหุ้นส่วน เพื่อเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง ขณะนั้นห้าง ฯ ได้หยุดประกอบกิจการแล้ว และในที่สุดหม่อมราชวงศ์โรส บริพัตร ตกลงเข้ามาเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดและดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม หยุดประกอบกิจการตั้งแต่วันที่ ๒๕๓๕ มียอดขาดทุนสะสมถึงปี ๒๕๔๒ เป็นเงิน ๕๔๒,๔๖๒.๘๘ บาท ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และไม่เคยได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ หรือผลกำไรจากห้าง ฯ เลย

๖.๑.๒ บริษัท งามดูพลี จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑ มีทุนจดทะเบียน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท แบ่งเป็น ๑๐,๐๐๐ หุ้น มูลค่าหุ้นละ ๑๐๐ บาท ต่อมาวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๔ บริษัทได้เพิ่มทุนจดทะเบียนเป็น ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยผู้ถูกร้องและนายวีรพิชย์ สารกิจปรีชา ได้นำเงินมาช่วยลงทุนให้แก่บริษัทเพื่อช่วยเหลือนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ จึงได้เข้าดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท ต่อมา บริษัทมีปัญหาด้านการเงินอย่างมาก มีผลการประกอบการขาดทุนตั้งแต่วันที่ ๒๕๓๗ เนื่องจากความไม่โปร่งใสในการบริหารงานของนายฐิติวัฒน์ ฯ ทำให้นายวีรพิชย์ ฯ

ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ในปี ๒๕๓๖ ส่วนผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทกับนายฐิติวัฒน์ ฯ กรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่บริษัทได้หยุดประกอบกิจการแล้ว ต่อมาวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๔๐ นายฐิติวัฒน์ ฯ ได้ขายอาคารที่ทำการของบริษัทเลขที่ ๓๒๑/๓๘ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ให้แก่นบุคคลภายนอก และบุคคลภายนอกผู้ซื้อได้ใช้อาคารดังกล่าวเป็นสถานที่ประกอบการค้าประเภท ซัก อบ รีด เสื้อผ้า มีชื่อร้านว่า “ว็อย เฮาส์ ซัก อบ รีด”

เมื่อมีการตรวจสอบผู้ถูกร้อง กรณีดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้องพบว่า หลังจากผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ในปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงที่บริษัทหยุดประกอบกิจการแล้ว นายฐิติวัฒน์ ฯ ได้เดินทางไปทำงานและพักอาศัยอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยนายฐิติวัฒน์ ฯ ไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง รวมทั้งการขอจดทะเบียนเลิกบริษัท งามดูพลี จำกัด ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด แล้ว รวมทั้งบริษัทได้ปิดกิจการไปแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ ก่อนที่ผู้ถูกร้องตัดสินใจทำงานด้านการเมือง ข่อมหมายถึงการสิ้นสุดอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ด้วย

๖.๑.๓ บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒ มีทุนจดทะเบียนเริ่มแรก ๕๐๐,๐๐๐ บาท ต่อมาปี ๒๕๓๔ ได้เพิ่มทุนจดทะเบียนเป็น ๓๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท มูลนิธิจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ในฐานะผู้ให้บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เช่าที่ดินเพื่อทำโครงการ เป็นผู้ถือหุ้นร้อยละ ๑๐ ของทุนจดทะเบียน ในปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องและนายเอนก ศรีชีวะชาติ ในฐานะประธานกรรมการและเหรัญญิก ของมูลนิธิจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ได้รับเกียรติจาก บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ให้เข้าเป็นกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ รวมกรรมการทั้งสิ้นห้าคน ตามข้อบังคับของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด กรรมการจะต้องออกจากตำแหน่งโดยจำนวนหนึ่งในสาม เมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกในทุกๆ ปี ต่อไป โดยกรรมการผู้ออกไปนั้นอาจได้รับเลือกเข้ารับตำแหน่งอีกได้

การมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตามที่มีการร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ นั้น ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า นับตั้งแต่ครบวาระและออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท เมื่อปี ๒๕๓๗ บริษัทไม่เคยติดต่อให้ผู้ถูกร้องและนายเอนก ฯ เข้าร่วมประชุมกรรมการบริษัทอีกเลย รวมทั้งไม่มีการแจ้งให้ทราบถึงการแต่งตั้งผู้ถูกร้องและนายเอนก ฯ กลับเข้าเป็นกรรมการบริษัทอีกแต่อย่างใด จึงถือว่า ผู้ถูกร้องและนายเอนก ฯ หมดวาระการดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ แล้ว

๖.๑.๔ ตามเอกสารประกอบคำชี้แจงของผู้ถูกร้อง นายจตุรงค์ เตชะกำฟู และ นายยุคล ภรมนตรี ในฐานะกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า การดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ของผู้ถูกร้องและนายเอนก ๙ ได้ครบวาระไปแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ และบริษัทได้ให้เกียรติเลือกบุคคลทั้งสองกลับเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท ทุกครั้งที่ครบวาระ แต่บริษัทไม่ได้ติดต่อแจ้งให้บุคคลทั้งสองทราบ ตั้งแต่เมื่อครบวาระการดำรงตำแหน่งในปี ๒๕๓๗ และบริษัทไม่ได้ติดต่อให้บุคคลทั้งสองเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการอีกเลย จนกระทั่งปัจจุบัน เนื่องจากเห็นว่า บุคคลทั้งสองมีภารกิจหน้าที่ต้องรับผิดชอบมาก ส่วนบุคคลทั้งสองก็ได้ติดต่อกับ บริษัทหรือกระทำการใดๆ ในฐานะที่เกี่ยวกับความเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่ครบวาระการออกจาก ตำแหน่งกรรมการบริษัท ในปี ๒๕๓๗ เป็นต้นมา เช่นเดียวกัน

๖.๒ หม่อมราชวงศ์วิโรส บริพัตร ในฐานะหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมสามรายการ ได้แก่ (๑) หนังสือขอลาออกจาก ตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ (๒) รายงานการประชุมสามัญผู้เป็นหุ้นส่วน ปี ๒๕๔๐ เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๐ ปี ๒๕๔๑ เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๔๑ และปี ๒๕๔๒ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๒ และ (๓) รายงานการประชุมวิสามัญผู้เป็นหุ้นส่วน (ครั้งที่ ๑/๒๕๔๐) เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ๙ ได้ นับตั้งแต่วันที่อนุมัติเป็นต้นไป

๖.๓ นายยุคล ภรมนตรี ในฐานะกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมสามรายการ ประกอบด้วย (๑) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้น ครั้งที่ ๑/๒๕๔๐ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๐ (๒) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้น ครั้งที่ ๑/๒๕๔๑ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๑ ซึ่งที่ประชุมได้มีมติเป็นเอกฉันท์ เลือกตั้งผู้ถูกร้อง และนายเอนก ศรีชีวะชาติ กรรมการบริษัทที่ถึงกำหนดพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กลับเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทอีกครั้งหนึ่ง และ (๓) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้น ครั้งที่ ๑/๒๕๔๒ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๒

๖.๔ ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงบริษัท งามดูพลี จำกัด ให้จัดส่งเอกสารหลักฐานการขอลาออกจากกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง รายงานการประชุม กรรมการบริษัทที่พิจารณาเรื่องของผู้ถูกร้อง และรายงานการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นของบริษัท ปี ๒๕๕๐ ถึงปี ๒๕๕๒ ภายในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ โดยส่งถึงบ้านเลขที่ ๓๒๑/๓๘ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงาน บริษัทตามที่ได้จดทะเบียนไว้ ปรากฏว่า ปณจ. ยานนาวา ส่งคืนผู้ฝาก โดยแจ้งเหตุขัดข้องที่นำจ่าย ผู้รับไม่ได้ว่า “ย้าย ไม่ทราบที่อยู่ใหม่”

๖.๕ ผู้ถูกร้องยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔ ส่งเอกสารเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

๖.๕.๑ สำเนาหนังสือแจ้งการโอนหุ้นบริษัท งามดูพลี จำกัด ระหว่าง ผู้ถูกร้อง (ผู้โอน) กับนายวีรพิชัย สารกิจปรีชา (ผู้รับโอน) ถึง นายจิตติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการ และนายก้องกัวาน โปษยานนท์ กรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งปรากฏว่า ไปรษณีย์ส่งคืนผู้ส่ง

๖.๕.๒ สำเนาหนังสือของผู้ถูกร้อง ถึง นายจิตติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการบริษัท งามดูพลี จำกัด ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ เรื่อง ขอให้ดำเนินการแก้ไข ทางทะเบียนบริษัท งามดูพลี จำกัด ซึ่งปรากฏว่า ไปรษณีย์ส่งคืนผู้ส่ง

๖.๕.๓ สำเนาหนังสือของนายวีรพิชัย สารกิจปรีชา ถึง นายจิตติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการบริษัท งามดูพลี จำกัด ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ เรื่อง ขอให้จัดแจ้งทะเบียน ผู้ถือหุ้นบริษัท งามดูพลี จำกัด ซึ่งปรากฏว่า ไปรษณีย์ส่งคืนผู้ส่ง

๖.๕.๔ สำเนาหนังสือของนายจิตติวัฒน์ โปษยานนท์ ถึง ประธานบริษัท สวรรค์นคร พร็อพเพอร์ตี้ส์ จำกัด ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๓๘ แจ้งขอลาออกจากตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ และกรรมการบริษัท สวรรค์นคร พร็อพเพอร์ตี้ส์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๓๘

๖.๕.๕ สำเนาคำขอจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมจำนวนกรรมการบริษัท สวรรค์นคร พร็อพเพอร์ตี้ส์ จำกัด ลงวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ กรณีให้นายจิตติวัฒน์ โปษยานนท์ ออกจาก ตำแหน่งกรรมการบริษัทหนึ่งคน

๖.๕.๖ สำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นบริษัท สวรรค์นคร พร็อพเพอร์ตี้ส์ จำกัด

๖.๖ ในคราวศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔ ผู้ถูกร้องอ้างส่งเอกสารต่อศาล ดังนี้

๖.๖.๑ หมาย ล ๑๔ เป็นเอกสารเกี่ยวกับบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ได้แก่ หนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร หนังสือบริคณห์สนธิ บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น และรายงานการประชุมผู้ถือหุ้น

๖.๖.๒ หมาย ล ๑๕ เป็นเอกสารเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ได้แก่ หนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร งบดุล รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้น และสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติม

๖.๖.๓ หมาย ล ๑๖ เป็นเอกสารเกี่ยวกับบริษัท งามดูพลี จำกัด ได้แก่ หนังสือบริคณห์สนธิ บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น งบดุล ข้อบังคับ หนังสือรับรอง หนังสือสัญญาขายที่ดิน คำร้อง (ของนายวีรพิชัย สารกิจปรีชา กับพวก) ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ขอให้ศาล (ศาลแพ่งกรุงเทพใต้) มีคำสั่งให้เลิกบริษัท งามดูพลี จำกัด เป็นคดีหมายเลขดำที่ ๑๑๘๓๒/๒๕๕๓ คำสั่งเรียกพยานเอกสารของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึง นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร และหนังสือสำนักบริการข้อมูลธุรกิจ ลงวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๔ ส่งเอกสารงบการเงินให้ศาลแพ่งกรุงเทพใต้

๗. กรณีนายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์

๗.๑ นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ชี้แจงว่า

๗.๑.๑ เคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ แล้วขอลาออกจากกรรมการบริษัทดังกล่าว โดยมีหนังสือลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ ถึงประธานกรรมการบริษัท ขอลาออกจากกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ แต่มิใช่เป็นการขอลาออกเพื่อไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เพราะขณะนั้นพรรคการเมืองที่ผู้ถูกร้องสังกัดเป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ต่อมา เมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ได้ส่งสำเนาหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่างๆ รวมถึงบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด ให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบด้วย

๗.๑.๒ เคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๒๕ ต่อมาหนังสือลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ถึงประธานกรรมการบริษัท ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ แต่มิใช่เป็นการขอลาออกเพื่อไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เพราะช่วงเวลาดังกล่าวห่างจากการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเกือบสิบเดือนต่อมา เมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ได้ส่งสำเนาหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว พร้อมทั้งการเป็นกรรมการบริษัทอื่นๆ ให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบด้วย

๗.๑.๓ เมื่อปรากฏว่า ผู้ถูกร้องยังคงมีชื่อเป็นกรรมการบริษัททั้งสองดังกล่าว ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานกรรมการบริษัททั้งสอง ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริง และดำเนินการแก้ไขทางทะเบียน ซึ่งได้รับการชี้แจงจากบริษัทว่า ได้รับหนังสือขอลาออกตั้งแต่วันที่ขึ้นแล้ว แต่เป็นความบกพร่องของบริษัทเองที่ได้ดำเนินการแก้ไขทางทะเบียน อย่างไรก็ตามบริษัททั้งสองได้ดำเนินการจดทะเบียนแก้ไขรายชื่อกรรมการถูกต้องแล้ว ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ออกให้ ณ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

๗.๑.๔ การลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสอง ในฐานะของกรรมการบริษัทผู้ถูกร้องได้ดำเนินการโดยสุจริตและเป็นไปอย่างถูกต้องสมบูรณ์ โดยบริษัททั้งสองได้ยึดถือการขอลาออกของผู้ถูกร้องให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่บริษัททั้งสองได้รับหนังสือขอลาออก ดังนั้นแม้จะยังคงมีชื่อของผู้ถูกร้องในเอกสารทางทะเบียนว่า เป็นกรรมการบริษัททั้งสอง แต่ในความเป็นจริงผู้ถูกร้องไม่มีสถานะเป็นกรรมการบริษัททั้งสองดังกล่าวแล้ว โดยผู้ถูกร้องไม่มีพันธะข้อผูกพัน หรือทำธุรกรรมใดๆ ในฐานะกรรมการกับบริษัททั้งสองอีกเลย

๗.๒ นางสาวศุภลักษณ์ อัมพุก กรรมการบริษัท อิมโพลีเค็ช จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องของบริษัทเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ คือ

๗.๒.๑ หนังสือแจ้งการขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ของผู้ถูกร้องลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐

๗.๒.๒ รายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๔๐ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๐ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับทราบ และอนุมัติการขอลาออกจากการบริหารของผู้ถูกร้อง และครั้งที่ ๒/๒๕๔๓ เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๓ ซึ่งที่ประชุมมีมติให้บริษัทดำเนินการแก้ไขทะเบียนที่กระทรวงพาณิชย์ให้ตรงตามความเป็นจริงโดยด่วน และให้นำเสนอพิจารณาในที่ประชุมผู้ถือหุ้น

๓.๒.๓ รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๔๐ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๐ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๑ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๑ และครั้งที่ ๑/๒๕๔๒ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๒

๓.๒.๔ รายงานการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๔๓ เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๓ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ดำเนินการแก้ไขระเบียบเกี่ยวกับการขอลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้องต่อกระทรวงพาณิชย์ให้ตรงตามความเป็นจริง

๓.๓ นางฤดีรัตน์ สังฆะทรัพย์ กรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องของบริษัทเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ คือ

๓.๓.๑ หนังสือแจ้งขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

๓.๓.๒ รายงานการประชุมกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๔๐ เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์รับทราบ และอนุมัติการขอลาออกของผู้ถูกร้อง และครั้งที่ ๓/๒๕๔๓ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๔๓ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ดำเนินการจดทะเบียนการขอลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้อง ต่อกรมทะเบียนการค้าโดยเร่งด่วน

๓.๓.๓ รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นบริษัท ปี ๒๕๔๐ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๔๐ (ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์รับรองการขอลาออกของผู้ถูกร้อง) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นบริษัท ปี ๒๕๔๑ เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๑ และรายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นบริษัท ปี ๒๕๔๒ เมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๔๒

๘. กรณีนายไชยา สะสมทรัพย์

๘.๑ นายไชยา สะสมทรัพย์ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ชี้แจงว่า

๘.๑.๑ ได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ถึงกรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ขอลาออกจากการตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ โดยให้เหตุผลว่ามีธุรกิจที่ต้องรับผิดชอบมาก ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอ ขอให้บริษัทสรรหาบุคคลแทน คณะกรรมการบริษัทในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ (มีกรรมการเข้าร่วมประชุมสามคน) มีมติเป็นเอกฉันท์ อนุมัติให้ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทได้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ เป็นต้นไป

๘.๑.๒ ได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ถึงประธานกรรมการบริษัท สุปิเรีย ออดิโอ จำกัด ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ โดยให้เหตุผลว่า จะเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง เพื่อรับใช้ประเทศชาติ คณะกรรมการบริษัทในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ (มีกรรมการเข้าร่วมประชุมสามคน) มีมติรับทราบและเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกจากรับตำแหน่งกรรมการบริษัทได้

๘.๑.๓ นับแต่ขอลาออกแล้ว ผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือรู้เห็น กระทำการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริษัททั้งสอง แม้ปรากฏว่า บริษัทมิได้ดำเนินการแจ้งต่อทางราชการ ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ถูกร้อง อย่างไรก็ดี เมื่อมีกรณีการร้องนี้เกิดขึ้น ได้ติดต่อไปที่บริษัท และได้รับทราบว่า บริษัทได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไปดำเนินการแจ้งต่อทางราชการ เกี่ยวข้องกับการขอลาออกของผู้ถูกร้องแล้ว แต่บริษัทมิได้ติดตาม ถือได้ว่า บริษัทไม่ได้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของผู้ถูกร้อง และดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายให้ถูกต้อง จึงขอให้ศาลพิจารณาให้ความเป็นธรรมด้วย

๘.๒ นางวิลาวรรณ เถลิงศักดิ์ดาเดช กรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องของบริษัทเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมสามรายการ คือ (๑) หนังสือขอลาออกจากกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ (๒) รายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์อนุมัติให้ผู้ถูกร้องลาออกจากรับตำแหน่งกรรมการบริษัทได้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และ (๓) รายงานการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นบริษัท เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๓

๘.๓ นายประสิทธิ์ เสกสรรค์ กรรมการผู้จัดการบริษัท สุปิเรีย ออดิโอ จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องของบริษัทเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมสามรายการ คือ (๑) หนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ (๒) รายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับทราบและเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการ และ (๓) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้น ปี ๒๕๔๒ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๒

๘.๔ ในคราวศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔

๘.๔.๑ ผู้ถูกร้องนำพยานสองปาก เข้าเบิกความต่อศาล คือ (๑) นางวิลาวรรณ เถลิงศักดิ์เดช กรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด เบิกความรับรองหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง และรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ (๒) นายวราศักดิ์ กมลโชติรส ประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดีโอ จำกัด เบิกความรับรองหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง และรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒

๘.๔.๒ ผู้ถูกร้องส่งเอกสารต่อศาล ชี้แจงเพิ่มเติมว่า บริษัท โมบาย เทล จำกัด เป็นบริษัทในเครือญาติพี่น้อง ได้ยืมชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการเพื่อประโยชน์ในการติดต่อขอกู้ยืมเงิน เพราะขณะนั้นบริษัทขาดสภาพคล่อง อีกทั้งกรรมการซึ่งลงชื่อผูกพันบริษัทได้ คือ นายเกษมศักดิ์ ไชยสุวรรณ ผู้ถูกร้องไม่มีส่วนร่วมและรู้เห็นการทำนิติกรรมใดๆ ของบริษัท รวมถึงตลอดถึงการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น ไม่เคยเข้าร่วมประชุม บริษัทจะมีการประกอบกิจการ หรือทำการงานใดๆ หรือไม่นั้น ผู้ถูกร้องไม่มีส่วนได้เสีย ตลอดจนไม่มีการรับเงินปันผล หรือผลประโยชน์อื่นใดจากบริษัททั้งสิ้น เมื่อผู้ถูกร้องทำหนังสือแจ้งกรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด เพื่อขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ บริษัทได้ประชุมกันและมีมติเห็นชอบ หลังจากนั้น ผู้ถูกร้องถือว่า ได้สิ้นผลผูกพันตามกฎหมายแล้ว บริษัทต้องดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงชื่อผู้ถูกร้องออกจากทะเบียนต่อไป เพราะเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท ผู้ถูกร้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและรู้เห็น ตลอดจนไม่อยู่ในภาวะที่จะกระทำตัวเอง

สำหรับบริษัท สุพีเรีย ออดีโอ จำกัด ในการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น เมื่อวันที่ ๘ และวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๔๐ ที่ประชุมมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมจำนวนกรรมการบริษัท โดยให้กรรมการออกจากตำแหน่งหนึ่งคน และเข้าใหม่หนึ่งคน มีการเสนอชื่อผู้ถูกร้องเข้าเป็นกรรมการบริษัท โดยผู้ถูกร้องถูกยืมชื่อโดยนายวราศักดิ์ กมลโชติรส เพื่อนสนิทกัน เพื่อประโยชน์ในการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์เท่านั้น เพราะขณะนั้นบริษัทขาดสภาพคล่อง ผู้ถูกร้องไม่มีส่วนรู้เห็นในการทำนิติกรรมใดๆ ของบริษัท อีกทั้งไม่มีชื่อเป็นผู้ถือหุ้นในหนังสือบริคณห์สนธิ ไม่เคยเข้าร่วมประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น ไม่ว่าบริษัทจะมีการประกอบกิจการหรือทำการงานใดๆ ก็ไม่มีส่วนได้เสีย ตลอดจนรับเงินปันผล หรือประโยชน์อื่นใดของบริษัท ต่อมา เมื่อผู้ถูกร้องทำหนังสือแจ้งต่อประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดีโอ จำกัด ขอลาออกจากการเป็นกรรมการ ตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม

๒๕๕๒ บริษัทประชุมเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ และมีมติเห็นชอบ หลังจากนั้น ผู้ถูกร้อง ไม่ได้ติดต่อกับบริษัทอีก ส่วนการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการต่อกระทรวงพาณิชย์ เป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๘.๕ สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครปฐม มีหนังสือลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบเกี่ยวกับบริษัท โมบาย เทล จำกัด ดังนี้

๘.๕.๑ ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท ระหว่างวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๓๐ ถึงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ โดยบริษัทยื่นขอจดทะเบียนให้ออกจากการเป็นกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ และนายทะเบียน ฯ ได้รับจดทะเบียนให้ในวันเดียวกัน

๘.๕.๒ จากการตรวจสอบเอกสารงบการเงินที่บริษัทยื่นต่อสำนักงานทะเบียน ฯ ปรากฏว่า ในรอบปี ๒๕๕๒ บริษัทยังคงดำเนินกิจการ และมีการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นเพื่ออนุมัติงบดุลประจำปี บริษัทมีผู้ปฏิบัติงานประจำสองคน คือ กรรมการหนึ่งคน และพนักงานหนึ่งคน เป็นผู้ประสานงานและดำเนินธุรกิจ บริษัทดำเนินกิจการอยู่จนถึงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๓ จึงได้หยุดดำเนินการ แต่ยังไม่ได้ยื่นขอจดทะเบียนเลิกบริษัท ส่วนสำนักงานบริษัทได้ใช้บ้านเลขที่ ๑๒๗ ถนนเพชรเกษม ตำบลธรรมศาลา อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ เป็นที่ติดต่อธุรกิจ แต่ไม่ได้จดทะเบียนแก้ไขที่ตั้งสำนักงาน

๘. กรณีนายวัฒนา อัสวเหม

๘.๑ นายวัฒนา อัสวเหม ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งว่า

๘.๑.๑ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๓ ผู้ถูกร้องเข้าถือหุ้นในปี ๒๕๑๔ โดยลงทุน ๒๐๐,๐๐๐ บาท และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ พอปี ๒๕๑๗ ได้ขอลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ แต่ยังคงถือหุ้นประเภทจำกัดความรับผิดโดยมีจำนวนหุ้นคงเดิม ปี ๒๕๑๘ ได้โอนหุ้นในส่วนของผู้ถูกร้องทั้งหมดให้แก่นายสมพร อัสวเหม และขอลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนของห้าง ฯ ปี ๒๕๑๘ กลับเข้าถือหุ้นในห้าง ฯ อีกครั้งหนึ่ง โดยรับโอนหุ้นจากนายสมบัติ อัสวเหม ๕๕๐,๐๐๐ บาท และเข้าดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้าง ฯ ต่อมา ปลายปี ๒๕๒๓ ห้าง ฯ ประสบภาวะขาดทุน จึงปิดกิจการ และได้ประกอบกิจการค้าหรือธุรกิจอื่นใดอีก และผู้ถูกร้องไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการของห้าง ฯ อีก ในการประชุมผู้ถือหุ้นของห้าง ฯ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ โดยโอนหุ้นทั้งหมดให้แก่

นายสุพจน์ เหลืองธรรมหาดา และทำสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมในวันดังกล่าว ให้นายสุพจน์ ฯ เข้าเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิด และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้าง ฯ โดยตกลงกันให้นายสุพจน์ ฯ ไปดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ถูกต้อง โดยการตกลงดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ แต่นายสุพจน์ ฯ ในฐานะหุ้นส่วนผู้จัดการ ยังไม่ได้นำสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมไปจดทะเบียน

๕.๑.๒ เมื่อมีกรณีนี้เกิดขึ้น จึงได้มีการตรวจสอบ และแจ้งไปยังนายสุพจน์ ฯ เพื่อให้ดำเนินการ นายสุพจน์ ฯ ซึ่งแจ้งว่า ไปทำธุรกิจเปิดสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง ที่จังหวัดชุมพร จึงไม่มีบุคคลใดไปช่วยเหลือดำเนินกิจการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ที่จังหวัดพิษณุโลก ประกอบกับเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ จึงไม่ได้ดำเนินการ แล้วหลงลืมไม่ได้ไปดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมตามที่ได้รับมอบหมาย เพิ่งดำเนินการเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ และนายทะเบียน ฯ ได้รับจดทะเบียนให้ในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

๕.๒ ในคราวศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔ ผู้ถูกร้องยื่นคำแถลงเป็นหนังสือ และนำสืบพยานสองปาก คือ นายสุพจน์ ฯ และนายวิรัช ศรีอินทรสุทธิ โดยอ้างส่งคำให้การของพยานทั้งสองปาก พร้อมกับขอส่งต้นฉบับสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ซึ่งทำขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ แล้ว ให้พยานทั้งสองปากเบิกความรับรองคำให้การและสัญญาหุ้นส่วนดังกล่าว

๕.๒.๑ ผู้ถูกร้องแถลงยืนยันตามคำชี้แจงเดิมและเพิ่มเติมว่า เนื่องจากได้ขอลาออกและโอนหุ้นทั้งหมดให้กับนายสุพจน์ ฯ โดยมีผลตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ แล้ว ก็เข้าใจว่าไม่มีสิทธิและหน้าที่ใดๆ ในการถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทยอีกต่อไป สำหรับกิจการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ซึ่งได้เปิดกิจการเป็นสถานียาน้ำมันเชื้อเพลิงยี่ห้อสามทหาร ได้หยุดดำเนินกิจการตั้งแต่ปลายปี ๒๕๒๓ จนถึงปี ๒๕๓๕ ได้ทิ้งร้างหยุดกิจการมานานถึงสิบหกปี เมื่อผู้ถูกร้องได้ขอลาออกและโอนหุ้นให้แก่ นายสุพจน์ ฯ แล้ว นายสุพจน์ ฯ ก็มีได้ดำเนินกิจการของห้าง ฯ ครอบงำกระทั่งถึงทุกวันนี้ แม้จะมีชื่อผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งในห้าง ฯ ในขณะที่ยังไม่ได้มีการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมต่อนายทะเบียนก็ไม่อาจถือเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ห้าง ฯ ที่ทิ้งร้างเป็นเวลาถึงยี่สิบกว่าปีได้ การที่ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องได้สิ้นสุดลงเฉพาะตัวจึงเป็นการรับฟังข้อเท็จจริงที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพราะเป็นการดูจากหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียน ฯ ดังที่ปรากฏในท้ายคำร้องเพียงฉบับเดียว โดยมิได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าถูกต้องตามความเป็นจริงหรือไม่

๕.๒.๒ นายสุพจน์ ๑ พยาน ให้การสรุปได้ว่า ประกอบอาชีพธุรกิจสถานบริการเชื้อเพลิง ขายน้ำมันในจังหวัดภาคกลาง รู้จักกับผู้ถูกร้องเมื่อประมาณปี ๒๕๓๕ โดยผู้ถูกร้องแจ้งให้ทราบว่า ถ้าพยานจะเปิดกิจการค่าน้ำมันที่จังหวัดพิษณุโลก ก็จะโอนหุ้นส่วนจำกัดพลังงานไทย ซึ่งหยุดประกอบกิจการมาสิบห้าปีเศษแล้ว ให้ดำเนินการ โดยจะโอนหุ้นทั้งหมดที่ถืออยู่ให้โดยไม่เรียกค่าตอบแทนใดๆ และให้ไปพบกับนายวิรัช ศรีอินทรสุทธิ ทนายความเพื่อดำเนินการทางกฎหมายต่อไป ต่อมา ได้มีการประชุมผู้ถือหุ้นของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทยที่บ้านของผู้ถูกร้องที่กรุงเทพฯ ๑ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ มีหุ้นส่วนสี่คนมาประชุมที่ประชุมมีมติให้โอนหุ้นของผู้ถูกร้อง นายสมพร อัสวเหม และนายสมบุรณ์ อัสวเหม ให้แก่พยาน และมีมติแต่งตั้งให้พยานเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้าง ๑ แทนผู้ถูกร้อง โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่มีการประชุมเป็นต้นไป และมอบให้พยานดำเนินการจดทะเบียนแก้ไขให้เป็นไปตามมติที่ประชุมดังกล่าวต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก แต่เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ จึงไม่ได้ดำเนินการใดๆ ของห้าง ๑ และหลงลืมไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญญาตามที่ได้รับมอบหมาย ต่อมาประมาณเดือนตุลาคม ๒๕๔๓ เมื่อได้รับแจ้งจากนายวิรัช ๑ ด้วยวาจา จึงได้แจ้งสาเหตุที่ไม่ได้ดำเนินการดังกล่าวให้ผู้ถูกร้องทราบ และมอบอำนาจให้ทนายความไปดำเนินการจดทะเบียนแก้ไขจนเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อย

๕.๒.๓ นายวิรัช ๑ พยาน ให้การสรุปได้ว่า ประกอบอาชีพทนายความทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายของผู้ถูกร้อง เมื่อประมาณเดือนตุลาคม ๒๕๓๕ ได้รับมอบหมายจากผู้ถูกร้องให้ตรวจสอบว่า มีตำแหน่งและเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนใดบ้างหรือไม่ และพบว่า เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ประกอบกับเห็นว่า ห้าง ๑ มิได้ประกอบกิจการมานาน จึงได้ทำความเห็นเสนอให้จดทะเบียนเลิกหรือโอนหุ้นส่วนให้บุคคลอื่นผู้ถูกร้องเห็นด้วย และมอบหมายให้จัดเตรียมเอกสารและจัดการประชุมผู้เป็นหุ้นส่วน ต่อมาเมื่อการประชุมเสร็จสิ้น ที่ประชุมมอบหมายให้นายสุพจน์ ๑ เป็นผู้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญญาหุ้นส่วน พยานจึงมอบเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับนายสุพจน์ ๑ และไม่ได้ติดตามเรื่องดังกล่าวอีก จนกระทั่งมีข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็ได้รับมอบหมายให้ทำหนังสือแจ้งนายสุพจน์ ๑ ให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญาหุ้นส่วน นายสุพจน์ ๑ จึงไปดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเรียบร้อยแล้ว มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

๕.๒.๔ ต้นฉบับของสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติม ของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ที่ผู้ถูกร้องส่งต่อศาล ระบุว่า สัญญาทำขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ มีสาระสำคัญว่า ให้ผู้ถูกร้องออกจากความเป็นหุ้นส่วน โดยโอนเงินลงหุ้น ๕๕๐,๐๐๐ บาท ให้แก่นายสุพจน์ ๙ รวมทั้งให้หุ้นส่วนอีกสองคน คือ นายสมพร อัสวเหม และนายสมบุรณ์ อัสวเหม ออกจากความเป็นหุ้นส่วน และโอนเงินลงหุ้น ๓๕๐,๐๐๐ บาท และ ๑๕๐,๐๐๐ บาท ตามลำดับ ให้แก่นายสุพจน์ ๙ และให้นายสุพจน์ ๙ เข้าเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด โดยรับโอนเงินลงหุ้นจากผู้เป็นหุ้นส่วนเดิมสามคน รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑,๐๕๐,๐๐๐ บาท และให้ตั้งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ โดยมอบให้นายสุพจน์ ๙ นำข้อความที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปจดทะเบียนต่อไป โดยข้อตกลงที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมนี้ให้มีผลใช้บังคับได้ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ท้ายสัญญามีลายมือชื่อผู้ถูกร้อง นางพรพิมล บารมี นายสมพร อัสวเหม นายสมบุรณ์ อัสวเหม และนายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา รวมห้าคน รวมทั้งมีคำรับรองลายมือชื่อของนายวิรัช ศรีอินทรสุทธิ และนายชัยญา อาจฤทธิ์ ในฐานะพยาน

๕.๓ สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดพิษณุโลก มีหนังสือลงวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๔๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๓ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จนถึงวันที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภา ว่า

๕.๓.๑ ในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย โดยลงหุ้นด้วยเงิน ๕๕๐,๐๐๐ บาท

๕.๓.๒ ในช่วงเวลาดังกล่าว ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ไม่ได้ประกอบการ ไม่มีอาคารที่ทำการตั้งอยู่ตามสถานที่ที่จดทะเบียน ไม่มีพนักงานปฏิบัติงาน ไม่ทราบว่ามีการประชุมใหญ่ ผู้ถือหุ้นตามปกติหรือไม่ และไม่มีการจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วน

๕.๔ กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ ถึงปี ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ในปี ๒๕๔๐ ปี ๒๕๔๑ และปี ๒๕๔๒

๑๐. กรณีนายรักษ์ ตันติสุนทร

๑๐.๑ นายรักษ์ ตันติสุนทร ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓
ชี้แจงว่า

๑๐.๑.๑ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ๑๘/๒๔ ถนนตากสิน ซอย ๕ ตำบลระแหง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก มีหุ้นส่วนสามคน คือ (๑) นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต (๒) นางงามพิศ สุวรรณรักษ์ และ (๓) นายรักษ์ ตันติสุนทร โดยมีนายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ มีวัตถุประสงค์ในการค้าอาวุธปืน กระสุนปืน ฯ หลังจากได้จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดแล้ว ได้ดำเนินการขอใบอนุญาตประกอบการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืน แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว สถานการณ์ในจังหวัดตากยังมีการแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ห้าง ฯ จึงไม่ได้ดำเนินธุรกิจใดๆ นับแต่วันจดทะเบียนเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน อีกทั้งยังไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษีไม่ได้จดทะเบียนเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ไม่เคยมีการประชุมหุ้นส่วน ไม่เคยทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์ และนับตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งห้าง ฯ มาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาสามสิบสามปี หุ้นส่วนของห้าง ฯ ทุกคนไม่เคยติดต่อกระทรวงพาณิชย์หรือพาณิชย์จังหวัด

๑๐.๑.๒ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ถึงแก่กรรม มีผลทำให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู เลิกกันไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ ซึ่งศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานแล้ว ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๐๑/๒๕๑๗ ดังนั้น จึงรับฟังเป็นข้อยุติได้ว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู มิได้ประกอบธุรกิจใดๆ นับตั้งแต่วันจดทะเบียนจนถึงปัจจุบัน และห้าง ฯ ได้เลิกไปโดยผลของกฎหมายแล้ว ตั้งแต่นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕

๑๐.๑.๓ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันมิได้นั้น มีเจตนารมณ์เป็นการป้องกันและปิดกั้นมิให้นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี อาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปแสวงหาผลประโยชน์ หรือเพื่อเอื้อประโยชน์ให้ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเอกชนที่ตนเข้าไปมีส่วนได้เสียหรือดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าว ซึ่งต้องเป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ดำเนินธุรกิจตลอดมา และมีวัตถุประสงค์มุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันเท่านั้น มิได้หมายความว่ารวมถึง

ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่มีได้ประกอบธุรกิจ และไม่มีการดำเนินกิจการใดๆ เช่น ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ซึ่งถือว่า เป็นห้างหุ้นส่วนที่เลิกไปแล้ว ทั้งโดยพฤตินัยและนิตินัยดังกล่าว ดังนั้น กรณีที่ผู้ถูกร้องยังคงมีชื่อเป็นหุ้นส่วนอยู่ในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู จึงไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณายกข้อกล่าวหาทั้งหมด

๑๐.๒ สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดตาก มีหนังสือลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ระหว่างวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จนถึงวันที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภา ว่า

๑๐.๒.๑ ในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด โดยมีนายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ

๑๐.๒.๒ ในส่วนที่เกี่ยวกับการประกอบการของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ปรากฏว่า มีอาคารเลขที่ตั้งตามสถานที่ที่จดทะเบียน แต่ไม่มีพนักงานปฏิบัติงานประจำ (จากการสอบถาม ปรากฏว่า เป็นร้านเสริมสวยมาหลายปีจนถึงปัจจุบัน) ไม่มีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น (ไม่ปรากฏหลักฐานการนำส่งงบดุล และงบกำไรขาดทุนประจำปี) และจดทะเบียนเลิกห้าง ฯ ต่อนายทะเบียนแล้ว เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ โดยระบุในสัญญาเลิกห้าง ฯ ว่า ได้มีการตกลงเลิกกันเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๓

๑๐.๓ กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ ถึงปี ๒๕๕๒ ว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ในปี ๒๕๕๐ ปี ๒๕๕๑ และ ปี ๒๕๕๒

๑๑. กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ มีหนังสือลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ และวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งแจ้งเรื่องที่ขอให้ตรวจสอบเกี่ยวกับเอกสารการลาออกของผู้ถูกร้องว่า ในกรณีบริษัทกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้ประสงค์จะออกจากตำแหน่ง กรรมการจะต้องยื่นหนังสือขอลาออกต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรมทะเบียนการค้า ผู้ประสงค์จะลาออกต้องยื่นใบลาออกต่อบริษัท และเป็นหน้าที่ของบริษัทที่จะต้องนำความไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลง ให้กรรมการผู้ลาออกพ้นจากตำแหน่งต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท แต่กฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลา บังคับให้บริษัทต้องนำความไปจดทะเบียนให้กรรมการที่ลาออกพ้นจากตำแหน่งภายในกี่วัน สำหรับ กรณีการขอลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนนั้น ต้องเป็นความตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน

แล้วจึงนำความไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผู้เป็นหุ้นส่วน ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการไปจดทะเบียนเช่นเดียวกันกับกรณีของกรรมการบริษัทที่ลาออก ดังนั้น โดยบทบัญญัติของกฎหมายจึงมิใช่หน้าที่ของกรรมการ หรือผู้เป็นหุ้นส่วนที่จะต้องยื่นหนังสือขอลาออกจากกรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท แต่ในทางปฏิบัติอาจมีผู้เป็นกรรมการหรือหุ้นส่วนบางรายประสงค์จะยื่นหนังสือลาออกดังกล่าวต่อนายทะเบียนไว้เป็นหลักฐาน แต่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายการทางทะเบียนแต่ประการใด อย่างไรก็ตาม ได้ตรวจสอบแฟ้มทะเบียนนิติบุคคลทั้งสิบเจ็ดรายแล้วไม่พบว่า มีการยื่นหนังสือขอลาออกหรือรายงานการประชุมเกี่ยวกับการลาออกไว้ต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท

๑๒. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญชี้แจงเรื่องขั้นตอนการตรวจสอบบุคคลก่อนนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่า

๑๒.๑ เดิมสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีไม่เคยมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีแต่อย่างใด เข้าใจว่า คงเนื่องจากสาเหตุสำคัญสองประการคือ (๑) ความเร่งด่วนและความจำเป็นต้องรักษาความลับในการแต่งตั้ง (๒) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีต้องตรวจสอบและรับผิดชอบตนเอง ซึ่งในทางปฏิบัติได้ทราบว่าการเมืองที่เสนอชื่อและผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อก็ได้ตรวจสอบตนเองอยู่แล้ว ต่อมาในปี ๒๕๓๘ เมื่อพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลเสนอชื่อบุคคลให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ครั้งที่ ๑ สังกษณะนั้นกำลังจับตาดูการบังคับใช้บทบัญญัติใหม่ในรัฐธรรมนูญที่แก้ไขเพิ่มเติมเมื่อต้นปี ๒๕๓๘ เกี่ยวกับข้อห้ามมิให้รัฐมนตรีถือสัมปทานจากรัฐ จึงมีเสียงเรียกร้องให้เข้มงวดกวดขันในการตรวจสอบคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นจึงสั่งการให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีในฐานะหน่วยงานที่จะต้องรับรายชื่อรัฐมนตรีไปดำเนินการทางธุรการก่อนนำรายชื่อขึ้นกราบบังคมทูล ทำการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งก็เป็นแนวทางปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงบัดนี้

๑๒.๒ ในการตรวจสอบดังกล่าว สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีข้อจำกัดดังนี้

๑๒.๒.๑ ความเร่งด่วนในการดำเนินการ ปกติแล้วการที่จะได้มาซึ่งรายชื่อของผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีมักจะล่าช้าในขั้นตอนที่พรรคการเมืองร่วมรัฐบาลพิจารณาสรรหา คัดเลือก หรือเชื้อเชิญบุคคลใดให้เป็นรัฐมนตรี แต่เมื่อรายชื่อนั้นมาถึงนายกรัฐมนตรีแล้วมักจะมีแรงกดดันทางการเมืองเสมอ ให้รีบเร่งนำความกราบบังคมทูล นอกจากนั้น กระบวนการต่อจากการแต่งตั้งยังจะใช้

เวลาอีกนานกว่าที่รัฐมนตรีนั้นจะเข้าทำหน้าที่ได้ หากการแต่งตั้งล่าช้า การเข้าทำหน้าที่ก็จะพลอยล่าช้าไปด้วย ดังนั้น จึงเป็นแรงกดดันให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีต้องเร่งดำเนินการ คือ ตรวจสอบจัดพิมพ์เอกสาร และนำความขึ้นกราบบังคมทูลด้วยความเร่งด่วนเสมอ ปกติแล้วถ้าเป็นการแต่งตั้งรัฐมนตรีทั้งคณะจะมีเวลาให้ดำเนินการประมาณสองวัน ถ้าเป็นการแต่งตั้งรัฐมนตรีแทนตำแหน่งที่ว่างจะมีเวลาประมาณหนึ่งวัน

๑๒.๒.๒ ความจำเป็นในการรักษาความลับ การตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญของผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จำเป็นต้องดำเนินการเป็นเรื่องลับ เพราะถ้ากระบวนการในการตรวจสอบไม่รัดกุมพอ ก็จะเป็นช่องทางให้รายชื่อและข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ถูกตรวจสอบรั่วไหลออกไปภายนอกได้ อันอาจก่อให้เกิดผลที่ไม่พึงปรารถนาต่อผู้นั้นเอง ต่อพรรคการเมืองที่เสนอชื่อผู้นั้น และต่อรัฐบาล

๑๒.๓ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้วเห็นว่า ไม่มีช่องทางที่จะตรวจสอบได้รวดเร็ว กว้างขวาง และถูกต้องครบถ้วนในเวลาอันจำกัดเช่นนั้น นอกจากจะใช้วิธีให้บุคคลนั้นรับผิดชอบตรวจสอบตนเอง เพราะหากปรากฏภายหลังว่า ตกเป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามผลร้ายก็จะตกอยู่กับบุคคลนั้นเอง ด้วยเหตุนี้ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงใช้วิธีตรวจสอบตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑๒.๓.๑ เมื่อสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รับรายชื่อผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นรัฐมนตรีจากนายกรัฐมนตรีแล้ว สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะจัดทำเอกสารแบบประวัติผู้ได้รับการเสนอชื่อเพื่อประกอบพระบรมราชวินิจฉัยในการที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีพร้อมคำรับรองจากพรรคการเมืองที่เสนอชื่อว่า ได้ตรวจสอบแล้วว่า ผู้ได้รับการเสนอชื่อมีคุณสมบัติครบถ้วน และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๖ มาตรา ๒๐๗ มาตรา ๒๐๘ และมาตรา ๒๐๙ โดยให้หัวหน้าพรรคหรือเลขาธิการพรรคเป็นผู้ลงลายมือชื่อรับรอง รวมทั้งจัดทำบัญชีรายการคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามดังกล่าวส่งไปให้พรรคการเมืองนั้นรับไปตรวจสอบและลงลายมือชื่อรับรอง แล้วส่งคืนสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

๑๒.๓.๒ เมื่อสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รับแบบประวัติดังกล่าวกลับคืนมาแล้ว เลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะติดต่อกลับไปยังผู้ได้รับการเสนอชื่อทุกคนอีกครั้งหนึ่ง ด้วยการโทรศัพท์สอบถามหรือบางรายอาจต้องใช้วิธีขอพบด้วยตนเอง เพื่อเรียนถามในเรื่องที่เลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีข้อมูลอยู่ก่อนแล้วว่า บุคคลนั้นมีกรณีใดเข้าข่ายเป็นที่น่าสงสัย หรือมิฉะนั้นก็เป็นเรื่องที่บุคคลนั้นเองไม่แน่ใจในข้อกฎหมายว่า ตนเข้าข่ายต้องห้ามหรือไม่ และประสงค์จะสอบถามเลขาธิการ

คณะรัฐมนตรีเพื่อขอความชัดเจนเพิ่มเติม การติดต่อสอบถามด้วยวาจาจึงจำเป็นมากขึ้น หากปรากฏว่า ข้อมูลที่ทางพรรครับรองมาไม่ชัดเจนหรือไม่มีการลงลายมือชื่อรับรอง

ตัวอย่างกรณีมีปัญหาเป็นที่น่าสงสัยและคำถามที่มักมีการหารืออยู่เสมอ

(๑) การเป็นประธานกรรมการกิตติมศักดิ์ในบริษัทจะเข้าข่ายต้องห้ามหรือไม่ ซึ่งได้เคยชี้แจงว่า คณะกรรมการกฤษฎีกาเคยวินิจฉัยเมื่อปี ๒๕๓๑ ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เคยหารือแล้วว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งในธุรกิจเพื่อการค้ามีเจตนารมณ์จะไม่ให้รัฐมนตรีเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจเพื่อการค้าของเอกชน แม้จะไม่ห้ามไว้โดยตรงในรัฐธรรมนูญก็ตาม ดังนั้น รัฐมนตรีจะเป็นประธานกรรมการกิตติมศักดิ์ไม่ได้

(๒) การเป็นกรรมการบริษัทที่จดทะเบียนในต่างประเทศ และดำเนินกิจการในต่างประเทศ จะเข้าข่ายต้องห้ามหรือไม่ ได้เคยชี้แจงว่า โดยหลักการดีความแล้ว ถ้อยคำที่ใช้ในรัฐธรรมนูญย่อมหมายถึงสิ่งที่มีสถานะเป็นที่รู้จักกันและปรากฏอยู่ตามกฎหมายไทย ดังนั้น ถ้าพิจารณาตามความมุ่งหมายแล้ว การเป็นกรรมการบริษัทในต่างประเทศอาจไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่การยังคงดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทในต่างประเทศต่อไปนับเป็นความเสี่ยงมาก เพราะอาจมีการนำชื่อรัฐมนตรีในฐานะกรรมการไปอ้างอิงแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบ หรือบริษัทอาจเข้ามาประกอบธุรกิจนำเข้า ส่งออก ซื้อขาย หรือประมุขงานในประเทศไทยโดยที่รัฐมนตรีไม่ทราบ อันจะก่อให้เกิดความเสียหายได้ จึงขอให้ลาออกด้วย

(๓) การเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยเอกชน หรือมูลนิธิ จะเข้าข่ายต้องห้ามหรือไม่ ได้ชี้แจงว่า ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน หรือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนหรือมูลนิธิมีข้อองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน อีกทั้งการเป็นกรรมการก็ได้ถือว่าเป็นลูกจ้าง จึงน่าจะสามารเป็นได้

(๔) การแสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทโดยมีพยานหลักฐานรับรู้หรือรับรองแล้ว จะเพียงพอหรือไม่ หรือต้องรอให้มีการจดทะเบียนเพิกถอนชื่อจากกรมทะเบียนการค้า หรือประกาศในราชกิจจานุเบกษาก่อน ได้ชี้แจงว่า แม้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๖ และมาตรา ๑๑๓๗ การเปลี่ยนแปลงกรรมการบริษัทจะต้องมีการจดทะเบียน แต่ก็เป็นเรื่องของบริษัทหรือคณะกรรมการบริษัทที่เหลืออยู่จะต้องไปดำเนินการ มิใช่หน้าที่ของกรรมการที่แสดงเจตนาขอลาออกแล้วจะต้องไปดำเนินการด้วยตนเอง และการแสดงเจตนาขอลาออกย่อมมีผลโดยเฉพาะเมื่อคณะกรรมการบริษัทที่เหลืออยู่หรือนิติบุคคลนั้นได้ทราบเรื่อง แต่การที่ละเลยไม่สนใจว่า มีการไปจดทะเบียนเพิกถอนหรือแก้ไขรายชื่อกรรมการในภายหลังหรือไม่ อาจเป็น

ผลร้ายต่อผู้ยื่นเองในแง่ที่ว่า อาจยังคงต้องรับผิดชอบทางแพ่งต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริตและเข้าใจว่าผู้ยื่นยังคงเป็นกรรมการอยู่ได้

๑๒.๔ สำนักเลขาธิการคณะกรรมการมีความกังวลมากเป็นพิเศษในเรื่องการเป็นกรรมการและการถือหุ้นของผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี เพราะคิดว่า อาจมีกรณีเป็นไปได้ว่า แม้จะตรวจสอบและรับรองตนแล้ว แต่ผู้ยื่นอาจหลงลืมจำไม่ได้ว่า เคยเป็นกรรมการบริษัทใด หรือเคยถือหุ้นในบริษัทใด ว่างบ้างหรือไม่ สำนักเลขาธิการคณะกรรมการเคยหารือกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ว่า จะมีทางใดหรือไม่ที่สามารถตรวจสอบว่า ผู้มีชื่อตามที่สอบถามไปนั้นเป็นกรรมการในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนใดบ้าง ซึ่งได้รับคำตอบในขณะนั้น (เมื่อ ๓ - ๔ ปีที่แล้ว) ว่า ไม่อาจตรวจสอบได้ เว้นแต่จะถามเจาะจงว่า ในบริษัทนั้นมีผู้ใดเป็นกรรมการบ้าง แต่ในระยะหลังเมื่อเร็วๆ นี้ได้รับทราบว่าการนี้มีความจำเป็น จะสอบถามโดยเริ่มจากชื่อบุคคลก่อนแล้วจึงหาชื่อห้างหุ้นส่วนบริษัทที่ผู้ยื่นเป็นกรรมการก็อาจพอทำได้ แต่ต้องใช้เวลาพอสมควร และต้องเป็นห้างหุ้นส่วนบริษัทที่จดทะเบียนในกรุงเทพมหานคร ถ้าจดทะเบียนในต่างจังหวัด ยังไม่อาจตรวจสอบได้ เพราะยังไม่ได้นำข้อมูลต่างจังหวัดจัดระบบลงในคอมพิวเตอร์

๑๒.๕ วิธีการตรวจสอบและรับรองโดยพรรคการเมืองที่เสนอชื่อผสมกับการสอบถามเพิ่มเติมเช่นที่เคยปฏิบัติมาแล้วนี้พอจะได้ผลอยู่บ้าง สำนักเลขาธิการคณะกรรมการมีข้อสังเกตว่า ปกติแล้วบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นรัฐมนตรีจะกระตือรือร้นตอบหรือรับรองไปตามที่ตนเองจำได้เสมอ หากยังตกหล่นคลาดเคลื่อนอยู่บ้างก็น่าจะเป็นการหลงลืม ไม่น่าจะมีเหตุผลว่า ต้องการปิดบังอำพราง เพราะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ประการใด มีแต่จะเป็นผลร้ายแก่ตัว รายใดที่ขณะสอบถามสามารถจำได้ว่าตนเป็นกรรมการบริษัทใดแต่กำลังจะขอลาออก ในกรณีเช่นนี้ เลขาธิการคณะกรรมการจะยังไม่นำรายชื่อกราบบังคมทูลขอพระราชทานแต่งตั้งจนกว่าจะได้รับหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ยื่น เป็นเหตุให้บางครั้งการนำรายชื่อขึ้นกราบบังคมทูลล่าช้าไปจากกำหนดเดิม ๓ - ๔ วัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะต้องรอสำเนาใบลาออกเช่นว่านั้นนั่นเอง โดยเลขาธิการคณะกรรมการจะรายงานความล่าช้าให้นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ บางครั้งจะได้รับใบลาออกแต่มีผลล่วงหน้าหลายวัน ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการจะไม่รับใบลาออกประเภทนี้ เพราะจะกลายเป็นว่า ขณะนำความขึ้นกราบบังคมทูล เป็นที่ทราบแน่ชัดแล้วว่า บุคคลนั้นยังมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วน

๑๒.๖ อย่างไรก็ตาม เมื่อปรากฏว่า วิธีการตรวจสอบและรับรองตนเองเช่นนี้อาจมี ปัญหาและไม่รัดกุมพอ สำนักเลขาธิการคณะกรรมการจึงเห็นว่า ในการแต่งตั้งรัฐมนตรีครั้งต่อไป ควรใช้วิธีอื่นเพิ่มเติม แม้จะทำให้ล่าช้าไปบ้าง กล่าวคือ นอกจากจะให้พรรคการเมืองรับรองตามแบบเอกสาร

เช่นเดิมต่อไปแล้ว จะยังดำเนินการเป็นการลับให้กรมทะเบียนการค้าตรวจสอบอีกด้วย ทั้งนี้ จะขออนุญาตนายกรัฐมนตรีใช้เวลาดำเนินการเช่นนี้ประมาณ ๒ - ๕ วัน ขึ้นอยู่กับจำนวนรัฐมนตรีที่จะแต่งตั้งในคราวนั้นๆ

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า การที่ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาจำนวนสามสิบสองคน เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๘๖ และมาตรา ๒๐๘ ประกอบมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) บัญญัติว่า “ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ... (๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ หรือมาตรา ๒๐๕” มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๖ และมาตรา ๘๗ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)” มาตรา ๘๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้น สิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๑) หรือมาตรา ๑๓๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่” มาตรา ๘๖ วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง” มาตรา ๘๗ บัญญัติว่า “การออกจากตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภายหลังจากวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลง หรือวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำให้ในหน้าที่สมาชิก รวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่ง หรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เว้นแต่ในกรณีที่ออกจากตำแหน่งเพราะเหตุที่ผู้นั้นได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ให้คืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ผู้นั้นได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว”

พิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องที่สมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อยื่นต่อประธานวุฒิสภานั้น มีสมาชิกวุฒิสกาลงลายมือชื่อสามสิบสองคน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คำร้องดังกล่าวจึงเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ ประกอบมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

เมื่อประธานวุฒิสภาส่งคำร้องดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ได้

โดยที่ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) บัญญัติว่า “รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ..... (๒) อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร” ประกอบกับผู้ถูกร้อง (นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ) ได้ยกขึ้นเป็นประเด็นว่า การมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว มีผลทำให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องได้สิ้นสุดลงแล้ว คำร้องของผู้ร้องจึงไม่มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจำต้องหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอีกต่อไป จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ต้องวินิจฉัยในเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องต่อไป หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า แม้รัฐมนตรีทั้งคณะจะพ้นจากตำแหน่งแล้ว ตามมาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แต่มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง บัญญัติไว้ด้วยว่า “คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่...” ซึ่งหมายความว่า เพื่อป้องกันมิให้เกิดช่องว่างแห่งการบริหารราชการแผ่นดิน อันเป็นไปตามหลักการที่ว่า ประเทศจะว่างผู้บริหารไม่ได้ ในขณะที่คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ยังไม่ได้ตั้ง หรือยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง แล้ว ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป นอกจากนี้ การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งแล้ว ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป หมายความว่า คณะรัฐมนตรีที่อยู่ในสถานภาพดังกล่าว ย่อมมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับคณะรัฐมนตรีที่อยู่ในตำแหน่งในสถานภาพปกติทุกประการ ยกเว้นกรณีเดียว คือ คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งกรณีอายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น จะใช้อำนาจแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง มิได้ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง นอกจากนี้ รัฐมนตรีแต่ละคนที่ประกอบกันเป็นคณะรัฐมนตรีดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม เช่นเดียวกับรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีในสถานภาพปกติ ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงยังมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องต่อไปได้

ประเด็นตามคำร้องมีว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ร้องทั้งสิบคนจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เพราะกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท ในขณะที่เป็นรัฐมนตรี หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า “รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใดก็มิได้ด้วย”

เพื่อประโยชน์ของการวินิจฉัยประเด็นนี้ เห็นว่า จำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยก่อน ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ว่าด้วยข้อสันนิษฐาน ผู้ร้องอ้างว่า ผู้ร้องทั้งสิบคนดำรงตำแหน่งหุ้นส่วน หรือหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วน หรือกรรมการบริษัท ในขณะที่เป็นรัฐมนตรีอยู่ เพราะปรากฏชื่อของรัฐมนตรีเหล่านี้ เป็นหุ้นส่วนหรือหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วน หรือเป็นกรรมการบริษัท มีประเด็นพิจารณาว่า การมีชื่อของรัฐมนตรีผู้ใดปรากฏอยู่ในทะเบียนของทางราชการ ถือว่า รัฐมนตรีผู้นั้นได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ หรือไม่ เห็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๕ ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเมื่อได้จดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งลักษณะ ๒๒ แล้ว ก็มีสถานะเป็นนิติบุคคลต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นทั้งหลาย คำขอจดทะเบียนจำต้องประกอบด้วยข้อความหลายประการ รวมตลอดถึงชื่อของผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้เป็นกรรมการทุกคนด้วย จึงอาจถือได้ว่า การมีชื่ออยู่ในทะเบียนของทางราชการก็เป็นข้อสันนิษฐานประการหนึ่งว่า ผู้มีชื่อในทะเบียนดังกล่าว เป็นหุ้นส่วนหรือกรรมการตามที่ได้จดทะเบียนไว้ ในทะเบียน อย่างไรก็ดี ข้อสันนิษฐานหาได้เป็นที่สิ้นสุดหรือเด็ดขาดอย่างไรไม่ เพราะข้อความที่ปรากฏในทะเบียน เป็นเพียงข้อความที่ห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทนั่นเองเป็นผู้นำมาจดทะเบียนไว้กับนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ฉะนั้น ข้อความดังกล่าว จึงตรงตามที่ผู้นำมาจดทะเบียนแจ้งไว้ในขณะจดทะเบียนเท่านั้น แต่ความจริงเป็นอย่างไร นายทะเบียนไม่อาจรู้ได้ และไม่อาจรับผิดชอบในความถูกต้องได้ อนึ่ง ข้อเท็จจริงอาจเปลี่ยนแปลงได้ในภายหลัง และไม่ได้มีการจดทะเบียนแก้ไขทะเบียนให้ถูกต้อง ดังนั้น ข้อสันนิษฐานดังกล่าวมานี้ จึงย่อมถูกหักล้างได้ด้วยหลักฐานที่แสดงว่า ข้อเท็จจริงไม่เป็นเช่นเดียวกับข้อความที่ปรากฏในทะเบียน ด้วยเหตุนี้ ผู้ร้องจึงสามารถนำสืบได้ว่า ก่อนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ร้องเป็นรัฐมนตรี ผู้ร้องได้ขอลาออกจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทแล้ว หรือพ้นจากตำแหน่ง เพราะครบวาระแล้ว โดยไม่ทราบว่ามี การแต่งตั้งกลับไปใหม่อีก หรือบริษัทร้างแล้ว เพราะไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ แม้นายทะเบียนไม่ได้เพิกถอน เป็นต้น

ประการที่สอง ว่าด้วยการนำหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาประกอบ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท แต่รัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการเข้าดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท โดยที่การจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เป็นเรื่องที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การดำรงตำแหน่งหรือการพ้นจากตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ย่อมต้องขึ้นอยู่กับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ด้วยเหตุนี้ การจะวินิจฉัยว่า รัฐมนตรีคนใด ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทใด หรือได้พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวแล้วหรือไม่ อย่างไร จึงต้องวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๒๒ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท เท่านั้น

ประการที่สาม ว่าด้วยการพ้นจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท โดยที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๔๒ บัญญัติว่า “ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยตัวแทน” มาตรา ๑๑๖๗ บัญญัติว่า “ความเกี่ยวพันกันในระหว่างกรรมการและบริษัท และบุคคลภายนอกนั้น ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยตัวแทน” มาตรา ๘๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการถอนตัวแทน หรือด้วยตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน” มาตรา ๘๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อ” และมาตรา ๓๘๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญา หรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเลิกสัญญาเช่นนั้น ย่อมทำด้วยแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง” และวรรคสอง บัญญัติว่า “แสดงเจตนาดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น ท่านว่าหาอาจจะถอนได้ไม่” จากบทบัญญัติที่อ้าง รวมถึงบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้อง เห็นว่า การลาออกจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท นั้น สามารถกระทำได้ตลอดเวลา โดยผู้ประสงค์จะลาออกต้องแสดงเจตนาต่อผู้มีอำนาจของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท โดยอาจทำเป็นหนังสือ หรือลาออกด้วยวาจาก็ได้ และกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้ประสงค์จะขอลาออกต้องนำความไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทเพื่อถอนชื่อตัวเองออกจากทะเบียน ในกรณีของห้างหุ้นส่วนต้องเป็นความตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน แล้วจึงนำความไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ส่วนกรณีบริษัทเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทเป็นผู้ดำเนินการจดแจ้งต่อนายทะเบียน

ประการที่สี่ ว่าด้วยการดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการใดๆ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ มีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้มีการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนรวมกับประโยชน์ของส่วนบุคคล โดยปิดกั้นมิให้รัฐมนตรีอาศัยอำนาจในตำแหน่ง

หน้าที่ไปแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน หรือเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ตนมีส่วนได้เสีย หรือที่ตนดำรงตำแหน่งอยู่ อีกทั้งเพื่อให้รัฐมนตรีอุทิศเวลาและทุ่มเทกำลังให้การบริหารราชการแผ่นดิน อันเป็นการกิจสำคัญที่รัฐธรรมนูญมอบหมายอย่างเต็มที่ ดังนั้น ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ จึงต้องเป็นนิติบุคคลที่ประกอบการ หรือมีการดำเนินการอยู่ตามปกติ อันอาจจะนำไปสู่การขัดกันของผลประโยชน์ หรือทำให้รัฐมนตรีต้องแบ่งเวลาจากการบริหารราชการแผ่นดินมาให้ มิใช่นิติบุคคลที่เลิกกิจการ หรือไม่ได้ประกอบกิจการใดๆ แล้ว

โดยอาศัยหลักเกณฑ์ดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณากรณีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคน เป็นรายๆ ว่า ผู้ถูกร้องได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ และความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) หรือไม่

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครศรีธรรมราช ออกให้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ นับแต่จดทะเบียนจัดตั้งจนถึงปัจจุบัน บริษัทไม่ได้ประกอบกิจการใดๆ ไม่เคยเรียกประชุมกรรมการ ไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์ และชี้แจงด้วยว่า แม้จะมีชื่อเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว แต่ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบ เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันและปิดกั้นมิให้นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอาศัยอำนาจหน้าที่ไปแสวงหาผลประโยชน์หรือเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ให้บริษัทเอกชน ซึ่งน่าจะเป็นบริษัทที่กำลังดำเนินธุรกิจอยู่ มิได้หมายความรวมถึงบริษัทที่ได้ประกอบธุรกิจ หรือไม่มีการดำเนินกิจการใดๆ แล้ว รอเพียงนายทะเบียนจัดซื้อออกจากทะเบียนเป็นบริษัทร้างเท่านั้น

นอกจากนี้ สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราชแจ้งว่า ไม่มีที่ทำการของบริษัทตั้งอยู่ในอาคารเลขที่ ๑๕๕/๑ ถนนศรีธรรมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช อันเป็นสถานที่ที่จดทะเบียนไว้ว่า เป็นที่ตั้งสำนักงานบริษัท รวมทั้งไม่มีพนักงานปฏิบัติงาน บริษัทไม่เคยส่งงบการเงินต่อสำนักงานทะเบียนฯ ประกอบกับผลการตรวจสอบของกรมสรรพากรไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล

จึงเชื่อว่า บริษัทดังกล่าวมิได้ประกอบธุรกิจ หรือดำเนินกิจการใดๆ ไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ออกให้ ณ วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ รวมสามฉบับ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการของบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ทำหนังสือถึงประธานกรรมการบริษัททั้งสามบริษัท ขอลาออกจากการเป็นกรรมการในแต่ละบริษัททุกบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ โดยในครั้งนั้น ผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่างๆ รวมสิบสามบริษัทในคราวเดียวกัน บริษัทอื่นๆ สิบบริษัทได้ไปดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนฯ เป็นที่เรียบร้อย ไม่มีชื่อของผู้ถูกร้องเป็นกรรมการอีกต่อไป คงมีเพียงสามบริษัทที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาล ที่ไม่ได้ดำเนินการ ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว ย่อมมีผลตามกฎหมายทันทีเมื่อหนังสือขอลาออกดังกล่าวไปถึงประธานกรรมการบริษัท ประกอบกับการดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนฯ นั้น เป็นหน้าที่โดยตรงของบริษัทที่จะต้องไปดำเนินการ เมื่อผู้ถูกร้องทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่างๆ พร้อมกันในวันเดียวกัน ย่อมรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งกรรมการบริษัทดังกล่าวแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จึงไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยกข้อกล่าวหาของผู้ร้อง

นอกจากนี้ กรณีบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ผู้ถูกร้องชี้แจงเพิ่มเติมว่า เนื่องจากไม่สามารถจัดตั้งโรงงานน้ำผลไม้ในจังหวัดปทุมธานีได้ เพราะไม่อยู่ในเขตพื้นที่ที่จะได้รับการส่งเสริมการลงทุน ประกอบกับในช่วงปี ๒๕๓๒ - ๒๕๓๓ เกิดน้ำท่วมหนักในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี สวนส้มรังสิตเสียหายหนัก ส้มมีราคาสูง ชาวสวนส้มไม่มีความเดือดร้อนเรื่องราคาอีก และต้นทุนการผลิตสูงขึ้นจนเกินจะลงทุนได้ในขณะนั้น ผู้เริ่มโครงการจึงตกลงเลิกกิจการที่เตรียมไว้ทั้งหมด

จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ในวันเดียวกัน จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ สำหรับบริษัท ริงสิตน้ำผลไม้ จำกัด เชื่อว่า เป็นเพียงการริเริ่มเตรียมการ แต่ยังไม่ได้นำดำเนินการอย่างใด จึงไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้าม ที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ออกให้ ณ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๓ รวมสองฉบับ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๑

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ต่อคณะกรรมการของทั้งสองบริษัท เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ โดยยื่นพร้อมกับสำเนาหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสอง สำเนานับหนึ่งมีการตอบรับการแสดงเจตนาของผู้ถูกร้องว่า “รับทราบหนังสือขอลาออก ประพจน์ รักอารมณั กรรมการผู้จัดการ ๒๗ ส.ค. ๓๓” อีกฉบับหนึ่งมีการตอบรับการแสดงเจตนาของผู้ถูกร้องว่า “Received on 27/Aug/90 K. YAMAMOTO Managing director” พร้อมทั้งนำบุคคลทั้งสอง มาเบิกความเป็นพยานยืนยันว่า ได้รับหนังสือขอลาออกของผู้ถูกร้องจริง

จากพยานหลักฐานเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของทั้งสองแล้วจริง โดยมีผลตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ทั้งนี้ เป็นการขอลาออกก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ออกให้ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท พิริสมา อินโฟ จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้แจ้งขอลาออกจากการกรรมการบริษัทด้วยวาจาต่อกรรมการบริษัทสองคน คือ นางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ และนางสาวพาฝัน ศุกวานิช ประมาณปี ๒๕๓๕ ต่อมาได้มีการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๕ และวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ ที่ประชุมมีมติ

ให้เลิกบริษัท และมีการชำระบัญชีเรื่อยมา แต่ผู้ถูกร้องไม่ทราบ จึงได้แจ้งยืนยันการลาออกจากการบริหารบริษัทอีกครั้งหนึ่งเป็นหนังสือลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึงกรรมการบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด หลังจากนั้นนางสาวพาฝัน ฯ ผู้ชำระบัญชีได้ขอจดทะเบียนเลิกบริษัท เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ และนายทะเบียนได้รับจดทะเบียนในวันเดียวกัน

จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด ประมาณปี ๒๕๓๕ ประกอบกับที่ประชุมผู้ถือหุ้นเมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๕ มีมติให้เลิกบริษัท และได้มีการจดทะเบียนเลิกบริษัทแล้ว โดยมติพิเศษ ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๕ ก่อนผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ออกให้ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า บริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๔ ดำเนินการขาดทุนตลอดมา และเลิกกิจการเมื่อปี ๒๕๒๘ โดยส่งบการเงินครั้งสุดท้ายเมื่อปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้นไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ คณะกรรมการและผู้ถือหุ้นเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ แต่กรรมการผู้จัดการยังไม่ได้ไปจดทะเบียนเลิกบริษัท จนกระทั่งถึงแก่กรรมในปี ๒๕๓๖ ส่วนกรรมการคนอื่นย้ายถิ่นที่อยู่ไปหลายปีแล้ว โรงเลื่อยและสำนักงานถูกรื้อถอนหมดสิ้นแล้ว จึงไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ บริษัทไม่มีทรัพย์สินใดๆ เพราะโรงเลื่อยเป็นทรัพย์สินที่เช่า บริเวณดังกล่าวปัจจุบันเป็นสถานที่ประกอบกิจการอุตสาหกรรม ผู้ถูกร้องชี้แจงอีกด้วยว่า ไม่มีเจตนาคงชื่อเป็นกรรมการไว้เพื่อประโยชน์ใดๆ แก่บริษัทหรือแก่ตนเอง ไม่มีเจตนาหลีกเลี่ยงกระทำการที่ผิดกฎหมายอย่างไร เพราะบริษัทนี้ไม่มีกิจการ และไม่มีตัวตนอยู่แล้ว

จากพยานหลักฐานรับฟังข้อเท็จจริงได้ว่า บริษัทดังกล่าวไม่มีอาคารสำนักงานที่จะติดต่อกับทางการ ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีพนักงาน หรือกรรมการบริหารงาน ผลการตรวจสอบของกรมสรรพากรไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล เชื่อว่า บริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการใดๆ จึงไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ออกให้ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ รวมสามฉบับ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วน จำกัด สวนพะยอม เป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด และบริษัท งามดูพลี จำกัด ในขณะที่มี พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ยื่นหนังสือขอลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วน จำกัด สวนพะยอม กับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุภมาภินันท์ ซึ่งเป็นหุ้นส่วนอีกท่านหนึ่งเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุภมาภินันท์ รับทราบและเห็นชอบด้วย ดังมีบันทึก ท้ายหนังสือขอลาออกว่า “ทราบแล้ว และให้รีบหาบุคคลมาเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างฯ โดยเร็ว สุภมาภินันท์ ๑๒ พ.ย. ๕๐”

กรณีบริษัท งามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท กับนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงที่บริษัทหยุดประกอบ กิจการแล้ว และนายฐิติวัฒน์ฯ ได้เดินทางไปทำงานและพักอาศัยอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดมา จนถึงปัจจุบัน โดยไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง รวมทั้ง การจดทะเบียนเลิกบริษัท ผู้ถูกร้องชี้แจงอีกด้วยว่า ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด รวมทั้งบริษัทได้ปิดกิจการแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ ก่อนที่ผู้ถูกร้องตัดสินใจมาทำงานด้านการเมือง ย่อมหมายถึงการสิ้นสุดอำนาจหน้าที่การเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ด้วย

กรณีบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้เข้าเป็นกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ และพ้นจากตำแหน่งกรรมการบริษัท เพราะครบวาระการดำรงตำแหน่ง สามปี ตามข้อบังคับบริษัท ในปี ๒๕๓๗ แล้ว การที่ยังมีชื่อเป็นกรรมการบริษัทอยู่อีกนั้น ผู้ถูกร้อง ชี้แจงว่า ไม่ทราบ เพราะบริษัทไม่เคยแจ้งให้ทราบถึงการแต่งตั้งผู้ถูกร้องกลับเข้าเป็นกรรมการบริษัทอีก รวมทั้งไม่เคยติดต่อให้ผู้ถูกร้องเข้าร่วมประชุมบริษัทแต่อย่างใด จึงถือว่า ผู้ถูกร้องหมดวาระการดำรง ตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ในปี ๒๕๓๗

จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องขอลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วน จำกัด สวนพะยอม โดยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนครบทุกคน เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ กรณีบริษัท งามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการ ต่อกรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘ และกรณีบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เชื่อว่า ผู้ถูกร้องไม่ทราบเรื่องที่บริษัทแต่งตั้ง

ผู้ถูกร้องกลับเข้าเป็นกรรมการอีกภายหลังจากหมดวาระการดำรงตำแหน่ง ในปี ๒๕๓๗ เพราะเป็นการกระทำของบริษัทแต่ฝ่ายเดียว พิจารณาแล้ว ทั้งสามกรณี เชื่อว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๓. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร รวมสามฉบับ ฉบับแรก ออกให้ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีเอ็กซ์ จำกัด ฉบับที่สอง ออกให้ ณ วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด และฉบับที่สาม ออกให้ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ ไม่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากกรรมการบริษัท อิมโพลีเอ็กซ์ จำกัด ต่อประธานกรรมการ เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ มีการตอบรับการแสดงเจตนาทำหนังสือของผู้ถูกร้องว่า “รับทราบและอนุมัติ สุกัลลักษณ์ อัมพุก (นางสาวสุกัลลักษณ์ อัมพุก) ๑๗/๑/๕๐” คณะกรรมการบริษัทได้ประชุมเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๐ มีมติอนุมัติ และได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ต่อประธานกรรมการ เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ มีการตอบรับการแสดงเจตนาทำหนังสือของผู้ถูกร้องว่า “ได้รับหนังสือลาออกเรียบร้อยแล้ว ฤดีรัตน์ สังฆะทรัพย์ ๑๘ ก.พ. ๒๕๕๐” คณะกรรมการบริษัทได้ประชุมเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ มีมติอนุมัติ

จากพยานหลักฐานเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากกรรมการบริษัททั้งสองดังกล่าวแล้วจริง ทั้งนี้ โดยมีผลนับแต่การแสดงเจตนาบอกเลิกการเป็นตัวแทน คือ ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ ในกรณีบริษัท อิมโพลีเอ็กซ์ จำกัด และตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ในกรณีบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด เป็นการขอลาออกก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ดังนั้น จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๔. นายไชยา สะสมทรัพย์

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครปฐม ออกให้ ณ วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด และตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ออกให้ ณ วันที่ ๑๑

ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ต่อกรรมการผู้จัดการ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ คณะกรรมการบริษัทได้ประชุมเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ มีมติเป็นเอกฉันท์ อนุมัติให้ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทได้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ต่อประธานกรรมการ เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ คณะกรรมการบริษัทได้ประชุมเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ มีมติเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องออกจากการเป็นกรรมการบริษัท

ผู้ถูกร้องยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองบริษัท และรายงานการประชุมที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งนำพยานบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการบริษัทคนหนึ่ง และประธานกรรมการบริษัทอีกคนหนึ่งเบิกความต่อศาลรับรองเอกสารของผู้ถูกร้อง ถือเป็นการแสดงเจตนาบอกเลิกเป็นตัวแทนตามหลักกฎหมายว่าด้วยตัวแทนสมบูรณ์แล้ว แม้มิได้จดทะเบียนแก้ไขก็ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่หักล้างข้อมูลทางทะเบียนได้ การขอลาออกมีผลนับแต่การแสดงเจตนาบอกเลิกการเป็นตัวแทน คือ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ในกรณีบริษัท โมบาย เทล จำกัด และตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ในกรณีบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ทั้งนี้ เป็นการขอลาออกก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๕. นายวัฒนา อัสวเหม

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก ออกให้ ณ วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย โดยความตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน ในการประชุมผู้เป็นหุ้นส่วน เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ และได้จดทะเบียนสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติม โดยมีผลตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ แล้ว ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องยื่นพยานเอกสารและนำพยานบุคคลเข้าเบิกความยืนยัน

จากพยานหลักฐานรับฟังข้อเท็จจริงได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ในวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๑๐. นายรักรักษ์ ตันติสุนทร

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก ออกให้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นเพียงหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๓

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการของห้างฯ ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ มีผลทำให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู เลิกไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่า นางบุญชู ลิ้มทรงพรต ผู้ชำระบัญชีของห้างฯ ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนเลิกห้างฯ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ และนายทะเบียนได้รับจดทะเบียนเลิกในวันเดียวกัน โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๓ ก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๓ ถือว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

การที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู มีวัตถุประสงค์ในการค้าอาวุธปืน กระสุนปืนฯ แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการให้ประกอบการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืน จึงเชื่อว่า ห้างฯ ไม่ได้ดำเนินธุรกิจใดๆ มาแต่แรก ย่อมไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

อนึ่ง การที่ผู้ถูกร้องเป็นเพียงหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ไม่มีอำนาจบริหารหรือจัดการห้างฯ แต่อย่างใด เป็นกรณีที่ไม่เข้าข่ายการพิจารณาว่า เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ จึงถือว่า ผู้ถูกร้องไม่อยู่ในฐานะที่จะกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

อาศัยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องทั้งสิบคน คือ (๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง

อุตสาหกรรม (๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (๕) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง (๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม (๘) นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม (๙) นายวัฒนา อิศวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และ (๑๐) นายรักษ์ ตันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ มิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ในส่วนที่บัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนและบริษัท และความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนดังกล่าว ไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

นายประเสริฐ นาสกุล

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

นายกระมล ทองธรรมชาติ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายจุมพล ณ สงขลา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

พลโท จุล อติเรก

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายปรีชา เฉลิมวณิชย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายพันธ์ จันทรปาน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายมงคล สระแก้ว

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุจิต บุญบงการ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุจินดา ยงสุนทร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุวิทย์ ชีรพงษ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอนันต์ เกตุวงศ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอมร รักษาสัตย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอิสสระ นิตินนท์ประกาศ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอูระ หวังอ้อมกลาง

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

บัญชีรายชื่อสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๓๒ คน ที่เข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว กรณีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนและบริษัท หรือไม่

(๑) นายวิจิต พูลลาภ	(๒) นายปราโมทย์ ไม้กลัด
(๓) นายจอน อึ้งภากรณ์	(๔) นายสุพร สุกสร
(๕) นายวีรพร สิทธิธรรม	(๖) นาย मुखตาร์ มะทา
(๗) นายไสว พรหมณี	(๘) นายบุญเลิศ ไพรินทร์
(๙) นายประเกียรติ นาสิมมา	(๑๐) นายกำพล ภูมณี
(๑๑) นายเกษม ชัยสิทธิ์	(๑๒) นายกมล มั่นกักดี
(๑๓) นายทวี สุภธีระ	(๑๔) นายพา อักษรเสื่อ
(๑๕) นายนิรันดร์ พิทักษ์วัชระ	(๑๖) นายสุรชัย ดนัยตั้งตระกูล
(๑๗) นายคำนวณ เหมาะประสิทธิ์	(๑๘) นายระวี กิ่งคำวงศ์
(๑๙) นายศิลป์ชัย เศรษฐศิลป์	(๒๐) นายอมร นิลเปรม
(๒๑) นายมนตรี สันทวิชัย	(๒๒) นายถวิล จันทรประสงค์
(๒๓) พลอากาศเอก กานต์ สุระกุล	(๒๔) นายวีระพล วัชรประทีป
(๒๕) นายสรารุช นิยมทรัพย์	(๒๖) นายผ่อง เล็งอี
(๒๗) พลโท อินทร์ตัน ยอดบางเตย	(๒๘) นายพิชัย ขำเพชร
(๒๙) นายนิพนธ์ สุทธิเดช	(๓๐) นายสมบัติ วรามิตร
(๓๑) พลโท โอภาส รัตนบุรี	(๓๒) พันเอก สมคิด ศรีสังคม

คำวินิจฉัยของ นายประเสริฐ นาสกุล ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔/๒๕๕๕

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบกับ
มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

ประธานวุฒิสภาเสนอคำร้องเป็นหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ สว ๐๐๐๘/๓๑๕๕ ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ รวมสามสิบสองคน เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาขอให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีรวมสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ และมาตรา ๒๐๘ ประกอบกับ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญต่อไป

ข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณา

๑. รัฐธรรมนูญ บัญญัติว่า

“มาตรา ๘๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๑) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๓๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๘๗ การออกจากตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาภายหลังวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลง หรือวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำให้ในหน้าที่สมาชิก รวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่ง หรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เว้นแต่ในกรณี

ที่ออกจากตำแหน่ง เพราะเหตุที่ผู้นั้นได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ให้คืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ผู้นั้นได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว

มาตรา ๒๐๘ รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใดก็มิได้ด้วย

มาตรา ๒๑๕ รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๖
- (๒) อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- (๓) คณะรัฐมนตรีลาออก

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ แต่ในกรณีพ้นจากตำแหน่งตาม (๒) จะใช้อำนาจแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการ ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่งมิได้ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑๘ (๓) และวรรคสอง และมาตรา ๒๐๘ มาใช้บังคับกับคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง และอยู่ในระหว่างที่ปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคสอง

ในกรณีที่ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๖ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) หรือ (๘) ให้ดำเนินการตามมาตรา ๒๐๒ และมาตรา ๒๐๓ โดยอนุโลม

มาตรา ๒๑๖ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อ

๑ล๑

- (๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ หรือมาตรา ๒๐๕

๑ล๑

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๖ และมาตรา ๕๗ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)”

๒. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า

“มาตรา ๑๖๘ การแสดงเจตนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งอยู่เฉพาะหน้าให้ถือว่า มีผลนับแต่ผู้รับ การแสดงเจตนาได้ทราบการแสดงเจตนา นั้น ตามข้อนี้ให้ใช้ตลอดถึงการที่บุคคลหนึ่งแสดงเจตนา ไปยังบุคคลอีกคนหนึ่งโดยทางโทรศัพท์ หรือโดยเครื่องมือสื่อสารอย่างอื่น หรือโดยวิธีอื่นซึ่งสามารถติดต่อ ถึงกันได้ทำนองเดียวกัน

มาตรา ๓๘๖ ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญา หรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเลิกสัญญาเช่นนั้นย่อมทำได้ด้วยแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง

แสดงเจตนาดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น ท่านว่าหาอาจจะถอนได้ไม่

มาตรา ๔๒๖ อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไป ด้วยตัวการถอนตัวแทน หรือด้วยตัวแทน บอกเลิกเป็นตัวแทน

อนึ่ง สัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไป เมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือล้มละลาย เว้นแต่จะปรากฏว่า ขัดกับข้อสัญญา หรือสภาพแห่งกิจการนั้น

มาตรา ๔๒๗ ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อ

คู่สัญญาฝ่ายซึ่งถอนตัวแทนหรือบอกเลิกเป็นตัวแทนในเวลาที่ไม่สะดวกแก่อีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องรับผิดชอบคู่สัญญาฝ่ายนั้นในความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดแต่การนั้น เว้นแต่ในกรณีที่เป็น ความจำเป็นอันมิอาจจะก้าวล่วงเสียได้

มาตรา ๑๐๔๒ ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยตัวแทน

มาตรา ๑๐๕๕ ห้างหุ้นส่วนสามัญย่อมเลิกกันด้วยเหตุดังกล่าวต่อไปนี้

๑ล๑

(๔) เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งให้คำบอกกล่าวแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่นๆ ตามกำหนด ดั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๕๖

(๕) เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งตาย หรือล้มละลาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ

มาตรา ๑๐๕๖ ถ้าห้างหุ้นส่วนได้ตั้งขึ้นไม่มีกำหนดกาลอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นยติ ท่านว่า จะเลิกได้ต่อเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งบอกเลิกเมื่อสิ้นรอบปีในทางบัญชีเงินของห้างหุ้นส่วนนั้น และผู้เป็นหุ้นส่วนนั้นต้องบอกกล่าวความจำนงจะเลิกล่วงหน้าไม่น้อยกว่าหกเดือน

มาตรา ๑๐๗๘ อันห้างหุ้นส่วนนั้น ท่านบังคับว่าต้องจดทะเบียน

การจดทะเบียนนั้นต้องมีรายการดังต่อไปนี้ คือ

๑ล๑

(๖) ชื่อหุ้นส่วนผู้จัดการ

๑ล๑

มาตรา ๑๐๘๐ บทบัญญัติว่าด้วยห้างหุ้นส่วนสามัญข้อใด ๆ หากมิได้ยกเว้นหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงไป โดยบทบัญญัติแห่งหมวด ๓ นี้ ท่านให้นำมาใช้บังคับแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดด้วย

ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบมีอยู่หลายคนด้วยกัน ท่านให้ใช้บทบัญญัติสำหรับห้างหุ้นส่วนสามัญเป็นวิธีบังคับในความเกี่ยวพันระหว่างคนเหล่านั้นเอง และความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนเหล่านั้นกับห้างหุ้นส่วน

มาตรา ๑๑๔๔ บรรดาบริษัทจำกัด ให้มีกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนด้วยกันจัดการตาม ข้อบังคับของบริษัท และอยู่ในความครอบงำของที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นทั้งปวง

มาตรา ๑๑๔๖ บรรดาข้อบังคับอันได้ตั้งขึ้นใหม่ หรือได้เพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นหน้าที่ ของบริษัทที่จะจัดให้ไปจดทะเบียนภายในกำหนดสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้มีการลงมติพิเศษ

มาตรา ๑๑๕๑ อันผู้เป็นกรรมการนั้น เฉพาะแต่ที่ประชุมใหญ่เท่านั้นอาจจะตั้งหรือถอนได้

มาตรา ๑๑๕๗ การตั้งกรรมการขึ้นใหม่นั้น ตั้งใครเมื่อใด ท่านให้นำความไปจดทะเบียน ภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่ตั้งทุกครั้ง

มาตรา ๑๑๖๗ ความเกี่ยวพันกันในระหว่างกรรมการและบริษัท และบุคคลภายนอกนั้น ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยตัวแทน

ส่วนที่ ๑๑ การถอนทะเบียนบริษัทร้าง

มาตรา ๑๒๔๖

๓. พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๔๕ บัญญัติว่า

“มาตรา ๒๘ กรรมการใดของบริษัทจำกัด

- (๑) ไม่ส่งงบดุลตามมาตรา ๑๑๕๕ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- (๒) ไม่จัดให้ถือบัญชีตามมาตรา ๑๒๐๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือ
- (๓) ไม่จัดให้จดบันทึก หรือไม่เก็บรักษาสมุดตามมาตรา ๑๒๐๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา ๓๕ ผู้ชำระบัญชีใดของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด

- (๑) ไม่ทำงบดุล หรือไม่เรียกประชุมใหญ่ตามมาตรา ๑๒๕๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(๒) ไม่ทำรายงาน หรือไม่เปิดเผยรายงานตามมาตรา ๑๒๖๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(๓) ไม่ทำรายงาน ไม่เรียกประชุมใหญ่ หรือไม่ชี้แจงกิจการตามมาตรา ๑๒๗๐ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือ

(๔) ไม่มอบบัญชีและเอกสารตามมาตรา ๑๒๗๑ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท”

๔. นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภากับคณะ รวมสามสิบสองคน/ผู้ร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๓ เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาว่า มีผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีรวมสิบคน ในคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบัน ที่มีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี คือ (๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ (๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ (๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ (๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ (๕) นายพิเศษฐ พันธ์วิชาติกุล (๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร (๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ (๘) นายไชยา สะสมทรัพย์ (๙) นายวัฒนา อิศวเหม และ (๑๐) นายรักษ์ ดันติสุนทร ยังดำรงตำแหน่งหุ้นส่วน หุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือกรรมการบริษัท ในขณะที่ตนยังดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีอยู่ อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยอาศัยหนังสือรับรองของนายทะเบียน กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ จึงขอให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบ กับมาตรา ๒๑๖ (๖) หรือไม่

ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนทำหนังสือชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ทำหนังสือ ลับ ที่ พณ ๐๖๑๐/๑๑๕ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ชี้แจงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ

๕. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๒๐๑/๕๑ (พิเศษ) ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า เคยมีกรณีว่า หลังจากที่พรรคการเมือง เสนอชื่อผู้ที่จะเป็นรัฐมนตรีให้นายกรัฐมนตรีแล้ว ต่อมา มีการขอถอนชื่อนั้นออกจากบัญชีรายชื่อที่เสนอ และเสนอชื่อบุคคลอื่นแทน โดยอ้างว่า ตรวจสอบแล้วพบว่า ผู้มีชื่อก่อนเดิมมีคุณสมบัติขัดต่อกฎหมาย นายกรัฐมนตรีจึงสั่งให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีในฐานะหน่วยงานที่จะต้องรับรายชื่อรัฐมนตรี ไปดำเนินการทางธุรการก่อนนำรายชื่อขึ้นกราบบังคมทูลทำการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงบัดนี้ ในการตรวจสอบดังกล่าวสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีข้อจำกัด คือ

(๑) ความเร่งด่วนในการดำเนินการ เมื่อรายชื่อนั้นมาถึงนายกรัฐมนตรีแล้ว มักจะมีแรงกดดันทางการเมือง เสนอให้เร่งรีบนำกราบบังคมทูล เพราะพรรคการเมืองที่เสนอชื่อเกรงว่า หากรายชื่อนั้นรั่วไหลออกไปภายนอกจะทำให้เกิดความแตกแยกบาดหมาง หรือระส่ำระสายขึ้นภายในพรรค (๒) ความจำเป็นในการรักษาความลับ ถ้าการตรวจสอบไม่รัดกุมพอ จะเป็นช่องทางให้รายชื่อและข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ถูกตรวจสอบรั่วไหลออกไปภายนอก ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้นั้นและพรรคการเมืองที่เสนอชื่อถอดถอนรัฐมนตรีด้วยเหตุนี้ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงใช้วิธีการตรวจสอบตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๕.๑ จัดทำเอกสารแบบประวัติผู้ได้รับการเสนอชื่อ เพื่อประกอบพระบรมราชวินิจฉัยในการที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี พร้อมคำรับรองจากพรรคการเมืองที่เสนอชื่อว่าจะตรวจสอบแล้วว่า ผู้ได้รับการเสนอชื่อมีคุณสมบัติครบถ้วน และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๖ มาตรา ๒๐๗ มาตรา ๒๐๘ และมาตรา ๒๐๙ โดยให้หัวหน้าพรรคหรือเลขาธิการพรรคลงชื่อรับรอง

๕.๒ เมื่อสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รับแบบ หรือเอกสารแบบประวัติดังกล่าว กลับคืนมาแล้ว เลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะติดต่อกลับไปยังผู้ได้รับการเสนอชื่อทุกคนอีกครั้งหนึ่ง ด้วยการโทรศัพท์สอบถาม หรือบางรายอาจต้องใช้วิธีขอพบด้วยตนเอง เพื่อเรียนถามในเรื่องที่เลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีข้อมูลอยู่ก่อนแล้วว่า บุคคลนั้นมีกรณีใดเข้าข่ายเป็นที่น่าสงสัย หรือมีจะนั้นก็เป็นเรื่องที่บุคคลนั้นเองไม่แน่ใจในข้อกฎหมายว่า ตนเข้าข่ายต้องห้ามหรือไม่ และประสงค์จะสอบถามเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความชัดเจนเพิ่มเติม การติดต่อสอบถามด้วยวาจาจึงจำเป็นมากขึ้น หากปรากฏว่า ข้อมูลที่ทางพรรครับรองไม่ชัดเจนหรือไม่มีการลงชื่อรับรอง

การแสดงเจตนาลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทโดยมีพยานหลักฐานรับรู้ หรือรับรองแล้ว จะเพียงพอหรือไม่ หรือต้องรอให้มีการจดทะเบียนเพิกถอนชื่อจากกรมทะเบียนการค้า หรือประกาศในราชกิจจานุเบกษาก่อน ได้ชี้แจงว่า แม้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๖ และมาตรา ๑๑๓๗ การเปลี่ยนแปลงกรรมการบริษัทจะต้องมีการจดทะเบียน แต่ก็เป็นเรื่องของบริษัทหรือคณะกรรมการบริษัทที่เหลือนอยู่จะต้องไปดำเนินการ มิใช่หน้าที่ของกรรมการที่แสดงเจตนาขอลาออกชัดเจนแล้ว จะต้องไปดำเนินการด้วยตนเอง และการแสดงเจตนาลาออกย่อมมีผลโดยเฉพาะ เมื่อคณะกรรมการบริษัทที่เหลือนอยู่ หรือนิติบุคคลนั้นได้ทราบเรื่อง แต่การที่ละเลยไม่สนใจว่า มีการไปจดทะเบียนเพิกถอนหรือแก้ไขรายชื่อกรรมการในภายหลังหรือไม่ อาจเป็นผลร้ายต่อผู้นั้นเองในแง่ที่ว่า อาจยังคงต้องรับผิดชอบแพ่งต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริต และเข้าใจว่า ผู้นั้นยังคงเป็นกรรมการอยู่ก็ได้

๕.๓ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีความกังวลมากเป็นพิเศษในเรื่องการเป็นกรรมการ และการถือหุ้นของผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี เพราะคิดว่า อาจมีกรณีเป็นไปได้ว่า แม้จะตรวจสอบและรับรองตนเองแล้ว แต่ผู้นั้นอาจหลงลืมจำไม่ได้ว่า เคยเป็นกรรมการบริษัทใด หรือเคยถือหุ้นในบริษัทใด ว่างบ้างหรือไม่ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเคยหารือกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ว่า จะมีทางใดหรือไม่ ที่สามารถตรวจสอบว่า ผู้มีชื่อตามที่สอบถามไปนั้นเป็นกรรมการในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนใดบ้าง ซึ่งได้รับคำตอบในขณะนั้น (เมื่อ ๓-๔ ปีที่แล้ว) ว่า ไม่อาจตรวจสอบได้ เว้นแต่จะถามเจาะจงว่า ในบริษัทนั้นมีผู้ใดเป็นกรรมการบ้าง แต่ในระยะหลังเมื่อเร็วๆ นี้ได้รับทราบว่ามีกรณีมีความจำเป็นจะสอบถามโดยเริ่มจากชื่อบุคคลก่อนแล้ว จึงหาชื่อห้างหุ้นส่วนบริษัทที่ผู้นั้นเป็นกรรมการก็อาจพอทำได้ แต่ต้องให้เวลาพอสมควรและต้องเป็นห้างหุ้นส่วนบริษัทที่จดทะเบียนในกรุงเทพมหานคร ถ้าจดทะเบียนในต่างจังหวัด จะไม่อาจตรวจสอบได้เลย เพราะยังไม่ได้นำข้อมูลต่างจังหวัดจัดระบบลงในคอมพิวเตอร์ แต่ไม่ว่าจะเป็นกรณีในกรุงเทพมหานครหรือต่างจังหวัดก็ตาม จะไม่อาจรักษาความลับได้ เพราะรายชื่อเหล่านั้นอาจรั่วไหลออกไปได้ว่า มีการตรวจสอบชื่อบุคคลใดบ้างในระหว่างเวลานั้น

๕.๔ วิธีการตรวจสอบและรับรองโดยพรรคการเมืองที่เสนอชื่อผสมกับการสอบถามเพิ่มเติม เช่นที่เคยปฏิบัติมาแล้วนี้ พอจะได้ผลอยู่บ้าง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีข้อสังเกตว่า ปรกติแล้วบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นรัฐมนตรีจะกระตือรือร้นตอบหรือรับรองไปตามที่ตนเองจำได้เสมอ หากยังตกหล่นคลาดเคลื่อนอยู่บ้าง ก็น่าจะเป็นการหลงลืม ไม่น่าจะมีเหตุผลว่า ต้องการปิดบังอำพราง เพราะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ประการใด มีแต่จะเป็นผลร้ายแก่ตัว รายใดที่ขณะสอบถามสามารถจำได้ว่า ตนเป็นกรรมการบริษัทใด แต่กำลังจะขอลาออก ในกรณีเช่นนี้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะยังไม่นำรายชื่อกราบบังคมทูลขอพระราชทานแต่งตั้งจนกว่าจะได้รับหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการของรัฐมนตรีผู้นั้น เป็นเหตุให้บางครั้งการนำรายชื่อขึ้นกราบบังคมทูลล่าช้าไปจากกำหนดเดิม ๓-๔ วัน ที่เป็นเช่นนี้ เพราะต้องรอสำเนาใบลาออกเช่นว่านั้นนั่นเอง โดยเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะรายงานความล่าช้าให้นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้อง ได้รับทราบ บางครั้งจะได้รับใบลาออก แต่มีผลล่วงหน้าหลายวัน ซึ่งเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะไม่รับใบลาออกประเภทนี้ เพราะจะกลายเป็นว่า ขณะนำความขึ้นกราบบังคมทูล เป็นที่ทราบแน่ชัดแล้วว่าบุคคลนั้นยังมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วน

๕.๕ อย่างไรก็ตาม เมื่อปรากฏว่า วิธีการตรวจสอบและรับรองตนเองเช่นนี้อาจมีปัญหาและไม่รัดกุมพอ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงเห็นว่า ในการแต่งตั้งรัฐมนตรีคราวต่อไปควรใช้วิธีอื่นเพิ่มเติมแม้จะทำให้ล่าช้าไปบ้าง กล่าวคือ นอกจากจะให้พรรคการเมืองรับรองตามแบบเอกสารเช่นเดิม

ต่อไปแล้ว จะยังดำเนินการเป็นการลับให้กรมทะเบียนการค้าตรวจสอบอีกด้วย โดยได้ประสานงานไว้แล้ว ทั้งนี้ จะขออนุญาตนายกรัฐมนตรืใช้เวลาดำเนินการเช่นนี้ประมาณ ๒-๕ วัน ขึ้นอยู่กับจำนวนรัฐมนตรีที่จะแต่งตั้งในคราวนั้น ๆ

๖. ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเมื่อวันที่ ๒๕ และ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง ทนายความผู้ถูกร้อง และผู้แทนกรมทะเบียนการค้าในฐานะพยานของศาลชี้แจง แสดงความคิดเห็นและยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดีภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ออกนั่งพิจารณา การชี้แจงและคำแถลงการณ์อาจสรุปได้ดังนี้

๖.๑ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่า นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ / ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เป็นหนึ่งในห้าของกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ ซึ่งเป็นวันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียน

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ชี้แจงว่า เคยดำรงตำแหน่ง กรรมการบริษัทตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งบริษัทไม่เคยประกอบกิจการใดเลย ไม่เคยขอเลขประจำตัว ผู้เสียภาษี ไม่เคยเรียกประชุมกรรมการหรือผู้ถือหุ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๗๑ ไม่เคยติดต่อกับกระทรวงพาณิชย์ ถือได้ว่า เป็นบริษัทร้าง นายทะเบียนมีหน้าที่เพิกถอนหรือขีดชื่อ บริษัทออกตามมาตรา ๑๒๕๖ แต่นายทะเบียนยังไม่ได้เพิกถอน หรือขีดชื่อออกจากทะเบียน นอกจากนี้ บริษัทไม่เคยติดต่อกับผู้ถูกร้อง ไม่เคยขอให้ลงลายมือชื่อ ไม่มีการเรียกให้ชำระค่าหุ้น ในเวลาต่อมา เคยมีผู้แจ้งให้ทราบว่า ได้เลิกบริษัทแล้ว แต่จำไม่ได้ว่าเป็นใคร มิได้ตั้งใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ เนื่องจากเชื่อและเข้าใจโดยสุจริตว่า ไม่มีหุ้นในบริษัทดังกล่าว

ในสำเนาบัญชีผู้ถือหุ้น เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๓ ว่า ผู้ถูกร้องถือหุ้นในบริษัท ๑๕๐ หุ้น ๆ ละ ๑,๐๐๐ บาท (เป็นเงิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท) เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๓ แต่ในสำเนาบัญชีผู้ถือหุ้น เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ไม่มีชื่อผู้ถูกร้อง มีแต่นายเมธา ชูวะสิน ถือหุ้นจำนวนดังกล่าว เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

หัวหน้าสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราชมีหนังสือ ด่วนมาก ที่ พณ ๐๖๑๓/๑๗๔๖ ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ รายงานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศว่า “บริษัทดังกล่าว นับตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งแล้วจนถึงปัจจุบัน ไม่มีการจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมทางทะเบียนแต่อย่างใด” และ “บริษัทดังกล่าวไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อสำนักงาน ฯ” ซึ่งสอดคล้องกับการที่อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องยังเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ จนถึงขณะนี้

ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือถึงบริษัท ขอให้ส่งหนังสือลาออกจากการบริหารของผู้ถือหุ้นและรายงานการประชุมของบริษัทเกี่ยวกับการลาออกดังกล่าว แต่พนักงานไปรษณีย์รายงานว่าตามสถานที่ที่บริษัทจดทะเบียนไว้ไม่มีที่ทำการของบริษัท

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถือหุ้นเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่ตั้งบริษัท แต่บริษัทไม่ได้ประกอบกิจการใดๆ จึงเข้าใจว่า นายทะเบียนมีหน้าที่ต้องถอนทะเบียนบริษัทร้าง อีกทั้งผู้ถือหุ้นไม่เคยชำระค่าหุ้น จึงไม่ได้แจ้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. และตอบทนายความผู้ร้องว่า ผู้ร้องกล่าวหาผู้ร้องตามหลักฐาน (หนังสือรับรองของนายทะเบียน) ไม่ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ว่า ผู้ถือหุ้นแต่ละคนยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการบริหารของห้างหุ้นส่วนและบริษัทต่างๆ แล้ว ตลอดจนความเป็นมาของการดำเนินธุรกิจของทุกห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่เกี่ยวกับผู้ร้อง

๖.๒ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่า นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ /ผู้ร้อง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เป็นหนึ่งในสองของกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เป็นหนึ่งในสองของกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๖ และเป็นหนึ่งในห้าของกรรมการบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๓

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ และ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๔ ซึ่งแจ้งว่า เคยดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการของบริษัทต่างๆ รวมทั้ง บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด (ซึ่งไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน) แต่ทำหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ การที่บริษัทดังกล่าวยังมีชื่อผู้ร้องเป็นกรรมการบริษัท เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของบริษัท (ผู้ร้องไม่ระบุชื่อ) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการไปจดแจ้งการลาออกต่อสำนักงานงานทะเบียนได้ลาออกจากบริษัทในช่วงเวลานั้น โดยไม่แจ้งให้บริษัททราบว่า ยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการบริหาร พนักงานและบริษัท รวมทั้งผู้ร้องต่างมีความเข้าใจ มีการดำเนินการจดทะเบียนการลาออกต่อสำนักงานทะเบียนแล้ว ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงไม่อาจถือว่า ผู้ร้องดำรงตำแหน่งในบริษัทในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อผู้ร้องทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว จึงไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๓ จดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๖ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓ และจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๓ จนถึงขณะนี้

บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ส่งใบลาออกของผู้ถูกร้องจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ และรายงานการประชุมของบริษัทเกี่ยวกับเรื่องนี้ บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ส่งใบลาออกของผู้ถูกร้องจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ และรายงานการประชุมของบริษัทเกี่ยวกับเรื่องนี้ และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ส่งใบลาออกของผู้ถูกร้องจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ แต่ไม่ส่งรายงานการประชุมของบริษัทเกี่ยวกับเรื่องนี้

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องอ้างว่า ลาออก เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ แต่ไม่มีเอกสารแสดงว่า มีการรับหนังสือลาออกจริง ซึ่งบริษัทขนาดใหญ่จะพึงมี ไม่มีรายงานการประชุมคณะกรรมการยืนยัน ไม่ทราบว่า ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือไม่ และตอบทนายความผู้ถูกร้องว่า ผู้ร้องกล่าวหาผู้ถูกร้องตามหลักฐาน (หนังสือรับรองของนายทะเบียน) ไม่ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ว่า ผู้ถูกร้องแต่ละคนยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการบริษัทในห้างหุ้นส่วนและบริษัทต่างๆ แล้ว ตลอดจนจนความเป็นมาของการดำเนินธุรกิจของทุกห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกร้อง

๖.๓ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่า นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ตั้งแต่วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ เป็นหนึ่งในสี่ของกรรมการบริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ และเป็นหนึ่งในเจ็ดของกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๐

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ แจ้งว่า เคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัททั้งสอง ต่อมา ยื่นหนังสือขอลาออกจากรับตำแหน่งกรรมการบริษัททั้งสอง ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ แต่บริษัทมิได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการต่อกรมทะเบียนการค้า โดยผู้ถูกร้องมิได้ทราบจนกระทั่งเป็นข่าว ตรวจสอบแล้ว จึงพบว่า บริษัทยังมิได้ดำเนินการจดทะเบียน ผู้ถูกร้องจึงมี

หนังสือขอให้บริษัทดำเนินการให้ถูกต้อง ประกอบกับขณะนี้ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ มีผลทำให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) ดังนั้น ความเป็นรัฐมนตรีของตนจึงสิ้นสุดลง คำร้องของสมาชิกวุฒิสภาที่ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่า ความเป็นรัฐมนตรีของตนได้สิ้นสุดลง ไม่มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจำต้อง หยิบยกขึ้นพิจารณาอีกต่อไป

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องได้จดทะเบียนเป็น กรรมการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ และจดทะเบียนพ้นจาก กรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ จดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๐ และจดทะเบียนพ้นจากกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

บริษัท เคนซัง ฯ มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า บริษัทได้รับหนังสือลาออกของผู้ถูกร้อง บริษัทมิได้จัดทำรายงานการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทปี ๒๕๔๑ และ ๒๕๔๒ บริษัทไม่เคยจัดให้มีการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นจริงๆ เลย กรณีที่บริษัท มีความจำเป็นต้องใช้เอกสารรายงานการประชุมเพื่อประกอบเรื่องรายงานธุรกิจ บริษัทจึงจะจัดทำเป็น รายงานวิสามัญผู้ถือหุ้นขึ้นเอง เพื่อใช้ในกิจการดังกล่าว โดยมีได้มีการประชุม ส่วนบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. ฯ มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า บริษัทได้รับ หนังสือลาออกของผู้ถูกร้อง เป็นความผิดพลาดของบริษัทที่ได้ไปยื่นจดทะเบียนให้เสร็จสิ้นไป อีกทั้ง บริษัทไม่เคยเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเรื่องนี้ บริษัทไม่มีรายงานการประชุมสามัญประจำปี ๒๕๔๑ และปี ๒๕๔๒ เพราะบริษัทประกอบธุรกิจขนาดเล็ก บริษัทจะมอบหมายให้สำนักงานบัญชี จัดทำเอกสารเกี่ยวกับงบดุล และงบกำไรขาดทุนของบริษัทเพื่อยื่นต่อกระทรวงพาณิชย์

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัทของบริษัททั้งสอง อ้างว่า ได้ลาออก โดยมีหนังสือลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานเลขที่หนังสือลงรับตามวิธีปฏิบัติของบริษัทและส่วนงานอื่นๆ โดยทั่วไป

ทนายความของผู้ถูกร้อง นำนายเคนโซ่ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ยื่นคำแถลงการณ์เป็นหนังสือลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔ และรับรองด้วยวาจาว่า ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท เนื่องจากได้รับ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และนายประพจน์ รักอารมณี กรรมการผู้จัดการ

บริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด ยื่นคำแถลงการณ์เป็นหนังสือลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔ รับรองด้วยวาจาว่า ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท เนื่องจากได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๖.๔ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่า คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ เป็นหนึ่งในหกของกรรมการบริษัท พิธมา อินโฟ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗

ผู้ถูกร้องมีหนังสือ ที่ นร ๐๑๑๔/สร ๘/พิเศษ/๕๘๒ ลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า เคยเป็นกรรมการบริษัทมาตั้งแต่ต้น บริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ นับแต่เริ่มก่อตั้ง ต่อมา ประมาณปลายปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องแจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการอีกสองคนของบริษัทว่า ขอลาออกจากการเป็นกรรมการ และได้โอนหุ้นให้แก่นางสาวพาฝัน สุขวานิช แล้ว การแสดงผลงานลาออกของผู้ถูกร้องมีผลนับแต่ผู้รับการแสดงผลงานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘ ผู้ถูกร้องมิได้ตั้งใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ ในบริษัท เนื่องจากเข้าใจและเชื่อโดยสุจริตว่า บริษัทเลิกกิจการ และผู้ถูกร้องโอนหุ้นไปแล้ว และมีหนังสือที่ นร ๐๑๑๔/ สร ๘/พิเศษ/๑๐๑๐ ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งมติที่ประชุมกรรมการบริษัทยกเลิกบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้อง จดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ จนถึงขณะนี้

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท บริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ เข้าใจว่า บริษัทเลิกกิจการไปแล้ว จึงไม่ได้ลาออก และตอบแจ้งทรัพย์สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ลาออกหลังเป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ และตอบทนายความผู้ถูกร้องว่า ผู้ร้องกล่าวหาผู้ถูกร้องตามหลักฐาน (หนังสือรับรองของนายทะเบียน) ไม่ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ว่า ผู้ถูกร้องแต่ละคนยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการบริษัทในห้างหุ้นส่วนและบริษัทต่างๆ แล้ว ตลอดจนความเป็นมาของการดำเนินธุรกิจของทุกห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่เกี่ยวกับผู้ถูกร้อง

๖.๕ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่า นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ เป็นหนึ่งในสี่ของกรรมการบริษัท พันิชประสิทธิ์ จำกัด ซึ่งจดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ แจ้งว่า เคยเป็นกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทตั้งแต่ต้น บริษัทเลิกกิจการไปแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ปรากฏข้อความในหนังสือรับรองของนายทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่า “นิติบุคคลนี้ขาดส่งงบการเงินปี ๒๕๔๒ หนังสือติดต่อของกองบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า ตามที่ตั้งที่ได้จดทะเบียนไว้ ปรากฏว่า “ไปรษณีย์ส่งคืน” ผู้ถูกร้องอธิบายต่อไปว่า แท้จริงบริษัทไม่ได้ส่งงบการเงินตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ติดต่อกันถึงปี ๒๕๔๒ เป็นเวลา ๑๔ ปีแล้ว บริษัทหยุดดำเนินการทั้งหมด และตกลงเลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ โดยมอบหมายให้นายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการไปดำเนินการเลิกบริษัท นายอุเทน ฯ ถึงแก่กรรมไป เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๖ ตามสำเนาใบมรณบัตร เมื่อปรากฏเรื่องนี้ขึ้นมา จึงได้ไปดูสภาพที่ตั้งโรงเลื่อยเดิม ปรากฏว่า บัดนี้โรงเลื่อยและสำนักงานของบริษัทถูกรื้อถอนไปหมดสิ้น และใช้เป็นสถานที่ประกอบกิจการอยู่ต่อเรือ

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการบริษัทอยู่

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทเข้าใจว่า บริษัทเลิกไปโดยปริยาย เพราะหุ้นส่วน (กรรมการ) ผู้จัดการตาย ทั้งไม่ได้ส่งงบการเงินตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ จึงไม่ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ผู้ถูกร้องโต้แย้งผู้ร้องในศาลรัฐธรรมนูญว่า ในคำกล่าวหาทั้งหมดที่ผู้ร้องยื่นมา ปรากฏเพียงหลักฐานว่า ยังมีการจดทะเบียนอยู่อย่างเดียว ไม่เคยไปสืบเสาะ ไปดู ไปตรวจสอบว่า บริษัทเหล่านี้ยังมีอยู่จริงหรือไม่ และรายละเอียดที่แท้จริงเป็นอย่างไร เคยสอบถามเจ้าหน้าที่บ้างหรือไม่ ผู้ร้องเคยไปดูว่ามีสถานประกอบการใด ยังประกอบการอยู่หรือไม่ ฯลฯ ซึ่งผู้ร้องตอบว่า ไม่ได้ไปดู ไม่ได้สอบถามเป็นหน้าที่ของผู้ถูกร้องที่ต้องเอาหลักฐานยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ

๖.๖ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่า หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ เป็นหนึ่งในหกของกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ และเป็นหนึ่งในสามของกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๓๕

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ แจ้งว่า เคยดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ห้างหุ้นส่วน ฯ หยุดกิจการตั้งแต่วันที่ ๒๕๓๕ ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการต่อพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมภินันท์ (หุ้นส่วนอีกคนหนึ่ง) เนื่องจากผู้ถูกร้องจะต้องเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง

สำหรับการดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ และครบวาระตั้งแต่วันที่ ๒๕๓๗ และบริษัทไม่เคยติดต่อให้ผู้ถูกร้องเข้าร่วมประชุมบริษัทอีกเลย

ส่วนการดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท งามคูพลี จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๕ ต่อมา ได้ลาออกจากกรรมการเป็นกรรมการบริษัทเมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่บริษัทหยุดประกอบกิจการแล้ว ต่อมาวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๐ นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ได้ขายอาคารที่ทำการของบริษัทให้แก่บุคคลภายนอกไป

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ตั้งแต่วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการตั้งแต่วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ จดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ จนถึงปัจจุบัน และจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท งามคูพลี จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๓๕ จนถึงปัจจุบัน

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท (ที่ถูกเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม มีหนังสือลาออกจากห้างหุ้นส่วน ฯ ไม่มีเอกสารใดยืนยันเลขที่รับหนังสืออย่างเป็นทางการ พ้นจากการเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตามข้อบังคับตั้งแต่วันที่ ๒๕๓๗ ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งกลับเข้าดำรงตำแหน่งติดต่อกันมา แต่บริษัทไม่ได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ ผู้ถูกร้องจึงเข้าใจว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๕๓๗ ไม่ปรากฏว่า ได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือไม่

ทนายความผู้ถูกร้องชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ และส่ง (๑) หนังสือของหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ นำส่งหนังสือลาออกของหม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ ฯ ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ พร้อมด้วยรายงานการประชุมวิสามัญของผู้เป็นหุ้นส่วนอนุมัติให้ผู้ถูกร้อง ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการนับตั้งแต่วันที่อนุมัติเป็นต้นไป (๒) หนังสือของกรรมการบริษัทสองคนของบริษัท พันธุ์ทิพย์ ฯ ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ แจ้งว่า ผู้ถูกร้อง

ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทครบวาระไปตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ และบริษัทได้เลือกผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัททุกครั้งที่ครบวาระ แต่บริษัทไม่ได้ติดต่อให้ผู้ถูกร้องเข้าประชุมคณะกรรมการอีกเลยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน เนื่องจาก เห็นว่า ผู้ถูกร้องมีภารกิจและหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมาก และ (๓) หนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ของกรรมการบริษัท งามดูพลี ฯ มีชื่อผู้ถูกร้องถือหุ้น ๓๕,๐๐๐ หุ้นๆ ละ ๑๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๔ แต่ราคาหุ้นกลับลดลงเหลือหุ้นละ ๕๐ บาท (ไม่ปรากฏเหตุผล) และเมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๓๕ นายจิตติวัฒน์ ฯ ได้ขายที่ทำการบริษัทให้แก่ร้านซักรีดแล้ว

๖.๗ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ แจ้งว่า นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ เป็นหนึ่งในสี่ของกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๕ และตามหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๓ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องเป็นหนึ่งในเก้าของกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ ฯ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๕ (หนังสือรับรองของนายทะเบียนอีกฉบับหนึ่ง ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ไม่มีชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ ฯ)

ผู้ถูกร้องมีหนังสือ ที่พิเศษ/๒๕๔๓ ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ซึ่งแจ้งว่า เคยเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ ฯ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ แต่ลาออกเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ และเคยเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ ฯ แต่ลาออกเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นการลาออกก่อนการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นเวลาเกือบสิบเดือน เนื่องจากขณะนั้นสภาวะเศรษฐกิจไม่สู้ดีและบริษัทมิได้ประกอบพาณิชย์กิจแต่ประการใด ในช่วงที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นฝ่ายค้าน ผู้ถูกร้องส่งสำเนาหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท และแจ้งให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบแล้ว

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ ฯ ตั้งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๕ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓ จดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ ฯ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๕ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓

ผู้ร้องมีหนังสือ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องยังคงมีชื่อปรากฏในหนังสือรับรองของนายทะเบียนว่า เป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ ฯ และบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ ฯ แต่อ้างว่าได้ลาออกแล้ว มีหนังสือลาออกลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐

โดยมีนางสาวศุภลักษณ์ อัมพข ประธานกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด รับทราบและอนุมัติในวันเดียวกัน และหนังสือลาออกลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ โดยที่ประชุมบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด เป็นเอกฉันท์รับทราบและอนุมัติเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ แต่ไม่ปรากฏเลขที่ที่รับหนังสือ และไม่ปรากฏในรายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท โดยเฉพาะบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ผู้ถูกร้อง มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัทได้ และตอบทนายความผู้ถูกร้องว่า ผู้ร้องกล่าวหาผู้ถูกร้องตามหลักฐาน (หนังสือรับรองของนายทะเบียน) ไม่ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ว่า ผู้ถูกร้องแต่ละคนยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการบริษัทในห้างหุ้นส่วนและบริษัทต่างๆ แล้ว ตลอดจนจนความเป็นมาของการดำเนินธุรกิจของทุกห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่เกี่ยวกับผู้ถูกร้อง

๖.๘ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๓ และ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ แจ้งว่า นายไชยา สะสมทรัพย์/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เป็นหนึ่งในสี่ของกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๐ และเป็นหนึ่งในสี่ของกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐

ผู้ถูกร้องมีหนังสือ ที่ กค ๐๑๐๐/๒๕๓๗ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งว่า เคยเป็นกรรมการบริษัท โมบาย จำกัด ขอลาออกตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ พร้อมกับส่งรายงานการประชุมของบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ให้ทราบเป็นหลักฐานด้วย ส่วนการเป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ขอลาออกเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ และส่งรายงานการประชุมของบริษัท ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ให้ทราบเป็นหลักฐานด้วย

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท โมบาย จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๐ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ จดทะเบียนเป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท โมบาย จำกัด และกรรมการบริษัท สุพีเรีย จำกัด แต่อ้างว่าได้ลาออกเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ หนังสือลาออกไม่ปรากฏวันที่ที่บริษัทแจ้งการได้รับหนังสือลาออก และได้แจ้งบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ทนายความผู้ถูกร้องนำนางวิลาวรรณ เถลิงศักดิ์เดชะ กรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย ๙ และนายวราศักดิ์ กมลโชติรส ประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ๙ ยืนยันหนังสือลาออก และมติของที่ประชุมบริษัท และยื่นคำแถลงการณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า ผู้ร้องกล่าวหาผู้ถูกร้องตามหลักฐาน คือ หนังสือรับรองของนายทะเบียนโดยไม่ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ว่า ผู้ถูกร้องแต่ละคนยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว ตลอดจนความเป็นมาของการดำเนินธุรกิจของทุกบริษัทที่เกี่ยวกับผู้ถูกร้อง

๖.๕ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ แจ้งว่า นายวัฒนา อัสวเหม/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

ผู้ถูกร้องมีหนังสือ ที่ รฎ (๓) /๒๓๕ (ฝ่ายกฎหมาย) ลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ชี้แจงว่า เคยเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วน ๙ จนกระทั่งปลายปี ๒๕๒๓ ห้างหุ้นส่วน ๙ เกิดภาวะขาดทุน จึงได้ปิดกิจการ และมีได้ประกอบกิจการค้าและธุรกิจอื่นๆ ต่อไปแต่อย่างใด ในการประชุมหุ้นส่วน เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการในวันเดียวกัน แต่เจ้าหน้าที่ของห้างหุ้นส่วน ๙ มิได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนและหุ้นส่วนผู้จัดการ ตั้งแต่วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการ (ที่ถูกเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย มีเอกสารการประชุมผู้ถือหุ้น โดยลาออก และโอนหุ้นให้นายสุพจน์ เหลืองธรรมชาติ เป็นผู้ถือหุ้น และเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทน แต่นายสุพจน์ ๙ ได้หลงลืมไม่ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเพียงจะดำเนินการเปลี่ยนแปลง จดทะเบียนถูกต้องสมบูรณ์ในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ผู้ถูกร้องส่งสำเนาสัญญาแก้ไขเพิ่มเติมของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ซึ่งทำเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ความว่า ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนตกลงให้ผู้ถูกร้อง ออกจากการเป็นหุ้นส่วน และให้นายสุพจน์ ๙ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการต่อ และศาลรัฐธรรมนูญได้ขอให้ผู้ร้องยืนยันหนังสือของผู้ร้อง ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ถูกร้อง ซึ่งผู้ร้องได้ยืนยันข้อความในหนังสือดังกล่าว

๖.๑๐ ผู้ร้องส่งหนังสือรับรองของนายทะเบียน ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ แจ้งว่า นายรักษ์ ตันติสุนทร/ผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ตั้งแต่วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๓ เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งว่า เคยเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วน ฯ ตั้งแต่วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ แต่ห้างหุ้นส่วน ฯ ไม่ได้รับอนุญาตประกอบการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืนจากทางราชการ ไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษีต่อกรมสรรพากร ไม่เคยส่งงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์แม้แต่ครั้งเดียว เป็นเวลาสามสิบสามปี ประกอบกับนายจิรศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ ดังนั้น ห้างหุ้นส่วน ฯ ย่อมเลิกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ (๕) และมาตรา ๑๐๘๐

อธิบดีกรมทะเบียนการค้ามีหนังสือดังกล่าวข้างต้น แจ้งว่า ผู้ถูกร้องจดทะเบียนเป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ตั้งแต่วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ จนถึงวันจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วน ฯ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ผู้ร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ แจ้งให้ประธานวุฒิสภาเพื่อส่งศาลรัฐธรรมนูญทราบ ว่า ผู้ถูกร้องมิได้จดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วน ฯ และไม่ได้แจ้งบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน ฯ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพราะเข้าใจว่า ถ้าหุ้นส่วนตาย บริษัท (ที่ถูกเป็นห้างหุ้นส่วน) ต้องเลิกไปโดยปริยาย และตอบทนายความผู้ถูกร้องว่า ผู้ร้องกล่าวหาผู้ถูกร้องตามหลักฐาน (หนังสือรับรองของนายทะเบียน) ไม่ทราบข้อเท็จจริงต่างๆ ว่า ผู้ถูกร้องแต่ละคนยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการบริษัทของห้างหุ้นส่วนและบริษัทต่างๆ แล้ว ตลอดจนความเป็นมาของการดำเนินธุรกิจของทุกห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกร้อง

๖.๑๑ นอกจากนี้ กรมทะเบียนการค้าแจ้งในหนังสือดังกล่าวข้างต้นด้วยว่า ในกรณีบริษัท กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้ประสงค์จะออกจากตำแหน่งกรรมการ จะต้องยื่นหนังสือขอลาออกต่อ นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรมทะเบียนการค้า ผู้ประสงค์จะลาออกต้องยื่นใบลาออกต่อบริษัท และเป็นหน้าที่ของบริษัทที่จะต้องนำความไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงให้กรรมการผู้ลาออกพ้นจากตำแหน่งต่อ นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท แต่กฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาบังคับให้บริษัทต้องนำความไปจดทะเบียนให้กรรมการที่ลาออกพ้นจากตำแหน่งภายในกี่วัน

ในกรณีห้างหุ้นส่วน การขอลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนนั้น ต้องเป็น ความตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน แล้วจึงนำความไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผู้เป็นหุ้นส่วน ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการจดทะเบียนเช่นเดียวกันกับกรณีของกรรมการบริษัทที่ลาออก

ดังนั้น โดยบทบัญญัติของกฎหมาย จึงมีใช้หน้าที่ของกรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนที่จะต้องยื่นหนังสือขอลาออกจากกรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนก่อนนายทะเบียน แต่ในทางปฏิบัติอาจมีผู้เป็นหุ้นส่วนบางรายประสงค์จะยื่นหนังสือลาออกดังกล่าวต่อนายทะเบียนไว้เป็นหลักฐาน แต่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายการทางทะเบียนแต่ประการใด อย่างไรก็ตาม ได้ตรวจสอบแฟ้มทะเบียนนิติบุคคลทั้งสิบเจ็ดรายแล้ว ไม่พบว่า มีการยื่นหนังสือขอลาออกไว้ต่อนายทะเบียนแต่อย่างใด

ส่วนนางสาวสุภาภรณ์ ใจอ่อนนุ่ม ผู้อำนวยการกองนิติการ กรมทะเบียนการค้า ผู้แทนอธิบดีกรมทะเบียนการค้า ก็เบิกความในฐานะเป็นพยานศาลรัฐธรรมนูญว่า กรณีขอจดทะเบียน จะต้องเป็นกรรมการผู้มีอำนาจเท่านั้น กรรมการที่ลาออกไม่สามารถจะไปขอจดทะเบียนด้วยตนเอง ถ้าไม่ใช่กรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท อันนี้เป็นความผูกพันระหว่างกรรมการกับบริษัท กรมทะเบียนการค้าเป็นคนกลางในการจัดแจ้ง ซึ่งจะจัดแจ้งอย่างไร กรมทะเบียนการค้าก็มีรายการอย่างนี้ ส่วนการลาออกจะมีการยื่นอย่างไรหรือไม่คงเป็นข้อเท็จจริงระหว่างกรรมการกับบริษัท การไม่ส่งงบการเงินเป็นประเด็นข้อเท็จจริงอย่างหนึ่ง ถ้าหากว่าไม่ส่งงบการเงินติดต่อกันเกินสามปี กรมทะเบียนการค้าย่อมมีข้อสันนิษฐานที่นำไปสู่การเป็นบริษัทร้าง ฯลฯ

๗. ตรวจสอบคำร้อง คำชี้แจง คำแถลงการณ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว ปรากฏว่า

๗.๑ ผู้ร้องเสนอคำร้องต่อประธานวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่า รัฐมนตรีผู้ถูกร้องทั้งสิบได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยได้ “ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน” ในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีอยู่ โดยใช้หนังสือรับรองของนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทเป็นหลักฐานในการกล่าวหา ทั้งๆ ที่หนังสือรับรองห้างหุ้นส่วนทุกฉบับมีข้อความในกรอบอยู่ที่มุมบนซ้ายว่า “หนังสือนี้รับรองเฉพาะข้อความที่ห้างหุ้นส่วนได้นำมาจดทะเบียนไว้เพื่อผลทางกฎหมายเท่านั้น ข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่ควรหาไว้พิจารณาฐานะ” และในกรณีหนังสือรับรองบริษัทจะใช้ข้อความว่า “บริษัท” แทน “ห้างหุ้นส่วน” ดังนั้น เมื่อผู้ร้องไม่สังเกตข้อความนี้ จึงตอบคำถามของผู้ถูกร้องไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผู้ถูกร้องคนหนึ่งถามผู้ร้องว่า “...ท่านเคยไปสืบเสาะ ไปดู ไปตรวจสอบว่าบริษัทแห่งนี้ยังมีอยู่บ้างหรือเปล่า และรายละเอียดเอกสารที่แท้จริงเป็นอย่างไร เคยสอบถามเจ้าหน้าที่บ้างหรือเปล่า...” และ “...ในฐานะสมาชิกวุฒิสภาที่มีภารกิจสำคัญต่อไปข้างหน้า การจะร้องกล่าวหาใครท่านนำเพียงเอกสารแค่นี้เองหรือ ท่านต้องดูหรือเปล่าว่า เอกสารมีความถูกต้องแค่ไหน และรายงานต่างๆ มีรายละเอียดอย่างไร จำเป็นจะต้องดูบ้างไหมหรือแค่กระดาดใบเดียว ก็มากกล่าวหาใครเขาเสียหาย...”

๗.๒ นายสุวัจน์ ฯ ผู้ถูกร้อง อ้างว่า (๑) เมื่อมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แต่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ตามมาตรา ๒๑๕ วรรคสอง ไม่มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องหยิบยกขึ้นพิจารณาอีกต่อไป (๒) มีหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของทั้งสองบริษัทแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ (๓) นายประพนธ์ รักอารมณฺ์ ผู้จัดการบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด เป็นผู้รับหนังสือลาออก เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ และนาย K.Yamamoto กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด เป็นผู้รับหนังสือลาออก เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ (๔) บริษัท เคนซัง ฯ มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ชี้แจงว่า บริษัทได้รับหนังสือลาออกของนายสุวัจน์ ฯ บริษัทมิได้จัดทำรายงานการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทปี ๒๕๕๑ และ ๒๕๕๒ บริษัทไม่เคยจัดให้มีการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นจริงๆ เลย กรณีที่บริษัทมีความจำเป็นต้องใช้เอกสารรายงานการประชุมเพื่อประกอบเรื่องรายงานธุรกิจ บริษัทจึงจะจัดทำเป็นรายงานวิสามัญผู้ถือหุ้นขึ้นเอง เพื่อใช้ในกิจการดังกล่าว โดยมีได้มีการประชุมจริง (๕) ส่วนบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. ฯ มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ แจ้งว่า นายสุวัจน์ ฯ ลาออกมาสิบกว่าปีแล้ว เป็นความผิดพลาดของบริษัทที่มีได้ไปยื่นจดทะเบียนให้เสร็จสิ้นไป อีกทั้งบริษัทไม่เคยเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเรื่องนี้ รายงานการประชุมสามัญประจำปี ๒๕๕๑ และปี ๒๕๕๒ บริษัทไม่มีเอกสารรายงานนี้เช่นกัน เพราะบริษัทประกอบธุรกิจขนาดเล็ก บริษัทจะมอบหมายให้สำนักงานบัญชีจัดทำเอกสารเกี่ยวกับงบดุล และงบกำไรขาดทุนของบริษัทเพื่อยื่นต่อกระทรวงพาณิชย์

๗.๓ คุณหญิงสุพัตรา ฯ ผู้ถูกร้อง อ้างว่า ได้แจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการสองคนของบริษัทว่า ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท การแสดงเจตนาขอมมีผลนับแต่ผู้รับการแสดงเจตนาทราบ การแสดงเจตนา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘

๗.๔ กรณีของนายวัฒนา ฯ ผู้ถูกร้อง มีข้อสังเกตว่า ผู้ร้องมีหนังสือถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ขอมรับว่า ผู้ถูกร้องมีเอกสารประชุมผู้ถือหุ้นโดยลาออก และโอนหุ้นให้นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา เป็นผู้ถือหุ้น และเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทน แต่นายสุพจน์ ฯ ได้หลงลืมไม่ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลง พึงจะดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนถูกต้องสมบูรณ์ เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

๑.๕ กรณีของนายพิเชษฐฯ ผู้ถูกร้อง มีข้อสังเกตว่า การที่ผู้ถูกร้องเป็นทนายความรับจดทะเบียนจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจำนวนมากและทำอยู่หลายๆ ปี อาจหลงลืมจำไม่ได้ว่าได้เข้าชื่อเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการ หรือกรรมการผู้จัดการ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทแห่งใดแห่งหนึ่ง และยังไม่ได้ออกจากตำแหน่งดังกล่าว หลังจากที่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นสามารถดำเนินธุรกิจได้แล้ว

๑.๖ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ มีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ หรือเอื้อเพื่อประโยชน์ให้ห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่ตนเข้าไปมีส่วนได้เสีย โดยห้างหุ้นส่วนและบริษัทนั้นจะต้องดำเนินธุรกิจตลอดมา แต่มิได้หมายความว่ารวมถึงห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่มีได้ประกอบธุรกิจ หรือเลิกกิจการเข้าเกณฑ์ที่นายทะเบียนจะจัดซื้อบริษัทนั้นออกจากทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๕๖ แล้ว แต่ยังมีได้จดทะเบียนเลิก ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ นั้น เป็นบทบัญญัติต้องห้ามรัฐมนตรีแต่ละคน แม้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง จะบัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ก็ตาม

๘. ควรพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๕๕ ทั้งฉบับโดยเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐธรรมนูญห้ามผู้เป็นรัฐมนตรีหรือสมาชิกรัฐสภาดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหากำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่า เป็นหน้าที่ของผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการ หรือกรรมการผู้จัดการที่ขอลาออก ของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจะต้องทำหนังสือลาออกยื่นต่อบุคคลใด และให้บุคคลนั้นนำความไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนเมื่อใดนับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลง ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการ หรือกรรมการผู้จัดการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษปรับ และผู้เป็นหุ้นส่วนและกรรมการบริษัทอื่นทุกคนรวมทั้งห้างหุ้นส่วนและบริษัทต้องระวางโทษปรับเท่ากัน รวมทั้งปรับปรุงอัตราค่าปรับให้สอดคล้องกับภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศและมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันเรื่องนี้ทั้งหมดด้วย

โดยที่ข้อเท็จจริงที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับมีเพียงพอที่จะวินิจฉัยคำร้องนี้ได้แล้ว ไม่จำเป็นต้องแสวงหาพยานหลักฐานอื่นใดอีก

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๖ มาตรา ๕๗ มาตรา ๑๑๐ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๒๐๘ มาตรา ๒๑๖ มาตรา ๒๑๗ มาตรา ๒๐๘ มาตรา ๒๐๕ มาตรา ๒๑๕ และมาตรา ๒๑๖

๒. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘ มาตรา ๓๘๖ มาตรา ๘๒๖ มาตรา ๘๒๗ มาตรา ๑๐๔๒ มาตรา ๑๐๕๕ มาตรา ๑๐๕๖ มาตรา ๑๐๗๘ มาตรา ๑๐๘๐ มาตรา ๑๑๔๔ มาตรา ๑๑๔๖ มาตรา ๑๑๕๑ มาตรา ๑๑๕๗ มาตรา ๑๑๖๗ และมาตรา ๑๒๔๖

๓. พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัท จำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๔๕๕ มาตรา ๘ มาตรา ๑๓ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๒

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัย

๑. ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาคำร้องนี้ได้หรือไม่

๒. ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เพราะดำรงตำแหน่งใด ๆ ในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบกับมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) หรือไม่

คำวินิจฉัย

ปัญหาแรก เนื่องจากสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คือ สมาชิกวุฒิสภาสามสิบสองคนของสมาชิกวุฒิสภาสองร้อยคน เสนอคำร้องต่อประธานวุฒิสภาว่าผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบันสิ้นสุดลง เพราะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบกับมาตรา ๕๖ และมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) แต่ผู้ถูกร้องเห็นว่า เมื่อมีพระราชกฤษฎีกายกยอสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๓ ตั้งแต่วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) และคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง จึงไม่มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาต่อไปนั้น เห็นว่า ความเป็นรัฐมนตรีอาจสิ้นสุดลงเฉพาะตัวได้ เพราะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนบริษัท ตามมาตรา ๒๐๘ ประกอบกับมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) ด้วย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

ปัญหาที่สอง ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เพราะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบกับมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) หรือไม่ นั้น มีข้อที่จะต้องพิจารณา ๔ ประเด็น คือ

ประเด็นแรก รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ในส่วนที่ห้ามรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น เห็นว่า เพื่อป้องกันมิให้นักการเมืองอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์หรือเอื้อเพื่อประโยชน์ให้แก่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ตนเข้าไปดำรงตำแหน่ง จะต้องปรากฏว่า

ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นต้องดำเนินธุรกิจอยู่ และรัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นยังมิได้ลาออก มิใช่เป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่มีได้ประกอบธุรกิจ หยุดดำเนินการ หรือเลิกกิจการไปแล้ว และผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทมิได้ยุ่งเกี่ยวกับธุรกิจนั้นนานมาแล้ว แต่ยังมีได้ลาออก เข้าใจ หรือถือโดยสุจริตใจว่า พ้นจากตำแหน่งนั้นแล้ว เพียงแต่ผู้มีหน้าที่ยังมีได้แจ้งต่อนายทะเบียนให้จดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเท่านั้น

ประเด็นที่สอง รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) เป็นบทบัญญัติที่ต้องห้ามสำหรับรัฐมนตรีทุกคน ถ้าหากละเมิด ย่อมทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว แม้ว่า มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ประเด็นที่สาม ตามคำร้องนี้ผู้ร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งหุ้นส่วน หุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการบริษัทในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท โดยอาศัยหนังสือรับรองของนายทะเบียนเป็นหลัก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังไม่มีบทบัญญัติ ว่าด้วยการลาออกจากการเป็นหุ้นส่วน หุ้นส่วนผู้จัดการ กรรมการ หรือกรรมการผู้จัดการไว้ โดยเฉพาะ เพียงแต่มาตรา ๑๐๔๒ และมาตรา ๑๑๖๗ ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยตัวแทนมาใช้บังคับแก่ความเกี่ยวพันหรือความรับผิดชอบ ในกรณีระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้น และในกรณีระหว่างกรรมการและบริษัท และบุคคลภายนอก จึงเป็นเหตุให้ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า ลาออกก่อนได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีแล้วได้ เพราะหนังสือรับรองดังกล่าวมิใช่บทสันนิษฐานโดยเด็ดขาด

ประเด็นที่สี่ หนังสือรับรองของนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัททุกฉบับ มีข้อความว่า หนังสือนี้รับรองเฉพาะข้อความที่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท แล้วแต่กรณี ได้นำมาจดทะเบียนไว้เพื่อผลทางกฎหมายเท่านั้น ข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่ควรหาไว้พิจารณาฐานะด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า นายทะเบียนรับรองข้อความดังกล่าวในขณะที่รับจดทะเบียนเท่านั้น

ดังนั้น จึงต้องรับฟังพยานหลักฐานข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับรัฐมนตรีแต่ละคนเป็นรายๆ ประกอบไปด้วย ดังต่อไปนี้

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เคยเป็นกรรมการบริษัท สิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ทราบว่า บริษัทเลิกแล้ว ผู้ถูกร้องเชื่อและเข้าใจโดยสุจริตว่า ไม่มีหุ้นในบริษัทดังกล่าว ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกิจการดำเนินงานของบริษัท บริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจใดๆ เข้าเกณฑ์ที่นายทะเบียนจัดชื่อออกจากทะเบียนเป็นบริษัทร้างได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๕๖ แม้ผู้ถูกร้องจะไม่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เคยเป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด แต่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เคยเป็นกรรมการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด และบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด แต่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองดังกล่าว เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เคยเป็นกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด แต่ได้แสดงเจตนาลาออกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘ และที่ประชุมกรรมการบริษัทมีมติเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ ยกเลิกบริษัท ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เคยเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด บริษัทนี้ได้เลิกกิจการไปตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ แต่ผู้มีหน้าที่จดทะเบียนเลิกบริษัท ยังไม่ได้ดำเนินการ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เคยเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม แต่ได้ลาออกตั้งแต่วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัดดังกล่าวแล้ว ส่วนการที่เคยเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด และหมดวาระไปตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ แม้บริษัทจะแต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นกรรมการ แต่บริษัทก็ได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว และการที่เคยเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้อง ได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นเวลาที่บริษัทหยุดประกอบกิจการ ประกอบกับกรรมการบริษัทผู้หนึ่งได้ขายสถานที่ทำการของบริษัทให้แก่บุคคลภายนอกไปเมื่อปี ๒๕๔๐ แล้ว ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว ทั้งนี้ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกหรือพ้นจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนและกรรมการบริษัทก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เคยเป็นกรรมการบริษัท อิมโบลีคส์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด แต่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ และ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ และแจ้งให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของบริษัททั้งสองก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เคยเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด แต่ได้ลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ แล้ว ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของบริษัททั้งสองก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๙. นายวัฒนา อิศวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เคยเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย แต่ได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วน ฯ นี้ และผู้เป็นหุ้นส่วนตกลงกันให้นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนนี้แต่เพียงผู้เดียว ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ถือได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแล้ว

๑๐. นายรัศมี ดันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ มิได้ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน เป็นแต่เพียงหุ้นส่วนคนหนึ่งในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชานาญ แต่เนื่องจากห้างหุ้นส่วนจำกัดนี้ มิได้รับอนุญาตให้ประกอบการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืนจากทางราชการ ประกอบกับหุ้นส่วนผู้จัดการ (นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต) ถึงแก่กรรม เป็นผลให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดนี้ต้องเลิกไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ (๕) ประกอบกับมาตรา ๑๐๘๐ หุ้นส่วนที่เหลือเพียงจะขอจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัดนี้ เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๓

ทั้งนี้ ผู้ร้องมิได้สงสัยในข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ผู้ถูกร้องโต้แย้ง

อย่างไรก็ดี ความเกี่ยวพันหรือความรับผิดชอบของผู้ถูกร้องในฐานะที่เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้นก็ดี และในฐานะที่เป็นกรรมการบริษัท และบริษัท และบุคคลภายนอกนั้นก็ดี ยังต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๑๕ ตัวแทน ตามมาตรา ๑๐๔๒ และมาตรา ๑๑๖๗

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า

(๑) ผู้ถูกร้อง ลำดับที่ ๑-๕ ได้ลาออก หรือถือว่า พ้นจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนหรือกรรมการบริษัทในลักษณะต่าง ๆ ส่วนผู้ถูกร้อง ลำดับที่ ๑๐ เป็นเพียงหุ้นส่วน มิได้ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนจำกัด แต่บุคคลที่มีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งต่อนายทะเบียนมิได้ปฏิบัติหน้าที่โดยถูกต้อง ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก่อนผู้ถูกร้องได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี มิได้ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทุกรายไม่สิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบกับมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

(๒) ให้คณะรัฐมนตรีรับไป (ก) ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๒๒ หุ้นส่วนและบริษัท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้มีบทบัญญัติที่ชัดเจนว่า ผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการบริษัทที่ลาออกจากห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจะต้องปฏิบัติตามใด จึงจะถือว่า ลาออกถูกต้อง มีผลผูกพันหุ้นส่วนอื่น กรรมการอื่น และบุคคลภายนอก ทั้งนี้ โดยมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามใด ต้องแสดงหรือยื่นต่อใคร เมื่อใด และเป็นหน้าที่ของผู้ใด ที่จะต้องแจ้งต่อนายทะเบียน เมื่อใด และ (ข) ปรับปรุงพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัท จำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๕๕ ให้ชัดเจน และเหมาะสมแก่ภาวะทางเศรษฐกิจการเงินของประเทศต่อไป ทั้งนี้ โดยถือเอาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของหุ้นส่วนผู้จัดการและกรรมการบริษัทในห้างหุ้นส่วนและบริษัทที่เกี่ยวกับผู้ถูกร้องในคำร้องนี้เป็นกรณีศึกษาด้วย

นายประเสริฐ นาสกุล

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร. กระมล ทองธรรมชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔/๒๕๕๔

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยกรณีความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว

ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน ๓๒ คน (นายวิจิต พูลลาภ และคณะ) ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ และมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ว่า ตามเอกสารหลักฐานของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ปรากฏว่า รัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คน ดำรงตำแหน่งในบริษัทและห้างหุ้นส่วน ดังนี้

ลำดับ	รัฐมนตรี	ดำรงตำแหน่ง	ชื่อบริษัท/ห้างหุ้นส่วน/วันจดทะเบียน
๑.	นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ	กรรมการ	บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๑๕๕/๑ ถนนศรีธรรมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมือง นครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓
๒.	นายอาทิตย์ อุไรรัตน์	กรรมการ	บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๒๓ ซอย อรรถพัฒน์ ถนนสุขุมวิท ๔๕ แขวงคลองตันเหนือ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑
		กรรมการ	บริษัท เอ.โอ.เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๗๓ ซอยอารีย์สัมพันธ์ ๒ ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๖
		กรรมการ	บริษัท ริงสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๓/๒๗๕ หมู่ที่ ๑ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๓

ลำดับ	รัฐมนตรี	ดำรงตำแหน่ง	ชื่อบริษัท/ห้างหุ้นส่วน/วันจดทะเบียน
๓.	นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	กรรมการ กรรมการ	บริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๘๘/๒๔-๒๕ อาคารอมรพันธ์ ๒๐๕ ทาวเวอร์ ๑ ชั้นที่ ๑๗ ถนนรัชดาภิเษก แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ บริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๖๖๐/๓ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๐
๔.	คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์	กรรมการ	บริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๔/๑๕ ซอยเย็นอากาศ ๑ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗
๕.	นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	กรรมการ	บริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๒๕ หมู่ที่ ๑ ถนนราษฎร์บูรณะ แขวงราษฎร์บูรณะ เขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔
๖.	หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร	กรรมการ หุ้นส่วน ผู้จัดการ กรรมการ	บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๑๔๐ อาคารแปซิฟิกเพลส ชั้น ๑๕ ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตย เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ตั้งอยู่ เลขที่ ๓๕๒ ถนนศรีอยุธยา แขวงถนนพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ บริษัท งามดูพลี จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๓๒๑/๓๘ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑

ลำดับ	รัฐมนตรี	ดำรงตำแหน่ง	ชื่อบริษัท/ห้างหุ้นส่วน/วันจดทะเบียน
๗.	นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	กรรมการ กรรมการ	บริษัท อิมโพลีเคช จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๑๒๗ ถนนราชดำริ แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๕ บริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๕๐ ซอย สุขุมวิท ๖๒ แยก ๘ แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖
๘.	นายไชยา สะสมทรัพย์	กรรมการ กรรมการ	บริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๕๖-๕๖/๑ ถนนเอกมัย แขวงพระโขนงเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๓๒ บริษัท โมบาย เทล จำกัด ตั้งอยู่ เลขที่ ๑๔๘ หมู่ที่ ๑ ตำบลพระประโทน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๐
๙.	นายวัฒนา อิศวเหม	หุ้นส่วน ผู้จัดการ	ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งอยู่ เลขที่ ๕๖๕ หมู่ที่ ๑ ตำบลอรุณฉุย อำเภอมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๓
๑๐.	นายรักษัน ดันติสุนทร	หุ้นส่วน	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชานาญ ตั้งอยู่ เลขที่ ๑๘/๒๔ ถนนตากสิน ซอย ๕ ตำบลระแหง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก <u>จดทะเบียน</u> เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑

ผู้ร้องอ้างว่า “การดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนและบริษัทดังกล่าวของรัฐมนตรี ๑๐ คน เป็นการกระทำอันฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ซึ่งห้ามรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใด ในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไร หรือรายได้มาแบ่งปันกัน ในขณะที่ตนยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอยู่” ซึ่งจะมีผลให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้นั้นสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตาม มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) ซึ่งบัญญัติว่า “ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ (๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘...”

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องนี้ไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๑๐ เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓ และได้แจ้งให้ประธานวุฒิสภาทราบ พร้อมทั้งแจ้งรัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คนทราบ เพื่อยื่นคำชี้แจงภายใน ๑๕ วัน รวมทั้งได้แจ้งอธิบดีกรมทะเบียนการค้าให้ส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องหนึ่งคน คือ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ได้มีหนังสือชี้แจง ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ยกข้อต่อสู้ทางกฎหมายว่า คณะรัฐมนตรีที่ผู้ถูกร้องร่วมด้วยนั้นได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ (๒) เนื่องจากมีพระราชกฤษฎีกาสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ จึงทำให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง รวมทั้งทำให้คำร้องของสมาชิกวุฒิสภาที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องไม่มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจำต้องหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอีกต่อไป

พิจารณาแล้ว เห็นว่าข้อโต้แย้งทางกฎหมายของ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ฟังไม่ขึ้น เพราะแม้ว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ (๒) จะบัญญัติถึงเหตุที่ทำให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งไป เนื่องจากอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง แต่มาตรา ๑๑๕ วรรคสอง ก็บัญญัติไว้ว่า คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อทำหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ซึ่งย่อมหมายถึงว่ารัฐมนตรีทุกคนยังคงต้องมีคุณสมบัติของความเป็นรัฐมนตรีทุกประการ และต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามด้วย หากมีลักษณะต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ความเป็นรัฐมนตรีของผู้นั้นก็จะต้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เช่น ต้องคำพิพากษาให้จำคุกตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๔) หรือดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนบริษัทตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) เป็นต้น เห็นได้ชัดว่า หากให้รัฐมนตรีที่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีชุดใหม่จะเข้ารับหน้าที่ โดยยังมีฐานะและอำนาจหน้าที่เท่ากัน โดยรัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๔) ได้ ก็อาจเกิดเหตุการณ์ประหลาดขึ้นได้ คือแม้รัฐมนตรีดังกล่าวจะถูกจำคุกจริงโดยคำพิพากษาของศาล แต่ยังสามารถดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต่อไปได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า รัฐธรรมนูญไม่ต้องการให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอย่างแน่นอน

ส่วนลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) นั้น รัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ชัดเจนว่า ไม่ต้องการให้รัฐมนตรีใช้ตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของการเป็นรัฐมนตรี หาประโยชน์ให้กับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่รัฐมนตรีมีส่วนได้เสีย อันเป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนรวมที่รัฐมนตรีต้องพิทักษ์รักษา กับผลประโยชน์ส่วนตัวในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่ตนมีส่วนได้เสีย

ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยต่อไปก็คือ การที่รัฐมนตรีที่ถูกร้องทั้ง ๑๐ คน ส่งคำชี้แจงพร้อมเอกสารประกอบต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญโดยยกข้อต่อสู้ทั้งทางกฎหมาย และข้อเท็จจริงว่า ผู้ถูกร้องมิได้ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ซึ่งสรุปข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ คน ได้เป็น ๒ ประเด็นกรณีด้วยกันคือ

๑. ผู้ถูกร้องบางคนอ้างว่า ได้ลาออกจากตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งกรรมการในบริษัทหรือกรรมการผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนแล้ว ก่อนได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี

๒. ผู้ถูกร้องบางคนอ้างว่า ผู้ถูกร้องมิเคยได้เกี่ยวข้องกับบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนที่ตนมีชื่อเป็นกรรมการ หรือเป็นหุ้นส่วน มาเป็นเวลานานแล้ว ก่อนได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี เนื่องจากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนั้น มิได้ดำเนินการใดๆ เพื่อหารายได้หรือกำไรมาแบ่งปันกันเป็นเวลาต่อเนื่องกันกว่า ๓ ปี ซึ่งเข้าเกณฑ์ที่กรมทะเบียนการค้ามีอำนาจที่จะพิจารณาจัดซื้อบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนเหล่านั้นเป็นบริษัทร้างได้ ผู้ถูกร้องจึงต่อสู้ว่าสภาพการณ์ดังกล่าว ย่อมทำให้ผู้ถูกร้องไม่สามารถใช้อำนาจหน้าที่ของความเป็นรัฐมนตรีหาประโยชน์ให้กับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่ผู้ถูกร้องมีชื่อว่าดำรงตำแหน่งอยู่ตามทะเบียนของทางราชการ แต่มิได้ดำเนินการทางธุรกิจมาเป็นเวลานานแล้วได้

เห็นได้ชัดว่า ในประเด็นนี้หากผู้ร้องสามารถหาหลักฐานอื่น นอกเหนือจากเอกสารของทางราชการกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ มาสนับสนุนคำร้องว่าผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ คน ยังคงดำเนินการแสวงหาประโยชน์ให้แก่ห้างหุ้นส่วน และบริษัทที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งอยู่ อันจะทำให้คำร้องของผู้ร้องมีหลักฐานน่าเชื่อว่า ผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ คน กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ จริง อันจะทำให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ คน ล่มสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) แต่ปรากฏว่าผู้ร้อง นายวิจิต พูลลาภ และคณะ ได้เบิกความตอบข้อซักถามของทนายของผู้ถูกร้องในคราวที่ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาคดีเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔ ว่า ผู้ร้องมีเพียงเอกสารของทางราชการกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์เท่านั้นที่แสดงว่า ผู้ถูกร้องฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ อันเป็นลักษณะต้องห้ามของการเป็นรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) โดยผู้ร้องอ้างว่า ผู้ร้องไม่มีหน้าที่พิสูจน์ว่า ผู้ถูกร้องลาออก หรือพ้นจากการเป็นกรรมการในบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนแล้ว หรือไม่ รวมทั้งไม่มีหน้าที่พิสูจน์ว่าบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนั้น ยังประกอบกิจการหรือดำเนินธุรกิจอยู่หรือไม่

เมื่อผู้ร้องไม่มีหลักฐานอื่นสนับสนุนคำร้อง จึงเหลือเพียงประเด็นข้อกฎหมายประกอบกับข้อเท็จจริงที่ผู้ถูกร้องจะนำมาพิสูจน์หักล้างหลักฐานของทางราชการ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งยังปรากฏชื่อของผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่ง ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่างๆ ว่าผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการใดๆ เพื่อประโยชน์ของห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทเหล่านั้น ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

ปรากฏว่าผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ คน ได้ส่งเอกสารประกอบคำชี้แจงและการเปิดความต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในคราวออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๕ และ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔ หักล้างหลักฐานของทางราชการ ซึ่งแยกออกได้เป็น ๒ กรณีด้วยกันดังกล่าวแล้ว จึงเหลือประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยว่า ข้อต่อสู้ทางกฎหมายและข้อเท็จจริงที่ผู้ถูกร้องยกขึ้นมาหักล้างข้อกล่าวหาของผู้ร้องรับฟังได้หรือไม่ ซึ่งมีหลักกฎหมายที่จะต้องนำมาประกอบการวินิจฉัย ข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องดังนี้

หลักกฎหมายข้อที่ ๑ โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติแต่เพียงข้อห้ามที่มีให้ รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน โดยไม่ได้อธิบายความหมายว่า ตำแหน่งที่ว่านั้นหมายความว่าอย่างไร หรือหมายถึงตำแหน่งใดบ้าง ประกอบกับมาตราอื่นๆ ก็ไม่มีบทบัญญัติเช่นว่านี้ อันจะให้เทียบเคียงเพื่อการตีความที่ชัดเจนขึ้นได้ จึงจำเป็นต้องนำหลักกฎหมายว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้มาพิจารณาประกอบการตีความ ทั้งนี้ การนำหลักกฎหมายอื่นมาพิจารณาประกอบนี้ จะต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๒ บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการกิจการร่วมกันด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น” หมายความว่า กิจการที่ตั้งขึ้นในรูปของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งปันกำไรอันได้รับจากกิจการนั้นๆ และมาตรา ๑๐๑๓ บัญญัติว่า “อันห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น ท่านกำหนดเป็นสามประเภท คือ (๑) ห้างหุ้นส่วนสามัญ (๒) ห้างหุ้นส่วนจำกัด (๓) บริษัทจำกัด” หมายความว่า ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนด มีเพียง ๓ ประเภท ส่วนกฎหมายอื่นจะกำหนดให้มีห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเพิ่มขึ้นอีกหรือไม่ อย่างไร ก็ต้องพิจารณาเป็นรายกฎหมายไป เช่น พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๔ บัญญัติว่า “บริษัท” หมายความว่า บริษัทมหาชนจำกัด ซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ และ “บริษัทเอกชน” หมายความว่า บริษัทจำกัดซึ่งตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หลักกฎหมายข้อที่ ๒ การดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท มีความหมายดังนี้ กรณีของห้างหุ้นส่วนสามัญ ผู้ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการห้างหุ้นส่วนสามัญโดยตรง เรียกว่า “ผู้จัดการ” ดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๓๓ บัญญัติว่า “ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนมิได้ตกลงกันไว้ในกระบวนการจัดการห้างหุ้นส่วนไซ้ ท่านว่าผู้เป็นหุ้นส่วนยอมจัดการห้างหุ้นส่วนนั้นได้ทุกคน แต่ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งคนใดจะเข้าทำสัญญาอันใดซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนอีกคนหนึ่งทักท้วงนั้นไม่ได้

ในกรณีเช่นนี้ ท่านให้ถือว่าผู้เป็นหุ้นส่วนยอมเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการทุกคน” ดังนั้น การเป็นผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนนั้น ผู้เป็นหุ้นส่วนอาจเป็นผู้จัดการทุกคน หรือมอบให้หุ้นส่วนคนเดียวจัดการก็ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๑๕๑/๒๕๐๑)

กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด ซึ่งตามสภาพแม้จะมีสถานะเป็นนิติบุคคลมีสิทธิและหน้าที่ต่างหาก จากผู้เป็นหุ้นส่วน แต่การแสดงเจตนาเพื่อดำเนินกิจการของห้างจำเป็นต้องแสดงออกโดยทางผู้แทน ได้แก่ บุคคลธรรมดาซึ่งเรียกว่า “ผู้จัดการ” อีกต่อหนึ่ง ดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๘๗ บัญญัติว่า “อันห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น ท่านว่าต้องให้แต่เฉพาะผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบนั้น เป็นผู้จัดการ” เหตุผลที่กฎหมายบัญญัติให้เฉพาะแต่ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบนั้น เป็นผู้จัดการห้าง ก็เพราะเป็นผู้มีหน้าที่และส่วนได้เสียอย่างสำคัญในความเป็นอยู่และการดำเนินการของห้าง ถ้าห้างขาดทุน ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทนี้ จะต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่มีการจำกัดจำนวน

กรณีบริษัทจำกัด เป็นเรื่องที่บุคคลจำนวนมากเข้ามาร่วมลงทุนกันเพื่อประกอบธุรกิจ การดำเนิน กิจการของบริษัทไม่เป็นการสะดวกที่จะให้ผู้ลงทุนซึ่งเรียกว่าผู้ถือหุ้นเข้าจัดการงานของบริษัทได้ทุกคน และในบางกรณีเป็นไปได้ที่ผู้ถือหุ้นทั้งหมดซึ่งมีเป็นจำนวนมาก จะเข้ามาจัดการบริษัทได้ จึงจำเป็นต้องตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคน เรียกว่า “กรรมการ” เป็นผู้จัดการ ตามข้อบังคับของบริษัทหรือ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๔๔ บัญญัติว่า “บรรดา บริษัทจำกัด ให้มีกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนด้วยกันจัดการตามข้อบังคับของบริษัท และอยู่ในความ ครอบงำของที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นทั้งปวง” เนื่องจากบริษัทจำกัดเป็นนิติบุคคล ไม่มีตัวตน จำต้อง ให้บุคคลธรรมดาซึ่งเรียกว่า กรรมการบริษัทเป็นผู้ทำการแทน กิจการที่กรรมการบริษัทได้กระทำไป ภายในขอบเขตวัตถุประสงค์ของบริษัท ย่อมถือเท่ากับว่าบริษัทเป็นผู้กระทำการนั้นเอง เป็นไปตามหลัก กฎหมายว่าด้วยตัวการตัวแทน ดังที่มาตรา ๑๑๖๗ ได้บัญญัติไว้ว่า “ความเกี่ยวพันกันในระหว่าง กรรมการและบริษัทและบุคคลภายนอกนั้น ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วย ตัวแทน”

เพราะฉะนั้น ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังได้กล่าวมา คำว่า “ตำแหน่งใด” ในห้างหุ้นส่วน บริษัท ตามมาตรา ๒๐๘ แห่งรัฐธรรมนูญ จึงหมายถึงตำแหน่ง “ผู้จัดการ” ในกรณีของห้างหุ้นส่วน และหมายถึงตำแหน่ง “กรรมการ” ในกรณีของบริษัทจำกัด

หลักกฎหมายข้อที่ ๓ คือ หลักการพ้นจากตำแหน่งกรรมการบริษัทซึ่งมีได้หลายกรณี ได้แก่ การพ้นจากตำแหน่งตามวาระ การพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตามกฎหมาย (ล้มละลาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ) การพ้นจากตำแหน่งเพราะที่ประชุมใหญ่ถอดถอน และการพ้นจากตำแหน่งโดยเหตุอื่น เช่น ตาย ลาออก หรือขาดคุณสมบัติตามที่ข้อบังคับกำหนด

กรณีลาออกนั้น เมื่อกรรมการบริษัทคนใดไม่ประสงค์จะรับเป็นกรรมการของบริษัทต่อไป อาจขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทนั้นได้ ทั้งนี้เพราะกรรมการก็คือตัวแทนของบริษัทซึ่งตาม หลักกฎหมายตัวแทน สัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปเมื่อตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน และตัวแทน จะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อ ดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๒๖ วรรคแรก บัญญัติว่า “อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการถอนตัวแทน หรือด้วยตัวแทน บอกเลิกเป็นตัวแทน” และมาตรา ๘๒๗ วรรคแรก บัญญัติว่า “ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทน จะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อ”

กรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งแล้ว แม้ยังไม่ได้มีการจดทะเบียนแก้ไข ก็ต้องถือตามความเป็นจริงว่า ผู้นั้นมิได้เป็นกรรมการของบริษัทต่อไปแล้ว บริษัทจะถือว่าผู้นั้นยังเป็นกรรมการอยู่ตามที่ปรากฏในทะเบียนหาได้ไม่ ดังที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในคดีเรื่องหนึ่งว่า ความเกี่ยวพันระหว่างบริษัท กับกรรมการนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๖๗ ให้บังคับตามกฎหมายว่าด้วยตัวแทน ดังนั้น ในฐานะกรรมการย่อมบอกเลิกการเป็นผู้แทนโจทก์ในเวลาใดๆ ก็ได้ และมีผลทันทีเมื่อแสดงเจตนาแก่โจทก์ตามมาตรา ๘๒๖, ๘๒๗ และ ๓๘๖ หากใช้มีผลเมื่อโจทก์นำไปจดทะเบียนต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทแล้วไม่ ส่วนการบังคับให้จดทะเบียนตามมาตรา ๑๐๒๓ นั้น เป็นกรณีที่โจทก์จะถือเอาประโยชน์แก่บุคคลภายนอกถึงการเปลี่ยนแปลงยังไม่ได้ จนกว่าจะได้พิมพ์โฆษณาในหนังสือราชกิจจานุเบกษาแล้ว แต่จำเลยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกย่อมถือเอาประโยชน์เช่นนั้นได้ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๔๕๕๓/๒๕๓๖)

นอกจากนั้น นางสาวสุภาภรณ์ ใจอ่อนน้อม ผู้แทนอธิบดีกรมทะเบียนการค้าได้เบิกความตอบคำถามของผู้ร้อง ในคราวที่ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔ ว่า กรรมการของบริษัทที่ลาออกจากตำแหน่ง ไม่มีอำนาจไปยื่นขอถอนชื่อตนออกจากทะเบียน หากแต่เป็นหน้าที่ของกรรมการอื่นที่รับผิดชอบจะต้องไปแจ้งการลาออกนั้นต่อกรมทะเบียนการค้า เพื่อขีดชื่อผู้ขอลาออกจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่ในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทนั้น นอกจากนี้ผู้แทนอธิบดีกรมทะเบียนการค้ายังชี้แจงด้วยว่า กฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาที่กรรมการที่เหลืออยู่ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนจะต้องไปแจ้งถอนชื่อกรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการที่ขอลาออกจากตำแหน่งเมื่อใด

หลักกฎหมายข้อที่ ๔ เป็นหลักเกี่ยวกับการสิ้นสภาพของห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัทนั้น บัญญัติไว้ว่า บริษัทจะเลิกกันได้ต่อเมื่อมีเหตุตามที่ข้อบังคับหรือกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น (มาตรา ๑๒๓๖) ได้แก่ การเลิกตามที่ข้อบังคับกำหนดกรณีที่จะเลิกไว้ การเลิกตามกำหนดเวลาที่จดทะเบียนไว้ ถ้าบริษัทตั้งขึ้นเฉพาะเพื่อทำกิจการ

อย่างหนึ่งอย่างใดแต่อย่างเดียว บริษัทย่อมเลิกกันเมื่อเสร็จการนั้น เมื่อมีมติพิเศษให้เลิก เมื่อบริษัทล้มละลาย รวมทั้งกรณีเมื่อศาลสั่งให้เลิก (มาตรา ๑๒๓๗) ได้แก่ ถ้ามีการทำผิดในการยื่นรายงานประชุมตั้งบริษัท หรือทำผิดในการประชุมตั้งบริษัท ถ้าบริษัทไม่เริ่มทำการภายในหนึ่งปีนับแต่วันจดทะเบียน หรือหยุดทำการถึงหนึ่งปีเต็ม ถ้าการค้างของบริษัททำไปก็มีแต่ขาดทุนอย่างเดียว และไม่มีหวังว่าจะกลับฟื้นตัวได้ และถ้าจำนวนผู้ถือหุ้นลดน้อยลงจนเหลือไม่ถึงเจ็ดคน การที่ศาลจะสั่งให้เลิกบริษัทนั้น ย่อมต้องมีผู้ร้องขอให้ศาลสั่ง ซึ่งคงเป็นกรณีที่ไม้อาจตกลงเลิกกันโดยมติพิเศษ และกรณีไม่มีเหตุอื่นจะเลิกกันได้ตามมาตรา ๑๒๓๖ การเลิกบริษัทตามมาตรา ๑๒๓๗ แม้จะมีเหตุให้เลิกได้แล้ว ก็ยังต้องมีคำสั่งศาลให้เลิกเสียก่อน บริษัทจึงจะเลิกกันได้ ต่างกับกรณีตามมาตรา ๑๒๓๖ ซึ่งเมื่อเกิดเหตุเหล่านั้นขึ้น ก็ต้องถือว่าบริษัทเลิกกันไปเลย การเลิกบริษัทอีกกรณีหนึ่ง คือ เมื่อนายทะเบียนขิดซื้อบริษัทออกจากทะเบียนเป็นบริษัทร้าง ตามมาตรา ๑๒๔๖ เนื่องจากบริษัทไม่ทำการค้าขายหรือประกอบกิจการงาน แต่ทั้งนี้จะต้องปฏิบัติตามวิธีการที่มาตรา ๑๒๔๖ บัญญัติไว้ ได้แก่ (๑) เมื่อนายทะเบียนมีมูลเหตุอันสมควรจะเชื่อว่า บริษัทใดมิได้ทำการค้าขายหรือประกอบกิจการงานแล้ว ท่านให้นายทะเบียนมีจดหมายส่งทางไปรษณีย์ไปยังบริษัทนั้น เพื่อไต่ถามว่า ยังทำการค้าขายหรือประกอบกิจการงานอยู่ประการใดหรือไม่ (๒) ถ้านายทะเบียนส่งจดหมายไปแล้วมิได้รับตอบภายในเวลาหนึ่งเดือนไซ้เมื่อสิ้นเวลาเดือนหนึ่งนั้นแล้ว ภายในสิบสี่วันต่อแต่นั้นไป ให้นายทะเบียนมีจดหมายอีกฉบับหนึ่งส่งลงทะเบียนไปรษณีย์ไปยังบริษัท อ้างเท้าความถึงจดหมายฉบับแรก และแถลงว่ายังมีได้รับตอบหนังสือฉบับที่ส่งว่าถ้ามิได้รับตอบจดหมายฉบับที่สองนี้ ภายในเดือนหนึ่งนับแต่วันที่ลงในจดหมายนั้นแล้ว จะได้ออกแจ้งความโฆษณาเพื่อการขิดซื้อบริษัทนั้นออกจากทะเบียน (๓) ถ้านายทะเบียนได้รับตอบจากบริษัทว่า บริษัทมิได้ทำการค้าขายหรือประกอบกิจการงานแล้วก็ดี หรือมิได้รับตอบจดหมายฉบับที่สองนั้นเป็นประการหนึ่งประการใดภายในเดือนหนึ่งนับแต่วันที่ส่งไปก็ดี นายทะเบียนจะโฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ และให้คำบอกกล่าวเป็นหนังสือจดทะเบียนไปรษณีย์ไปยังบริษัทก็ได้ ว่าเมื่อล่วงเวลาสามเดือนนับแต่วันบอกกล่าว บริษัทนั้นจะถูกขิดซื้อออกจากทะเบียนและจะต้องเลิก เว้นแต่จะแสดงเหตุให้เห็นเป็นอย่างอื่น

นอกจากนั้น นางสาวสุภาภรณ์ ใจอ่อนนุ่ม ผู้แทนอธิบดีกรมทะเบียนการค้าได้ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญในคราวออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔ ว่า หากกรมทะเบียนการค้ามีหลักฐานแน่ชัดว่า บริษัทไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ ติดต่อกันเป็นเวลา ๓ ปี เช่น ไม่เคยยื่นงบดุลต่อกรมทะเบียนการค้าและไม่เคยเสียภาษีการค้า กรมมีอำนาจที่จะพิจารณาขิดซื้อบริษัทนั้นเป็นบริษัทร้างได้ และยอมรับว่า มีบริษัทที่เข้าเกณฑ์ดังกล่าวเป็นจำนวนมาก แต่กรมทะเบียน

การค้าไม่มีงบประมาณและบุคลากรมากพอที่จะดำเนินการตรวจสอบ เพื่อขีดชื่อบริษัทดังกล่าวเป็นบริษัทร้างได้ เพราะฉะนั้น หลักฐานที่ปรากฏอยู่ที่กรมทะเบียนการค้า จึงไม่อาจถือเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดว่า บริษัทนั้นยังดำเนินกิจการอยู่และผู้ที่มีชื่อเป็นกรรมการในบริษัทเหล่านั้น ตามทะเบียนของกรมทะเบียนการค้า ยังเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินกิจการของบริษัทนั้น ๆ ซึ่งจะต้องมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงก่อนว่าบริษัทนั้น ๆ ยังดำเนินกิจการอยู่หรือไม่

จากหลักกฎหมาย ๔ ข้อ ซึ่งนำมาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตราต่าง ๆ ดังกล่าว รวมทั้งระเบียบปฏิบัติของกรมทะเบียนการค้า จึงเป็นกรอบที่สามารถนำมาใช้วินิจฉัยข้อต่อสู้ของผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ คนได้ดังนี้

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ต่อสู้ว่าแม้ผู้ถูกร้องจะมีชื่อดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด แต่บริษัทนี้ไม่ได้ประกอบธุรกิจหรือไม่มีการดำเนินกิจการใดๆ มาตั้งแต่จัดตั้ง เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ จนปัจจุบันไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ไม่ได้จัดทำบัญชีรับจ่าย และไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์ แม้แต่ครั้งเดียว เข้าเกณฑ์เป็นบริษัทร้างแล้วก่อนที่ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการพ้นวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะกระทำการเพื่อแสวงหาประโยชน์จากบริษัทดังกล่าว ในระหว่างดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๐๘

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้มีหนังสือถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ส่งหลักฐานการลาออกเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัทต่างๆ ๑๓ บริษัท รวมทั้งบริษัท เอ.โอ.เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ด้วยอย่างถูกต้องแล้ว และมีผลทันที ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ก่อนผู้ถูกร้องจะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ แต่กรรมการผู้รับผิดชอบของทั้ง ๓ บริษัทมิได้ไปดำเนินการถอนชื่อของผู้ถูกร้องออกทะเบียนที่กรมทะเบียนการค้า พิจารณาแล้วเห็นว่า หลักฐานที่ผู้ถูกร้องนำมาแสดงต่อศาลรัฐธรรมนูญ น่าเชื่อว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้ง ๓ บริษัทโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ได้มีหนังสือถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ พร้อมส่งเอกสารหลักฐานการลาออกเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีกรรมการผู้จัดการของบริษัททั้งสองรับรองความถูกต้องของเอกสารนั้นว่า ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด แล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๑ โดยผู้ถูกร้องได้นำกรรมการผู้รับผิดชอบของบริษัททั้งสอง คือ นายประพจน์ รักอารมณั กรรมการผู้จัดการบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และนายเคนโซ่ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด มาเบิกความและยืนยันใบลาออกของผู้ถูกร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญในคราวออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔ พิจารณาหลักฐานการลาออกของผู้ถูกร้องแล้ว นำเชื่อว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัททั้งสองโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้มีหนังสือถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งว่า ผู้ถูกร้องได้เคยร่วมก่อตั้งและเป็นกรรมการของบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ จริง แต่ประมาณปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกด้วยวาจาต่อกรรมการของบริษัท ๒ คน คือ นางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ และนางสาวพาฝัน สุขวานิช และได้โอนหุ้นของผู้ถูกร้องให้แก่ นางสาวพาฝัน สุขวานิช โดยผู้ถูกร้องไม่ได้เกี่ยวข้องกับบริษัทดังกล่าวอีกเลย และได้รับการแจ้งจากกรรมการทั้งสองว่า กรรมการที่เหลืออีก ๕ คน ได้ประชุมตกลงที่จะเลิกบริษัท เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ โดยได้มีการชำระบัญชีเรียบร้อย และนายทะเบียนออกหนังสือรับรองการเลิกบริษัท เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ พิจารณาแล้ว เห็นว่า แม้ผู้ถูกร้องจะไม่มีหลักฐานการลาออกเป็นลายลักษณ์อักษรมาแสดงต่อศาลรัฐธรรมนูญ แต่ก็เชื่อว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกและไม่ได้เกี่ยวข้องกับบริษัทดังกล่าว ซึ่งกรรมการที่เหลือได้ตกลงให้เลิกบริษัทดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ ก่อนที่ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ พิจารณาหลักฐานต่างๆ แล้ว วินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์ชาตกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ได้มีหนังสือถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งและเบิกความต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในคราวออกนั่งพิจารณา เพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔ สรุปได้ว่า บริษัท

พินัยประสิทธิ์ จำกัด ซึ่งผู้ถูกร้องมีชื่อตามทะเบียนว่า เป็นกรรมการอยู่นั้น ได้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ เพราะขาดทุน แต่นายอุเทน วรรณชัย กรรมการผู้จัดการ ซึ่งได้รับมอบหมายให้ไปจดทะเบียนเลิกบริษัทตายเสียก่อน จึงยังไม่ได้ไปจดทะเบียนเลิกบริษัท รวมทั้งในปัจจุบันบริษัทก็ไม่มีที่ตั้งอยู่ตามทะเบียนที่ได้แจ้งกับกรมทะเบียนการค้า พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการใดเพื่อแสวงหาประโยชน์ให้แก่บริษัทที่ไม่ได้ดำเนินกิจการมานานแล้ว อันจะเป็นการขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ จึงวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้มีหนังสือถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ พร้อมส่งหลักฐานการลาออกเป็นลายลักษณ์อักษร และมาเบิกความต่อศาลรัฐธรรมนูญด้วยตนเอง กราบทูลศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาฟังคำแถลงของคู่กรณีเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔ สรุปได้ว่าก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้อง

ก. ได้ลาออกเป็นลายลักษณ์อักษรจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัดสวนพะยอม และได้รับความยินยอมจากพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุกุมมาภินันท์ ผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันแล้ว โดยผู้ถูกร้องได้แนบหลักฐานประกอบการชี้แจงด้วย

ข. ได้ลาออกด้วยวาจาจากการเป็นกรรมการของบริษัท งามดูพลี จำกัด แล้ว ต่อมาญาติวิวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการของบริษัท ตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ และนายวิวัฒน์ ได้ปิดกิจการของบริษัทแล้วโดยไม่ได้จดทะเบียนเลิกบริษัท

ค. ได้พ้นจากตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตามวาระแล้ว แต่ที่ประชุมกรรมการบริษัทได้เลือกผู้ถูกร้องกลับเข้าเป็นกรรมการบริษัทอีกโดยไม่แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ ทั้งนี้ กรรมการของบริษัท ๒ คน คือ นายจตุรงค์ เตชะกำพุ และนายยุคล ภรมนตรี ได้มีหนังสือถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญรับรองว่า บริษัทได้เลือกผู้ถูกร้องกลับเป็นกรรมการบริษัทอีกโดยไม่แจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ และก็ไม่เคยเชิญให้ผู้ถูกร้องเข้าร่วมประชุมกรรมการบริษัทเลย

พิจารณาหลักฐานต่างๆ ที่ผู้ถูกร้องนำมาแสดงต่อศาลรัฐธรรมนูญ นำเชื่อว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกหรือพ้นจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการและกรรมการในห้างหุ้นส่วนและบริษัททั้งสามโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว จึงวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ได้มีหนังสือถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ชี้แจงสรุปได้ว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกเป็นลายลักษณ์อักษรจากการเป็นกรรมการต่อประธานกรรมการของบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด เมื่อวันที่ ๑๗

มกราคม ๒๕๔๐ และต่อประธานกรรมการบริษัท โรแอล โฮลดิ้งส์ จำกัด เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ก่อนได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ โดยนางสาวศุภลักษณ์ อัมพช กรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด และนางฤดีรัตน์ สังขะทรัพย์ กรรมการบริษัท โรแอล โฮลดิ้งส์ จำกัด ได้มีหนังสือถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ พร้อมหลักฐาน ยืนยันว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากบริษัททั้งสองเรียบร้อยแล้ว พิจารณาหลักฐาน ประกอบคำชี้แจงของผู้ถูกร้องและผู้เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัททั้งสองโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ก่อนได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ได้มีหนังสือชี้แจง ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ พร้อมทั้งหลักฐานการลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัททั้งสอง ต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งได้นำ นางวิลาวรรณ เถลิงศักดิ์ดาเดช กรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด และนายวรศักดิ์ กมลโชติรส ประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด มาเบิกความเป็นพยานในคราวที่ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๔๔ รับรองใบลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัททั้งสอง คือ บริษัท โมบาย เทล จำกัด เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ตามลำดับ ก่อนได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ พิจารณาหลักฐานต่างๆ แล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัททั้งสองโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๙. นายวัฒนา อิศวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ทำหนังสือชี้แจง ลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ พร้อมยื่นหลักฐานประกอบต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญว่า ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วน จำกัด พลังงานไทย เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ โดยได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน รวมทั้งผู้ถูกร้องได้โอนหุ้นทั้งหมดให้กับนายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา ในวันนั้นไปแล้วตามสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมของห้าง ฯ ก่อนได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ นอกจากนั้นผู้ถูกร้องได้นำ นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา หุ้นส่วนผู้จัดการปัจจุบัน มาเบิกความยืนยันการลาออกของผู้ถูกร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญในคราวออกนั่งพิจารณา เพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔ ด้วย พิจารณาหลักฐานต่างๆ ของผู้ถูกร้องแล้ว เห็นว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย โดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ก่อนได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๑๐. นายรักษ์ ตันติสุนทร ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๓ นั้น แม้จะมีชื่อเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู แต่หุ้นส่วนมิใช่ตำแหน่งใดตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องได้สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ หรือไม่

จากหลักฐานต่างๆ ที่ผู้ถูกร้องนำมาหักล้างหลักฐานของผู้ร้อง ซึ่งมีเพียงหลักฐานทางราชการของกรมทะเบียนการค้าเท่านั้น ว่าผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการในห้างหุ้นส่วน และบริษัท โดยไม่มีหลักฐานยืนยันว่า ผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ คน กระทำการขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี อันจะทำให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

อาศัยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

ศาสตราจารย์ ดร. กระมล ทองธรรมชาติ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายจุมพล ณ สงขลา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๘/๒๕๕๕

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว กรณีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนและบริษัท หรือไม่

ประธานวุฒิสภายื่นคำร้อง ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา (นายวิจิต พูลลาภ กับคณะ รวมสามสิบสองคน) ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓มายังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ และมาตรา ๒๐๘ ประกอบมาตรา ๒๑๖ (๖)

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องได้ความว่า นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภา และคณะ รวมสามสิบสองคน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ขอใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภา เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาและวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบัน (นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี) สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) เพราะได้กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ โดยได้ “ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือ องค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน” ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี คือ

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นกรรมการบริษัท สิรินครการท่องเที่ยว จำกัด

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เป็นกรรมการบริษัท
พินัยประสิทธิ จำกัด

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นหุ้นส่วน
ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม เป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด และบริษัท พันธุ์ทิพย์
พาร์ค จำกัด

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท
อิมโพลีคส์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท โมบาย
เทล จำกัด และบริษัท สุปรีเรีย ออดิโอ จำกัด

๙. นายวัฒนา อัสวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ
ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย

๑๐. นายรักษ์ ดันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นหุ้นส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัด
ปิ่นขำนาญ

ผู้ร้องจึงส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าความเป็น
รัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคน ลี้สุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) หรือไม่

พิเคราะห์แล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ บัญญัติว่า “รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๖

(๒) อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๓) คณะรัฐมนตรีลาออก

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรี
ที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ แต่ในกรณีพ้นจากตำแหน่งตาม (๒) จะใช้อำนาจแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการ
ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือให้บุคคล
ดังกล่าวพ้นจากตำแหน่งมิได้ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ฯลฯ”

มาตรา ๒๑๖ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

ฯลฯ

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ หรือมาตรา ๒๐๙

ฯลฯ

เห็นว่าเมื่อมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ แล้ว คณะรัฐมนตรีทั้งคณะซึ่งรวมทั้งผู้ถูกร้องทั้งสิบ ย่อมต้องสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีไปโดยผลของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ (๒) ดังกล่าวข้างต้น เพราะหากถือว่าคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง แต่ต้องอยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง ยังคงมีสถานะเป็นรัฐมนตรีที่อาจถูกถอดถอนให้พ้นจากตำแหน่งได้อีกโดยอ้างเหตุตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ แล้วก็อาจเกิดกรณีที่หลังจากยุบสภา ฯ แล้ว คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ หรือส่วนใหญ่ถูกถอดถอน ประเทศชาติก็จะขาดคณะรัฐมนตรีที่จะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปในระหว่างที่มีการยุบสภา หรือรัฐมนตรีที่เหลืออยู่ก็อาจปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ เพราะมีจำนวนน้อยเกินไปหรือขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานของหน่วยราชการต่าง ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติได้ และหากความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีต้องสิ้นสุดลง (ถูกถอดถอน) ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) เช่นเดียวกับผู้ถูกร้องทั้งสิบด้วย คณะรัฐมนตรีทั้งคณะก็จะต้องพ้นจากตำแหน่งโดยผลของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ (๑) อีกครั้งหนึ่ง ประเทศชาติก็จะขาดคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้บริหารประเทศในช่วงที่มีการยุบสภา ซึ่งน่าจะมิใช่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จึงไม่ควรที่จะตีความว่าคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ (๒) ยังคงมีความเป็นรัฐมนตรีต่อไปเหมือนในกรณีปกติก่อนการยุบสภา ฯ นอกจากนี้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งก็ได้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายดังเช่น คณะรัฐมนตรีในยามปกติ เนื่องจากถูกจำกัดอำนาจบางประการตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง จึงต้องถือว่าคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง เพราะการยุบสภา ฯ ซึ่งรวมทั้งผู้ถูกร้องทั้งสิบ มิได้มีความเป็นรัฐมนตรีที่จะถูกถอดถอนได้อีก โดยอาศัยเหตุตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) ผู้ถูกร้องทั้งสิบยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง บัญญัติไว้ ดังนั้น เมื่อความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบต้องสิ้นสุดลงหรือพ้นจากตำแหน่ง เพราะการยุบสภา ฯ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ (๒) แล้วจึงไม่เป็นประโยชน์อันใดที่จะพิจารณาถอดถอนผู้ถูกร้องทั้งสิบจากความเป็นรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) อีกต่อไป

อาศัยเหตุผลดังกล่าวจึงวินิจฉัยให้จำหน่ายคดีของผู้ร้องจากสารบบความ

นายจุมพล ณ สงขลา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ พลโท จุล อติเรก ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔/๒๕๕๔

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัท และเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วน

ด้วยประธานวุฒิสภา ได้ส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา มีนายวิชิต พูลตาก และคณะรวม ๓๒ คน ซึ่งเป็นผู้ร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ารัฐมนตรี ๑๐ คน ผู้ถูกร้อง กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบด้วย

นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
นายอาทิตย์ อุไรรัตน์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
นายไชยา สะสมทรัพย์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
นายวัฒนา อัสวเหม	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
นายรักษ์ ตันติสุนทร	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

เนื่องจากรัฐมนตรีบางคนยังเป็นกรรมการในบริษัทจำกัด และบางคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนระหว่างดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ปราบกฏตามหลักฐานของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ กล่าวคือ

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ มีชื่อเป็นกรรมการ บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ ขณะนี้ยังมีชื่อเป็นกรรมการอยู่

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ มีชื่อเป็นกรรมการ

๒.๑ บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการ เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๓

๒.๒ บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๖ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการ เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓

๒.๓ บริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๓ และขณะนี้ยังมีชื่อเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าวอยู่

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ มีชื่อเป็นกรรมการ

๓.๑ บริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

๓.๒ บริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๐ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ มีชื่อเป็นกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ ขณะนี้ยังมีชื่อเป็นกรรมการอยู่

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล มีชื่อเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔ ขณะนี้ยังมีชื่อเป็นกรรมการอยู่

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร มีชื่อเป็น

๖.๑ หัวหน้าผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ตั้งแต่วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นหัวหน้าผู้จัดการเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

๖.๒ กรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๓๕ ขณะนี้ยังมีชื่อเป็นกรรมการอยู่

๖.๓ กรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ ขณะนี้ยังมีชื่อเป็นกรรมการอยู่

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ มีชื่อเป็นกรรมการ

๗.๑ บริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๕ จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓

๗.๒ บริษัท โรแอล โฮลดิ้งส์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๕ จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ มีชื่อเป็นกรรมการ

๘.๑ บริษัท โมบาย เทล จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๐ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๓

๘.๒ บริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๐ จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๓

๕. นายวัฒนา อัสวเหม มีชื่อเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ และจดทะเบียนพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

๑๐. นายรักษ์ ตันติสุนทร มีชื่อเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ตั้งแต่วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ และจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วน เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ผู้ร้องเห็นว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ คน มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ต้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัย

นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ โดยผู้ถูกร้องเป็นกรรมการร่วมด้วยและถือหุ้น ๑๕๐ หุ้น นับแต่จดทะเบียนจัดตั้งจนถึงปัจจุบันบริษัทไม่ได้ประกอบกิจการใดๆ ทั้งไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร ไม่ได้จดทะเบียนเข้าระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ไม่เคยเรียกประชุมกรรมการ ไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์ และไม่เคยติดต่อกับกระทรวงพาณิชย์ หรือพาณิชย์จังหวัดไม่ว่าในเรื่องใดๆ ไม่เคยติดต่อกับผู้ถูกร้องในฐานะผู้ถือหุ้นหรือกรรมการแต่อย่างใด ไม่มีการเรียกให้ชำระค่าหุ้นหรือออกใบรับรองหุ้นแต่อย่างใดทั้งสิ้น เมื่อประมาณต้นปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องเคยพบนายภูเมธ ด่านพัฒนาภูมิ ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจลงชื่อผูกพันบริษัท ได้แจ้งว่า ไม่มีประโยชน์ที่บริษัทจะดำเนินกิจการต่อไป จึงขอให้เลิกบริษัท นายภูเมธรับปากว่าจะไปดำเนินการดังกล่าว ผู้ถูกร้องเข้าใจโดยสุจริตว่า บริษัทได้เลิกการประกอบกิจการและการจัดตั้งเรียบร้อยแล้ว และผู้ถูกร้องพ้นจากภาระทั้งปวงที่เกี่ยวกับบริษัทดังกล่าวแล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือถึงบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ให้ชี้แจงปรากฏว่า ที่ทำการไปรษณีย์ นครศรีธรรมราชส่งคืนผู้ฝาก โดยแจ้งเหตุขัดข้องที่นำจ่ายผู้รับไม่ได้ว่า “ไม่มีผู้รับตามเจ้าหน้าที่” ส่วนสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราชมีหนังสือแจ้งว่า ในช่วงระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ไม่มีที่ทำการบริษัทอยู่ในอาคารเลขที่ ๑๕๕/๑ ถนนศรีธรรมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช อันเป็นสถานที่ซึ่งระบุในทะเบียนว่าเป็นที่ตั้งสำนักงานของบริษัท รวมทั้งไม่มีพนักงานปฏิบัติงานประจำ จากการตรวจสอบเอกสารทางทะเบียน ได้ความว่า บริษัทไม่เคยส่งงบการเงินประจำต่อสำนักงานทะเบียนฯ จึงไม่ทราบว่ามีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นทุกระยะเวลาสิบสองเดือนตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ นอกจากนั้นบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ไม่ได้จดทะเบียนเลิก และนายทะเบียนไม่ได้ขีดชื่อออกจากทะเบียนเป็นบริษัทร้าง

นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า เคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทต่างๆ จำนวน ๑๓ บริษัท ได้ทำหนังสือขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการที่ดำรงอยู่ในแต่ละบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ก่อนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ต่อมาบริษัทต่างๆ ดำเนินการจัดแจ้งการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๐ บริษัท คงเหลือเพียง ๓ บริษัทที่ยังมีชื่อเป็นกรรมการ คือ (๑) บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด (๒) บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และ (๓) บริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด เนื่องจากเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบยังไม่ได้ดำเนินการจัดแจ้งการลาออกของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ผู้ถูกร้องเข้าใจว่ามีการดำเนินการจัดแจ้งการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครแล้ว

นางบุญนำ อุไรรัตน์ ประธานกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด มีหนังสือแจ้งว่า เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ ที่ประชุมกรรมการบริษัทมีมติเห็นชอบการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง และนายประสิทธิ์ อุไรรัตน์ ประธานกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด มีหนังสือแจ้งว่า เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ ที่ประชุมกรรมการบริษัทมีมติเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกได้ตามประสงค์

ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือถึงบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ให้จัดส่งเอกสารเกี่ยวกับการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง แต่ก็ไม่ปรากฏว่า บริษัทได้จัดส่งเอกสารใดๆ ให้กับศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด และผู้ถูกร้องมีหนังสือชี้แจงเพิ่มเติมกรณีบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ว่าเมื่อประมาณปี ๒๕๓๒ - ๒๕๓๓ ชาวสวนส้มรังสิตประสบปัญหาหาค่าต่ำและเกิดน้ำท่วมหนักในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี สวนส้มรังสิตได้รับความเสียหายเกือบแสนไร่ ผลผลิตลดลง ผู้ถูกร้องได้มอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการจดทะเบียนเลิกบริษัทแล้ว เพิ่งมาทราบในภายหลังว่า ผู้ได้รับมอบหมายมิได้ดำเนินการให้เป็นที่ยอมรับ และเอกสารหลักฐานต่างๆ ก็หาไม่พบ แต่ก็ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท และมอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องไปดำเนินการแล้ว

นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า เคยเป็นกรรมการของบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๓๐ และ ๒๕๓๓ ตามลำดับ แต่ได้ยื่นหนังสือถึงคณะกรรมการของบริษัทดังกล่าว ขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ และเมื่อยื่นใบลาออกแล้วก็ไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของบริษัทอีก ผู้ถูกร้องเห็นว่า ได้พ้นสถานภาพจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองตามกฎหมายแล้ว นับแต่วันที่แสดงเจตนาและยื่นหนังสือขอลาออกเป็นต้นไป

เมื่อปรากฏว่า บริษัททั้งสองยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการ ตามหนังสือลาออกของผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องจึงมีหนังสือถึงกรรมการผู้จัดการบริษัททั้งสองขอให้ดำเนินการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด จึงได้จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการ โดยถอนชื่อผู้ถูกร้องออกจากรายชื่อกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๒ และวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ตามลำดับ

ในการชี้แจงต่อคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ นายประพจน์ รัถการมณั กรรมการผู้จัดการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และนายเคนโซ่ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ส่งคำแถลงประกอบการสืบพยานต่อศาล และเบิกความยืนยันว่า ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากกรรมการบริษัททั้งสองแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ และพยานทั้งสองได้ลงชื่อรับทราบการลาออกแล้ว รวมทั้งยืนยันว่า ผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหรือการประกอบธุรกิจของบริษัทอีกแต่ประการใด

คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้เป็นกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ โดยมีกรรมการอื่นอีก ๕ คน คือ นางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ นางสาวศันสนีย์ โกสีย์ นายปรีดี ขวัญงาม นางจระวย จันทร์ทอง และนางสาวพาฝัน ศุภวานิช บริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ เลย ต่อมาเมื่อประมาณปี ๒๕๓๘ ผู้ถูกร้องได้แจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการบริษัทสองคน คือ นางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ และนางสาวพาฝัน ศุภวานิช ว่า ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท และโอนหุ้นให้แก่นางสาวพาฝัน ศุภวานิช แล้ว ไม่มีประโยชน์เกี่ยวข้องอีกแต่อย่างใด เมื่อปี ๒๕๔๐ ก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องได้โทรศัพท์สอบถามนางสาวพาฝัน ศุภวานิช ว่า จัดการเรื่องการลาออกจากกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องเรียบร้อยแล้วหรือไม่ ได้รับแจ้งว่า บริษัทได้เลิกไปนานแล้ว ผู้ถูกร้องจึงเข้าใจและเชื่อโดยสุจริตว่า บริษัทเลิกไปแล้ว

ครั้งเมื่อปรากฏว่า บริษัทดังกล่าวยังมีอยู่ แม้จะอยู่ระหว่างการขอเลิกบริษัทให้ถูกต้องตามกฎหมาย ผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ถึงกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด แจ้งยืนยันการลาออกที่เคยแจ้งด้วยวาจาจากกรรมการบริษัทสองคน เมื่อปลายปี ๒๕๓๘ นอกจากนี้ยังได้ความว่า บริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ได้จดทะเบียนเลิกบริษัทโดยมติของที่ประชุมกรรมการ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๘ และได้มีการชำระบัญชี ผู้ชำระบัญชีของบริษัท คือ นางสาวพาฝัน ศุภวานิช จนในที่สุดนายทะเบียนได้ออกหนังสือรับรองการเลิกบริษัท เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือถึงบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ให้ชี้แจง ปรากฏว่า ไปรษณีย์ยานนาวาส่งคืนผู้ฝากโดยแจ้งเหตุขัดข้องที่นำจ่ายผู้รับไม่ได้ว่า “ไม่มีผู้รับตามเจ้าหน้าที่”

นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้เป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ ๒๕ หมู่ที่ ๑ ถนนราษฎร์บูรณะ แขวงราษฎร์บูรณะ เขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร บริษัทดำเนินกิจการนำไม้ซุงจากประเทศอินโดนีเซีย เข้ามาเลื่อยแปรรูปจำหน่ายในประเทศไทย แต่กิจการขาดทุนตลอดมาเพราะไม่มีไม้ซุงเข้าแปรรูป จึงเลิกกิจการเมื่อปี ๒๕๒๘ และได้มอบหมายให้นายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการไปดำเนินการเลิกบริษัท แต่ต่อมานายอุเทน วรกุลชัย ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๖ ส่วนกรรมการอื่นๆ ได้แก่ นายวิบูลย์ โมทนิยชาติ และนายแสงชัย แซ่เจี๋ย ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไปหลายปีแล้ว ผู้ถูกร้องไม่ทราบว่า ก่อนถึงแก่กรรม นายอุเทน วรกุลชัย ไม่ได้ไปดำเนินการเลิกบริษัท อย่างไรก็ตามบริษัทนี้ไม่มีแล้ว โรงเลื่อยและสำนักงานของบริษัทถูกรื้อถอนไปหมดสิ้นแล้ว สถานที่เคยเป็นที่ตั้งบริษัทดังกล่าว ปัจจุบันเป็นที่ประกอบกิจการอยู่ต่อเรือ ผู้ถูกร้องไม่เคยเกี่ยวข้องกับใครๆ กับบริษัทอีกหลังจากปี ๒๕๒๘ เป็นต้นมา

หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม จดทะเบียน เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ มีเงินลงทุน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท มีพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า สุขุมานันท์ เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด ลงหุ้นด้วยเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ผู้ถูกร้องเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ต่อมาวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ กับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า สุขุมานันท์ ผู้เป็นหุ้นส่วน เพื่อเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง มีหม่อมราชวงศ์โรส บริพัตร เข้ามาเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้ถูกร้องชี้แจงต่อไปว่า บริษัท งามดูพลี จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท ต่อมาบริษัทมีปัญหาด้านการเงินอย่างมาก ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทกับนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ซึ่งเป็นกรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่บริษัทได้หยุดประกอบกิจการแล้ว ต่อมาวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๔๐ นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ได้ขายอาคารที่ทำการของบริษัทให้แก่บุคคลภายนอกประกอบการค้าประเภท ชัก อบ รีด เสื้อผ้า ไม่เกี่ยวกับบริษัท งามดูพลี จำกัด แต่อย่างใด

สำหรับบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องในฐานะประธานกรรมการมูลนิธิจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ได้รับเกียรติจากบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ซึ่งเป็นผู้เช่าที่ดินของมูลนิธิ ให้เข้าเป็นกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ ตามข้อบังคับของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด กรรมการจะต้องออกจากตำแหน่งโดยจำนวนหนึ่งในสาม เมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกในทุกๆ ปี ต่อไป

โดยกรรมการผู้ออกไปนั้นอาจได้รับเลือกเข้ารับตำแหน่งอีกได้ ผู้ถูกร้องออกจากการเป็นกรรมการตามวาระเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และไม่ทราบถึงการถูกเลือกให้กลับเข้าเป็นกรรมการอีก หลังจากครบวาระแล้วไม่เคยร่วมประชุม หรือรับทราบการบริหารของบริษัทอีกแต่อย่างใด

ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือถึงบริษัท งามคูผลิ จำกัด ให้จัดส่งเอกสารหลักฐานการลาออกจากการกรรมการของผู้ถูกร้อง ปรากฏว่า ที่ทำการไปรษณีย์ยานนาวา แจ้งเหตุขัดข้องว่า “ย้าย ไม่ทราบที่อยู่ใหม่”

นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า เคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท อิมโพลีคส์ จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ แล้วลาออกจากการกรรมการของบริษัทดังกล่าว โดยมีหนังสือลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ ถึงประธานกรรมการบริษัท ขอลาออกจากการกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และได้สำเนาหนังสือลาออกให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบด้วย

สำหรับตำแหน่งกรรมการในบริษัท โรแยล โฮลดีนส์ จำกัด ได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ถึงประธานกรรมการบริษัท ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ก่อนไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเช่นเดียวกัน ต่อมาเมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ได้ส่งสำเนาหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว พร้อมทั้งการเป็นกรรมการบริษัทอื่นๆ ให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบด้วย

ครั้งเมื่อปรากฏว่าผู้ถูกร้องยังมีชื่อเป็นกรรมการในบริษัททั้งสองดังกล่าวอยู่อีก ผู้ถูกร้องจึงทำหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานกรรมการบริษัททั้งสอง ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและดำเนินการแก้ไขทางทะเบียน ซึ่งได้รับการชี้แจงจากบริษัทว่า ได้รับหนังสือลาออกตั้งแต่วันที่ขึ้นแล้ว แต่เป็นความบกพร่องของบริษัทเองที่ได้ดำเนินการแก้ไขทางทะเบียน และบริษัททั้งสองได้ดำเนินการจดทะเบียนแก้ไขรายชื่อกรรมการถูกต้องแล้ว ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งออกให้ ณ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

นางสาวสุภลักษณ์ อัมพุก กรรมการบริษัท อิมโพลีคส์ จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องของบริษัทเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ คือหนังสือแจ้งการขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ และรายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๐ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับทราบ และอนุมัติการลาออกจากการกรรมการของผู้ถูกร้อง

นางฤดีรัตน์ สังฆะทรัพย์ กรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนส์ จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ส่งสำเนาหนังสือแจ้งลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์

๒๕๔๐ และรายงานการประชุมกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๔๐ เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์รับทราบ และอนุมัติการลาออกของผู้ถูกร้อง

นายไชยา สะสมทรัพย์ ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ถึง กรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ขอลาออกจากกรรมการตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ขอให้บริษัทหาบุคคลแทน คณะกรรมการบริษัทในคราวประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ มีมติเป็นเอกฉันท์อนุมัติให้ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทได้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ เป็นต้นไป ต่อมาผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ถึงประธาน กรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ขอลาออกจากกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ เพราะเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง คณะกรรมการบริษัทในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ มีมติรับทราบและเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทได้ หลังจากลาออกแล้ว ผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือรู้เห็นกระทำการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริษัททั้งสองอีก

นางวิลาวรรณ เถลิงศักดิ์ดาเดช กรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ยืนยันการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง และนายประสิทธิ์ เสกสรรค์ กรรมการผู้จัดการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ยืนยัน การลาออกจากกรรมการเป็นผู้ถูกร้องเช่นเดียวกัน และทั้งนางวิลาวรรณ กับนายประสิทธิ์ ได้มา ชี้แจงด้วยวาจาโดยรับรองหนังสือดังกล่าวด้วย

นายวัฒนา อัสวเหม ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า เคยดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ จนถึงปี ๒๕๑๗ จึงได้ขอลาออกจากตำแหน่ง หุ้นส่วนผู้จัดการ แต่ยังคงถือหุ้นประเภทจำกัดความรับผิดโดยมีจำนวนหุ้นคงเดิม ปี ๒๕๑๘ ได้โอนหุ้นในส่วนของผู้ถูกร้อง ทั้งหมดให้แก่นายสมพร อัสวเหม และลาออกจากกรรมการเป็นหุ้นส่วนของห้าง ฯ ปี ๒๕๑๙ กลับเข้าถือหุ้น ในห้าง ฯ อีกครั้งหนึ่ง โดยรับโอนหุ้นจากนายสมบัติ อัสวเหม ๕๕๐,๐๐๐ บาท และเข้าดำรงตำแหน่ง หุ้นส่วนผู้จัดการห้าง ฯ ต่อมา ปลายปี ๒๕๒๓ ห้าง ฯ ประสบภาวะขาดทุนจึงปิดกิจการลง และมีได้ ประกอบกิจการค้าหรือธุรกิจอื่นใดอีก และผู้ถูกร้องไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการของห้าง ฯ อีก ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการโดยโอนหุ้นทั้งหมดให้แก่นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา และมีการทำสัญญาหุ้นส่วน แก้ไขเพิ่มเติมให้นายสุพจน์ ฯ ดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้าง ฯ โดย ตกลงกันให้นายสุพจน์ ฯ ไปดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ถูกต้อง โดยการตกลงดังกล่าว มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ แต่นายสุพจน์ ฯ ในฐานะหุ้นส่วนผู้จัดการ ไม่ได้

นำสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมไปจดทะเบียน เมื่อผู้ถูกร้องทราบว่ามีชื่อเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย จึงได้ตรวจสอบและแจ้งให้นายสุพจน์ ฯ ดำเนินการ ปรากฏว่า นายสุพจน์ ฯ เพิ่งดำเนินการจดทะเบียนให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ และนายทะเบียนได้รับจดทะเบียน เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

นายรักษ์ ตันตีสุนทร ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ๑๘/๒๔ ถนนตากสิน ซอย ๕ ตำบลระแหง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก มีหุ้นส่วนสามคน คือ (๑) นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต (๒) นางงามพิศ สุวรรณรักษ์ และ (๓) ผู้ถูกร้อง โดยนายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้าอาวุธปืน กระสุนปืน ฯ หลังจากได้จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดแล้ว ได้ดำเนินการขอใบอนุญาตประกอบการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืน แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวสถานการณ์ในจังหวัดตากยังมีการแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ห้าง ฯ จึงไม่ได้ดำเนินธุรกิจใดๆ นับแต่วันจดทะเบียนเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน อีกทั้งยังไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษี ไม่ได้จดทะเบียนเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ไม่เคยมีการประชุมหุ้นส่วน ไม่เคยทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์เลย แม้แต่ครั้งเดียว และนับตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งห้าง ฯ มาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาสามสิบสามปี หุ้นส่วนของห้างทุกคนไม่เคยติดต่อกระทรวงพาณิชย์ หรือพาณิชย์จังหวัดเลย ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ถึงแก่กรรม มีผลทำให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู เลิกกันไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ไม่มีพนักงานปฏิบัติงานประจำ ไม่มีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ไม่ปรากฏหลักฐานการนำส่งงบดุลและงบกำไรขาดทุนประจำปี และได้จดทะเบียนเลิกห้าง ฯ ต่อมานายทะเบียนแล้ว เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ โดยระบุในสัญญาเลิกห้าง ฯ ว่า ได้มีการตกลงเลิกกันเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๓

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ชี้แจงเป็นหนังสือว่า ก่อนนำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งบุคคลใดเป็นรัฐมนตรี ได้ดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติแล้ว แต่เป็นการเร่งด่วน และเป็นความลับ รวมทั้งให้บุคคลดังกล่าวจัดทำเอกสารแบบประวัติ ซึ่งได้รับการยืนยันจากพรรคการเมืองว่า เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๖ มาตรา ๒๐๗ มาตรา ๒๐๘ และมาตรา ๒๐๙ เมื่อได้รับแบบประวัติแล้วเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะติดต่อกลับไปยังผู้ได้รับการเสนอชื่อทุกคนอีกครั้งหนึ่ง

นางสาวสุภาภรณ์ ใจอ่อนน้อม ผู้อำนวยการกองนิติการ กรมทะเบียนการค้า ได้มาชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะผู้แทนอธิบดีกรมทะเบียนการค้าว่า ในกรณีเป็นกรรมการของบริษัทจำกัด กรรมการมีฐานะเป็นตัวแทนของนิติบุคคล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยตัวแทนนั้น ตัวแทนจะบอกเลิกการเป็นตัวแทนต่อตัวการได้เสมอ การบอกเลิกการเป็นตัวแทนก็ดี หรือการบอกเลิกการเป็นกรรมการก็ดี เมื่อตัวแทนแจ้งการบอกเลิกไปยังบริษัท ก็ถือว่าพ้นจากการเป็นตัวแทนหรือการเป็นกรรมการของบริษัทแล้ว การบอกเลิกการเป็นตัวแทน จะด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนกับกรมทะเบียนการค้า นั้น เป็นหน้าที่ของบริษัท โดยกรรมการผู้มีอำนาจจะดำเนินการเอง การที่กรรมการยังมีชื่อเป็นกรรมการทางทะเบียนนั้น ต้องถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง กล่าวคือตัวแทนพ้นจากตำแหน่งเมื่อลาออก หรือไม่ได้รับเลือกเข้ามาใหม่ กรณีพ้นตามวาระ หรือตาย การที่ได้รับแต่งตั้งโดยที่ประชุมผู้ถือหุ้นถ้าเข้าด้วยยอมรับก็ถือว่าเป็นกรรมการ แต่ถ้ายังไม่มีการแสดงเจตนายอมรับอย่างหนึ่งอย่างใด จะถือว่าเป็นกรรมการยังไม่ได้ ระยะเวลาการดำเนินการของผู้มีอำนาจที่ต้องดำเนินการทางทะเบียนนั้น กฎหมายบังคับไว้แต่เพียงว่า ในครั้งแรกเมื่อกรรมการได้รับการแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของผู้ถือหุ้นแล้วต้องไปจดทะเบียนภายใน ๑๕ วัน แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในภายหลัง ไม่มีกำหนดเวลาบังคับไว้

สำหรับห้างหุ้นส่วนนั้น การเปลี่ยนแปลงหุ้นส่วนผู้จัดการ หรือหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบ ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน หุ้นส่วนผู้จัดการตาย ทายาทสามารถเข้ารับช่วงดำเนินการต่อไปได้ ถ้าทายาทไม่ดำเนินการ นายทะเบียนอาจถือเป็นห้างไม่ประกอบธุรกิจได้

นางสาวสุภาภรณ์ ฯ เบิกความว่า เอกสารที่ต้องส่งให้กรมทะเบียนการค้าทุกปีนั้น มีงบการเงินพร้อมบัญชีผู้ถือหุ้นรายงานการประชุมของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน ไม่บังคับว่า ต้องส่งให้กรมทะเบียนการค้าไม่ว่าจะเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน ถ้าไม่ส่งงบการเงินติดต่อกันเกินกว่า ๓ ปี ให้สันนิษฐานว่าเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนร้างได้ นอกจากนี้ถ้าไม่เสียภาษีหลายปีก็เป็นข้อสันนิษฐานได้ว่าไม่มีการประกอบธุรกิจ

ปัญหาว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้หรือไม่ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าสมาชิกวุฒิสภา ๓๒ คน ซึ่งมีจำนวนมากกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด (๒๐๐ คน) ได้เข้าชื่อเสนอประธานวุฒิสภาว่ารัฐมนตรีจำนวน ๑๐ คน ยังดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัท หรือเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วน ถือว่าได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ซึ่งเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีต้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ จึงเห็นว่าคำร้องดังกล่าวเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ ประกอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

จึงมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยว่า รัฐมนตรีทั้งสิบคนกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ อันเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีต้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า “รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดก็ตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใดก็ได้ด้วย”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ บัญญัติว่า “ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ (๑) ตาย..... (๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ หรือมาตรา ๒๐๙.....ฯลฯ”

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ดังกล่าวบัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลนั้น มีความหมายอย่างไร พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญมุ่งหมายมิให้รัฐมนตรีซึ่งมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท อันจะเป็นการให้คุณหรือเอื้อประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกทำนองคลองธรรมของการประกอบธุรกิจได้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๑๕ ว่าด้วยตัวแทน มาตรา ๘๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วย ตัวการถอนตัวแทน หรือด้วยตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน” และวรรคสอง บัญญัติว่า “อนึ่ง สัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไป เมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือล้มละลาย เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับข้อสัญญา หรือสภาพแห่งกิจการนั้น” มาตรา ๘๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อ”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๒๒ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท มาตรา ๑๐๔๒ บัญญัติว่า “ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยตัวแทน”

พิจารณาจากคำชี้แจงของนางสาวสุภาภรณ์ ใจอ่อนน้อม ผู้แทนอธิบดีกรมทะเบียนการค้า ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๑๕ ว่าด้วยตัวแทน และลักษณะ ๒๒ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัทดังกล่าวพอสรุปได้ว่า (๑) ห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท ไม่ได้ประกอบธุรกิจ หรือไม่ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งรัฐมนตรีก็ไม่สามารถให้คุณหรือเอื้อประโยชน์ได้ แม้จะยังมีตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือเป็นกรรมการในบริษัทโดยปรากฏหลักฐานทางทะเบียนอยู่ก็ตาม จึงเป็นกรณีที่ไม่อยู่ในความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ หรือ (๒) หุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการ

จะต้องได้รับแต่งตั้งโดยที่ประชุมผู้ถือหุ้น และต้องแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายใน ๑๕ วัน ส่วนการลาออก จากตำแหน่งกรรมการในบริษัท ไม่ว่าจะเป็นการลาด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ โดยลาต่อบริษัทหรือต่อ กรรมการผู้มีอำนาจ ก็ถือได้ว่ามีเจตนาบอกเลิกการเป็นตัวแทน หรือกรณีห้างหุ้นส่วนเมื่อมีการลาออก จากหุ้นส่วนผู้จัดการและได้รับความเห็นชอบจากผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนแล้ว ก็ถือได้ว่าพ้นจากการ มีตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนนั้นๆ แล้วเช่นกัน ส่วนการแก้ไขหลักฐานทางทะเบียนให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริงนั้น เป็นหน้าที่ของผู้มีอำนาจเท่านั้นจะต้องไปดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน มิใช่หน้าที่ของผู้ลาออก และไม่มีกำหนดเวลาบังคับว่าผู้มีอำนาจดังกล่าวจะต้องดำเนินการเมื่อใด ซึ่งรวมถึงการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อครบวาระแล้วด้วย หรือในกรณีที่กรรมการได้รับแต่งตั้งโดยที่ประชุมผู้ถือหุ้นอีก ต้องได้รับความยินยอม ของผู้นั้นด้วย และถ้าผู้ได้รับแต่งตั้งไม่ทราบ หรือไม่ยอมรับจะถือว่าผู้นั้นเป็นกรรมการหรือเป็นผู้มี ตำแหน่งหน้าที่มิได้

กรณีนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด นั้น ได้ความว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ไม่ได้ประกอบกิจการ ไม่มีพนักงาน ไม่มีสำนักงานตามที่จดทะเบียนเป็นสถานที่ประกอบการ ไม่มีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ไม่เคยส่งงบการเงิน พิจารณาแล้วเชื่อว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ไม่มีการประกอบธุรกิจจริง การที่นายสุรินทร์ ฯ ยังมีชื่อเป็นกรรมการบริษัทอยู่ จึงไม่อยู่ในความหมายของรัฐธรรมนุญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของนายสุรินทร์ ฯ จึงยังไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนุญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

กรณีนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ยังมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ในขณะที่เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ นั้น ได้ความว่า นายอาทิตย์ ฯ ได้มีหนังสือลาออกจากตำแหน่งกรรมการที่เป็นอยู่ใน ๑๓ บริษัทแล้ว ซึ่งรวมทั้ง ๓ บริษัทดังกล่าวด้วย ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ แต่ปรากฏภายหลังว่าเจ้าหน้าที่ของบริษัททั้งสาม ไม่แจ้งการลาออกต่อนายทะเบียน นายอาทิตย์ ฯ จึงยังมีชื่อเป็นกรรมการอยู่ใน ๓ บริษัทดังกล่าว โดยบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด คณะกรรมการบริษัทมีมติเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ ให้นายอาทิตย์ ฯ ลาออกได้ สำหรับบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด นั้น ปรากฏว่าที่ประชุมกรรมการบริษัทมีมติ เห็นชอบการลาออกของนายอาทิตย์ ฯ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ พิจารณาแล้วเชื่อว่า นายอาทิตย์ ฯ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้ง ๓ บริษัท ดังกล่าวจริง การเป็นกรรมการบริษัทของนายอาทิตย์ ฯ จึงสิ้นสุดลงตั้งแต่วันที่หนังสือแจ้งบริษัทถึงการลาออก และก่อนที่จะมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ดังนั้น นายอาทิตย์ ฯ จึงไม่ได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนุญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของนายอาทิตย์ ฯ จึงยังไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนุญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

กรณีนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ยังมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด และ บริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด ขณะเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๑ นั้น ได้ความจากนายประพจน์ รักอารมณ กรรมการผู้จัดการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และนายเคนโซ่ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ซึ่งเบิกความต่อศาลชั้นต้นตามหนังสือชี้แจงว่านายสุวัจน์ ฯ ได้ลาออกจากบริษัททั้งสองจริง ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ พิจารณาแล้วเชื่อว่านายสุวัจน์ ฯ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัททั้งสอง ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ จริง การเป็นกรรมการจึงสิ้นสุดลงก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ดังนั้น นายสุวัจน์ ฯ จึงไม่ได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของนายสุวัจน์ ฯ จึงยังไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

กรณีคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และยังมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด นั้น ได้ความตามคำชี้แจงของคุณหญิงสุพัตรา ฯ ว่า ได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว โดยบอกด้วยวาจาต่อนางสาวพาฝัน สุขวานิช และนางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ กรรมการบริษัทเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๕ และไม่ปรากฏว่า คุณหญิงสุพัตรา ฯ ได้เข้าไปปฏิบัติหน้าที่อย่างไรในบริษัท จากข้อเท็จจริงดังกล่าวเชื่อได้ว่าคุณหญิงสุพัตรา ฯ ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าวแล้วตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ดังนั้น คุณหญิงสุพัตรา ฯ ไม่ได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของคุณหญิงสุพัตรา ฯ จึงยังไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

กรณีนายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท ฟินัยประสิทธิ์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔ ทางพิจารณาได้ความว่าบริษัทไม่ได้ดำเนินกิจการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๘ นายพิเชษฐ ฯ เข้าใจว่านายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการได้ดำเนินการเลิกบริษัทแล้ว นอกจากนี้สถานที่ประกอบการของบริษัทได้เปลี่ยนเป็นอู่ต่อเรือไปแล้วด้วย ผู้ถูกร้องไม่ได้เกี่ยวข้องกับบริษัทตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๘ จากข้อเท็จจริงไม่มีหลักฐานว่าบริษัทได้ดำเนินกิจการอย่างไร จึงต้องฟังว่าบริษัทได้เลิกกิจการไปแล้วตามที่ผู้ถูกร้องชี้แจง ดังนั้น นายพิเชษฐ ฯ จึงไม่ได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของนายพิเชษฐ ฯ จึงยังไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

กรณีหม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ มีหลักฐานปรากฏชัดแจ้งว่า หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ ฯ ได้ทำหนังสือ

ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ตั้งแต่วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และได้รับความเห็นชอบจากผู้เป็นหุ้นส่วนแล้ว นอกจากนี้ยังได้ความว่า หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ ฯ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท งามคูพลี จำกัด เมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ต่อนายจิตติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการ จึงถือว่าการเป็นกรรมการ (ตัวแทน) ได้สิ้นสุดลงแล้ว และเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทจะไปดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนต่อไป

สำหรับบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด นั้น ได้ความว่า หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ได้พ้นวาระจากการเป็นกรรมการเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยไม่ทราบว่าคุณถูกเลือกเข้ามาเป็นกรรมการอีก และไม่ได้มีส่วนในการบริหารแต่อย่างใดนับแต่พ้นวาระแล้ว เช่นนี้จะฟังว่าผู้ได้รับเลือกใหม่นั้นยินยอมหรือยอมรับยังไม่ได้ กรณีเช่นนี้ จึงเห็นว่า การเป็นกรรมการได้สิ้นสุดลงนับแต่ครบวาระแล้ว ดังนั้น การเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม เป็นกรรมการบริษัท งามคูพลี จำกัด และเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ได้สิ้นสุดลงก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ จึงถือได้ว่าไม่ได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของหม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร จึงยังไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

กรณีนายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคส์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด นั้น ได้ความจากคำชี้แจงของผู้เกี่ยวข้อง และพยานหลักฐานว่า นายประดิษฐ์ ฯ ได้ยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคส์ จำกัด เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ และลาออกจากบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีดังกล่าว พิจารณาแล้วเชื่อว่านายประดิษฐ์ ฯ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการของทั้งสองบริษัทจริง นายประดิษฐ์ ฯ จึงไม่ได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของนายประดิษฐ์ ฯ จึงยังไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

กรณีนายไชยา สะสมทรัพย์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ และมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด นั้น ได้ความจากคำชี้แจงของนายไชยา ฯ ว่า ได้ยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ต่อกรรมการผู้จัดการ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และได้ยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ต่อประธานกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ แล้ว นอกจากนี้ยังมีหนังสือยืนยันจากกรรมการผู้จัดการของทั้งสองบริษัทว่า นายไชยา ฯ

ลาออกจากการเป็นกรรมการแล้วจริง พิจารณาแล้วเชื่อว่านายไชยา ฯ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองดังกล่าวแล้วก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจริง ดังนั้น นายไชยา ฯ ไม่ได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของนายไชยา ฯ จึงยังไม่สิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

กรณีนายวัฒนา อัครเวม ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และมีชื่อเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย นั้น ทางพิจารณาได้ความว่า นายวัฒนา ฯ ได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ และโอนหุ้นทั้งหมดให้นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา ซึ่งเข้ามาเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการตามสัญญา หุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติม ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ แล้ว แต่นายสุพจน์ ฯ ไม่ได้ไปดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน พิจารณาแล้วเชื่อว่า นายวัฒนา ฯ ได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนดังกล่าวแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจริง นายวัฒนา ฯ จึงไม่ได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของนายวัฒนา ฯ จึงยังไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

กรณีนายรักษ์ ดันตีสุนทร ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๓ และมีชื่อเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด ในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู นั้น ได้ความว่า ห้างหุ้นส่วนดังกล่าวไม่ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ได้จดทะเบียนไว้ เพราะไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการให้ประกอบการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืน นอกจากนี้ยังได้ความว่านายรักษ์ ฯ ไม่มีตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนดังกล่าว เป็นเพียงหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดเท่านั้น โดยมีนายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ กรณีของนายรักษ์ ฯ ถือไม่ได้ว่าได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ เพราะไม่ได้ดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วน ดังนั้น ความเป็นรัฐมนตรีของนายรักษ์ ฯ จึงยังไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงวินิจฉัยว่า นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ นายไชยา สะสมทรัพย์ นายวัฒนา อัครเวม และนายรักษ์ ดันตีสุนทร ไม่ได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของบุคคลดังกล่าว จึงยังไม่สิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

พลโท จุล อติเรก

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายปรีชา เถลิงมณีชัย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔ /๒๕๕๕

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๕๖ มาตรา ๒๐๘ ประกอบมาตรา ๒๑๖ (๖)

ด้วยสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๓๒ คน ได้ยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภาว่า รัฐมนตรีจำนวน ๑๐ คน ของคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบัน (นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี) ดังรายชื่อต่อไปนี้

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๘. นายไชยา สะสมทรัพย์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๙. นายวัฒนา อัครเวม	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๐. นายรักษ์ ดันตีสุนทร	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

ได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๐๘ โดยได้ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้ มาแบ่งปันกัน ในขณะที่ตนยังดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีอยู่

สมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๓๒ คน ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา จึงใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๕๖ ยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภาเพื่อส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีทั้งสิบคนดังกล่าวสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๑๖ (๖)

ศาลรัฐธรรมนูญได้ประชุมปรึกษาแล้วมีมติ ดังนี้

๑. ให้รับคำร้องดังกล่าวไว้ดำเนินการตามข้อ ๑๐ ของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑

๒. แจ้งให้ประธานวุฒิสภาทราบ

๓. แจ้งให้รัฐมนตรีทั้งสิบคนในฐานะผู้ถูกร้องทราบ เพื่อยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันตามข้อ ๑๒ ของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑

๔. แจ้งอธิบดีกรมทะเบียนการค้าตรวจสอบข้อเท็จจริงและส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือ

ต่อมาคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้ลงมติในประเด็นว่า จะรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ และมาตรา ๒๑๖ (๖) หรือไม่ ปราบพฤติการณ์ดังนี้

- รับไว้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป จำนวน ๑๑ คน (นายประเสริฐ นาสกุล นายกระมล ทองธรรมชาติ พลโท จุล อติเรก นายพันธ์ จันทรปาน นายมงคล ธรรมภูมัย นายสุจิต บุญบงการ นายสุจินดา ยงสุนทร นายสุวิทย์ ชีรพงษ์ นายอนันต์ เกตุวงศ์ นายอมร รักษาสัตย์ และนายอุระ หวังอ้อมกลาง)

- ไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัย และให้จำหน่ายคำร้อง จำนวน ๔ คน (นายโกเมน ภัทรภิรมย์ นายจุมพล ณ สงขลา นายปรีชา เฉลิมวณิช และนายอิสสระ นิตินันท์ประภาศ)

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องตลอดจนพยานหลักฐานแล้วลงมติด้วยคะแนนเสียงข้างมาก ๑๑ ต่อ ๓ เห็นว่า รัฐมนตรีทั้งสิบคนในรัฐบาลชุดปัจจุบันไม่ได้กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ความเป็นรัฐมนตรีจึงไม่สิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๖ (๖) โดย ๓ เสียง เห็นว่าควรจำหน่ายคำร้อง เนื่องจากมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ถือว่ารัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๑๕ (๒) แล้ว

ผู้ทำคำวินิจฉัย มีความเห็นว่าไม่ควรรับคำร้องนี้ไว้วินิจฉัย (จำหน่ายคำร้อง) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๘๖ และมาตรา ๒๑๖ มาตั้งแต่ต้น จึงทำคำวินิจฉัยส่วนตนดังต่อไปนี้

ประการที่ ๑ คดีนี้สมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๓๒ คน ได้เข้าชื่อกันยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่ามีรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน ในคณะรัฐมนตรีที่บริหารประเทศอยู่ในขณะยื่นคำร้องดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน อันเป็นการฝ่าฝืนต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๐๘ ซึ่งเป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๒๑๖ (๖) ประธานวุฒิสภาได้ส่งคำร้องดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๘๖ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ศาลรัฐธรรมนูญสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

หลังจากศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องแล้ว ต่อมาเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๓ ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๔ โดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาในวันเดียวกันแล้ว ผลของการประกาศใช้บังคับพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๓ ดังกล่าวก็คือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบไป เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๑๖ คณะรัฐมนตรีซึ่งบริหารราชการแผ่นดินในขณะที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร จึงพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๑๕ (๒) ความเป็นรัฐมนตรีของแต่ละคนจึงสิ้นสุดลงโดยปริยาย โดยไม่จำเป็นจะต้องพิจารณาต่อไปว่ามีเหตุที่ทำให้รัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๒๑๖ (๖) ตามคำร้องของประธานวุฒิสภาอีกหรือไม่

ส่วนความในวรรคสอง ของมาตรา ๒๑๕ ที่บัญญัติว่า คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่..... มีความหมายเพียงว่า คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะไปแล้วตามความในวรรคแรกต้องอยู่ในตำแหน่งในฐานะเป็นรัฐมนตรี “รักษาราชการ” เพื่อรอคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่เท่านั้น เพราะประเทศชาติจะขาดผู้บริหารประเทศในระหว่างที่คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ยังไม่อาจเข้ารับหน้าที่ไม่ได้ คณะรัฐมนตรีที่รักษาราชการดังกล่าว จึงไม่อาจถือว่าเป็นคณะรัฐมนตรีที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งเหมือนกรณีปกติ เพราะเมื่อมีคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่เข้ารับหน้าที่แล้ว คณะรัฐมนตรีที่ยังอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ก็ต้องพ้นหน้าที่ไปอย่างแน่นอน ผู้ทำคำวินิจฉัยจึงเห็นว่าคดีไม่มีประโยชน์ที่จะพิจารณาวินิจฉัยอีกต่อไป จึงเห็นควรจำหน่ายคำร้องของประธานวุฒิสภา

ประการที่ ๒ การที่ศาลรัฐธรรมนูญรับวินิจฉัยปัญหาคดีนี้ โดยเห็นว่ารัฐมนตรีดังกล่าวยังคงอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ตามความในมาตรา ๒๑๕ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะถือได้หรือไม่ว่าเป็นการที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้อำนาจตุลาการในระบบสากล

ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลซึ่งรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ในหมวด ๘ ว่าด้วย ศาล ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจศาลตามมาตรา ๒๓๓ คือ “พิจารณาวินิจฉัยคดีตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์” เมื่อพิจารณาประกอบมาตรา ๓ ซึ่งบัญญัติว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี

และศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงอาจถือว่ารัฐธรรมนูญ มีความประสงค์ให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ดุจเป็นศาล ศาลหนึ่งเช่นเดียวกับศาลยุติธรรม

ปัญหาจึงมีว่า อำนาจตุลาการ ที่ศาลเป็นผู้ใช้ในระบบสากลมีความหมายอย่างไร ตามหลัก ในเรื่องการแบ่งแยกอำนาจ (SEPARATION OF POWERS) มองเดสกีเออร์ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ESPRIT DES LOIS” (ค.ศ. ๑๗๘๔) หรือ “เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย” เล่ม ๑๑ บทที่ ๖ เรื่อง โครงสร้างการปกครองของอังกฤษ ข้อ ๑ ถึงข้อ ๖ ไว้ดังนี้

๑. ในแต่ละรัฐมีอำนาจอยู่สามชนิดคือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารสิ่งต่างๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับ กฎานาชาติ และอำนาจบริหารซึ่งขึ้นอยู่กับกฎสำหรับพลเมือง

๒. โดยอาศัยอำนาจแรก เจ้าผู้ครองหรือผู้บริหารเป็นผู้ออกกฎหมายใช้ชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งหรือ ตลอดกาล โดยอาศัยอำนาจที่สองเขาจะทำให้เกิดความสงบหรือทำสงคราม ส่งหรือรับคณะทูตานุทูต ให้ความปลอดภัยเตรียมรับการบุกรุก ด้วยอำนาจที่สาม เขาจะเป็นผู้ลงโทษอาชญากรรมหรือตัดสิน ข้อพิพาทของบุคคล อำนาจที่สามนี้เราเรียกว่าอำนาจในการตัดสิน และอีกอำนาจหนึ่งเรียกง่าย ๆ ว่า อำนาจบริหารรัฐ

๓. เสรีภาพการเมืองของราษฎร ก็คือความสงบสุขทางความนึกคิดซึ่งมาจากความเห็น ของแต่ละคนในเรื่องความปลอดภัยของตน และเพื่อที่คนจะมีความปลอดภัยนี้ได้ การปกครองจะต้อง เป็นไปในลักษณะที่ว่าราษฎรคนหนึ่งไม่ต้องเกรงกลัวราษฎรอีกคนหนึ่ง

๔. ยามที่อำนาจนิติบัญญัติถูกนำมารวมอยู่กับอำนาจบริหารในตัวคนๆ เดียวหรือในคณะผู้บริหาร คณะเดียว เสรีภาพย่อมจะไม่มี เพราะเราอาจหวังได้ว่ากษัตริย์องค์นั้นเอง หรือสภานั้นเองจะออกกฎหมาย ทรราชย์เพื่อบังคับใช้แบบทรราช

๕. เสรีภาพจะไม่มีเช่นกันหากอำนาจในการตัดสินมิได้แยกจากอำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจ บริหาร หากอำนาจนั้นไปรวมกับอำนาจนิติบัญญัติแล้วไซ้ อำนาจเหนือชีวิตและเสรีภาพของราษฎร ย่อมจะเป็นอำนาจผลการ เพราะผู้พิพากษาจะเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย หากอำนาจนั้นไปรวมกับอำนาจ บริหารผู้พิพากษาย่อมจะมีพลังของผู้กดขี่

๖. ทุกสิ่งจะถึงหายนะ หากคนๆ เดียวกัน หรือคณะบุคคลสำคัญคณะเดียวกัน หรือคณะขุนนาง คณะประชาชนเดียวกัน มีอำนาจทั้งสามคือ อำนาจออกกฎหมาย อำนาจนำมติของประชาชนไปปฏิบัติ และอำนาจตัดสินอาชญากรรมหรือกรณีพิพาทของบุคคล

ท่านอาจารย์ ดร. เดือน บุญนาค ได้กล่าวไว้ในคำบรรยายในหนังสือชื่อ “การแยกอำนาจ” ของท่านว่า “ในเรื่องอำนาจตุลาการนี้ได้มีปัญหาโต้แย้งกันหลายปัญหาด้วยกัน ในเบื้องต้นได้มีการโต้แย้งกันว่าอำนาจตุลาการนี้เป็นสิ่งที่มีหรือไม่ ปัญหาข้อที่สองเป็นปัญหาเรื่องอิสรภาพของอำนาจตุลาการ และความเกี่ยวพันระหว่างอำนาจตุลาการกับอำนาจบริหาร ปัญหาข้อที่สามเป็นปัญหาความเกี่ยวพันระหว่างอำนาจตุลาการกับอำนาจนิติบัญญัติ

ปัญหาที่ว่าอำนาจตุลาการเป็นสิ่งที่มีความหรือไม่มีนี้ ตามความคิดเห็นของลือคค์นั้นเห็นว่า ไม่มีอำนาจตุลาการ แต่ความคิดเห็นของมองเตสกิเออร์นั้นเห็นว่า มี ซึ่งมองเตสกิเออร์เรียกว่า “อำนาจพิพากษา” (Puissance de' juger) นักการเมืองในสมัยการปฏิวัติฝรั่งเศส ก็มีหลายท่านที่เห็นว่าอำนาจตุลาการนี้ไม่มี เช่น กาสซาแลส (CAZALES) สมาชิกสภา ฯ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกของฝรั่งเศส ท่านผู้นี้ได้กล่าวว่า “ในสังคมการเมืองทุกสังคม ย่อมมีอำนาจเพียงสองอำนาจคืออำนาจตรากฎหมาย และอำนาจจัดการปฏิบัติตามกฎหมาย ที่มีผู้เขียนถึงอำนาจตุลาการนั้น อำนาจนี้เป็นเพียงตำแหน่งหน้าที่ที่จะจัดการบังคับตามบทแห่งกฎหมายและการบังคับตามกฎหมายก็เป็นเรื่องการจัดให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร ฉะนั้น ที่เรียกกันว่า อำนาจตุลาการ จึงไม่ถูกต้อง” ศาสตราจารย์ปัจจุบันบางท่าน เช่น ท่านดิวกีท (DUGUIT) ก็เห็นว่าอำนาจมีเพียงสองอำนาจเท่านั้น คือ อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร ส่วนอำนาจตุลาการนั้นเห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจบริหาร แต่ถ้าจะถือตามความเห็นของนักรัฐศาสตร์ส่วนมากแล้วก็เห็นว่าอำนาจตุลาการนั้นมีอยู่และแม้บรรดาผู้ที่เห็นว่าอำนาจตุลาการเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจบริหารนั้นท่านเหล่านั้นก็เห็นว่าเจ้าหน้าที่ที่จะทำหน้าที่ตุลาการนั้นต้องเป็นเจ้าหน้าที่พิเศษจัดไว้โดยเฉพาะ รูสโซ ซึ่งเห็นว่าอำนาจมีอยู่สองอำนาจคืออำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติก็กล่าวว่าในส่วนหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้นต้องจัดเจ้าหน้าที่เป็นผู้ทำการไว้โดยเฉพาะเป็นพิเศษ

ถ้าจะพิจารณาตามประวัติศาสตร์ อำนาจตุลาการเป็นอำนาจที่เกิดขึ้นก่อนอำนาจอื่น ๆ ทั้งสิ้น ในสมัยเดิมเมื่อกฎข้อบังคับที่ใช้ในชุมชนยังไม่มี สมัยนั้นการพิจารณาคดีสินข้อพิพาทก็มีแล้ว และผู้ใช้อำนาจตุลาการนี้ก็จัดเป็นพิเศษได้แก่ผู้ที่เป็นที่เคารพนับถือของผู้พิพาท หรือผู้ที่เป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กษัตริย์ก็ทรงกังวลในการเลือกเฟ้นผู้ที่จะแต่งตั้งให้เป็นผู้พิพากษาตุลาการและจัดให้มีการเคารพต่อคำพิพากษา อำนาจตุลาการจึงเป็นอำนาจที่มีอยู่ตั้งแต่ดั้งเดิมและเป็นอำนาจที่ยกย่องให้เป็นที่เคารพนับถือมากกว่าอำนาจใด ๆ

ที่พวกสนับสนุนให้มีแต่สองอำนาจ คือ อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจบริหาร อ้างว่าในการปกครองก็มีการตรากฎหมาย การจัดให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย และว่าอำนาจตุลาการนั้นแต่เพียงการพิจารณาลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอันเป็นเรื่องต่อเนื่องจากการจัดให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยการบังคับหรือลงโทษนั้น ความจริงการพิจารณาคดีมิใช่จะลงโทษหรือจะบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งฝ่ายบริหารมีหน้าที่ แต่เป็นการค้นคว้าดูว่ากฎหมายจะควรใช้บังคับแก่กรณีพิพาทกันหรือไม่ ผู้ที่จะทำหน้าที่ชี้ขาดว่ากฎหมายคลุมถึงกรณีพิพาทหรือไม่นั้นจะเป็นเจ้าหน้าที่บริหารซึ่งมีประโยชน์ส่วนได้เสียนั้นไม่ได้ ถ้าโจทก์หรือจำเลยเป็นผู้พิพากษาด้วย ความยุติธรรมก็จะเกิดขึ้นไม่ได้แม้ว่าจะเป็นความผิดชัดแจ้งและแม้จำเลยจะรับสารภาพก็ต้องมีผู้พิพากษามานั่งพิจารณาและพิพากษา การจะบังคับหรือการลงโทษจะต้องมีคำพิพากษาโดยศาลเสียก่อน ฉะนั้น อำนาจตุลาการจึงเป็นอำนาจที่มีอยู่ รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา รัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส ของอังกฤษ และของไทย ฯลฯ ก็บัญญัติให้มีอำนาจตุลาการข้างเคียงกับอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร”

ฯลฯ

ในรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจตุลาการไว้ในมาตรา ๓ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๓

อนุมาตรา ๑

“อำนาจตุลาการของสหรัฐให้เป็นของศาลสูงสุดศาลหนึ่งกับศาลชั้นรองลงมาตามที่รัฐสภาได้กำหนดและสถาปนาขึ้นไว้เป็นคราวๆ และให้ผู้พิพากษาทั้งศาลสูงสุดและศาลชั้นรองอยู่ในตำแหน่งตราบเท่าที่ยังเป็นผู้มีความประพฤติอยู่ในทำนองคลองธรรม และให้ได้รับค่าทดแทนในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ในเวลาหนึ่งๆ โดยจะถูกต้องตอนลดลงในระหว่างที่ยังดำรงตำแหน่งอยู่ไม่ได้

อนุมาตรา ๒

ให้อำนาจตุลาการนี้ขยายเหนือคดีทั้งปวง ทั้งในหลักกฎหมายและหลักแห่งความยุติธรรมที่เกิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญนี้ ภายใต้กฎหมายสหรัฐและของสนธิสัญญาที่ได้ทำขึ้นหรือจะทำขึ้นโดยอำนาจของสหรัฐเหนือคดีทั้งปวงที่พาดพิงถึงเอกอัครราชทูต ทูตานุทูตและกงสุล เหนือคดีที่เกี่ยวกับทะเลหรือที่เกิดขึ้นในท้องทะเลทั้งปวง เหนือคดีพิพาทที่สหรัฐเป็นคู่กรณี เหนือคดีพิพาทระหว่างสองรัฐหรือมากกว่าสองรัฐขึ้นไป ระหว่างรัฐหนึ่งกับพลเมืองของรัฐหนึ่ง ระหว่างพลเมืองต่างรัฐ ระหว่างพลเมืองในรัฐเดียวกันที่อ้างสิทธิเหนือที่ดินตามกฎหมายของรัฐอื่น หรือระหว่างรัฐหนึ่งหรือพลเมืองของรัฐนั้นกับรัฐต่างประเทศ กับพลเมืองต่างประเทศหรือกับคนในบังคับต่างประเทศ

ในทุกคดีที่พาดพิงถึงเอกอัครราชทูต ทูตานุทูตและกงสุล และในคดีที่รัฐเป็นคู่กรณี ให้เขตอำนาจศาลแรกเริ่มเป็นของศาลสูงสุด ในคดีอื่นๆ ทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ให้ศาลสูงสุดมีอำนาจรับอุทธรณ์ทั้งในข้อกฎหมายและในข้อเท็จจริง ทั้งนี้ โดยมีข้อยกเว้นและเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่รัฐสภาจะได้บัญญัติขึ้นไว้

การพิจารณาความผิดทางอาญาที่ล่วง ยกเว้นกรณีการฟ้องขับออกจากตำแหน่ง จะต้องกระทำโดยคณะลูกขุน และให้พิจารณาคดีนั้นในรัฐที่การกระทำผิดอาญาดังกล่าวเกิดขึ้น แต่ถ้าไม่ได้กระทำในรัฐใดเลย ให้พิจารณาคดี ณ สถานที่แห่งเดียวหรือหลายแห่งตามแต่สภาองเกรสจะได้กำหนดโดยอำนาจของกฎหมาย

อนุมาตรา ๓

ความผิดฐานกบฏต่อสหรัฐ ให้หมายถึงเพียงการทำสงครามต่อสหรัฐหรือเข้าข้างศัตรูของสหรัฐ โดยการให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก และห้ามพิพากษาลงโทษบุคคลใดฐานกบฏ เว้นแต่จะได้มีคำให้การของพยานสองคนยืนยันการกระทำที่โจ่งแจ้งอันเดียวกันนั้น หรือได้มีการสารภาพอย่างเปิดเผยกลางศาล

ให้สภาองเกรสมีอำนาจประกาศลงโทษฐานกบฏ แต่ห้ามลงโทษให้ชั่วช้าไปตามสายเลือดหรือริบราชาบาตร เว้นแต่จะกระทำในระหว่างที่ผู้กระทำผิดนั้นยังมีชีวิตอยู่” และความสำคัญของอำนาจตุลาการในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกามีปรากฏในหนังสือเดอะเฟเดอรัลลิสเปเปอร์ (ตีพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๗๘๗ - ๑๗๘๘) เอกสารความคิดเห็นทางการเมืองอเมริกัน โดย อเล็กซานเดอร์ แฮมิลตัน เจมส์ เมดิสัน จอห์น เจย์ ผู้เขียน สมบัติ จันทรวงศ์ กับคณะแปล สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในบทความหมายเลข ๒๒ เขียนโดย อเล็กซานเดอร์ แฮมิลตัน หน้า ๑๕๘ ว่า

..... “กฎหมายเป็นเพียงตัวอักษรอันไร้ชีวิตหากปราศจากศาลซึ่งจะเป็นตัวแทนในกระบวนการให้ความหมายที่แท้จริงต่อตัวอักษรและทำให้เกิดผลเชิงปฏิบัติสนธิสัญญาต่างๆ ของสหรัฐจะมีผลบังคับใช้ได้แม้แต่น้อยต้องถูกพิจารณาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายของแผ่นดิน ความสำคัญที่แท้จริงของสนธิสัญญาต่างๆ เท่าที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลก็เช่นเดียวกับกฎหมายอื่นๆ ที่ต้องอาศัยการยืนยันจากการตัดสินทางศาล เพื่อให้เกิดเอกภาพในการตัดสินทางศาล ในท้ายที่สุดแล้วการตัดสินเหล่านี้ต้องนำเสนอต่อตุลาการสูงสุดผู้เดียว และตุลาการนี้ควรจัดตั้งขึ้นภายใต้สิทธิอำนาจเดียวกันกับที่สร้างสนธิสัญญานั้นๆ ขึ้นมา ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ทั้งคู่ ถ้าในแต่ละรัฐมีศาลสูงสุดเป็นของตนเองโดยเอกเทศ ก็จะเป็นไปได้ที่คำตัดสินสูงสุดต่อข้อประเด็นเดียวกันจะมีจำนวนมากพอๆ กับจำนวนศาลที่มีอยู่ ความแตกต่างทางความเห็นของมนุษย์นั้นมิมีจบสิ้น มีอยู่บ่อยครั้งที่เราไม่เพียงแต่จะพบศาล

ที่มีความเห็นต่างกันแต่ผู้พิพากษาในศาลเดียวกันก็ยังมีความเห็นต่างกันออกไปได้ เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนซึ่งย่อมตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้จากคำตัดสินที่ขัดแย้งกันเองของศาลต่างๆ จำนวนหนึ่งทุกชาติจึงเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดตั้งศาลๆ หนึ่งขึ้นให้อยู่เหนือศาลอื่นทั้งหมด โดยให้มีอำนาจดูแลทั่วไปและมีสิทธิอำนาจที่จะยุติและประกาศใช้กฎเกณฑ์อันเป็นหนึ่งเดียวกันสำหรับความยุติธรรมของบ้านเมืองเป็นแห่งสุดท้าย

ศาลสูงสุดนี้ยังเป็นสิ่งจำเป็นเมื่อโครงสร้างของรัฐก่อกำเนิดในรูปที่กฎหมายของส่วนทั้งหมดมีอันตรายจากการที่จะถูกกฎหมายของส่วนย่อยขัดขวาง ในกรณีนี้ถ้าตุลาการเฉพาะแต่ละชุดได้รับมอบสิทธิแห่งขอบเขตอำนาจชั้นสูงสุด นอกเหนือไปจากความขัดแย้งซึ่งคาดการณ์ล่วงหน้าได้จากความเห็นที่แตกต่างกันแล้วยังมีสิ่งที่จะต้องกลัวอีกมากจากอคติของความเห็นและความลำเอียงระดับท้องถิ่น และจากการก้าวก้าวของกฎเกณฑ์ต่างๆ ของระดับท้องถิ่นตราบเท่าที่ยังมีการก้าวก้าวดังกล่าวเกิดขึ้นก็ย่อมมีเหตุผลที่จะเห็นว่า ผู้คนยังจะถือตามข้อกำหนดทางกฎหมายระดับท้องถิ่นมากกว่ากฎหมายกลาง เพราะไม่มีอะไรที่จะเป็นธรรมชาติของคนที่มีตำแหน่งยิ่งกว่าที่จะเคารพคล้อยตามอำนาจซึ่งเป็นรากฐานแห่งการดำรงอยู่ของพวกเขาอย่างเป็นทางการ”

๑๑๑

ความสำคัญของบทความดังกล่าว แสดงว่ารัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดโครงสร้างรูปของรัฐเป็นแบบ “สหพันธรัฐ” (FEDERATION) รัฐชนิดนี้ในชั้นเดิมเรียกว่า “สหรัฐ” แต่ในสนธิสัญญาที่ทำกับนานาประเทศใช้คำว่า “สหพันธรัฐ”

รัฐรวมชนิดนี้เกิดขึ้นโดยที่รัฐหลายรัฐมารวมกันเข้ามอบการใช้อำนาจภายนอกประเทศไว้แก่รัฐบาลกลาง แต่รัฐที่มารวมยังคงมีอำนาจภายในเฉพาะส่วนที่สำคัญอยู่ได้บางประการ รัฐรวมชนิดนี้เรียกว่าสหพันธรัฐ

สหพันธรัฐ มีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. สำหรับกิจการภายนอก รัฐแต่ละรัฐซึ่งเป็นสมาชิกในสหพันธรัฐใช้อำนาจอธิปไตยของตนเองไม่ได้ เพราะถือว่ามีสภาพบุคคลรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ในสหพันธรัฐ รัฐบาลกลางแต่ผู้เดียวเท่านั้นที่ใช้อำนาจอธิปไตยภายนอกได้ เช่น ตั้งทูตประจำประเทศต่างๆ และรับทูตต่างประเทศมาประจำทำสนธิสัญญา ประกาศสงคราม ฯลฯ

๒. สำหรับกิจการภายใน รัฐแต่ละรัฐซึ่งเป็นสมาชิกในสหพันธรัฐต่างมีอำนาจของตนในกิจการบางอย่าง อำนาจอธิปไตยภายในถูกจำกัดลงไปบ้างโดยความจำเป็นเพื่อจะให้วิธีดำเนินการของสหพันธรัฐได้ผลดี เป็นต้นในการทหารและในการคลัง

๓. ความเกี่ยวพันระหว่างรัฐด้วยกันในสหพันธรัฐ ถือเป็นความเกี่ยวพันทางกฎหมายมหาชน ภายในตามรัฐธรรมนูญ มิใช่เป็นความเกี่ยวพันตามกฎหมายระหว่างประเทศ (ด้วยประการนี้สหพันธรัฐจึงแตกต่างกับสมาพันธรัฐในส่วนสำคัญ)

เนื่องด้วยลักษณะสำคัญ ๓ ประการดังกล่าวนี้ ทุกรัฐต่างมีรัฐธรรมนูญของตนเช่นเดียวกับตัวสหพันธรัฐเอง ฉะนั้น ในสหพันธรัฐจึงมีรัฐธรรมนูญหลายฉบับด้วยกัน และเพื่อประสานกิจการระหว่างรัฐต่างๆ กับสหพันธรัฐในสหพันธรัฐจึงมีสภา ๒ สภา คือสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรทั้งสหพันธรัฐได้เลือกตั้งขึ้นมาสภาหนึ่ง และสภาผู้แทนรัฐ (ซึ่งในอเมริกาเรียกว่า SENATE) อันประกอบด้วยผู้แทนของรัฐต่างๆ อีกสภาหนึ่ง สมาชิกของสภาหลังนี้รัฐต่างๆ ที่มารวมเป็นผู้เลือกตั้งขึ้น

ในสหพันธรัฐ อำนาจตุลาการเป็นอำนาจที่สำคัญมาก การพิพาทระหว่างรัฐด้วยกันก็ดีหรือระหว่างรัฐใดรัฐหนึ่งกับสหพันธรัฐก็ดี จะตกลงกันให้เรียบร้อยในทางทูตไม่ได้เพราะความเกี่ยวพันนี้ไม่ใช่ความเกี่ยวพันระหว่างประเทศแต่เกี่ยวพันตามกฎหมายมหาชนภายใน จะตกลงกันด้วยอำนาจทางปกครองก็ไม่ได้ เพราะในทางปกครองรัฐๆ ไม่อยู่ใต้บังคับของสหพันธรัฐ มีอยู่ทางเดียวที่จะใช้ คือทางอำนาจตุลาการ เช่น สหรัฐอเมริกา เป็นต้น มีศาลสูงสุดสำหรับพิจารณาชี้ขาดในข้อพิพาททั้งหลาย ดังปรากฏในบทความของอเล็กซานเดอร์ แฮมิลตัน ดังกล่าวข้างต้น

ดังที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่า “อำนาจตุลาการ” อันเป็นอำนาจที่สามตามคำกล่าวของมองเตสกีเออร์ในข้อ ๑ ถึงข้อ ๖ ดังกล่าวข้างต้นหมายความว่าถึงอำนาจ “การลงโทษอาชญากรรมหรือตัดสินข้อพิพาทของบุคคล” ซึ่งเรียกว่า “อำนาจในการตัดสิน” หรือ “อำนาจตัดสินอาชญากรรมหรือกรณีพิพาทของบุคคล” อันเป็นอำนาจหนึ่งของอำนาจอธิปไตยในปัจจุบัน

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า “อำนาจอธิปไตย” ประกอบด้วยอำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการ การแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยก็คือ การแบ่งแยกอำนาจสูงสุดต่างๆ ให้แก่คณะบุคคลต่างๆ ซึ่งเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกันเป็นผู้ใช้เพื่อให้คอยควบคุมซึ่งกันและกันเพื่อเป็นประกันความมั่นคงและสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ในคำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบของท่านศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม ฉบับพิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้กล่าวไว้ว่า

“ในทุกวันนี้จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ ส่วนมากได้มีการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยมอบให้ส่วนต่างๆ ของรัฐเป็นผู้ดำเนินการตามมาตรา ๓ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แม้จะมีบทบัญญัติว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้

อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” ก็ดี แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนั้นโดยลำพังพระองค์เอง มาตรการต่างๆ ไปได้แบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตย มอบให้แก่คณะบุคคลต่างๆ กันเป็นผู้ดำเนินการในนามของพระมหากษัตริย์ คือ รัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร และศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ

หลักแห่งการแบ่งแยกใช้อำนาจอธิปไตยนี้ ได้มีปรากฏอยู่แล้วในหนังสือซึ่งปรัชญาเมธีในครั้งโบราณหลายท่านเป็นผู้แต่ง นักปราชญ์เหล่านี้มีวิธีแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็นสามส่วนต่างๆ กัน และให้เหตุผลว่า การที่รวมอำนาจไว้ในมือบุคคลคนเดียวหรือคณะเดียวกันจะมีผลเสียหาย

ในบรรดานักปราชญ์เหล่านี้มีอยู่ท่านหนึ่งที่เป็นผู้วางหลักแห่งการแบ่งแยกการใช้อำนาจไว้อย่างชอบด้วยเหตุผล คือ มองเตสกีเออร์ (MONTESQUIEU) นามของท่านผู้นี้ยังอยู่เคียงคู่กับหลักการแห่งการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ในหนังสือ ESPRIT DES LOIS (ค.ศ. ๑๗๘๔) ของมองเตสกีเออร์ซึ่งได้เขียนขึ้นเพื่อสนับสนุนหลักการปกครองตามรัฐธรรมนูญอังกฤษ (บรรพ ๑๑ หมวด ๖) ได้วางหลักวิธีดำเนินการของประเทศไว้ และได้แสดงให้เห็นภัยของการรวมอำนาจไว้ในแห่งเดียวกันนั้นว่า ถ้าอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหาร รวมอยู่ในบุคคลคนเดียวกัน หรือในคณะเดียวกันเสรีภาพก็จะมีมิได้เลย และทุกสิ่งทุกอย่างจะเหลวแหลกหมด ถ้าบุคคลคณะเดียวไม่ว่าจะเป็นขุนนางหรือราษฎรกำอำนาจทั้งสามไว้ ทั้งนี้ หมายความว่าอำนาจสูงสุดในแผ่นดินนั้นจะให้บุคคลใดหรือคณะหนึ่งคณะใดรับมอบไปใช้แต่ลำพังหาได้ไม่ ไม่ว่าจะเป็พระมหากษัตริย์ ราษฎรหรือรัฐสภาก็ดี อำนาจอธิปไตยจะต้องแบ่งแยกให้เจ้าหน้าที่ต่างๆ กันเป็นผู้ใช้และใช้โดยอิสระ อำนาจเหล่านี้จักต้องคอยควบคุมซึ่งกันและกัน เพื่อความมั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตย มิให้การปกครองรูปนี้กลายเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือเป็นการปกครองที่เหยียบย่ำเสรีภาพของประชาชน

มองเตสกีเออร์ยังได้กล่าวไว้ว่า “ในรัฐหนึ่งๆ นั้นมีอำนาจอยู่สามชนิด คือ อำนาจตรากฎหมาย อำนาจบังคับให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายมหาชนและอำนาจบังคับให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายแพ่ง โดยอำนาจชนิดที่หนึ่งนั้นเจ้านายหรือเจ้าหน้าที่ตรากฎหมายไว้สำหรับกาลชั่วคราวหรือตลอดไป และแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายที่ได้ตราขึ้นแล้ว (อำนาจนิติบัญญัติ) โดยอำนาจชนิดที่สอง เขาทำสงครามหรือสันติภาพ ส่งหรือรับทูต รักษาความสงบเรียบร้อย เตรียมป้องกันการรุกราน (อำนาจบริหาร) โดยอำนาจชนิดที่สามเขาลงโทษผู้กระทำผิดหรือตัดสินข้อพิพาทระหว่างเอกชน อำนาจสูงสุดอันสุดท้ายนี้ เรียกกันว่า อำนาจตุลาการ”

มองเตสกีเอร์วางหลักว่าการใช้อำนาจทั้งสามนี้ต้องใช้โดยบุคคลต่างๆ กันและโดยอิสระเพื่อคุ้มครองป้องกันสิทธิของเอกชนต่อการใช้อำนาจอย่างเด็ดขาดของรัฐ มองเตสกีเอร์ยังได้กล่าวไว้อีกว่า “เป็นความจริงอยู่ชั่วฟ้าดินสลายว่ามนุษย์เราเมื่อมีอำนาจแล้วก็จะใช้อำนาจนั้นเกินไป จนกว่าจะถูกกำหนดขีดคั่นในการใช้ เพื่อที่จะไม่ให้มีการใช้อำนาจเลยเถิดไปจะต้องให้อำนาจนั้นคอยค้ำยันด้านทานกันไว้ ถ้าในบุคคลคนเดียวหรือในเจ้าหน้าที่คณะเดียวกัน อำนาจนิติบัญญัติรวมอยู่กับอำนาจบริหาร เสรีภาพก็จะมีไม่ได้เลย เพราะเป็นที่น่ากลัวว่าพระมหากษัตริย์หรือสภาจะตรากฎหมายอันล้วนแต่กดขี่ขึ้นเพื่อจะได้กดขี่ให้มีการปฏิบัติตาม เสรีภาพจะมีอย่างไรได้ ถ้าอำนาจตุลาการไม่ได้แยกออกจากอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร ถ้าอำนาจตุลาการรวมอยู่กับอำนาจนิติบัญญัติก็จะเกิดมีอำนาจเหนือชีวิตและเสรีภาพของพลเมืองจะกระทำอะไรก็ได้ตามใจชอบเพราะผู้พิพากษาเป็นผู้ตรากฎหมายและวินิจฉัยเอง ถ้าอำนาจตุลาการรวมอยู่กับอำนาจบริหารผู้พิพากษาก็จะใช้อำนาจดุจผู้กดขี่อย่างทารุณ ทุกสิ่งทุกอย่างจะเหลวแหลกหมดถ้าบุคคลคนเดียวหรือเจ้านาย หรือขุนนาง หรือราษฎรคณะเดียวกันเป็นผู้ใช้อำนาจทั้งสามชนิดนี้

ลัทธิของมองเตสกีเอร์นี้ได้แพร่หลายไปในนานาประเทศ และปรากฏผลขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อประเทศอเมริกาประกาศแยกเป็นเอกราชจากประเทศอังกฤษตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ซึ่งร่างขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๗๘๕ ได้มีการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยออกจากกันอย่างเด็ดขาดเป็น ๓ ชนิด คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ

รัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสฉบับแรกซึ่งมีขึ้นหลังจากการปฏิวัติก็แบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็น ๓ ชนิดตามแบบอย่างของมองเตสกีเอร์ ทั้งนี้ เป็นเพราะลัทธิของมองเตสกีเอร์กำลังเป็นที่นิยมแก่บุคคลทั่วไปในสมัยปฏิวัติ ทั้งได้มีอิทธิพลเหนือความคิดความอ่านของผู้ร่างครั้งกระนั้นด้วย ตามข้อ ๑๖ แห่งปฏิญญาแสดงสิทธิของมนุษย์และของพลเมือง ซึ่งลงมติโดยสมัชชาแห่งชาติของฝรั่งเศสเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ค.ศ. ๑๗๘๙ มีว่า “สังคมใดซึ่งมิได้มีการประกันสิทธิทั้งหลายทั้งมิได้มีการแบ่งแยกอำนาจกำหนดไว้แน่นอน สังคมนั้นหากรัฐธรรมนูญไม่” ในรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๘๕๘ มีความในมาตรา ๑๕ ว่า “การแบ่งแยกอำนาจเป็นเงื่อนไขอันแรกของการปกครองโดยเสรี”

ในทุกวันนี้จะเห็นได้ว่า ลัทธิแห่งการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตยของมองเตสกีเอร์ได้แพร่หลายปรากฏหลักอยู่ในรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ เกือบทุกประเทศ”

ดังนั้น เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติศาลรัฐธรรมนูญไว้ในหมวด ๘ ว่าด้วยศาล ศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจตุลาการตามมาตรา ๓ คือ อำนาจตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรแล้วรัฐมนตรีทั้งคณะย่อมพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๑๕ (๒) ความเป็นรัฐมนตรีก็สิ้นสุดลงโดยผลของบทบัญญัติดังกล่าว การกระทำที่เป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ คือ การดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ต้องยุติลงด้วย ดังนั้น แม้ในภายหลังต่อมาจะปรากฏว่ามีรัฐมนตรีบางคนยังดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไปอีก ก็ถือว่าไม่มีข้อพิพาทว่ารัฐมนตรีมีข้อต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ หรือไม่มาสู่การวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอีกต่อไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงควรวินิจฉัยจำหน่ายคดี

การที่ศาลรัฐธรรมนูญยังคงวินิจฉัยคดีต่อไปอีก จึงมิใช่เป็นการใช้อำนาจตุลาการในฐานะเป็นศาล ส่วนจะเรียกว่าเป็นการใช้อำนาจอะไรในการวินิจฉัย ผู้ทำคำวินิจฉัยไม่สามารถตอบได้

วินิจฉัยให้จำหน่ายคดี

นายปรีชา เถลิมวณิชย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายผัน จันทรปาน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๘/๒๕๕๕

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว กรณีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนและบริษัท หรือไม่

ประธานวุฒิสภายื่นคำร้อง ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา (นายวิจิต พูลลาภ กับคณะ รวมสามสิบสองคน) ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓มายังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ และมาตรา ๒๐๘ ประกอบมาตรา ๒๑๖ (๖)

สรุปข้อเท็จจริง

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง ได้ความว่า นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภา และคณะ รวมสามสิบสองคน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ขอให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภา เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาและวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีชุด นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) เพราะได้กระทำการอันต้องห้าม ตามมาตรา ๒๐๘ โดยได้ “ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไร หรือรายได้มาแบ่งปันกัน” ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี คือ

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ.โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นกรรมการบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการบริษัท
พริสมา อินโฟ จำกัด

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เป็นกรรมการบริษัท
พินัยประสิทธิ์ จำกัด

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นหุ้นส่วน
ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม เป็นกรรมการ บริษัท งามดูพลี จำกัด และบริษัท พันธุ์ทิพย์
พาร์ค จำกัด

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท
อิมโพลีคส์ จำกัด และบริษัท โรแอล โฮลดิ้งส์ จำกัด

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท
โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด

๙. นายวัฒนา อัสวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วน
จำกัด พลังงานไทย

๑๐. นายรัศมี ดันตีสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นหุ้นส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัด
ปิ่นชำนานู

ศาลรัฐธรรมนูญได้ประชุมพิจารณาเรื่องนี้ ๑๔ ครั้ง ให้โอกาสผู้ร้องและผู้ถูกร้องแถลงหรือชี้แจง
ก่อนการวินิจฉัย และได้ออกนั่งพิจารณาในวันที่ ๒๕ และ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔ เพื่อรับฟังคำแถลง
ของผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง คำเบิกความของพยาน การซักถามและการซักค้านพยาน รวมทั้งให้หน่วยราชการ
บริษัท และห้างหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้อง ชี้แจงและจัดส่งเอกสารหลักฐาน เพื่อประกอบการพิจารณา ดังนี้

๑. กรณีนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ

๑.๑ นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓
ชี้แจงว่า

๑.๑.๑ บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด จดทะเบียนจัดตั้ง เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม
๒๕๓๓ มีทุนจดทะเบียน ๑ ล้านบาท แบ่งออกเป็น ๑,๐๐๐ หุ้น มีกรรมการ ๕ คน โดยผู้ถูกร้อง
เป็นกรรมการร่วมด้วยและถือหุ้น ๑๕๐ หุ้น นับแต่จดทะเบียนจัดตั้งจนถึงปัจจุบันบริษัทไม่ได้ประกอบ
กิจการใดๆ ทั้งไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร ไม่ได้จดทะเบียนเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ไม่เคย
เรียกประชุมกรรมการ ไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เคยส่งบัญชีงบดุล
ต่อกระทรวงพาณิชย์ และไม่เคยติดต่อกับกระทรวงพาณิชย์หรือพาณิชย์จังหวัดไม่ว่าในเรื่องใดๆ

๑.๑.๒ ตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด บริษัทไม่เคยติดต่อกับผู้ถือหุ้นในฐานะผู้ถือหุ้นหรือกรรมการแต่อย่างใด ไม่ว่าจะเป็นการบอกกล่าวเกี่ยวกับกิจกรรมของบริษัท การเรียกประชุม การแบ่งเงินปันผล หรือการใด ๆ และไม่เคยขอให้ผู้ถือหุ้นลงนาม เข้าร่วมประชุมหรือทำนิติกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งไม่มีการเรียกให้ชำระค่าหุ้นหรือออกไปรับรองหุ้นแต่อย่างใดทั้งสิ้น เมื่อประมาณต้นปี ๒๕๓๕ ผู้ถือหุ้นเคยพบนายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจลงชื่อผูกพันบริษัทได้แจ้งว่า ไม่มีประโยชน์ที่บริษัทจะดำเนินกิจการต่อไป เพราะผู้ถือหุ้นและกรรมการแยกย้ายกันไป งานที่คิดว่า จะทำร่วมกัน ก็ไม่มีผู้ใดใส่ใจอีกต่อไป จึงขอให้เลิกบริษัท นายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ ก็เห็นด้วย และรับปากว่า จะไปดำเนินการดังกล่าว ในเวลาต่อมาเคยมีผู้แจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบว่า ได้เลิกบริษัทเรียบร้อยแล้ว แต่ไม่มีการส่งคืนทรัพย์สินหรือเงินค่าหุ้นใด ๆ เพราะไม่เคยมีการชำระมาก่อน จึงเป็นเหตุให้ผู้ถือหุ้นเข้าใจโดยสุจริตว่าบริษัทได้เลิกการประกอบกิจการแล้ว ผู้ถือหุ้นก็พ้นจากภาระที่ปวงที่เกี่ยวกับบริษัทดังกล่าว

๑.๑.๓ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งใดในบริษัทที่ดำเนินธุรกิจ โดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันมิได้ มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันและปิดกั้นมิให้นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่ของรัฐมนตรีแสวงหาผลประโยชน์ในบริษัทเอกชนที่ตนเข้าไปมีส่วนได้เสียหรือดำรงตำแหน่งในบริษัทดังกล่าว ซึ่งน่าจะเป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจอยู่ มิได้หมายความรวมถึงบริษัทที่มีได้ประกอบธุรกิจ หรือไม่มีการดำเนินกิจการใด ๆ ซึ่งถือว่า เป็นบริษัทร้างรอนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทเพิกถอนตามกฎหมายเท่านั้น ดังกรณีของบริษัท ศิรินครการการท่องเที่ยว จำกัด ซึ่งรอการเพิกถอนหรือชี้ชื่อออกจากทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๔๖

๑.๒ ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ให้ชี้แจงและจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถือหุ้น ให้จัดส่งรายงานการประชุมกรรมการบริษัทที่มีการพิจารณาเรื่องการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถือหุ้น และให้จัดส่งรายงานการประชุมสามัญประจำปีของผู้ถือหุ้นบริษัท ปี ๒๕๕๒ ภายในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ โดยส่งถึงบ้านเลขที่ ๑๕๕/๑ ถนนศรีธรรมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช รหัสไปรษณีย์ ๘๐๐๐๐ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานบริษัทตามที่ได้จดทะเบียนไว้กับนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครศรีธรรมราช ปรากฏว่า ที่ทำการไปรษณีย์นครศรีธรรมราชส่งคืนผู้ฝาก โดยแจ้งเหตุขัดข้องที่นำจ่ายผู้รับไม่ได้ว่า “ไม่มีผู้รับตามเจ้าหน้าที่”

๑.๓ กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลปี ๒๕๕๐ ถึงปี ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ของบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ในช่วงเวลาดังกล่าว

๑.๔ สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราชมีหนังสือลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบเกี่ยวกับบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ในช่วงเวลาดังแต่ผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจนถึงวันที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภา ดังนี้

๑.๔.๑ ในช่วงระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ตามเอกสารทางทะเบียน ปรากฏว่า มีชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว

๑.๔.๒ ในช่วงระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ไม่มีที่ทำการของบริษัทตั้งอยู่ในอาคารเลขที่ ๑๕๕/๑ ถนนศรีธรรมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช อันเป็นสถานที่ซึ่งระบุในทะเบียนว่า เป็นที่ตั้งสำนักงานของบริษัท รวมทั้งไม่มีพนักงานปฏิบัติงานประจำ

๑.๔.๓ จากการตรวจสอบเอกสารทางทะเบียน ปรากฏว่า บริษัทไม่เคยส่งงบการเงินประจำต่อสำนักงานทะเบียน ฯ จึงไม่ทราบว่า มีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นทุกระยะเวลาสิบสองเดือนตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่

๑.๔.๔ บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ไม่ได้จดทะเบียนเลิก และนายทะเบียนไม่ได้ขีดชื่อออกจากทะเบียนเป็นบริษัทร้าง

๒. กรณีนายอาทิตย์ อุไรรัตน์

๒.๑ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ชี้แจงว่า

๒.๑.๑ ผู้ถูกร้องเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทต่างๆ รวมสิบสามบริษัท ต่อมาเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ทำหนังสือถึงประธานกรรมการบริษัทต่างๆ ทั้งสิบสามบริษัท ขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการที่ดำรงอยู่ในแต่ละบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ก่อนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ต่อมาบริษัทต่างๆ ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร รวมสิบบริษัท จึงไม่มีชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าวอีกต่อไป คงมีเพียงสามบริษัทที่ยังไม่ได้มีการดำเนินการ คือ (๑) บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด (๒) บริษัท เอ.โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และ (๓) บริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด เนื่องจาก

เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการของทั้งสามบริษัทยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง ต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องเข้าใจว่ามีการดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง ต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร แล้ว

๒.๑.๒ ผู้ถูกร้องเห็นว่า การทำหนังสือขอลาออกจากกรรมการเป็นกรรมการบริษัท ทั้งสิบสามบริษัท แล้ว ย่อมมีผลตามกฎหมายทันทีเมื่อหนังสือขอลาออกดังกล่าวถึงประธานกรรมการบริษัท ประกอบกับการดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากกรรมการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องในบริษัทดังกล่าว ต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครนั้น เป็นหน้าที่โดยตรงของบริษัทที่จะต้องไปดำเนินการ เมื่อผู้ถูกร้องทำหนังสือขอลาออกจากกรรมการเป็นกรรมการของบริษัทพร้อมกันในวันเดียวกัน ย่อมรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งกรรมการบริษัทดังกล่าวแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จึงไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยกข้อกล่าวหาของผู้ร้อง

๒.๑.๓ ในกรณีบริษัท เอ.โอ.เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด มีหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ซึ่งออกให้ ณ วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ ระบุว่ากรรมการบริษัทมีหนึ่งคน คือ นางบุญนำ อุไรรัตน์ และกรณีบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด มีหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ซึ่งออกให้ ณ วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๓ ระบุว่ากรรมการบริษัทมีสองคน คือ นายประสิทธิ์ อุไรรัตน์ และนายอภิวัฒน์ อุไรรัตน์ โดยกรรมการซึ่งลงชื่อผูกพันบริษัทได้ คือ นายอภิวัฒน์ อุไรรัตน์

๒.๒ นางบุญนำ อุไรรัตน์ ประธานกรรมการบริษัท เอ.โอ.เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องของบริษัท เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมสามรายการ คือ (๑) หนังสือขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท เอ.โอ.เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ (๒) รายงานการประชุมกรรมการ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง และเห็นชอบการโอนหุ้นของผู้ถูกร้อง จำนวน ๑๕,๗๐๐ หุ้นให้แก่บุคคลอื่นทั้งหมด และ (๓) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี ๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๓ ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกจากกรรมการเป็นกรรมการบริษัทตามความประสงค์ รวมทั้งรับทราบการโอนหุ้นของผู้ถูกร้อง จำนวน ๑๕,๗๐๐ หุ้น

๒.๓ นายประสิทธิ์ อุไรรัตน์ ประธานกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องของบริษัท เพื่อประกอบ

การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมสามรายการ คือ (๑) หนังสือขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ (๒) รายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ ซึ่งที่ประชุมมีมติให้ผู้ถูกร้องลาออกได้ตามประสงค์ กับทั้งมีมติให้โอนหุ้นของผู้ถูกร้องให้แก่บุคคลอื่น ๑๗,๕๐๐ หุ้น คงเหลือเพียง ๒,๕๐๐ หุ้น และ (๓) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี ๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๓ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกได้ตามประสงค์ รวมทั้งโอนหุ้น ๑๗,๕๐๐ หุ้น ให้แก่บุคคลอื่น และคงเหลือไว้เพียง ๒,๕๐๐ หุ้น

๒.๔ ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ให้จัดส่งเอกสารเกี่ยวกับการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้องเพื่อประกอบการพิจารณาของศาล ภายในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ได้แก่ (๑) หนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง (๒) รายงานการประชุมกรรมการบริษัท ที่มีการพิจารณาเรื่องของผู้ถูกร้อง และ (๓) รายงานการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นของบริษัท ปี ๒๕๕๒ โดยส่งถึงบ้านเลขที่ ๓/๒๗๕ หมู่ที่ ๑ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐ อันเป็นที่ตั้งของสำนักงาน ตามที่ได้จดทะเบียนไว้กับนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร มีผู้รับหนังสือดังกล่าวเมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๓ ปราบฎตามหลักฐานใบตอบรับของไปรษณีย์ที่ส่งคืนศาล แต่ก็ไม่ปรากฏว่าบริษัทได้จัดส่งเอกสารใดๆ ให้กับศาลภายในเวลาที่กำหนด

๒.๕ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๔ ซึ่งแจ้งเพิ่มเติมกรณีบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ว่า

๒.๕.๑ เมื่อประมาณปี ๒๕๓๒ - ๒๕๓๓ ชาวสวนส้มรังสิต ซึ่งเป็นแหล่งปลูกส้มมากที่สุดในประเทศไทย ประสบปัญหาหาค่าส้มตกต่ำ (ราคาในขณะนั้นกิโลกรัมละ ๓ - ๕ บาท) ชาวสวนส้มจึงรวมตัวกันเพื่อจะจัดตั้งโรงงานน้ำผลไม้ขึ้น เพื่อการส่งออกและจำหน่ายภายในประเทศ โดยเชิญผู้ถูกร้องเป็นประธาน ผู้ถูกร้องตอบตกลง และมอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท รวมทั้งขอรับการสนับสนุนด้านการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน หากได้รับการสนับสนุนก็จะดำเนินการต่อไป โดยเชิญผู้สนใจจากญี่ปุ่น อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา มาร่วมลงทุน ต่อมาได้รับแจ้งจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนว่า ไม่สามารถให้การส่งเสริมในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีได้ พื้นที่ที่ใกล้ที่สุดที่จะได้รับการส่งเสริมได้ คือ จังหวัดสระบุรี แต่ก็ไกลจากแหล่งปลูกส้ม และผิดวัตถุประสงค์ของผู้ริเริ่มโครงการที่ต้องการสร้างโรงงานในจังหวัดปทุมธานี

๒.๕.๒ ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนั้นเอง เกิดน้ำท่วมหนักในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี สวนส้มได้รับความเสียหายเกือบแสนไร่ ผลผลิตลดลง ราคาส้มจึงสูงขึ้นถึงกิโลกรัมละ ๑๕ - ๒๐ บาท ชาวสวนส้มจึงไม่มีความเดือดร้อนในเรื่องราคาอีกต่อไปอีกทั้งมีผลทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นจนเกินจะลงทุนได้ในขณะนั้น ประกอบกับบริษัทไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ผู้ริเริ่มโครงการเห็นว่า ไม่ควรดำเนินงานจัดตั้งโรงงานน้ำผลไม้ต่อไป จึงตกลงเลิกกิจการที่เตรียมไว้ทั้งหมด

๒.๕.๓ ผู้ถูกร้องมอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการจดทะเบียนเลิกบริษัทแล้ว เพิ่งมาทราบในภายหลังว่า ผู้ได้รับมอบหมายมิได้ดำเนินการให้เป็นที่ยอมรับ และเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ก็หาไม่พบ แต่ก็ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท และมอบหมายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการแล้ว

๒.๖ กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ปี ๒๕๔๐ ถึงปี ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ บริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ในช่วงเวลาดังกล่าว

๓. กรณีนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ

๓.๑ นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ชี้แจงว่า

๓.๑.๑ เคยเป็นกรรมการของบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซังคอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๓๐ และ ๒๕๓๓ ตามลำดับ แต่ได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ถึงคณะกรรมการของบริษัทดังกล่าว ขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ เนื่องจากได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในคณะรัฐมนตรีที่มีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี

๓.๑.๒ หลังจากยื่นหนังสือขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัททั้งสองแล้ว ก็ไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการบริษัท ไม่เคยเข้าไปบริหารหรือจัดการในกิจการบริษัท ไม่เคยเข้าร่วมประชุม ออกคำสั่ง หรือกระทำการอันเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจของบริษัททั้งสองในฐานะกรรมการบริษัท การที่ผู้ถูกร้องยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองแล้ว แม้ว่าการกระทำที่มีอำนาจของบริษัทจะละเลยมิได้ไปดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงรายชื่อกรรมการบริษัทก็ตาม ผู้ถูกร้องเห็นว่าพันธานภาพจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองตามกฎหมายแล้ว นับแต่วันที่แสดงเจตนาและยื่นหนังสือขอลาออกเป็นต้นไป

๓.๑.๓ เมื่อปรากฏเป็นข่าวทางสื่อมวลชน ได้ตรวจสอบเอกสารทางทะเบียนที่กระทรวงพาณิชย์ พบว่า บริษัททั้งสองยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการ ตามหนังสือลาออกของผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องจึงมีหนังสือถึงกรรมการผู้จัดการบริษัททั้งสอง ขอให้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการ ปรากฏว่า บริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการ โดยถอนชื่อผู้ถูกร้องออกจากรายการชื่อกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๒ และวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ตามลำดับ

๓.๑.๔ เนื่องจากได้มีพระราชกฤษฎีกายกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ มีผลทำให้คณะรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ (๒) ดังนั้น ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลง ด้วยเหตุนี้คำร้องของสมาชิกวุฒิสภาที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องได้สิ้นสุดลงแล้วนั้น จึงไม่มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นต้องหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอีกต่อไป เพราะความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงแล้ว จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยกคำร้องดังกล่าว

๓.๒ นายประพจน์ รักอารมณ กรรมการผู้จัดการบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ แต่หาต้นฉบับเอกสารการลาออกไม่พบ เนื่องจากได้รับมานานกว่าสิบปี ไม่ทราบว่าจะเก็บไว้ที่ไหน อย่างไร ประกอบกับมีการย้ายสำนักงาน และเอกสารของบริษัทมีจำนวนมาก อย่างไรก็ตามบริษัทยืนยันว่า ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากบริษัทแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ และผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการประกอบกิจการของบริษัท และเป็นความผิดพลาดของบริษัท ที่ไม่ได้ไปดำเนินการยื่นจดทะเบียนต่อกระทรวงพาณิชย์ให้เสร็จสิ้นในขณะนั้น ส่วนเอกสารรายงานการประชุมคณะกรรมการและรายงานการประชุมประจำปีผู้ถือหุ้นของบริษัท บริษัทไม่มีเพราะบริษัทไม่เคยเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเรื่องที่ผู้ถูกร้องลาออก ไม่เคยเรียกประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี เนื่องจากบริษัทมีขนาดเล็ก จึงจัดทำเอกสารเท่าที่จำเป็นเกี่ยวกับทางธุรกิจ

ต่อมา บริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๔ ชี้แจงเพิ่มเติมว่า ได้ตรวจสอบและค้นหาต้นฉบับหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องที่ยื่นไว้ตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ อย่างละเอียดแล้วไม่พบ คาดว่าคงสูญหายในช่วงที่บริษัทเคยแบ่งพื้นที่บางส่วนให้บริษัทอื่นเช่าช่วง จึงได้แจ้งความลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐานที่สถานีตำรวจนครบาลสามเสน เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๔ และยืนยันว่า ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๓๓ เมื่อบริษัทได้รับหนังสือขอลาออกของผู้ถูกร้อง นายประพจน์ รักอารมณ ในฐานะ

กรรมการผู้จัดการของบริษัทได้ลงชื่อรับทราบการลาออกในวันเดียวกันนั้น รวมทั้งบริษัทได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงรายชื่อกรรมการของบริษัทโดยถอนชื่อผู้ถูกร้องออกจากรายชื่อกรรมการบริษัทต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

๓.๓ นายเคนโซ่ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ โดยบริษัทได้รับทราบการลาออกแล้ว แต่ไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการให้แล้วเสร็จตั้งแต่ขณะนั้น เพราะกรรมการผู้จัดการเป็นชาวต่างชาติไม่ทราบกฎ ระเบียบ และวิธีจัดการบริษัทในประเทศไทยมากนัก อย่างไรก็ตาม เมื่อได้รับแจ้งจากผู้ถูกร้องอีกครั้งหนึ่งเมื่อประมาณเดือนตุลาคม ๒๕๔๓ บริษัทได้ดำเนินการจดทะเบียนลาออกของผู้ถูกร้องที่กระทรวงพาณิชย์เรียบร้อยแล้ว ส่วนต้นฉบับหนังสือลาออกของผู้ถูกร้องยังค้นหาไม่พบ จึงขอเวลาอีกสามสัปดาห์ เพื่อการค้นหา สำหรับรายงานการประชุมกรรมการบริษัทที่มีการพิจารณาเรื่องผู้ถูกร้องขอลาออกจากกรรมการบริษัท และรายงานการประชุมประจำปีผู้ถือหุ้นของบริษัทนั้น บริษัทไม่ได้จัดทำ เพราะบริษัทไม่เคยจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว และไม่เคยจัดให้มีการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นเลย นอกจากกรณีที่เป็นต้องใช้ออกสารรายงานการประชุมเพื่อประกอบเรื่องงานทางธุรกิจ

ต่อมา บริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๔ ชี้แจงเพิ่มเติมว่า ได้ตรวจสอบและพบต้นฉบับหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้อง ฉบับลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ แล้ว เก็บรวบรวมอยู่ในชุดเอกสารเก่าของบริษัทจึงจัดส่งต้นฉบับหนังสือดังกล่าวมาเพื่อประกอบการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ โดยยืนยันว่าเป็นต้นฉบับเอกสารที่บริษัทได้รับไว้ในวันที่ที่ระบุในหนังสือนั้น และได้จัดเก็บไว้ที่บริษัทจริง นอกจากนี้ นายเคนโซ่ ยามาโมโต้ ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทแจ้งด้วยว่า ยังจำได้และยืนยันว่า เป็นผู้รับหนังสือลาออกไว้ โดยลงชื่อรับทราบในสำเนาหนังสือขอลาออก และส่งคืนสำเนาหนังสือนั้นให้แก่ผู้ถูกร้องเป็นหลักฐานด้วย เพียงแต่หลังจากนั้นไม่ได้ดำเนินการอย่างใดอีกจนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ได้รับหนังสือแจ้งจากผู้ถูกร้องให้ดำเนินการจดทะเบียนกรรมการลาออกให้ถูกต้องตามหนังสือขอลาออก บริษัทจึงไปจดทะเบียนเป็นที่เรียบร้อย เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ และแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ

๓.๔ ในคราวศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อรับฟังคำแถลงของคู่กรณีเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔ ผู้ถูกร้องแถลงโดยส่งเอกสารต่อศาลยืนยันข้อเท็จจริงตามที่ชี้แจงแล้วและเพิ่มเติมด้วยว่า เมื่อประมาณเดือนสิงหาคม ๒๕๓๓ เมื่อทราบว่า จะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

ช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินการตรวจสอบบริษัททั้งหลายที่มีชื่อตนเองเป็นผู้ถือหุ้น เป็นกรรมการ หรือเกี่ยวข้อง พบว่า นอกจากบริษัททั้งสองดังกล่าวตามคำร้องของผู้ร้องแล้ว ยังมีบริษัท พาสุข ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด บริษัท มีสุข จำกัด บริษัท จรัสเกียรติศักดิ์ จำกัด และ บริษัท พสุพชร จำกัด ซึ่งผู้ถูกร้องได้ทำหนังสือขอลาออกต่อบริษัทดังกล่าว และบริษัทเหล่านั้นดำเนินการจดทะเบียนโอนชื่อผู้ถูกร้องออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว

ในขณะเดียวกัน นายประพจน์ รักรารมณัฏ์ กรรมการผู้จัดการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และนายเคนโซ่ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ส่งคำแถลงประกอบการสืบพยานต่อศาล และเบิกความยืนยัน ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการบริหารบริษัททั้งสองแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ และพยานทั้งสองได้ลงชื่อรับทราบการลาออกแล้ว รวมทั้งยืนยันว่าผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ หรือการประกอบธุรกิจของบริษัทอีกแต่ประการใด

๔. กรณีคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์

๔.๑ คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งว่า

๔.๑.๑ บริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด จดทะเบียนจัดตั้ง เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ มีสำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ๔/๑๕ ซอยเย็นอากาศ ๑ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร โดยเพื่อนรุ่นน้องที่สำเร็จการศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกันก่อตั้งขึ้น และแต่งตั้งให้ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการด้วยคนหนึ่ง ร่วมกับกรรมการอีก ๕ คน คือนางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ นางสาวศันสนีย์ โกสิย นายปรีดี ขวัญงาม นางจะรวย จันท์ทอง และนางสาวพาฝัน สุกวานิช อย่างไรก็ตาม นับแต่ตั้งบริษัทเป็นต้นมา บริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ เลย ต่อมาประมาณปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้แจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการบริษัทสองคน คือนางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ และนางสาวพาฝัน สุกวานิช ว่า ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท และโอนหุ้นให้แก่นางสาวพาฝัน สุกวานิช แล้ว จึงไม่ขอเกี่ยวข้องกับบริษัทอีกเพราะไม่มีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจ ต่อมา กรรมการบริษัทอีก ๕ คน ตกลงกันว่า จะจดทะเบียนเลิกบริษัท เพราะเห็นว่า ไม่มีการจ้างพนักงาน ไม่มีทรัพย์สินใดๆ และบริษัทไม่มีรายได้ ปี ๒๕๔๐ ก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องได้โทรศัพท์สอบถามนางสาวพาฝัน สุกวานิช ว่า จัดการเรื่องการลาออกจากการบริหารบริษัทของผู้ถูกร้องเรียบร้อย หรือไม่ ได้รับแจ้งว่าบริษัทได้เลิกไปนานแล้ว ผู้ถูกร้องจึงเข้าใจและเชื่อโดยสุจริตว่า

บริษัทเลิกไปแล้ว ประกอบกับก่อนหน้านี้ เมื่อปลายปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่อกรรมการบริษัทสองคนแล้ว ถือว่า มีผลนับแต่ผู้รับการแสดงเจตนาทราบ การแสดงเจตนาดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘ หลังจากนั้น ผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับบริษัทอีก และนับแต่ก่อตั้งบริษัทจนถึงปัจจุบัน ผู้ถูกร้องไม่เคยได้รับผลประโยชน์ ไม่เคยได้รับเงินปันผลหรือค่าตอบแทนจากบริษัท เนื่องจากบริษัทไม่ได้ประกอบกิจการ และไม่มีรายได้

๔.๑.๒ ผู้ถูกร้องเข้าใจว่า การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันมิได้ นั้น มีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี อาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่ของ รัฐมนตรีเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์หรือเข้าไปเพื่อเอื้อประโยชน์ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเอกชน ที่ผู้ถูกร้องเข้าไปมีส่วนได้เสีย หรือเข้าไปดำรงตำแหน่ง ซึ่งต้องเป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ประกอบ กิจการหรือดำเนินธุรกิจ มิได้หมายความรวมถึงห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจหรือไม่มี การดำเนินกิจการใดๆ ดังเช่น บริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด

๔.๑.๓ อย่างไรก็ตาม เมื่อปรากฏว่า บริษัทดังกล่าวยังมีอยู่ แม้จะอยู่ระหว่างการขอเลิกบริษัทให้ถูกต้องตามกฎหมาย ผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึงกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด แจ้งยืนยันการลาออกที่เคยแจ้งด้วยวาจากับกรรมการบริษัท สองคน เมื่อปลายปี ๒๕๓๕

๔.๒ ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งเพิ่มเติมว่าโอนหุ้นทั้งหมด ให้แก่ นางสาวพาฝัน สุกวานิช เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๓๕ แล้ว ส่วนบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ได้จดทะเบียนเลิกบริษัท โดยมติของที่ประชุมกรรมการ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ และได้มีการชำระบัญชี ผู้ชำระบัญชีของบริษัท คือ นางสาวพาฝัน สุกวานิช จนในที่สุดนายทะเบียนได้ออก หนังสือรับรองการเลิกบริษัท เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

๔.๓ ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ให้จัดส่งเอกสารหลักฐานการลาออกจากการของผู้ถูกร้อง รายงานการประชุมกรรมการ บริษัทที่มีการพิจารณาเรื่องของผู้ถูกร้อง และรายงานการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นของบริษัท ปี ๒๕๕๐ ถึงปี ๒๕๕๒ ภายในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ โดยส่งที่บ้านเลขที่ ๔/๑๕ ซอยเย็นอากาศ ๑ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงาน บริษัทตามที่ได้จดทะเบียนไว้ ปรากฏว่า พลจ. ยานนาวา ส่งคืนผู้ฝาก โดยแจ้งเหตุขัดข้องที่นำจ่าย ผู้รับไม่ได้ ว่า “ไม่มีผู้รับตามเจ้าหน้าที่”

๔.๔ กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลปี ๒๕๔๐ ถึงปี ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่า พบแบบ ภ.ง.ด. ๕๑ ของบริษัท พิริสมา อินโฟ จำกัด เฉพาะในปี ๒๕๔๐ ส่วนปี ๒๕๔๑ และปี ๒๕๔๒ ไม่พบ ส่วนแบบ ภ.ง.ด. ๕๐ ไม่พบทั้งในปี ๒๕๔๐ ปี ๒๕๔๑ และปี ๒๕๔๒

๕. กรณีนายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล

๕.๑ นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ชี้แจงว่า

๕.๑.๑ บริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๔ ตั้งอยู่เลขที่ ๒๕ หมู่ที่ ๑ ถนนราษฎร์บูรณะ แขวงราษฎร์บูรณะ เขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร ด้านหน้าติดถนนราษฎร์บูรณะ ด้านหลังติดแม่น้ำเจ้าพระยา ดำเนินกิจการนำเข้าซุงจากประเทศอินโดนีเซีย เข้ามาเลื่อยแปรรูปจำหน่ายในประเทศไทย เมื่อรัฐบาลอินโดนีเซียมีกฎหมายห้ามส่งไม้ซุงออกนอกประเทศ บริษัทต้องหาไม้จากภายในประเทศเพื่อป้อนโรงเลื่อย และดำเนินการขาดทุนตลอดมาจนหมดทุนในปี ๒๕๒๓ และเลิกกิจการในที่สุด เมื่อปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้นไม่ได้ดำเนินการใดๆ ปัจจุบันไม่มีผู้บริหาร ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ คณะกรรมการและผู้ถือหุ้นเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ผู้ถูกร้องจึงเข้าใจว่า จดทะเบียนเลิกบริษัทไปแล้ว หรือมีขณะนั้นถูกนายทะเบียนจำหน่ายเป็นบริษัทร้างไปนานแล้ว ไม่ทราบว่า ยังมีทะเบียนบริษัทตกค้างอยู่จนบัดนี้

๕.๑.๒ เมื่อบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด หยุดดำเนินการทั้งหมด และตกลงเลิกกิจการในปี ๒๕๒๘ ได้มอบหมายให้นายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการไปดำเนินการเลิกบริษัท แต่ต่อมานายอุเทน วรกุลชัย ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๖ ส่วนกรรมการอื่นๆ ได้แก่ นายวิบูลย์ โมทนิยชาติ และนายแสงชัย แซ่เจี๋ย ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไปหลายปีแล้ว ผู้ถูกร้องไม่ทราบว่า ก่อนถึงแก่กรรม นายอุเทน วรกุลชัย ไม่ได้ไปดำเนินการเลิกบริษัท ใดๆก็ตาม บริษัทนี้ไม่มีแล้ว โรงเลื่อยและสำนักงานของบริษัทถูกรื้อถอนไปหมดสิ้นแล้ว สถานที่เคยเป็นที่ตั้งบริษัทดังกล่าว ปัจจุบันประกอบกิจการอยู่ต่อเรือ ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องไม่เคยเกี่ยวข้องกับใดๆ กับบริษัทอีกหลังจากปี ๒๕๒๘ เป็นต้นมา

๕.๑.๓ มีข้อสังเกตตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกให้ ณ วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๓ เป็นหมายเหตุขอควรทราบ ว่า “นิติบุคคลนี้ขาดส่งงบการเงินปี ๒๕๕๒” ซึ่งแท้จริงไม่ได้ส่งงบการเงินตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ติดต่อกันจนถึงปี ๒๕๕๒ และขอควรทราบยังระบุต่อไปอีกว่า “หนังสือติดต่อของกองบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า ตามที่ตั้งที่ได้จดทะเบียนไว้ ปรากฏว่า ไปรษณีย์ส่งคืน”

๕.๒ ผู้ถูกร้องแถลงต่อศาล และอ้างตนเองเป็นพยานในคราวศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔ ยืนยันตามคำชี้แจงเดิม และแถลงเพิ่มเติมว่า สรรพบัญชี สรรพเอกสาร ที่อยู่ในการดูแลของนายอุเทน วรรณชัชย จนกระทั่งบัดนี้ไม่สามารถตามหาได้อีก เพราะทายาทนายอุเทน วรรณชัชย ไม่เคยรู้เรื่องกิจการของพ่อ ที่ยังมีชื่อผู้ถูกร้องค้างอยู่ในทะเบียน ก็เพราะด้วยความไม่ทราบ และไม่ได้รับเจตนาใจที่จะคงชื่อไว้ในบริษัทเพื่อประโยชน์ใดๆ แก่บริษัทหรือแก่ผู้ถูกร้อง ไม่มีเจตนาใดๆ ที่จะหลีกเลี่ยงกระทำการที่ผิดกฎหมาย ถ้าเจ้าหน้าที่กรมทะเบียนการค้าจะรับรอง ยืนยันได้ว่า บริษัทนี้ไม่มีการส่งมอบงบดุลตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ไม่เคยมีการเคลื่อนไหวทางบัญชีหรือทางเอกสารใดๆ กับทางราชการติดต่อกันจนกระทั่งถึงบัดนี้ การติดต่อกับทางบริษัทหรือโรงเลื่อยก็ดี ในทางเอกสารก็ดี ในทางราชการก็ดี ไม่สามารถติดต่อได้ เพราะบริษัทนี้ไม่มีสถานที่ประกอบการ ไม่มีกิจการ ไม่มีตัวตนอยู่แล้ว เหมือนกับที่ผู้ถูกร้องติดต่อไม่ได้ในขณะนี้ ผู้ถูกร้องไม่คิดใจสืบพยานใดๆ ต่อไป

๕.๓ กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญแจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ปี ๒๕๕๐ ถึงปี ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นช่วงเวลาและผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ของบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด ในช่วงเวลาดังกล่าว

๖. กรณีหม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร

๖.๑ หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ถูกร้อง มีหนังสือ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ชี้แจงว่า

๖.๑.๑ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ มีเงินลงทุน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท มีพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมมาภินันท์ เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัด ความรับผิด ลงหุ้นด้วยเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท และผู้ถูกร้องเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดและดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ลงหุ้นด้วยเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ต่อมาปี ๒๕๓๔ ห้าง ฯ ได้เพิ่มเงินลงทุนเป็น ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมมาภินันท์ ลดเงินลงทุนลงเหลือ ๑๐,๐๐๐ บาท ผู้ถูกร้องรับโอนเงินลงทุน ๕๐,๐๐๐ บาท และเพิ่มเงินลงทุนอีก ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๒,๕๕๐,๐๐๐ บาท ต่อมาวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ กับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมมาภินันท์ ผู้เป็นหุ้นส่วน เพื่อเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง ขณะนั้นห้าง ฯ ได้หยุดประกอบกิจการแล้ว และในที่สุดหม่อมราชวงศ์วีโรส บริพัตร ตกลงเข้ามาเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดและดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม หยุดประกอบกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ มียอดขาดทุนสะสมถึงปี ๒๕๔๒ เป็นเงิน ๕๔๒,๔๖๒.๘๘ บาท ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และไม่เคยได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ หรือผลกำไรจากห้าง ฯ เลย

๖.๑.๒ บริษัท งามดูพลี จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑ มีทุนจดทะเบียน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท แบ่งเป็น ๑๐,๐๐๐ หุ้น มูลค่าหุ้นละ ๑๐๐ บาท ต่อมาวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๔ บริษัทได้เพิ่มทุนจดทะเบียนเป็น ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยผู้ถูกร้องและนายวีรพิชย์ สารกิจปรีชา ได้นำเงินมาช่วยลงทุนให้แก่บริษัทเพื่อช่วยเหลือนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ จึงได้เข้าดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท ต่อมา บริษัทมีปัญหาด้านการเงินเป็นอย่างมาก มีผลการประกอบการขาดทุน ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ เนื่องจากความไม่โปร่งใสในการบริหารงานของนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ทำให้นายวีรพิชย์ สารกิจปรีชา ลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท ในปี ๒๕๓๖ ส่วนผู้ถูกร้อง ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทกับนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่บริษัทได้หยุดประกอบกิจการแล้ว ต่อมาวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๔๐ นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ได้ขายอาคารที่ทำการของบริษัทเลขที่ ๓๒๑/๓๘ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ให้แก่บุคคลภายนอก และบุคคลภายนอกผู้ซื้อได้ใช้อาคารดังกล่าวเป็นสถานที่ประกอบการค้าซักรีด อบ รีด เสื้อผ้า มีชื่อร้านว่า “ร็อย เฮาส์ ซัก อบ รีด”

เมื่อมีการตรวจสอบผู้ถูกร้อง กรณีดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้องพบว่า หลังจากผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ในปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงที่บริษัทหยุดประกอบกิจการแล้ว นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ได้เดินทางไปทำงานและพักอาศัยอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดมาจนถึงปัจจุบันโดยนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง รวมทั้งการขอจดทะเบียนเลิกบริษัท งามดูพลี จำกัด ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด แล้วรวมทั้งบริษัทได้ปิดกิจการไปแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ ก่อนที่ผู้ถูกร้องตัดสินใจทำงานด้านการเมืองย่อมหมายถึงการสิ้นสุดอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ด้วย

๖.๑.๓ บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒ มีทุนจดทะเบียนเริ่มแรก ๕๐๐,๐๐๐ บาท ต่อมาปี ๒๕๓๔ ได้เพิ่มทุนจดทะเบียนเป็น ๓๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท มูลนิธิจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ในฐานะผู้ให้บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เช่าที่ดินเพื่อทำโครงการ เป็นผู้ถือหุ้นร้อยละ ๑๐ ของทุนจดทะเบียน ในปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องและนายเอนก

ศรีชีวะชาติ ในฐานะประธานกรรมการและเหรัญญิก ของมูลนิธิจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ได้รับเกียรติจาก บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ให้เข้าเป็นกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ รวมกรรมการ ทั้งสิ้นห้าคน ตามข้อบังคับของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด กรรมการจะต้องออกจากตำแหน่ง โดยจำนวนหนึ่งในสาม เมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกในทุกๆ ปี ต่อไป โดยกรรมการผู้ออกไปนั้น อาจได้รับเลือกเข้ารับตำแหน่งอีกได้

การมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตามที่มีการร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ นั้น ผู้ถูกร้องต่อสู้ว่า นับตั้งแต่ครบวาระและลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท เมื่อปี ๒๕๓๗ บริษัทไม่เคยติดต่อให้ผู้ถูกร้องและนายเอนก ศรีชีวะชาติ เข้าร่วมประชุมกรรมการบริษัทอีกเลย รวมทั้ง ไม่มีการแจ้งให้ทราบถึงการแต่งตั้งผู้ถูกร้องและนายเอนก ศรีชีวะชาติ กลับเข้าเป็นกรรมการบริษัทอีก แต่อย่างไรก็ดี จึงถือว่า ผู้ถูกร้องและนายเอนก ศรีชีวะชาติ หมดวาระการดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ แล้ว

๖.๑.๔ ตามเอกสารประกอบคำชี้แจงของผู้ถูกร้อง นายจตุรงค์ เตชะกำพุ และ นายยุคล ภรมนตรี ในฐานะกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า การดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ของผู้ถูกร้องและนายเอนก ศรีชีวะชาติ ได้ครบวาระไปแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ และบริษัทได้ให้เกียรติเลือกบุคคลทั้งสองกลับเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัททุกครั้งที่ครบวาระ แต่บริษัท ไม่ได้ติดต่อแจ้งให้บุคคลทั้งสองทราบตั้งแต่เมื่อครบวาระการดำรงตำแหน่งในปี ๒๕๓๗ และบริษัท ไม่ได้ติดต่อให้บุคคลทั้งสองเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการบริษัทอีกเลย จนกระทั่งปัจจุบัน เนื่องจาก เห็นว่า บุคคลทั้งสองมีภารกิจหน้าที่ต้องรับผิดชอบมาก ส่วนบุคคลทั้งสองก็ได้ติดต่อหรือกระทำการใดๆ กับบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่ครบวาระการออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท ในปี ๒๕๓๗ เป็นต้นมา เช่นเดียวกัน

๖.๒ หม่อมราชวงศ์วิโรส บริพัตร ในฐานะหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมสามรายการ ได้แก่ (๑) หนังสือขอลาออกจาก ตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ (๒) รายงานการประชุมสามัญผู้เป็นหุ้นส่วน ประจำปี ๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ประจำปี ๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๑ และประจำปี ๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม

๒๕๕๒ และ (๓) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นเป็นหุ้นส่วน (ครั้งที่ ๑/๒๕๕๐) เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ นับตั้งแต่วันที่อนุมัติเป็นต้นไป

๖.๓ นายบุคคล ภรรยาในในฐานะกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมสามรายการ ประกอบด้วย (๑) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้น ครั้งที่ ๑/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๐ (๒) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นครั้งที่ ๑/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๑ ซึ่งที่ประชุมได้มีมติเป็นเอกฉันท์เลือกตั้งผู้ถูกร้อง และนายเอนก ศรีชีวะชาติ กรรมการที่ถึงกำหนดพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กลับเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทอีกครั้งหนึ่ง และ (๓) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นครั้งที่ ๑/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๒

๖.๔ ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงบริษัท งามดูพลี จำกัด ให้จัดส่งเอกสารหลักฐานการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง รายงานการประชุมกรรมการของบริษัทที่มีการพิจารณาเรื่องของผู้ถูกร้อง และรายงานการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นของบริษัทปี ๒๕๕๐ ถึงปี ๒๕๕๒ ภายในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ โดยส่งถึงบ้านเลขที่ ๓๒๑/๓๘ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานบริษัทตามที่ได้จดทะเบียนไว้ปรากฏว่า ปณจ. ยานนาวา ส่งคืนผู้ฝาก โดยแจ้งเหตุขัดข้องที่นำจ่ายผู้รับไม่ได้ว่า “ย้ายไม่ทราบที่อยู่ใหม่”

๖.๕ ผู้ถูกร้องยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔ ส่งเอกสารเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

๖.๕.๑ สำเนาหนังสือแจ้งการโอนหุ้นของบริษัท งามดูพลี จำกัด ระหว่างผู้ถูกร้อง (ผู้โอน) กับนายวีรพิชย์ สารกิจปรีชา (ผู้รับโอน) ถึง นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการ และถึงนายก่อแก้ว โปษยานนท์ กรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งปรากฏว่า ไปรษณีย์ส่งคืนผู้ส่ง (หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร)

๖.๕.๒ สำเนาหนังสือของผู้ถูกร้อง ถึง นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการบริษัท งามดูพลี จำกัด ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ เรื่อง ขอให้ดำเนินการแก้ไขทางทะเบียนบริษัท งามดูพลี จำกัด ซึ่งปรากฏว่า ไปรษณีย์ส่งคืนผู้ส่ง

๖.๕.๓ สำเนาหนังสือของนายวีรพิชย์ สารกิจปรีชา ถึงนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการบริษัท งามดูพลี จำกัด ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ เรื่อง ขอให้จดทะเบียนผู้ถือหุ้นบริษัท งามดูพลี จำกัด ซึ่งปรากฏว่าไปรษณีย์ส่งคืนผู้ส่ง

๖.๕.๔ ตำนานหนังสือของนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ถึงประธานบริษัท สวรรค์นคร พร็อพเพอร์ตี้ส์ จำกัด ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๓๘ แจ้งขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการผู้จัดการ และกรรมการบริษัท สวรรค์นคร พร็อพเพอร์ตี้ส์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๓๘

๖.๕.๕ ตำนานคำขอจดทะเบียน แก้ไขเพิ่มเติมจำนวนกรรมการของบริษัท สวรรค์นคร พร็อพเพอร์ตี้ส์ จำกัด ลงวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ กรณีให้นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ออกจากตำแหน่งกรรมการหนึ่งคน

๖.๕.๖ ตำนานบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นของบริษัท สวรรค์นคร พร็อพเพอร์ตี้ส์ จำกัด

๖.๖ ในคราวศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณีเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔ ผู้ถูกร้องอ้างส่งเอกสารต่อศาล ดังนี้

๖.๖.๑ หมาย ล ๑๔ เป็นเอกสารเกี่ยวกับบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ได้แก่ หนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร หนังสือบริคณห์สนธิ บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น และรายงานการประชุมผู้ถือหุ้น

๖.๖.๒ หมาย ล ๑๕ เป็นเอกสารเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ได้แก่ หนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร งบดุล รายงานการประชุมสามัญผู้เป็นหุ้นส่วน และสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติม

๖.๖.๓ หมาย ล ๑๖ เป็นเอกสารเกี่ยวกับบริษัท งามดูพลี จำกัด ได้แก่ หนังสือบริคณห์สนธิ บัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น งบดุล ข้อบังคับ หนังสือรับรอง หนังสือสัญญาขายที่ดิน คำร้อง (ของนายวีรพิชัย สารกิจปรีชา กับพวก) ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ขอให้ศาล (ศาลแพ่งกรุงเทพใต้) มีคำสั่งให้เลิกบริษัท งามดูพลี จำกัด เป็นคดีหมายเลขดำที่ ๑๑๘๓๒/๒๕๔๓ คำตั้งเรียกพยานเอกสารของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ถึงนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร และหนังสือสำนักบริการข้อมูลธุรกิจ ลงวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๔๔ ส่งเอกสารงบการเงินให้ศาลแพ่งกรุงเทพใต้

๗. กรณีนายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์

๗.๑ นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ชี้แจงว่า

๗.๑.๑ เคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท อิมโปเล็กซ์ จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ แล้วลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัทดังกล่าว โดยมีหนังสือลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ ถึงประธานกรรมการบริษัทขอลาออกจากกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ แต่มิใช่เป็น

การลาออกเพื่อไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เพราะขณะนั้นพรรคการเมืองที่ผู้ถูกร้องสังกัดเป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ต่อมา เมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ได้ส่งสำเนาหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่างๆ รวมถึงบริษัท อิมโพลีเค็ช จำกัด ให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบด้วย

๗.๑.๒ เคยดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๒๕ ต่อมาเมื่อมีหนังสือลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ถึงประธานกรรมการบริษัทขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ แต่มิใช่เป็นการขอลาออกเพื่อไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เพราะช่วงเวลาดังกล่าวห่างจากการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเกือบ ๑๐ เดือน ต่อมา เมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ได้ส่งสำเนาหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว พร้อมทั้งการเป็นกรรมการบริษัทอื่นๆ ให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบด้วย

๗.๑.๓ เมื่อปรากฏข่าวว่า ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการในบริษัททั้งสองดังกล่าว ได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานกรรมการบริษัททั้งสองขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและดำเนินการแก้ไขทางทะเบียน ซึ่งได้รับการชี้แจงจากบริษัทว่า ได้รับหนังสือลาออกตั้งแต่วันที่ขึ้นแล้ว แต่เป็นความบกพร่องของบริษัทเองที่มีได้ดำเนินการแก้ไขทางทะเบียน อย่างไรก็ตามบริษัททั้งสองได้ดำเนินการจดทะเบียนแก้ไขรายชื่อกรรมการถูกต้องแล้ว ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกให้ ณ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

๗.๑.๔ การลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัททั้งสอง ในฐานะของกรรมการบริษัทผู้ถูกร้อง ได้ดำเนินการโดยสุจริตและเป็นไปอย่างถูกต้องสมบูรณ์ โดยบริษัททั้งสองได้ยึดถือการลาออกของผู้ถูกร้องให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่บริษัททั้งสองได้รับหนังสือขอลาออก ดังนั้น แม้จะยังคงมีชื่อของผู้ถูกร้องในเอกสารทางทะเบียนว่า เป็นกรรมการในบริษัททั้งสอง แต่ในความเป็นจริงผู้ถูกร้องไม่มีสถานะเป็นกรรมการในบริษัททั้งสองดังกล่าวแล้ว โดยผู้ถูกร้องไม่มีพันธะข้อผูกพัน หรือทำธุรกรรมใดๆ ในฐานะกรรมการกับบริษัททั้งสองอีกเลย

๗.๒ นางสาวศุภลักษณ์ อัมพุก กรรมการบริษัท อิมโพลีเค็ช จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องของบริษัท เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ คือ

๗.๒.๑ หนังสือแจ้งการขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐

๓.๒.๒ รายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๐ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับทราบ และอนุมัติการขอลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง และครั้งที่ ๒/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๓ ซึ่งที่ประชุมมีมติให้บริษัทดำเนินการแก้ไขทะเบียนที่กระทรวงพาณิชย์ให้ตรงตามความเป็นจริงโดยด่วน และให้นำเสนอพิจารณาในที่ประชุมผู้ถือหุ้น

๓.๒.๓ รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นของบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๐ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๑ และครั้งที่ ๑/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๒

๓.๒.๔ รายงานการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นของบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๓ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ดำเนินการแก้ไขทะเบียนเกี่ยวกับการขอลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้องต่อกระทรวงพาณิชย์ ให้ตรงตามความเป็นจริง

๓.๓ นางฤดีรัตน์ สังฆะทรัพย์ กรรมการบริษัท โรแอด โฮลดิ้งส์ จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องของบริษัทเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ คือ

๓.๓.๑ หนังสือแจ้งขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

๓.๓.๒ รายงานการประชุมกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์รับทราบ และอนุมัติการลาออกของผู้ถูกร้อง และครั้งที่ ๓/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ดำเนินการจดทะเบียนการขอลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง ต่อกรมทะเบียนการค้าโดยเร่งด่วน

๓.๓.๓ รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นบริษัท ประจำปี ๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๐ (ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์รับรองการขอลาออกของผู้ถูกร้อง) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นบริษัทประจำปี ๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๑ และรายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นบริษัทประจำปี ๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒

๘. กรณีนายไชยา สะสมทรัพย์

๘.๑ นายไชยา สะสมทรัพย์ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ชี้แจงว่า

๘.๑.๑ ได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ถึงกรรมการผู้จัดการบริษัท โบบาย เทล จำกัด ขอลาออกจากการเป็นกรรมการ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ โดยให้เหตุผลว่า

มีธุรกิจที่ต้องรับผิดชอบมาก ทำให้มีเวลาไม่เพียงพอ ขอให้บริษัทสรรหาบุคคลแทน คณะกรรมการบริษัท ในคราวประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ (มีกรรมการเข้าร่วมประชุมสามคน) มีมติเป็นเอกฉันท์ อนุมัติให้ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทได้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ เป็นต้นไป

๘.๑.๒ ได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ถึงประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดีโอ จำกัด ขอลาออกจากกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ โดยให้เหตุผลว่า เข้ารับตำแหน่งทางการเมือง เพื่อรับใช้ประเทศชาติ คณะกรรมการบริษัทในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ (มีกรรมการเข้าร่วมประชุมสามคน) มีมติรับทราบและเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทได้

๘.๑.๓ นับแต่ลาออกแล้ว ผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือรู้เห็นกระทำการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริษัททั้งสอง แม้ปรากฏว่า บริษัทมิได้ดำเนินการแจ้งต่อทางราชการซึ่งไม่ใช่เรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้ถูกร้อง อย่างไรก็ดี เมื่อมีกรณีการร้องนี้เกิดขึ้น ได้ติดต่อไปที่บริษัทและได้รับทราบจากบริษัทว่า ได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไปดำเนินการแจ้งต่อทางราชการเกี่ยวกับเรื่องการขอลาออกของผู้ถูกร้องแล้วแต่บริษัทมิได้ติดตาม ซึ่งถือได้ว่า บริษัทไม่ได้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของผู้ถูกร้อง จึงขอให้ศาลพิจารณาคำฟ้องให้เป็นธรรมด้วย

๘.๒ นางวิลาวรรณ เถลิงศักดิ์ดาเดช กรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องของบริษัทเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมสามรายการ คือ (๑) หนังสือแจ้งขอลาออกจากกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ (๒) รายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ อนุมัติให้ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทได้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และ (๓) รายงานการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นบริษัท เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๓

๘.๓ นายประสิทธิ์ เสกสรรค์ กรรมการผู้จัดการบริษัท สุพีเรีย ออดีโอ จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องของบริษัทเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมสามรายการ คือ (๑) หนังสือแจ้งขอลาออกจากกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง ลงวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ (๒) รายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับทราบและเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกจากกรรมการบริษัท และ (๓) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี ๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๒

๘.๔ ในคราวศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณีเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔

๘.๔.๑ ผู้ถูกร้องนำพยานสองปาก เข้าเบิกความต่อศาล คือ (๑) นางวิลาวรรณ เถลิงศักดิ์ดาเดช กรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด เบิกความรับรองเอกสารหนังสือขอลาออกจากกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง และรับรองรายงานการประชุมกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ (๒) นายวราศักดิ์ กมลโชติรส ประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด เบิกความรับรองเอกสารหนังสือขอลาออกจากกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง และรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒

๘.๔.๒ ผู้ถูกร้องส่งเอกสารต่อศาล ซึ่งแจ้งเพิ่มเติมว่า บริษัท โมบาย เทล จำกัด เป็นบริษัทในเครือญาติพี่น้อง ได้ยืมชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการเพื่อประโยชน์ในการติดต่อขอกู้ยืมเงิน เพราะขณะนั้นบริษัทขาดสภาพคล่อง อีกทั้งกรรมการซึ่งลงชื่อผูกพันบริษัทได้ คือ นายเกษมศักดิ์ ไชยสุวรรณ ผู้ถูกร้องไม่มีส่วนร่วมและรู้เห็นการทำนิติกรรมใดๆ ของบริษัท รวมถึงการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น ไม่เคยเข้าร่วมประชุมแต่อย่างใด บริษัทจะมีการประกอบกิจการหรือทำงานใดๆ หรือไม่นั้น ผู้ถูกร้องไม่มีส่วนได้เสีย ตลอดจนไม่มีการรับเงินปันผล หรือผลประโยชน์อื่นใดจากทางบริษัททั้งสิ้น เมื่อผู้ถูกร้องได้ทำหนังสือแจ้งต่อกรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด เพื่อขอลาออกจากกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ บริษัทได้ประชุมกันและมีมติเห็นชอบ หลังจากนั้น ผู้ถูกร้องถือว่า ได้สิ้นผลผูกพันตามกฎหมายแล้ว บริษัทต้องดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงชื่อผู้ถูกร้องออกจากทะเบียนต่อไป เพราะเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท ผู้ถูกร้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและรู้เห็น ตลอดจนไม่อยู่ในภาวะที่จะกระทำตัวเอง

สำหรับบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ในการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น เมื่อวันที่ ๕ และวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ที่ประชุมมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมจำนวนกรรมการบริษัท โดยให้กรรมการออกจากตำแหน่งหนึ่งคน และเข้าใหม่หนึ่งคน มีการเสนอชื่อผู้ถูกร้องเข้าเป็นกรรมการบริษัท โดยผู้ถูกร้องถูกยืมชื่อโดยนายวราศักดิ์ กมลโชติรส เพื่อนสนิทกัน เพื่อประโยชน์ในการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์เท่านั้น เพราะขณะนั้นบริษัทขาดสภาพคล่อง ผู้ถูกร้องไม่มีส่วนร่วมรู้เห็นในการทำนิติกรรมใดๆ ของบริษัท อีกทั้งไม่มีชื่อเป็นผู้ถือหุ้นในหนังสือบริคณห์สนธิ ไม่เคยเข้าร่วมประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น ไม่ว่าจะบริษัทจะมีการประกอบกิจการหรือทำงานใดๆ ก็ไม่มีส่วนได้เสีย ตลอดจนรับเงินปันผล หรือผลประโยชน์อื่นใดของบริษัท ต่อมา เมื่อผู้ถูกร้องทำหนังสือแจ้งต่อประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ขอลาออกจากกรรมการ ตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ บริษัทประชุม

เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ และมีมติเห็นชอบ หลังจากนั้น ผู้ถูกร้องไม่ได้ติดต่อกับบริษัทอีก ส่วนการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการต่อกระทรวงพาณิชย์ เป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๘.๕ สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครปฐม มีหนังสือลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญแจ้งผลการตรวจสอบเกี่ยวกับบริษัท โมบาย เทล จำกัด ดังนี้

๘.๕.๑ ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท ระหว่างวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๓๐ ถึงวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๓ โดยบริษัทยื่นขอจดทะเบียนให้ออกจากการเป็นกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๓ และนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครปฐมได้รับจดทะเบียนให้ในวันเดียวกัน

๘.๕.๒ จากการตรวจสอบเอกสารงบการเงินที่บริษัทยื่นต่อสำนักงาน ปรากฏว่า ในรอบปี ๒๕๔๒ บริษัทยังคงดำเนินกิจการ และมีการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นเพื่ออนุมัติงบดุลประจำปี บริษัทมีผู้ปฏิบัติงานประจำสองคน คือ กรรมการหนึ่งคน และพนักงานหนึ่งคน เป็นผู้ประสานงานและดำเนินธุรกิจ บริษัทดำเนินกิจการอยู่จนถึงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๓ จึงได้หยุดดำเนินการ แต่ยังไม่ได้ยื่นขอจดทะเบียนเลิกบริษัท ส่วนสำนักงานบริษัทได้ใช้บ้านเลขที่ ๑๒๗ ถนนเพชรเกษม ตำบลธรรมศาลา อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๓ เป็นที่ติดต่อธุรกิจ แต่ไม่ได้จดทะเบียนแก้ไขที่ตั้งสำนักงาน

๕. กรณีนายวัฒนา อัสวเหม

๕.๑ นายวัฒนา อัสวเหม ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งว่า

๕.๑.๑ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๓ ผู้ถูกร้องเข้าถือหุ้นในปี ๒๕๑๔ โดยลงทุน ๒๐๐,๐๐๐ บาท และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ พอปี ๒๕๑๗ ได้ขอลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ แต่ยังถือหุ้นประเภทจำกัดความรับผิดโดยมีจำนวนหุ้นคงเดิม ปี ๒๕๑๘ ได้โอนหุ้นในส่วนของผู้ถูกร้องทั้งหมดให้แก่ นายสมพร อัสวเหม และลาออกจากความเป็นหุ้นส่วนของห้าง ฯ ปี ๒๕๑๕ กลับเข้าถือหุ้นในห้าง ฯ อีกครั้งหนึ่ง โดยรับโอนหุ้นจากนายสมบัติ อัสวเหม จำนวน ๕๕๐,๐๐๐ บาท และเข้าดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้าง ฯ ต่อมา ปลายปี ๒๕๒๓ ห้าง ฯ ประสบภาวะขาดทุน จึงปิดกิจการลง และมีได้ประกอบกิจการค้าหรือธุรกิจอื่นใดอีก และผู้ถูกร้องไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการของห้าง ฯ อีก ในการประชุมผู้ถือหุ้นของห้าง ฯ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ โดยโอนหุ้นทั้งหมดให้แก่ นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา และ

ทำสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมในวันดังกล่าวให้นายสุพจน์ ฯ เข้าเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบ และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้าง ฯ โดยตกลงกันให้ นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา ไปดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ถูกต้อง โดยการตกลงดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ แต่นายสุพจน์ ฯ ในฐานะหุ้นส่วนผู้จัดการ ไม่ได้นำสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมไปจดทะเบียน

๕.๑.๒ เมื่อมีกรณีนี้เกิดขึ้น จึงได้มีการตรวจสอบ และแจ้งไปยังนายสุพจน์ ฯ เพื่อให้ดำเนินการ นายสุพจน์ ฯ ชี้แจงว่า ไม่มีบุคคลใดไปช่วยเหลือดำเนินกิจการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ที่จังหวัดพิษณุโลก ประกอบกับเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ จึงไม่ได้ดำเนินการของห้าง ฯ แล้วหลังล้มไม่ได้ไปดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมตามที่ได้รับมอบหมาย เพิ่งได้ดำเนินการเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ และสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท จังหวัดพิษณุโลก ได้รับจดทะเบียน ณ วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

๕.๒ ในคราวศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณีเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔ ผู้ถูกร้องยื่นคำแถลงเป็นหนังสือ และนำสืบพยานสองปาก คือ นายสุพจน์ ฯ และ นายวิรัช ศรีอินทรสุทธิ โดยอ้างส่งคำให้การของพยานทั้งสองปากพร้อมกับขอส่งต้นฉบับสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ซึ่งทำขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ แล้วให้พยานทั้งสองปากเบิกความรับรองเอกสารคำให้การและสัญญาหุ้นส่วนดังกล่าว

๕.๒.๑ ผู้ถูกร้องแถลงยืนยันตามคำชี้แจงเดิมและเพิ่มเติมว่า เนื่องจากได้ลาออกและโอนหุ้นทั้งหมดให้กับนายสุพจน์ ฯ โดยมีผลตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ แล้ว ก็เข้าใจว่าไม่มีสิทธิและหน้าที่ใดๆ ในการถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย อีกต่อไปสำหรับกิจการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ซึ่งได้เปิดกิจการสถานีขายน้ำมันเชื้อเพลิงยี่ห้อสามทหาร ได้หยุดดำเนินกิจการตั้งแต่ปลายปี ๒๕๒๓ จนถึงปี ๒๕๓๕ ได้ทิ้งร้างหยุดกิจการมานานถึงสิบหกปี เมื่อผู้ถูกร้องได้ลาออกและโอนหุ้นให้แก่ นายสุพจน์ ฯ แล้ว นายสุพจน์ ฯ ก็ได้ดำเนินการของห้างดังกล่าวแต่อย่างใด トラบจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ แม้จะมีชื่อผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนดังกล่าว ในขณะที่ยังไม่ได้มีการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมต่อนายทะเบียนก็ไม่อาจถือเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ห้าง ฯ ที่ทิ้งร้างเป็นเวลาถึงยี่สิบกว่าปีได้ การที่ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องได้สิ้นสุดลงเฉพาะตัว จึงเป็นการรับฟังข้อเท็จจริงที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพราะเป็นการดูจากเอกสารหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทดังที่ปรากฏในท้ายคำร้องเพียงฉบับเดียว โดยมิได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าถูกต้องตามความเป็นจริงหรือไม่

๕.๒.๒ นายสุพจน์ ฯ พยาน ให้การสรุปได้ว่า ประกอบอาชีพธุรกิจสถานบริการ เชื้อเพลิง ขายน้ำมันในจังหวัดภาคกลาง รู้จักกับผู้ถูกร้องเมื่อประมาณปี ๒๕๓๕ โดยผู้ถูกร้องแจ้งให้ทราบว่า ถ้าพยานจะเปิดกิจการค้าน้ำมันที่จังหวัดพิษณุโลก ก็จะโอนหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ซึ่งหยุดประกอบกิจการมาสิบห้าปีเศษแล้วให้ดำเนินการ โดยจะโอนหุ้นทั้งหมดที่ถืออยู่ให้โดยไม่เรียก้องค่าตอบแทนใดๆ และให้ไปพบกับนายวิรัช ศรีอินทรสุทธิ ทนายความเพื่อดำเนินการทางกฎหมายต่อไป ต่อมา ได้มีการประชุมผู้ถือหุ้นของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ที่บ้านของผู้ถูกร้องที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ มีหุ้นส่วนมาประชุมรวมสี่คน ที่ประชุมมีมติให้โอนหุ้นของผู้ถูกร้อง นายสมพร อัสวเหม และนายสมบุรณ์ อัสวเหม ให้แก่พยาน และมีมติแต่งตั้งให้พยานเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้าง ฯ แทนผู้ถูกร้อง โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่มีการประชุมเป็นต้นไป และมอบให้พยานดำเนินการจดทะเบียนแก้ไขให้เป็นไปตามมติที่ประชุมดังกล่าวต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก แต่เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ จึงไม่ได้ดำเนินการใดๆ ของห้างหุ้นส่วนดังกล่าวต่อ และหลงลืมไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญญาตามที่ได้รับมอบหมาย ต่อมาประมาณเดือนตุลาคม ๒๕๔๓ เมื่อได้รับแจ้งจากนายวิรัช ฯ ด้วยวาจา จึงได้แจ้งสาเหตุที่ไม่ได้ดำเนินการดังกล่าวให้ผู้ถูกร้องทราบ และมอบอำนาจให้ทนายความไปดำเนินการจดทะเบียนแก้ไข จนเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อย

๕.๒.๓ นายวิรัช ฯ พยานให้การสรุปความได้ว่า ประกอบอาชีพทนายความทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายของผู้ถูกร้อง เมื่อประมาณเดือนตุลาคม ๒๕๓๕ ได้รับมอบหมายจากผู้ถูกร้องให้ตรวจสอบว่า มีตำแหน่งและเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนใดบ้างหรือไม่ และพบว่าเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ประกอบกับเห็นว่าห้างหุ้นส่วนดังกล่าวมิได้ประกอบกิจการมานาน จึงได้ทำความเห็นเสนอให้จดทะเบียนเลิกห้างหรือโอนหุ้นให้บุคคลอื่น ผู้ถูกร้องเห็นด้วย และมอบหมายให้จัดเตรียมเอกสารและจัดการประชุมผู้เป็นหุ้นส่วนของห้าง ฯ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ มีหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย มาประชุมสี่คน หุ้นส่วนทั้งหมดตกลงให้โอนหุ้นของผู้ถูกร้อง ของนายสมพร อัสวเหม และนายสมบุรณ์ อัสวเหม ให้กับนายสุพจน์ ฯ โดยให้มีผลนับตั้งแต่วันที่มีการประชุมเป็นต้นไป สำหรับการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญญาหุ้นส่วน ที่ประชุมมอบหมายให้นายสุพจน์ ฯ เป็นผู้ดำเนินการ พยานจึงได้มอบเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับนายสุพจน์ ฯ และไม่ได้ติดตามเรื่องดังกล่าวอีก จนกระทั่งมีข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็ได้รับมอบหมายให้ทำหนังสือแจ้งนายสุพจน์ ฯ ให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญาหุ้นส่วน นายสุพจน์ ฯ จึงได้ไปดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเรียบร้อยแล้วมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

๕.๒.๔ ต้นฉบับของสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติม ของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ที่ผู้ถูกร้องส่งต่อศาล ระบุว่า สัญญาทำขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ มีสาระสำคัญว่า ให้ผู้ถูกร้อง ออกจากการเป็นหุ้นส่วน โดยโอนเงินลงหุ้น ๕๕๐,๐๐๐ บาท ให้แก่นายสุพจน์รวมทั้งให้หุ้นส่วนอีก ๒ คน คือ นายสมพร อัครเหม และนายสมบุรณ์ อัครเหม ออกจากการเป็นหุ้นส่วน และโอนเงินลงหุ้น ๓๕๐,๐๐๐ บาท และ ๑๕๐,๐๐๐ บาท ตามลำดับ ให้แก่นายสุพจน์ ๑ และให้รับนายสุพจน์ ๑ เข้าเป็น หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด โดยรับโอนเงินลงหุ้นจากผู้เป็นหุ้นส่วนเดิมสามคนรวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑,๐๕๐,๐๐๐ บาท และให้ตั้งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ โดยมอบให้นายสุพจน์ ๑ นำข้อความที่แก้ไข เปลี่ยนแปลงไปจดทะเบียนต่อไป โดยข้อตกลงที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมนี้ให้มีผลใช้บังคับได้ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ท้ายสัญญามีลายมือชื่อผู้ถูกร้อง นางพรพิมล บารมี นายสมพร อัครเหม นายสมบุรณ์ อัครเหม และนายสุพจน์ เหลืองธรรมชาติ รวมห้าคน รวมทั้งมีคำรับรองลายมือชื่อ ของนายวิรัช ศรีอินทรสุทธิ และนายชัยญา อาจฤทธิ์ เป็นผู้รับรองในฐานะพยาน

๕.๓ สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดพิษณุโลก มีหนังสือลงวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ในช่วงระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรี จนถึงวันที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภา ว่า

๕.๓.๑ ในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วน จำกัด พลังงานไทย โดยลงหุ้นด้วยเงิน ๕๕๐,๐๐๐ บาท

๕.๓.๒ ในช่วงเวลาดังกล่าวห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ไม่ได้ประกอบการ ไม่มีอาคารที่ทำการตั้งอยู่ตามสถานที่ที่จดทะเบียน ไม่มีพนักงานปฏิบัติงาน ไม่ทราบว่ามีการประชุมใหญ่ ผู้ถือหุ้นตามปกติหรือไม่ และไม่มีการจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วน

๕.๔ กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ ถึงปี ๒๕๕๒ ซึ่งเป็น ช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ว่าไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ในปี ๒๕๔๐ ปี ๒๕๔๑ และปี ๒๕๔๒

๑๐. กรณีนายรักษ์ ดันติสุนทร

๑๐.๑ นายรักษ์ ดันติสุนทร ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ชี้แจงว่า

๑๐.๑.๑ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ๑๘/๒๔ ถนนตากสิน ซอย ๕ ตำบลระแหง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก มีหุ้นส่วนสามคน คือ (๑) นายจรัสศักดิ์ ลีมทรงพรต (๒) นางงามพิศ สุวรรณรักษ์ และ (๓) นายรักษ์ ดันติสุนทร โดยมีนายจรัสศักดิ์ ลีมทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ มีวัตถุประสงค์ในการค้าอาวูรป็น กระสุนป็น ฯ หลังจากได้จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วน จำกัด แล้ว ได้ดำเนินการขอใบอนุญาตประกอบการค้าอาวูรป็นและกระสุนป็น แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว สถานการณ์ในจังหวัดตากยังมีการแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ห้าง ฯ จึงไม่ได้ดำเนินธุรกิจใดๆ นับแต่วันจดทะเบียนเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันอีกทั้งยังไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษี ไม่ได้จดทะเบียนเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ไม่เคยมีการประชุมหุ้นส่วน ไม่เคยทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์แม้แต่ครั้งเดียว และนับตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งห้าง ฯ มาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาสามสิบสามปี หุ้นส่วนของห้าง ฯ ทุกคนไม่เคยติดต่อกระทรวงพาณิชย์หรือพาณิชย์จังหวัดเลย

๑๐.๑.๒ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ นายจรัสศักดิ์ ลีมทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ถึงแก่กรรม มีผลทำให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู เลิกกันไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ ซึ่งศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานแล้ว ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๘๐๑/๒๕๑๗ ดังนั้น จึงรับฟังเป็นข้อยุติได้ว่า ห้างหุ้นส่วน จำกัด ปิ่นชำนานู มิได้ประกอบธุรกิจใดๆ นับตั้งแต่วันจดทะเบียนจนถึงปัจจุบัน และห้าง ฯ ได้เลิกไปโดยผลของกฎหมายแล้ว ตั้งแต่นายจรัสศักดิ์ ลีมทรงพรต ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕

๑๐.๑.๓ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันมิได้นั้น มีเจตนารมณ์เป็นการป้องกันและปิดกั้นมิให้นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่ของรัฐมนตรีไปแสวงหาผลประโยชน์ หรือเพื่อเอื้อประโยชน์ให้ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเอกชนที่ตนเข้าไปมีส่วนได้เสีย หรือดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าว ซึ่งต้องเป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ดำเนินธุรกิจตลอดมา และมีวัตถุประสงค์มุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันเท่านั้น มิได้หมายความว่ารวมถึงห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่มีได้ประกอบธุรกิจ และไม่มีการดำเนินกิจการใดๆ เช่น ห้างหุ้นส่วน จำกัด ปิ่นชำนานู ซึ่งถือว่า เป็นห้างหุ้นส่วนที่เลิกไปแล้ว ทั้งโดยพฤตินัยและนิตินัยดังกล่าว ดังนั้น กรณีที่ผู้ถูกร้องยังคงมีชื่อเป็นหุ้นส่วนอยู่ในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู จึงไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะเป็นความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณายกข้อกล่าวหาทั้งหมด

๑๐.๒ สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดตาก มีหนังสือลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ในช่วงระหว่างวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จนถึงวันที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภา ว่า

๑๐.๒.๑ ในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบ โดยมีนายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ

๑๐.๒.๒ ในส่วนที่เกี่ยวกับการประกอบกิจการของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ปรากฏว่า มีอาคารเลขที่ตั้งตามสถานที่จดทะเบียน แต่ไม่มีพนักงานปฏิบัติงานประจำ (จากการสอบถาม ปรากฏว่า เป็นร้านเสริมสวยมาหลายปีจนถึงปัจจุบัน) ไม่มีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น (ไม่ปรากฏหลักฐาน การนำส่งงบดุล และงบกำไรขาดทุนประจำปี) และจดทะเบียนเลิกห้าง ฯ ต่อนายทะเบียนแล้ว เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ โดยระบุในสัญญาเลิกห้าง ฯ ว่า ได้มีการตกลงเลิกกันเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๓

๑๐.๓ กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๔ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ ถึงปี ๒๕๕๒ ว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ในปี ๒๕๕๐ ปี ๒๕๕๑ และปี ๒๕๕๒

๑๑. กรมทะเบียนการค้ามีหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ และวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงเรื่องที่ขอให้ตรวจสอบเกี่ยวกับเอกสารใบลาออกของผู้ถูกร้องว่า ในกรณีบริษัทกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้ประสงค์จะออกจากตำแหน่งกรรมการจะต้องยื่นหนังสือขอลาออก ต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรมทะเบียนการค้า ผู้ประสงค์จะลาออกต้องยื่นใบลาออกต่อบริษัท และเป็นหน้าที่ของบริษัทที่จะต้องนำความไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงให้กรรมการผู้ลาออกพ้นจากตำแหน่ง ต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท แต่กฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาบังคับให้บริษัทต้องนำความไปจดทะเบียน ให้กรรมการที่ลาออกพ้นจากตำแหน่งภายในกี่วัน สำหรับกรณีการลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนนั้น ต้องเป็นความตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนแล้วจึงนำความไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผู้เป็นหุ้นส่วน ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการไปจดทะเบียนเช่นเดียวกันกับกรณีของกรรมการของบริษัทที่ลาออก ดังนั้น โดยบทบัญญัติของกฎหมายจึงมิใช่หน้าที่ของกรรมการ หรือผู้เป็นหุ้นส่วนที่จะต้องยื่นหนังสือขอลาออกจากการกรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนต่อบริษัท แต่ในทาง

ปฏิบัติอาจมีผู้เป็นกรรมการหรือหุ้นส่วนบางรายประสงค์จะยื่นหนังสือลาออกดังกล่าวต่อนายทะเบียนไว้เป็นหลักฐาน แต่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายการทางทะเบียนแต่ประการใด อย่างไรก็ตามได้ตรวจสอบเพิ่มทะเบียนนิติบุคคลทั้งสิบเจ็ดรายแล้ว ไม่พบว่า มีการยื่นหนังสือขอลาออกหรือรายงานการประชุมเกี่ยวกับการลาออกไว้ต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท

๑๒. สำนักเลขาธิการคณะกรรมการมีหนังสือลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ถึงประธานศาลรัฐธรรมนูญชี้แจงเรื่องขั้นตอนการตรวจสอบบุคคลก่อนนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่า

๑๒.๑ เดิมสำนักเลขาธิการคณะกรรมการไม่เคยมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีแต่อย่างใด เข้าใจว่าคงเนื่องจากสาเหตุสำคัญสองประการคือ (๑) ความเร่งด่วนและความจำเป็นต้องรักษาความลับในการแต่งตั้ง (๒) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีต้องตรวจสอบและรับผิดชอบตนเอง ซึ่งในทางปฏิบัติได้ทราบว่าการเมืองที่เสนอชื่อและผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อก็ได้ตรวจสอบตนเองอยู่แล้ว ต่อมาในปี ๒๕๓๘ เมื่อพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลเสนอชื่อบุคคลให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาล นายชวน หลีกภัย ครั้งที่ ๑ สังกษณณนั้นกำลังจับตาดูการบังคับใช้บทบัญญัติใหม่ในรัฐธรรมนูญที่แก้ไขเพิ่มเติมเมื่อต้นปี ๒๕๓๘ เกี่ยวกับข้อห้ามมิให้รัฐมนตรีถือสัมปทานจากรัฐ จึงมีเสียงเรียกร้องให้เข้มงวดกวดขันในการตรวจสอบคุณสมบัติของบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นจึงสั่งการให้เลขาธิการคณะกรรมการในฐานะหน่วยงานที่จะต้องรับรายชื่อรัฐมนตรีไปดำเนินการทางธุรการก่อนนำรายชื่อขึ้นกราบบังคมทูลทำการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งก็เป็นแนวทางปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงบัดนี้

๑๒.๒ ในการตรวจสอบดังกล่าว สำนักเลขาธิการคณะกรรมการมีข้อจำกัดดังนี้

๑๒.๒.๑ ความเร่งด่วนในการดำเนินการ ปกติแล้วการที่จะได้มาซึ่งรายชื่อของผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีมักจะล่าช้าในขั้นตอนที่พรรคการเมืองร่วมรัฐบาล พิจารณา สรรหา คัดเลือก หรือเชื้อเชิญบุคคลใดให้เป็นรัฐมนตรี แต่เมื่อรายชื่อนั้นมาถึงนายกรัฐมนตรีแล้วมักจะมีแรงกดดันทางการเมืองเสมอ ให้รีบเร่งนำความกราบบังคมทูล นอกจากนั้น กระบวนการต่อจากการแต่งตั้งยังต้องใช้เวลาอีกนานกว่าที่รัฐมนตรีนั้นจะเข้าทำหน้าที่ได้ หากการแต่งตั้งล่าช้า การเข้าทำหน้าที่ก็จะพลอยล่าช้าไปด้วย ดังนั้น จึงเป็นแรงกดดันให้สำนักเลขาธิการคณะกรรมการต้องเร่งดำเนินการ คือ ตรวจสอบ จัดพิมพ์เอกสารและนำความขึ้นกราบบังคมทูลด้วยความเร่งด่วนเสมอ ปกติแล้วถ้าเป็นการแต่งตั้งรัฐมนตรีทั้งคณะจะมีเวลาให้ดำเนินการประมาณสองวัน ถ้าเป็นการแต่งตั้งรัฐมนตรีแทนตำแหน่งที่ว่างจะมีเวลาประมาณหนึ่งวัน

๑๒.๒.๒ ความจำเป็นในการรักษาความลับ การตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญของผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จำเป็นต้องดำเนินการเป็นเรื่องลับ เพราะถ้ากระบวนการในการตรวจสอบไม่รัดกุมพอ ก็จะเป็นช่องทางให้รายชื่อและข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ถูกตรวจสอบรั่วไหลออกไปภายนอกได้ อันอาจก่อให้เกิดผลที่ไม่พึงปรารถนาต่อผู้นั้นเอง ต่อพรรคการเมืองที่เสนอชื่อผู้นั้น และต่อรัฐบาล

๑๒.๓ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้วเห็นว่า ไม่มีช่องทางที่จะตรวจสอบได้รวดเร็ว กว้างขวางและถูกต้องครบถ้วนในเวลาอันจำกัดเช่นนั้น นอกจากจะใช้วิธีให้บุคคลนั้นรับผิดชอบตรวจสอบตนเอง เพราะหากปรากฏภายหลังว่า ตกเป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ผลร้ายก็จะตกอยู่กับบุคคลนั้นเอง ด้วยเหตุนี้ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงใช้วิธีตรวจสอบตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑๒.๓.๑ เมื่อสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รับรายชื่อผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นรัฐมนตรีจากนายกรัฐมนตรีก่อนแล้ว สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะจัดทำเอกสารแบบประวัติผู้ได้รับการเสนอชื่อเพื่อประกอบพระบรมราชวินิจฉัยในการที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีพร้อมคำรับรองจากพรรคการเมืองที่เสนอชื่อว่า ได้ตรวจสอบแล้วว่าผู้ได้รับการเสนอชื่อมีคุณสมบัติครบถ้วน และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๖ มาตรา ๒๐๗ มาตรา ๒๐๘ และมาตรา ๒๐๙ โดยให้หัวหน้าพรรคหรือเลขาธิการพรรคเป็นผู้ลงนามรับรอง รวมทั้งจัดทำบัญชีรายการคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามดังกล่าวส่งไปให้พรรคการเมืองนั้นรับไปตรวจสอบและลงนามรับรองแล้วส่งคืนสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

๑๒.๓.๒ เมื่อสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้รับแบบฟอร์มหรือเอกสารแบบประวัติดังกล่าวกลับคืนมาแล้ว เลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะติดต่อกลับไปยังผู้ได้รับการเสนอชื่อทุกคนอีกครั้งหนึ่ง ด้วยการโทรศัพท์สอบถามหรือบางรายอาจต้องใช้วิธีขอพบด้วยตนเอง เพื่อเรียนถามในเรื่องที่เลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีข้อมูลอยู่ก่อนแล้วว่า บุคคลนั้นมีกรณีใดเข้าข่ายเป็นที่น่าสงสัย หรือมิฉะนั้นก็เป็นเรื่องที่บุคคลนั้นเองไม่แน่ใจในข้อกฎหมายว่า ตนเข้าข่ายต้องห้ามหรือไม่ และประสงค์จะสอบถามเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความชัดเจนเพิ่มเติม การติดต่อสอบถามด้วยวาจาจึงจำเป็นมากขึ้น หากปรากฏว่า ข้อมูลที่ทางพรรครับรองมาไม่ชัดเจนหรือไม่มีการลงนามรับรอง

ตัวอย่างกรณีมีปัญหาเป็นที่น่าสงสัยและคำถามที่มักมีการหารืออยู่เสมอ

(๑) การเป็นประธานกรรมการกิตติมศักดิ์ในบริษัทจะเข้าข่ายต้องห้ามหรือไม่ ซึ่งได้เคยชี้แจงว่า คณะกรรมการกฤษฎีกาเคยวินิจฉัยเมื่อปี ๒๕๓๑ ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เคหาหรือแล้วว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนุญที่ห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งในธุรกิจเพื่อค้ากำไร มีเจตนารมณ์จะไม่ให้รัฐมนตรีเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจเพื่อค้ากำไรของเอกชน แม้จะไม่ห้ามไว้โดยตรงในรัฐธรรมนุญเลยก็ตาม ดังนั้น รัฐมนตรีจะเป็นประธานกรรมการกิตติมศักดิ์ไม่ได้

(๒) การเป็นกรรมการบริษัทที่จดทะเบียนในต่างประเทศ และดำเนินกิจการในต่างประเทศ จะเข้าข่ายต้องห้ามหรือไม่ ได้ชี้แจงว่า โดยหลักการดีความแล้วถ้อยคำที่ใช้ในรัฐธรรมนุญย่อมหมายถึงสิ่งที่มีสถานะเป็นที่รู้จักกันและปรากฏอยู่ตามกฎหมายไทย ดังนั้น ถ้าพิจารณาตามความมุ่งหมายแล้ว การเป็นกรรมการบริษัทในต่างประเทศอาจไม่ขัดต่อรัฐธรรมนุญ แต่การยังคงดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทในต่างประเทศต่อไปนับเป็นความเสี่ยงมาก เพราะอาจมีการนำชื่อรัฐมนตรีในฐานะกรรมการไปอ้างอิงแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบ หรือบริษัทอาจเข้ามาประกอบธุรกิจนำเข้ามาส่งออก ขนย้าย หรือประมูลงานในประเทศไทยโดยที่รัฐมนตรีไม่ทราบ อันจะก่อให้เกิดความเสียหายได้ จึงขอให้ลาออกด้วย

(๓) การเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยเอกชนหรือมูลนิธิจะเข้าข่ายต้องห้ามหรือไม่ ได้ชี้แจงว่า ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน หรือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนหรือมูลนิธิ มีช่องว่างที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน อีกทั้งการเป็นกรรมการก็ได้ถือว่าเป็นลูกจ้าง จึงน่าจะสามารบเป็นได้

(๔) การแสดงเจตนาลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทโดยมีพยานหลักฐานรับรู้หรือรับรองแล้ว จะเพียงพอหรือไม่ หรือต้องรอให้มีการจดทะเบียนเพิกถอนชื่อจากกรมทะเบียนการค้า หรือประกาศในราชกิจจานุเบกษาเสียก่อน ได้ชี้แจงว่า แม้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๖ และมาตรา ๑๑๓๗ การเปลี่ยนแปลงกรรมการบริษัทจะต้องมีการจดทะเบียน แต่ก็เป็นเรื่องของบริษัทหรือคณะกรรมการบริษัทที่เหลื่ออยู่จะต้องไปดำเนินการ มิใช่หน้าที่ของกรรมการที่แสดงเจตนาขจัดแจ้งขอลาออกแล้วจะต้องไปดำเนินการด้วยตนเอง และการแสดงเจตนาลาออกย่อมมีผลโดยเฉพาะเมื่อคณะกรรมการบริษัทที่เหลื่ออยู่หรือนิติบุคคลนั้นได้ทราบเรื่อง แต่การที่ละเลยไม่สนใจว่ามีการไปจดทะเบียนเพิกถอนหรือแก้ไขรายชื่อกรรมการในภายหลังหรือไม่ อาจเป็นผลร้ายต่อผู้นั้นเอง ในแง่ที่ว่า อาจยังคงต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริตและเข้าใจว่าผู้นั้นยังคงเป็นกรรมการอยู่ได้

๑๒.๔ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีความกังวลมากเป็นพิเศษในเรื่องการเป็นกรรมการ และการถือหุ้นของผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี เพราะคิดว่า อาจมีกรณีเป็นไปได้ว่า แม้จะตรวจสอบและรับรองตนเองแล้ว แต่ผู้นั้นอาจหลงลืมจำไม่ได้ว่า เคยเป็นกรรมการบริษัทใด หรือเคยถือหุ้นในบริษัท

ใดไว้บ้างหรือไม่ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเคยหารือกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ว่าจะมีทางใดหรือไม่ที่สามารถตรวจสอบว่า ผู้มีชื่อตามที่สอบถามไปนั้นเป็นกรรมการในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนใดบ้าง ซึ่งได้รับคำตอบในขณะนั้น (เมื่อ ๓ - ๔ ปีที่แล้ว) ว่า ไม่อาจตรวจสอบได้ เว้นแต่จะถามเจาะจงว่า ในบริษัทนั้นมีผู้ใดเป็นกรรมการบ้าง แต่ในระยะหลังเมื่อเร็วๆ นี้ได้ทราบว่า ในกรณีมีความจำเป็นจะสอบถามโดยเริ่มจากชื่อบุคคลก่อนแล้วจึงค่อยหาชื่อห้างหุ้นส่วนบริษัทที่ผู้นั้นเป็นกรรมการก็อาจพอทำได้ แต่ต้องใช้เวลาพอสมควร และต้องเป็นห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนในกรุงเทพมหานคร ถ้าจดทะเบียนในต่างจังหวัด ยังไม่อาจตรวจสอบได้ว่าบุคคลใดเป็นกรรมการในห้างหุ้นส่วนบริษัทใดบ้าง เพราะยังไม่ได้นำข้อมูลต่างจังหวัดจัดระบบลงในคอมพิวเตอร์

๑๒.๕ วิธีการตรวจสอบและรับรองโดยพรรคการเมืองที่เสนอชื่อผสมกับการสอบถามเพิ่มเติมเช่นที่เคยปฏิบัติมาแล้วนี้พอจะได้ผลอยู่บ้าง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีข้อสังเกตว่า ปกติแล้วบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นรัฐมนตรีจะกระตือรือร้นตอบหรือรับรองไปตามที่ตนเองจำได้เสมอ หากยังตกหล่นคลาดเคลื่อนอยู่บ้างก็น่าจะเป็นการหลงลืม ไม่น่าจะมีเหตุผลว่า ต้องการปิดบังอำพราง เพราะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ประการใด มีแต่จะเป็นผลร้ายแก่ตัว รายใดที่ขณะสอบถามสามารถจำได้ว่า ตนเป็นกรรมการบริษัทใดแต่กำลังจะขอลาออก ในกรณีเช่นนี้ เลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะยังไม่นำรายชื่อกราบบังคมทูลขอพระราชทานแต่งตั้งจนกว่าจะได้รับหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการของรัฐมนตรีผู้นั้น เป็นเหตุให้บางครั้งการนำรายชื่อขึ้นกราบบังคมทูลล่าช้าไปจากกำหนดเดิม ๓ - ๔ วัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะต้องรอสำเนาใบลาออกเช่นว่านั้นนั่นเอง โดยเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะรายงานความล่าช้าให้นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ บางครั้งจะได้รับใบลาออกแต่มีผลล่วงหน้าหลายวัน ซึ่งเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะไม่รับใบลาออกประเภทนี้ เพราะจะกลายเป็นว่า ขณะนำความขึ้นกราบบังคมทูลเป็นที่ทราบแน่ชัดแล้วว่า บุคคลนั้นยังมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วน

๑๒.๖ อย่างไรก็ตาม เมื่อปรากฏว่า วิธีการตรวจสอบและรับรองตนเองเช่นนี้อาจมีปัญหาและไม่รัดกุมพอ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงเห็นว่า ในการแต่งตั้งรัฐมนตรีครั้งต่อไปควรใช้วิธีอื่นเพิ่มเติม แม้จะทำให้ล่าช้าไปบ้าง กล่าวคือ นอกจากจะให้พรรคการเมืองรับรองตามแบบเอกสารเช่นเดิมต่อไปแล้ว จะยังดำเนินการเป็นการลับให้กรมทะเบียนการค้าตรวจสอบอีกด้วย ทั้งนี้ จะขออนุญาตนายกรัฐมนตรีใช้เวลาในการดำเนินการเช่นนี้ประมาณ ๒ - ๕ วัน ขึ้นอยู่กับจำนวนรัฐมนตรีที่จะแต่งตั้งในคราวนั้น ๆ

ประเด็นการพิจารณา

๑. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า การที่ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาจำนวนสามสิบสองคน เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๕๖ และมาตรา ๒๐๘ ประกอบมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) บัญญัติว่า “ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อ.... (๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ หรือมาตรา ๒๐๕” มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๕๖ และมาตรา ๕๗ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)” มาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๑๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่” มาตรา ๕๖ วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง” มาตรา ๕๗ บัญญัติว่า “การออกจากตำแหน่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภายหลังวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงหรือวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิก รวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่ง หรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เว้นแต่ในกรณีที่ออกจากตำแหน่งเพราะเหตุที่ผู้นั้นได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ให้คืนเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นที่ผู้นั้นได้รับมาเนื่องจากการดำรงตำแหน่งดังกล่าว”

พิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องที่สมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อยื่นต่อประธานวุฒิสภา นั้น มีสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อสามสิบสองคน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ คำร้องดังกล่าวจึงเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๖ ประกอบมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) เมื่อประธานวุฒิสภาส่งคำร้องดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ได้

๒. โดยที่ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) บัญญัติว่า “รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (๒) อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร” ประกอบกับผู้ถูกร้อง (นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ) ได้ยกเป็นข้อต่อสู้ว่า การมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว มีผลทำให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องได้สิ้นสุดลงแล้ว คำร้องของผู้ร้องจึงไม่มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจำต้องหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอีกต่อไป จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ต้องวินิจฉัยเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องต่อไป หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า แม้รัฐมนตรีทั้งคณะจะพ้นจากตำแหน่งแล้ว ตามมาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แต่มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง ก็บัญญัติไว้ด้วยว่า “คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่...” ซึ่งหมายความว่า เพื่อป้องกันมิให้เกิดช่องว่างแห่งการบริหารราชการแผ่นดิน อันเป็นไปตามหลักการที่ว่าประเทศจะว่างผู้บริหารไม่ได้ ในขณะที่คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ยังไม่ได้ตั้ง หรือยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง แล้ว ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป นอกจากนั้น การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งแล้ว ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป หมายความว่า คณะรัฐมนตรีที่อยู่ในสถานภาพดังกล่าวย่อมมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับคณะรัฐมนตรีที่อยู่ในตำแหน่งในสถานภาพปกติทุกประการ ยกเว้นกรณีเดียว คือคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง กรณีอายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ที่จะใช้อำนาจแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือของรัฐวิสาหกิจ หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่งมิได้ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง นอกจากนั้น รัฐมนตรีแต่ละคนที่ประกอบกันเป็นคณะรัฐมนตรีดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม เช่นเดียวกับรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีในสถานภาพปกติ ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงยังมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ต่อไปได้

๓. ประเด็นตามคำร้องมีว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เพราะกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท ในขณะที่เป็นรัฐมนตรี หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า “รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดก็ตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใดก็ได้ด้วย”

เพื่อประโยชน์ของการวินิจฉัยประเด็นนี้ เห็นว่า จำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยเสียก่อน ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ว่าด้วยข้อสันนิษฐาน ผู้ร้องอ้างว่า รัฐมนตรีผู้ถูกร้องทั้งสิบคนดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วน หรือกรรมการในบริษัท ในขณะที่เป็นรัฐมนตรีอยู่ เพราะปรากฏชื่อของรัฐมนตรีเหล่านี้เป็นหุ้นส่วนหรือหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วน หรือเป็นกรรมการบริษัทมีประเด็นพิจารณาว่าการมีชื่อของรัฐมนตรีผู้ใดปรากฏอยู่ในทะเบียนของทางราชการ ถือว่ารัฐมนตรีผู้นั้นได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ หรือไม่ เห็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๕ ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเมื่อได้จดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งลักษณะ ๒๒ แล้ว ก็มีสถานะเป็นนิติบุคคลต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นทั้งหลาย คำขอจดทะเบียนจำต้องประกอบด้วยข้อความหลายประการรวมตลอดถึงชื่อของผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้เป็นกรรมการทุกคนด้วย จึงอาจถือได้ว่า การมีชื่ออยู่ในทะเบียนของทางราชการก็เป็นข้อสันนิษฐาน ประการหนึ่งว่า ผู้มีชื่อในทะเบียนดังกล่าว เป็นหุ้นส่วนหรือกรรมการตามที่ได้จดทะเบียนไว้ ในทะเบียน อย่างไรก็ตามข้อสันนิษฐานหาได้เป็นที่สิ้นสุดหรือเด็ดขาดอย่างไรไม่เพราะข้อความที่ปรากฏในทะเบียนเป็นเพียงข้อความที่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นเองเป็นผู้นำมาจดทะเบียนไว้กับนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ฉะนั้น ข้อความดังกล่าวจึงตรงตามข้อเท็จจริงในขณะที่จดทะเบียนเท่านั้น โดยอาจเปลี่ยนแปลงได้ในภายหลัง และไม่ได้มีการจดทะเบียนให้ถูกต้องได้ ดังนั้น ข้อสันนิษฐานที่กล่าวมานี้ จึงย่อมถูกหักล้างได้ด้วยหลักฐานที่แสดงว่า ข้อเท็จจริงไม่เป็นเช่นเดียวกับข้อความที่ปรากฏในทะเบียน ด้วยเหตุนี้ ผู้ถูกร้องจึงสามารถนำสืบได้ว่า ก่อนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทแล้ว หรือพ้นจากตำแหน่งเพราะครบวาระแล้ว โดยไม่ทราบว่ามี การแต่งตั้งกลับไปใหม่อีก หรือบริษัทร้างแล้ว เพราะไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ แม้นายทะเบียนมิได้เพิกถอน เป็นต้น

ประการที่สอง ว่าด้วยการนำหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาประกอบ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท แต่รัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการเข้าดำรงตำแหน่งหรือการพ้นจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท โดยที่การจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เป็นเรื่องที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การดำรงตำแหน่งหรือการพ้นจากตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ย่อมต้องขึ้นอยู่กับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ด้วยเหตุนี้ การจะวินิจฉัยว่า รัฐมนตรีคนใดดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทใด หรือได้พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวแล้วหรือไม่ อย่างไร จึงต้องวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๒๒ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท เท่านั้น

ประการที่สาม ว่าด้วยการพ้นจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทโดยที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๔๒ บัญญัติว่า “ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยตัวแทน” มาตรา ๑๐๖๗ บัญญัติว่า “ความเกี่ยวพันกันในระหว่างกรรมการและบริษัท และบุคคลภายนอกนั้น ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยตัวแทน” มาตรา ๘๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการถอนตัวแทน หรือด้วยตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน” มาตรา ๘๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อ” และมาตรา ๓๘๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญาหรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเลิกสัญญาเช่นนั้น ย่อมทำได้ด้วยแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง” และวรรคสอง บัญญัติว่า “แสดงเจตนาดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น ท่านว่าหาอาจจะถอนได้ไม่” จากบทบัญญัติที่อ้าง รวมถึงบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้อง เห็นว่า การลาออกจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท นั้นสามารถกระทำได้ตลอดเวลา โดยผู้ประสงค์จะลาออกต้องแสดงเจตนาต่อผู้มีอำนาจของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท โดยอาจทำเป็นหนังสือหรือลาออกด้วยวาจาก็ได้ และกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้ประสงค์จะขอลาออกต้องนำความไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทเพื่อถอนชื่อตัวเองออกจากทะเบียน ในกรณีบริษัทเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทเป็นผู้ดำเนินการจดทะเบียนต่อนายทะเบียน กรณีของห้างหุ้นส่วนต้องเป็นความตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน แล้วจึงนำความไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท

ประการที่สี่ ว่าด้วยการดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ไม่ได้ประกอบกิจการหรือดำเนินการใดๆ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ มีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้มีการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนรวมกับประโยชน์ของส่วนบุคคล โดยปิดกั้นมิให้รัฐมนตรีอาศัยอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งไปแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน หรือเพื่อเอื้ออำนาจประโยชน์ให้แก่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ตนมีส่วนได้เสีย หรือที่ตนดำรงตำแหน่งอยู่อีกทั้งเพื่อให้รัฐมนตรีอุทิศเวลาและทุ่มเทกำลังให้กับการบริหารราชการแผ่นดิน อันเป็นภารกิจสำคัญที่รัฐธรรมนูญมอบหมายอย่างเต็มที่ ดังนั้น ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ จึงต้องเป็นนิติบุคคลที่ประกอบการหรือมีการดำเนินการอยู่ตามปกติ อันอาจนำไปสู่การขัดกันของผลประโยชน์ หรือทำให้รัฐมนตรีต้องแบ่งเวลาจากการบริหารราชการแผ่นดิน

มาให้ มิใช่ชนิดบุคคลที่เลิกกิจการ หรือไม่ได้ประกอบกิจการใดๆ แล้ว อย่างไรก็ตามต้องพิจารณาเจตนาของรัฐมนตรีว่า เข้าใจด้วยความสุจริตใจ ว่าตนได้พ้นจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นแล้ว และไม่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมหรือการบริหารจัดการอย่างใดๆ หรือไม่ ด้วย

ข้อพิจารณาและคำวินิจฉัย

อาศัยหลักเกณฑ์ดังกล่าว จึงพิจารณากรณีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคน เป็นรายบุคคลว่า ผู้ถูกร้องได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ และความป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) หรือไม่ ดังนี้

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครศรีธรรมราช ออกให้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ นับแต่จดทะเบียนจัดตั้งจนถึงปัจจุบัน บริษัทไม่ได้ประกอบกิจการใดๆ ไม่เคยเรียกประชุมกรรมการ ไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์ ผู้ถูกร้องต่อสู้ว่า แม้จะมีชื่อเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว แต่ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันและปิดกั้นมิให้นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอาศัยอำนาจหน้าที่ไปแสวงหาผลประโยชน์หรือเพื่อเอื้อประโยชน์ให้บริษัทเอกชน ซึ่งน่าจะเป็นบริษัทที่กำลังดำเนินธุรกิจอยู่ มิได้หมายความว่ารวมถึงบริษัทที่มีได้ประกอบธุรกิจหรือไม่มีการดำเนินกิจการใดๆ แล้ว รอเพียงนายทะเบียนขีดชื่อออกจากทะเบียนเป็นบริษัทร้างเท่านั้น

นอกจากนี้ หัวหน้าสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราชแจ้งว่า จากการตรวจสอบปรากฏว่า ไม่มีที่ทำการของบริษัทตั้งอยู่ในอาคาร เลขที่ ๑๕๕/๑ ถนนศรีธรรมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช อันเป็นสถานที่ที่จดทะเบียนไว้ว่าเป็นที่ตั้งสำนักงานบริษัทรวมทั้งไม่มีพนักงานปฏิบัติงาน บริษัทไม่เคยส่งงบการเงินต่อสำนักงานทะเบียนฯ ผลการตรวจสอบของกรมสรรพากรไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล จึงเชื่อว่า บริษัทดังกล่าวมิได้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการใดๆ ไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกให้ ณ วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ รวมสามฉบับ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการของบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ทำหนังสือถึงประธานกรรมการบริษัททั้งสามบริษัท ขอลาออกจากการเป็นกรรมการในแต่ละบริษัททุกบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ โดยในครั้งนั้น ผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัทต่างๆ รวมถึงสามบริษัทในคราวเดียวกัน บริษัทอื่นๆ ได้ไปดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครเป็นที่เรียบร้อย ไม่มีชื่อของผู้ถูกร้องเป็นกรรมการในบริษัทดังกล่าวอีกต่อไป คงมีเพียงสามบริษัทที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลที่ไม่ได้ดำเนินการ ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัทแล้ว ย่อมมีผลตามกฎหมายทันทีเมื่อหนังสือขอลาออกดังกล่าวไปถึงประธานกรรมการบริษัท ประกอบกับการดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร นั้น เป็นหน้าที่โดยตรงของบริษัทที่จะต้องไปดำเนินการเมื่อผู้ถูกร้องทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัทต่างๆ พร้อมกันในวันเดียวกัน ย่อมรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งกรรมการของบริษัทดังกล่าวแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จึงไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยกข้อกล่าวหาของผู้ร้อง

จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ในวันเดียวกัน จึงเห็นว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกให้ ณ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และอีกฉบับหนึ่งออกให้ในวันเดียวกัน ว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการของบริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๑

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ต่อคณะกรรมการของทั้งสองบริษัท เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ โดยยื่นพยานเอกสารเป็นสำเนาหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัททั้งสอง ฉบับหนึ่งมีการตอบรับการแสดงเจตนาของผู้ถูกร้องว่า “รับทราบหนังสือลาออก” ลงลายมือชื่อนายประพจน์ รักอารมณ์ กรรมการผู้จัดการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ อีกฉบับหนึ่งมีการตอบรับการแสดงเจตนาของของผู้ถูกร้องว่า “Received on 27/Aug/90” ลงลายมือชื่อ “K. YAMAMOTO Managing director” พร้อมทั้งนำบุคคลทั้งสองมาเบิกความเป็นพยานยืนยันว่า ได้รับใบลาออกจริง จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของทั้งสองแล้วจริง โดยมีผลตั้งแต่วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๓๓ ทั้งนี้ เป็นการขอลาออกก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกให้ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการของบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้แจ้งขอลาออกด้วยวาจาต่อกรรมการบริษัทสองคน คือ นางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ และนางสาวพาฝัน ศุภวานิช ประมาณปลายปี ๒๕๓๕ และได้แจ้งยืนยันการลาออกดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งเป็นหนังสือ ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ถึงกรรมการบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด ต่อมาได้จดทะเบียนเลิกบริษัทตามมติที่ประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๕ และวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕

จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด เมื่อปี ๒๕๓๕ ประกอบกับได้มีการจดทะเบียนเลิกบริษัท โดยมติพิเศษ ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๕ ก่อนผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๔๐ จึงเชื่อว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกให้ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการของบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด จัดทะเบียนจัดตั้งเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๔ ดำเนินการขาดทุนตลอดมา และเลิกกิจการเมื่อปี ๒๕๒๘ โดยส่งบการเงินครั้งสุดท้ายเมื่อปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้นไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ คณะกรรมการและผู้ถือหุ้นเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการตั้งแต่วันที่ ๒๕๒๘ แต่กรรมการผู้จัดการไม่ได้ไปจดทะเบียนเลิกบริษัท จนกระทั่งถึงแก่กรรมในปี ๒๕๓๖ ส่วนกรรมการคนอื่นย้ายถิ่นที่อยู่ไปหลายปีแล้ว โรงเลื่อยและสำนักงานถูกรื้อถอนหมดสิ้นแล้ว บริเวณดังกล่าวปัจจุบันเป็นสถานที่ประกอบกิจการอยู่ต่อเรือ บริษัทไม่มีทรัพย์สินใดๆ และไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ไม่มีเจตนาคงชื่อเป็นกรรมการไว้ในบริษัทเพื่อประโยชน์ใดๆ แก่บริษัทหรือแก่ตนเอง ไม่มีเจตนาหลีกเลี่ยงกระทำการที่ผิดกฎหมายอย่างไร เพราะบริษัทนี้ไม่มีกิจการ ไม่มีตัวตนอยู่แล้ว

จากพยานหลักฐานรับฟังข้อเท็จจริงได้ว่า บริษัทดังกล่าวไม่มีอาคารสำนักงานที่จะติดต่อกับทางการ ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีพนักงาน หรือกรรมการบริหารงาน ผลการตรวจสอบของกรมสรรพากร ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล เชื่อว่าบริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการใดๆ ไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกให้ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ รวมสามฉบับ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม และเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด และบริษัท งามดูพลี จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม กับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุภุมภินันท์ ซึ่งเป็นหุ้นส่วนอีกท่านหนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุภุมภินันท์ รับทราบและเห็นชอบด้วยแล้ว ดังมีบันทึกท้ายหนังสือลาออกว่า “ทราบแล้ว และให้รีบหาบุคคลมาเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ โดยเร็ว” ลงชื่อ สุภุมภินันท์ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

กรณีบริษัท งามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท กับ นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงที่บริษัทหยุดประกอบกิจการแล้ว และนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ได้เดินทางไปทำงานและพักอาศัยอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้อง รวมทั้งการจดทะเบียนเลิกบริษัทแต่อย่างใด ผู้ถูกร้องชี้แจงอีกว่า ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด แล้ว รวมทั้งบริษัทได้ปิดกิจการแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ ก่อนที่ผู้ถูกร้องตัดสินใจมาทำงานด้านการเมือง ย่อมหมายถึงการสิ้นสุดอำนาจหน้าที่ในการเป็นกรรมการของบริษัท งามดูพลี จำกัด ด้วย

กรณีบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้เข้าเป็นกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ และเข้าใจว่าพ้นจากตำแหน่งกรรมการบริษัทเพราะครบวาระการดำรงตำแหน่งเมื่อครบ ๓ ปี ในปี ๒๕๓๗ การที่ยังมีชื่อเป็นกรรมการของบริษัทอยู่อีกนั้น ผู้ถูกร้องไม่ทราบ นับตั้งแต่ครบวาระและออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท เมื่อปี ๒๕๓๗ แล้ว บริษัทไม่เคยแจ้งให้ทราบถึงการแต่งตั้งผู้ถูกร้องกลับเข้าเป็นกรรมการของบริษัทอีก ไม่เคยติดต่อให้ผู้ถูกร้องเข้าร่วมประชุมบริษัทแต่อย่างใด จึงถือว่าผู้ถูกร้องหมดวาระการดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗

จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องขอลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม โดยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนครบทุกคน เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ กรณีบริษัท งามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการ ต่อกรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘ และกรณีบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เชื่อว่าผู้ถูกร้องไม่ทราบเรื่อง ที่บริษัทแต่งตั้งผู้ถูกร้องกลับเข้าเป็นกรรมการอีกภายหลังจากหมดวาระการดำรงตำแหน่ง ในปี ๒๕๓๗ เพราะเป็นการกระทำของบริษัทแต่ฝ่ายเดียว พิจารณาแล้ว ทั้งสามกรณี เห็นว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกให้ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคส์ จำกัด และหนังสือรับรองที่ออกให้ ณ วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคส์ จำกัด ต่อประธานกรรมการ เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ คณะกรรมการบริษัทได้ประชุมเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๐ มีมติอนุมัติ และได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ต่อประธานกรรมการ เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ คณะกรรมการบริษัทได้ประชุมเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ มีมติอนุมัติ

ผู้ถูกร้องยื่นพยานเอกสารเป็นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสอง และรายงานการประชุม โดยหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคส์ จำกัด มีการตอบรับการแสดงเจตนาของผู้ถูกร้องว่า “รับทราบและอนุมัติ” ลงลายมือชื่อนางสาวสุกฤกษ์ อัมพูช วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ ส่วนหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด มีการตอบรับการแสดงเจตนาทำหนังสือของผู้ถูกร้องว่า “ได้รับหนังสือลาออกเรียบร้อยแล้ว” ลงลายมือชื่อนางฤดีรัตน์ สังฆะทรัพย์ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ จึงเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองดังกล่าวแล้วจริง ทั้งนี้ โดยมีผลนับแต่การแสดงเจตนาบอกเลิกการเป็นตัวแทนคือ ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ ในกรณีบริษัท อิมโพลีคส์ จำกัด และตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ในกรณีบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด เป็นการขอลาออกก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ จึงเห็นว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครปฐม ออกให้ ณ วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด และตามหนังสือ

รับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกให้ ณ วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ต่อกรรมการผู้จัดการ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ คณะกรรมการบริษัทได้ประชุมเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ มีมติเป็นเอกฉันท์ อนุมัติให้ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทได้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และได้ยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ต่อประธานกรรมการ เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ คณะกรรมการบริษัทได้ประชุมเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ มีมติเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องออกจากการเป็นกรรมการ โดยผู้ถูกร้องยื่นพยานเอกสารเป็นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองบริษัท และรายงานการประชุม พร้อมทั้งนำพยานบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการบริษัทคนหนึ่ง และประธานกรรมการบริษัทอีกคนหนึ่ง เบิกความต่อศาลรับรองเอกสารของผู้ถูกร้อง ถือเป็นการแสดงเจตนาบอกเลิกการเป็นตัวแทนตามหลักกฎหมายว่าด้วยตัวแทนสมบูรณ์แล้ว แม้มิได้จดทะเบียนแก้ไข ก็ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่หักล้างข้อมูลทางทะเบียนได้ การขอลาออกมีผลนับแต่การแสดงเจตนาบอกเลิกการเป็นตัวแทน คือ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ในกรณีบริษัท โมบาย เทล จำกัด และตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ในกรณีบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ทั้งนี้ เป็นการขอลาออกก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ จึงเห็นว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๕. นายวัฒนา อัสวเหม

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก ออกให้ ณ วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย โดยความตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน ในการประชุมผู้เป็นหุ้นส่วน เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ และได้จดทะเบียนสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติม โดยมีผลตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ แล้ว ผู้ถูกร้องยื่นพยานเอกสารและนำพยานบุคคลเข้าเบิกความยืนยัน

จากพยานหลักฐานรับฟังข้อเท็จจริงได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ ของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ก่อนเข้าดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ จึงเห็นว่า ผู้ถูกร้องมิได้ กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๑๐. นายรัศมี ดันติสุนทร

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก ออกให้ ณ วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นเพียงหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้อง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๔๓

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการของห้างฯ ได้ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ มีผลทำให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู เลิกไป ตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่า นางบุญชู ลิ้มทรงพรต ผู้ชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนเลิกห้าง เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๓ ก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้า ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ จึงถือว่า ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ นอกจากนี้ การที่ผู้ถูกร้องเป็นเพียงหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ไม่มีอำนาจบริหารหรือจัดการห้างแต่อย่างใด เป็นกรณีที่ไม่เข้าข่ายการพิจารณาว่าเป็นผู้ดำรง ตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ จึงถือว่า ผู้ถูกร้องไม่อยู่ในฐานะที่จะกระทำการ อันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

อาศัยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องทั้งสิบคน คือ (๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
อุตสาหกรรม (๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (๕) นายพิเชษฐ
พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง (๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรี
ช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
คมนาคม (๘) นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม (๙) นายวัฒนา
อัสวเหมม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และ (๑๐) นายรักษ์ ตันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงพาณิชย์ มิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ และความเป็นรัฐมนตรี
ของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนดังกล่าว ไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

นายผัน จันทรปาน
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายมงคล สระแก้ว ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔/๒๕๕๔

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง สมาชิกวุฒิสภาขอให้วินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของ นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภากับคณะ รวม ๓๒ คน ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีปัจจุบัน (นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี) จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว กรณีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๐๘ และมาตรา ๘๖ ประกอบมาตรา ๒๑๖ (๖) และมาตรา ๒๑๖ วรรคสอง โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ดังนี้

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครศรีธรรมราช

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ ตั้งแต่วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ กรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๘ เมษายน ๒๕๓๖ และกรรมการบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๓๓ ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ และกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๐ ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๓ ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔ ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ กรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๓๕ และเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ลงทุนด้วยเงินจำนวน ๒,๕๘๐,๐๐๐ บาท ตั้งแต่วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๕ และกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๕ ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๐ ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร และกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๐ ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครปฐม

๙. นายวัฒนา อัสวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ลงทุนด้วยเงินจำนวน ๕๕๐,๐๐๐ บาท ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก

๑๐. นายรักษ์ ดันตีสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัด ความรับผิดชอบในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชานาญ ลงทุนด้วยเงินจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ตั้งแต่วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก

รัฐมนตรีทั้งสิบคน ผู้ถูกร้อง ยื่นคำชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ดังนี้

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นกรรมการในบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด โดยถือหุ้น ๑๕๐ หุ้น จากทั้งหมด ๑,๐๐๐ หุ้น ตั้งแต่วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้โอนหุ้นจำนวนดังกล่าวให้ นายเมธา ฐะสิน เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด นับตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ จนถึงปัจจุบัน ไม่เคยประกอบกิจการใดๆ เพราะยังไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษี ไม่ได้

จดทะเบียนเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ไม่เคยเรียกประชุมกรรมการ ๕ คน ไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ๗ คน ไม่เคยทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เคยส่งบัญชีงบดุล จึงเป็นบริษัทร้าง และเป็นหน้าที่ของนายทะเบียนที่จะต้องเพิกถอนหรือขิดชื่อบริษัทออกจากทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๔๖ และบริษัทไม่เคยติดต่อผู้ถูกร้องที่ ๑ ในฐานะผู้ถือหุ้นหรือกรรมการ ไม่เคยขอให้ลงนามเข้าประชุม หรือทำนิติกรรมใดๆ และไม่มีการเรียกให้ชำระค่าหุ้น หรือออกใบรับรองหุ้นให้กับผู้ถูกร้องที่ ๑ แต่อย่างไร ผู้ถูกร้องที่ ๑ เข้าใจโดยสุจริตว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ได้เลิกกิจการแล้ว และผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้พ้นจากภาระทั้งปวงที่เกี่ยวกับบริษัทดังกล่าว เพราะเคยแจ้งด้วยวาจาแก่นายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ กรรมการผู้มีอำนาจลงชื่อผูกพันบริษัท ขอให้ยกเลิกบริษัท โดยนายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ เห็นด้วยและรับปากจะดำเนินการ

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งแจ้งว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ เคยดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัทต่างๆ รวม ๑๓ บริษัท ต่อมาเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้มีหนังสือแจ้งถึงประธานกรรมการบริษัทต่างๆ ทั้ง ๑๓ บริษัท ขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการและตำแหน่งบริหารทุกบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ก่อนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นรัฐมนตรี ในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ เจ้าหน้าที่ของบริษัท รวม ๑๐ บริษัท ได้ดำเนินการจดแจ้งการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องที่ ๒ ต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร จึงไม่มีชื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นกรรมการในบริษัทดังกล่าวอีก คงมีเพียง ๓ บริษัทที่ไม่ได้ดำเนินการคือ บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด เพราะผู้รับผิดชอบได้ลาออกจากบริษัทในช่วงเวลานั้น โดยไม่ได้แจ้งเรื่องดังกล่าวให้ทราบ และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ไม่ได้ดำเนินการตั้งโรงงานผลิตน้ำผลไม้ เพราะไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนและต้นทุนวัตถุดิบสูงมากเกินไป จึงตกลงเลิกโครงการผลิตน้ำผลไม้ ต่อมาได้มีการจดแจ้งชื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ ออกจากการเป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ตามหนังสือรับรองลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๓ และบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ตามหนังสือรับรองลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓ แล้ว การที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการของทุกบริษัทแล้วย่อมมีผลตามกฎหมาย จึงไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ส่วนการดำเนินการจดแจ้งการลาออกจากการเป็นกรรมการต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทเป็นหน้าที่โดยตรงของบริษัท ไม่ใช่หน้าที่ของผู้ถูกร้อง

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ผู้ถูกร้องที่ ๓ ซึ่งแจ้งว่า ผู้ถูกร้องที่ ๓ เคยเป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด จริง ผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้ยื่นหนังสือ

ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ถึงคณะกรรมการของบริษัทดังกล่าว เพื่อขอลาออกจากตำแหน่ง กรรมการ ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ อันเป็นวันที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้ง ผู้ถูกร้องที่ ๓ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม หลังจากได้ยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่ง กรรมการของบริษัททั้งสอง ผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการใดๆ ของบริษัท รวมทั้งไม่เคยเข้าประชุม ออกคำสั่ง หรือกระทำการใดๆ อันเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจของบริษัททั้งสอง ในฐานะกรรมการบริษัทแต่อย่างใด เมื่อปรากฏเป็นข่าวทางสื่อมวลชน ผู้ถูกร้องได้ทำการตรวจสอบ เอกสารทางทะเบียนที่กระทรวงพาณิชย์ พบว่าบริษัททั้งสองยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลง กรรมการ จึงได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ถึงบริษัททั้งสอง ขอให้ดำเนินการจดทะเบียนถอนชื่อผู้ถูกร้องออกจากกรรมการเป็นกรรมการ ปรากฏว่าบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ได้จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการ เมื่อวันที่ ๒ และวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ตามลำดับ

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ผู้ถูกร้องที่ ๔ ซึ่งแจ้งว่า บริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด จดทะเบียน จัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ มีกรรมการ ๖ คน ผู้ถูกร้องที่ ๔ เป็นกรรมการด้วยคนหนึ่ง แต่บริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ ดังปรากฏหลักฐานแบบนำส่งงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนที่ยื่นต่อ กรมทะเบียนการค้า ประมาณปลายปี ๒๕๓๘ ผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้แจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการของบริษัท และได้โอนหุ้นให้แก่ นางสาวพาสัน สุกวานิช แล้ว จึงไม่ขอเกี่ยวข้องกับบริษัทอีก และต่อมาภายหลัง กรรมการของบริษัทอีก ๕ คน ก็ตกลงกันว่าจะจดทะเบียนเลิกบริษัท เพราะบริษัทไม่มีรายได้ ไม่มีทรัพย์สินใดๆ รวมทั้งไม่มีการจ้างพนักงาน ดังปรากฏหลักฐานตามแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บริษัท ฯ (ภ.ง.ด. ๕๐) และรายงานของผู้สอบบัญชี ปี ๒๕๔๐ ก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนัก นายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้โทรศัพท์สอบถามนางสาวพาสัน สุกวานิช ว่าได้ดำเนินการเรื่องการลาออกจากกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องแล้วหรือไม่ ได้รับแจ้งว่าบริษัทเลิกไปนานแล้ว ผู้ถูกร้องที่ ๔ จึงเข้าใจและเชื่อโดยสุจริตว่า บริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ได้เลิกไปแล้ว

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ผู้ถูกร้องที่ ๕ ซึ่งแจ้งว่า บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด จดทะเบียน จัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔ ส่งงบการเงินครั้งสุดท้ายเมื่อปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้น ไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ อีก คณะกรรมการและผู้ถือหุ้นเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ โดยมอบ ให้ นายอุเทน วรรณชัย กรรมการผู้จัดการไปดำเนินการ ผู้ถูกร้องที่ ๕ เข้าใจว่าได้มีการจดทะเบียน เลิกบริษัทไปแล้ว หรือไม่ก็ถูกนายทะเบียนจำหน่ายเป็นบริษัทร้างไปนานแล้ว เพราะปัจจุบันไม่มีผู้บริหาร

ไม่มีทรัพย์สินใดๆ และไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ หลังจากนั้นปี ๒๕๒๘ ผู้ถูกร้องไม่ได้เกี่ยวข้องกับใดๆ กับบริษัทนี้อีก กรรมการบริษัทซึ่งมีทั้งหมด ๔ คน คนหนึ่งถึงแก่กรรมแล้วคือ นายอุเทน วรกุลชัย เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๖ ตามสำเนาใบมรณบัตรที่ยื่นต่อศาล ส่วนอีก ๒ คน คือ นายวิบูลย์ โมทนิยชาติ และนายแสงชัย แซ่เจี่ย ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไปหลายปีแล้ว ที่ตั้งของบริษัทถูกรื้อถอนหมดสิ้นแล้ว

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ถูกร้องที่ ๖ ชี้แจงว่า

(๑) ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ ผู้ถูกร้องที่ ๖ เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้ทำหนังสือกราบทูลพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า สุขุมานันท์ บริพัตร ขอลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ เพื่อไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง ขณะนั้นห้างได้หยุดประกอบกิจการแล้ว ต่อจากนั้นวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๐ หม่อมราชวงศ์วีโรส บริพัตร ได้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการทางจนถึง ปัจจุบัน

(๒) บริษัท งามดูพลี จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑ ผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้เข้าดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัทตามมติที่ประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น ครั้งที่ ๒/๒๕๓๔ เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๔ ต่อมาผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการ ต่อนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่บริษัทได้หยุดประกอบกิจการแล้ว และเป็นช่วงเวลาก่อนที่ผู้ถูกร้องตัดสินใจมาทำงานด้านการเมือง เมื่อทราบว่ามีกรณียื่นเรื่องเพื่อตรวจสอบผู้ถูกร้อง กรณีดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท งามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้องได้ตรวจสอบความจริงพบว่า ตั้งแต่ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการเมื่อปี ๒๕๓๘ นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการ ไม่ได้ยื่นเรื่องเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการจดทะเบียนการออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องที่ ๖ รวมทั้งการจดทะเบียนเลิกบริษัทต่อกระทรวงพาณิชย์แต่อย่างใด

(๓) บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒ ผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการของบริษัทตามมติที่ประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น ครั้งที่ ๑/๒๕๓๕ เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ โดยได้เข้าประชุมคณะกรรมการของบริษัทครั้งเดียวในปี ๒๕๓๕ และพ้นจากตำแหน่งกรรมการ เพราะครบวาระตามข้อบังคับของบริษัทตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ นับแต่ครบวาระ ต้องออกจากตำแหน่งกรรมการของบริษัท ผู้ถูกร้องไม่ได้รับการติดต่อจากบริษัทให้เข้าร่วมประชุมกรรมการ หรือแจ้งให้ทราบว่าได้แต่งตั้งผู้ถูกร้องกลับเข้าเป็นกรรมการของบริษัทอีก แต่อย่างใด

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ผู้ถูกร้องที่ ๗ ชี้แจงว่า

(๑) ผู้ถูกร้องที่ ๗ เคยดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ แล้วลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ เพราะผู้ถูกร้องที่ ๗ มีภารกิจหลายประการที่จะต้องปฏิบัติ ตามหนังสือถึงประธานกรรมการบริษัท ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ ก่อนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ผู้ถูกร้องที่ ๗ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๐ และได้ส่งสำเนาหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าวให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบด้วย เมื่อปรากฏข่าวว่ายังมีชื่อผู้ถูกร้องที่ ๗ เป็นกรรมการในบริษัทดังกล่าว จึงได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๓ ตรวจสอบไปยังบริษัท และได้รับการชี้แจงว่า บริษัทได้รับหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องที่ ๗ แล้ว แต่ไม่ได้ดำเนินการแก้ไขทางทะเบียน ซึ่งเป็นความบกพร่องของบริษัท เพราะไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตามบริษัทมีหนังสือลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ แจ้งให้ผู้ถูกร้องที่ ๗ ทราบ ว่าได้ดำเนินการแก้ไขทางทะเบียนตามความประสงค์ของผู้ถูกร้องที่ ๗ แล้ว ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ออกให้ ณ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

(๒) ผู้ถูกร้องที่ ๗ ดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท โรแอล โฮลดิ้งส์ จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ แต่ได้มีหนังสือแจ้งต่อประธานกรรมการบริษัท ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ด้วยเหตุผลว่ามีภารกิจอื่นต้องปฏิบัติ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่กรรมการของบริษัทต่อไปได้ ไม่ใช่ลาออกเพื่อไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแต่อย่างใด เพราะมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๐ โดยได้ส่งสำเนาหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าวให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบด้วย เมื่อปรากฏข่าวว่ายังมีชื่อผู้ถูกร้องที่ ๗ เป็นกรรมการในบริษัทดังกล่าว จึงได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๓ ตรวจสอบไปยังบริษัท และได้รับการชี้แจงว่า บริษัทได้รับหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องที่ ๗ แล้วตั้งแต่วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ แต่บริษัทไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนแก้ไขในขณะนั้น อย่างไรก็ตามได้ดำเนินการจดทะเบียนแก้ไขรายชื่อกรรมการของบริษัทให้ถูกต้องแล้ว ปรากฏตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ออกให้ ณ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ ผู้ถูกร้องที่ ๘ ชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องที่ ๘ ได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ถึงกรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด แจ้งความประสงค์ขอลาออกจาก

ตำแหน่งกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ เพราะมีธุรกิจต้องรับผิดชอบมาก และที่ประชุมคณะกรรมการเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ มีมติอนุมัติ และผู้ถูกร้องที่ ๘ ได้มีหนังสือลงวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ถึงประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดีโอ จำกัด แจ้งความประสงค์ขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ เพื่อไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง และที่ประชุมคณะกรรมการเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ รับทราบและเห็นชอบ นับแต่นั้นลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองแล้ว ผู้ถูกร้องที่ ๘ ไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องหรือรู้เห็น กระทำการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริษัทดังกล่าวอีก และปรากฏว่าบริษัทไม่ได้ดำเนินการกับทางราชการอย่างไรก็ดี เมื่อต้องชี้แจงกรณีการดำรงตำแหน่งในหุ้นส่วนบริษัท ผู้ถูกร้องที่ ๘ ได้ติดต่อบริษัทได้รับแจ้งว่าบริษัทได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไปดำเนินการเรื่องดังกล่าวแล้ว แต่มิได้ติดตามการดำเนินการเมื่อบริษัททราบข้อเท็จจริงก็ได้ดำเนินการตามความประสงค์ของผู้ถูกร้องที่ ๘ แล้ว ดังปรากฏตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครปฐม ออกให้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๓ กรณีของบริษัท โมบาย เทล จำกัด และหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ออกให้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๓ กรณีของบริษัท สุพีเรีย ออดีโอ จำกัด

๕. นายวัฒนา อัสวเหม ผู้ถูกร้องที่ ๕ ซึ่งแจ้งว่า หุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๓ ผู้ถูกร้องที่ ๕ ได้เข้าถือหุ้นในปี ๒๕๑๔ โดยลงหุ้นจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ ปี ๒๕๑๗ ผู้ถูกร้องที่ ๕ ได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ แต่คงถือหุ้นประเภทจำกัดความรับผิด โดยมีจำนวนหุ้นคงเดิม ปี ๒๕๑๘ ผู้ถูกร้องที่ ๕ ได้โอนหุ้นให้แก่นายสมพร อัสวเหม ปี ๒๕๑๘ ผู้ถูกร้อง ได้เข้ามาถือหุ้นอีกครั้ง โดยรับโอนหุ้นจากนายสมบัติ อัสวเหม แล้วเข้าดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ ต่อมาปลายปี ๒๕๒๓ ห้างประสบภาวะขาดทุนจึงได้ปิดกิจการลง และมีได้ประกอบกิจการค้าหรือธุรกิจอื่นใดอีก หลังจากห้างปิดกิจการ ผู้ถูกร้องที่ ๕ ไม่เคยเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการของห้าง จนกระทั่งปี ๒๕๓๕ เมื่อดำเนินกิจการทางการเมือง ในการประชุมผู้ถือหุ้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ โดยโอนหุ้นทั้งหมดให้แก่ นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา เป็นผู้ถือ และมีการทำสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมในวันดังกล่าวให้ นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา เข้าเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดและเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ผู้ถูกร้องที่ ๕ ไม่มีสิทธิและหน้าที่ใดๆ ในห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย นับแต่ได้ลาออกเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ จนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และเมื่อปรากฏเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ว่าผู้ถูกร้องยังมีชื่อเป็นผู้ถือหุ้น และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ

ของห้างดังกล่าวอยู่ จึงได้ให้ฝ่ายกฎหมายตรวจสอบข้อเท็จจริงและทราบว่าได้ทำสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ แล้ว นายสุพจน์ เหลืองธรรมชาติ ไม่ได้ไปดำเนินการจดทะเบียน ฝ่ายกฎหมายจึงมีหนังสือลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๓ ถึงนายสุพจน์ เหลืองธรรมชาติ ให้ดำเนินการจดทะเบียนสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมภายใน ๗ วัน นายสุพจน์ เหลืองธรรมชาติ ได้ดำเนินการจดทะเบียนดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ปรากฏตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก ออกให้ ณ วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

๑๐. นายรักษ์ ดันตีสุนทร ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ ซึ่งแจ้งว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก มีหุ้นส่วน ๓ คน นายจรัสศักดิ์ ลิ่มทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ และผู้ถูกร้องเป็นหุ้นส่วนคนหนึ่ง ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู มีวัตถุประสงค์ทำการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืน แต่ไม่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบการค้าอาวุธปืนจากทางราชการ จึงไม่ได้ดำเนินธุรกิจใดๆ นับจากวันจดทะเบียนจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษี ไม่ได้จดทะเบียนเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ไม่เคยมีการประชุมหุ้นส่วน ไม่เคยทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และไม่เคยส่งบัญชีงบดุล ต่อมา นายจรัสศักดิ์ ลิ่มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการ ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ มีผลทำให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ต้องเลิกไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๐๑/๒๕๑๗ และที่ ๑๗๖๗/๒๕๒๐ วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานแล้ว ต้องฟังเป็นที่ยุติว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ได้เลิกไปโดยผลของกฎหมายแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ และต่อมาหุ้นส่วนที่เหลือกับ นางบุญชู ลิ่มทรงพรต ในฐานะทายาทของนายจรัสศักดิ์ ลิ่มทรงพรต ได้ตกลงเลิกห้างหุ้นส่วนเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๓ และได้มีการจดทะเบียนเลิกห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู แล้ว ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก ออกให้ ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

ข้อกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

มาตรา ๒๐๘ รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ มิได้เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด ก็มิได้ด้วย

มาตรา ๒๑๖ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๖
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก
- (๕) สภาผู้แทนราษฎรมีมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๘๕ หรือมาตรา ๑๘๖
- (๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ หรือมาตรา ๒๐๙
- (๗) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๒๑๗
- (๘) วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๓๐๗ ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๖ และมาตรา ๘๗ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)

มาตรา ๘๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้น สิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๑) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๓๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง

พิเคราะห์แล้ว มีประเด็นวินิจฉัยเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้หรือไม่ เห็นว่า สมาชิกวุฒิสภาผู้ใช้สิทธิเข้าชื่อยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภาดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ มีจำนวน ๓๒ คน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ (๒๐๐ คน) และประธานวุฒิสภาได้ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๘๖ ส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวมาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีจำนวนสิบคน ซึ่งเป็นรัฐมนตรีที่อยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่จนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่หลังจากการยุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) โดยมีมูลเหตุว่า รัฐมนตรีกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยได้แนบสำเนาหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ มีชื่อรัฐมนตรีทั้ง

สิบคนดังกล่าวเป็นกรรมการบริษัทและเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนรวม ๑๗ แห่ง มาเพื่อเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณา เป็นกรณีอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๖ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๘๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยเรื่องนี้ได้

ประเด็นหลักต้องวินิจฉัยต่อไปมีว่า ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนได้กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๐๘ ที่บัญญัติไม่ให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท และความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) หรือไม่ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติห้ามไว้เพื่อให้รัฐมนตรีนำตำแหน่งหน้าที่ในการการเมืองของตนไปแสวงหาประโยชน์กับภาคเอกชน อันจะนำมาซึ่งปัญหาผลประโยชน์ขัดกัน (Conflict of interest) เกิดขึ้น และทำให้ประโยชน์มหาชนต้องสูญเสียไป หลักการนี้ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ มาตรา ๑๖๗ บัญญัติห้ามไว้เช่นกันว่า รัฐมนตรีจะเป็นผู้จัดการ กรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน หรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัทหรือองค์การใดๆ ที่ดำเนินธุรกิจเพื่อค้ากำไรมิได้ด้วย การที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา ๒๐๘ บัญญัติมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท โดยมีได้ระบุถึงตำแหน่งใดและมีความหมายว่าอย่างไร และมาตราอื่นของรัฐธรรมนูญก็ไม่มีบทบัญญัติเช่นนี้ อันจะชี้เทียบเคียงได้ เนื่องจากรัฐมนตรีได้ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นเวลานาน การยึดถือหลักการจดทะเบียนของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถชี้ขาดได้ เพราะขณะผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องอาจไม่มีตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทแล้วก็ได้ ผู้ร้องแสดงหลักฐานว่า ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนได้ดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนหรือตำแหน่งกรรมการในบริษัทรวม ๑๗ แห่ง ปรากฏตามหนังสือรับรองการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนบริษัทของกรมทะเบียนการค้ากระทรวงพาณิชย์ซึ่งเป็นเอกสารราชการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๕ บัญญัติว่า “ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเมื่อได้จดทะเบียนตามบัญญัติแห่งลักษณะนี้แล้ว ท่านจัดว่าเป็นนิติบุคคลต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นทั้งหลายซึ่งรวมเข้ากันเป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น” ดังนั้น การจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจึงเป็นหลักฐานของทางราชการที่แสดงว่าราชการได้รับจดทะเบียนจากผู้จดทะเบียนไว้ตามที่กฎหมายกำหนด และหนังสือรับรองการจดทะเบียนทุกฉบับมีข้อความเตือนไว้ว่า “หนังสือนี้รับรองเฉพาะข้อความที่ห้าง/บริษัทได้นำมาจดทะเบียนไว้เพื่อผลทางกฎหมายเท่านั้น ข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่ควรหาไว้พิจารณาฐานะ” ดังนั้น ตามหลักกฎหมายว่าด้วยกฎหมายลักษณะพยาน จึงสามารถรับฟังข้อเท็จจริงแตกต่างจากที่ได้จดทะเบียนไว้ได้ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงความ

เกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการกับนิติบุคคลตามมาตรา ๑๐๔๒ และมาตรา ๑๑๖๗ ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยตัวแทน เมื่อถือว่ากรรมการเป็นตัวแทนของบริษัทตามกฎหมาย เมื่อกรรมการบริษัทไม่ประสงค์จะรับเป็นกรรมการอีกต่อไป ก็อาจขอลาออกจาก การเป็นกรรมการได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๒๖ และมาตรา ๘๒๗ ซึ่งบัญญัติ ให้สัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสีย ในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อ และมาตรา ๑๒๔๖ บัญญัติว่า ด้วยการถอนทะเบียนบริษัทที่มีได้ทำการค้าขาย หรือประกอบกิจการ นายทะเบียนสามารถขีดชื่อออกจากทะเบียนเป็นบริษัทร้างได้ จึงเห็นได้ว่า กฎหมาย ไม่ได้บัญญัติให้การลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการบริษัทผู้ลาออกต้องยื่นหนังสือ ขอลาออกต่อนายทะเบียน แต่เป็นหน้าที่ของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต้องนำความไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลง ตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการบริษัทให้ถูกต้อง หากฝ่าฝืนไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด และไม่มีกฎหมายบังคับให้ไปจดทะเบียนแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาเท่าใด สำหรับกรรมการอาจมี ความผิดตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๒๘ ฐานเป็นกรรมการของบริษัทจำกัดไม่จัดให้จัดบันทึกข้อมติ ของที่ประชุมกรรมการ ซึ่งแก้ไขโดยพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ฯ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ระวังโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทเท่านั้น

ข้อเท็จจริงที่รับฟังได้จากการพิจารณาและคำวินิจฉัยผู้ถูกร้อง รวม ๑๐ คน มีดังต่อไปนี้

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้ถูกร้องที่ ๑ มีชื่อดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท ศิรินคร การท่องเที่ยว จำกัด ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้ง เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รับพระบรม ราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องที่ ๑ อ้างว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ไม่ได้ประกอบธุรกิจตามวัตถุประสงค์ ของบริษัทที่ได้จดทะเบียนไว้ตั้งแต่วันที่จดทะเบียนจนบัดนี้ สอดคล้องกับรายงานการตรวจสอบของ สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราชว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ในช่วงระหว่าง วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๓ ปรากฏว่าไม่มีที่ทำการบริษัทตั้งอยู่เลขที่ ๑๕๕/๑ ถนนศรีธรรมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามที่ได้ จดทะเบียนไว้ รวมทั้งไม่มีพนักงานปฏิบัติงานประจำ บริษัทไม่เคยส่งงบการเงิน และรับกับการตรวจสอบ ของกรมสรรพากรว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ในปี ๒๕๔๐ ปี ๒๕๔๑ และปี ๒๕๔๒ ของบริษัท จึงฟังได้ว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ไม่ได้ ประกอบกิจการติดต่อกันเกิน ๓ ปี อยู่ในหลักเกณฑ์ที่นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจะดำเนินการถอนชื่อ

บริษัทให้เป็นบริษัทร้าง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๔๖ ได้ เมื่อบริษัทดังกล่าว ไม่ได้ประกอบกิจการตลอดมา จึงถือได้ว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท ศิรินคร การท่องเที่ยว จำกัด ขณะที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ถูกร้องที่ ๒ มีชื่อดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ผู้ถูกร้องที่ ๒ อ้างว่า ได้ลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัททั้งหมด รวม ๑๓ บริษัท รวมทั้งบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ใบล่าออกมีผลตามกฎหมาย ส่วนการดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากกรรมการต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทเป็นหน้าที่โดยตรงของบริษัท ไม่ใช่หน้าที่ของผู้ถูกร้องที่ ๒ สำหรับบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ไม่ได้ประกอบธุรกิจตามวัตถุประสงค์ของบริษัทที่ได้จดทะเบียนไว้ เนื่องจากไม่ได้รับส่งเสริมการลงทุนตั้งโรงงานและต้นทุนวัตถุดิบสูงมากเกินไป จึงตกลงเลิกโครงการผลิตน้ำผลไม้ตามวัตถุประสงค์ของบริษัท และยังปรากฏหลักฐานตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ว่า มีการจดทะเบียนชื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ ออกจากการเป็นกรรมการ ๒ บริษัท คือ บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ตามหนังสือรับรองลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๓ และบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ตามหนังสือรับรองลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓ แล้ว ส่วนบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ที่ยังคงมีชื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นกรรมการนั้น กรมสรรพากรแจ้งว่า บริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ไม่ได้ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ในปี ๒๕๔๐ ปี ๒๕๔๑ และปี ๒๕๔๒ จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ลาออกจากกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ถือว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัททั้งสาม ขณะที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ผู้ถูกร้องที่ ๓ มีชื่อดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ ผู้ถูกร้องที่ ๓ อ้างว่า ได้ยื่นหนังสือลาออกจากกรรมการบริษัททั้งสอง เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ โดยมีกรรมการผู้จัดการบริษัททั้งสอง คือ นายประพจน์ รักอารมณี และนายเคนไซ่ ยามาโมโต้ รับรองว่าได้ลงนามรับทราบ

ในหนังสือลาออกแล้ว จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้ลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัททั้งสองตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ถือว่าผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ขณะที่ผู้ถูกร้องที่ ๓ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ผู้ถูกร้องที่ ๔ มีชื่อดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้ง เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ ผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องที่ ๔ อ้างว่า ได้แจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการบริษัททั้ง ๒ คน คือ นางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ และนางสาวพาฝัน สุขวานิช ว่าผู้ถูกร้องที่ ๔ ขอลาออกจากการเป็นกรรมการตั้งแต่ปลายปี ๒๕๓๕ และต่อมาบริษัทมีมติพิเศษให้เลิกบริษัท เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๕ จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๔ ไม่ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ขณะที่ผู้ถูกร้องที่ ๔ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาตกุล ผู้ถูกร้องที่ ๕ มีชื่อดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้ง เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔ ผู้ถูกร้องที่ ๕ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องที่ ๕ อ้างว่า คณะกรรมการและผู้ถือหุ้นได้มีมติให้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ และมอบให้นายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการไปจดทะเบียนเลิกบริษัท นายอุเทนได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๖ และที่ตั้งบริษัทได้ถูกรื้อถอนไปหมดแล้ว และตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ระบุว่า บริษัทนี้ขาดส่งงบการเงินตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ถึงปี ๒๕๓๔ มาส่งปีเดียวคือปี ๒๕๓๕ พอถึงปี ๒๕๓๖ ถึง ๒๕๔๒ ได้ขาดส่งงบการเงินตลอดมา และกรมสรรพากรแจ้งว่า ไม่พบแบบแสดงภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ในปี ๒๕๔๐ ปี ๒๕๔๑ และปี ๒๕๔๒ ของบริษัท จึงฟังได้ว่า บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด ไม่ได้ดำเนินกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ จนถึงปัจจุบัน กรณีของผู้ถูกร้องที่ ๕ ไม่เข้าหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๐๘

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ถูกร้องที่ ๖ มีชื่อดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด และบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องที่ ๖ อ้างว่า ได้ทำหนังสือ

ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ กราบทูลพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุภมาภินันท์ บริพัตร ขอลาออกจากตำแหน่ง หัวหน้าผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม และพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุภมาภินันท์ บริพัตร ได้ทราบการลาออกแล้ว ส่วนบริษัท งามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่อนายจิตติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการของบริษัทเมื่อต้นปี ๒๕๓๘ และบริษัทดังกล่าวได้หยุดประกอบกิจการแล้ว สำหรับบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการของบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ (ตามหนังสือของกรมทะเบียนการค้า แจ้งว่า จดทะเบียนเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ และพ้นจากตำแหน่งกรรมการเพราะครบวาระตามข้อบังคับของบริษัท ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ แต่บริษัทได้เลือกผู้ถูกร้องที่ ๖ กลับเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการทุกครั้งที่ครบวาระโดยมิได้ติดต่อแจ้งให้ผู้ถูกร้องที่ ๖ ทราบ ผู้ถูกร้องที่ ๖ มิได้อยู่เกี่ยวกับบริษัทตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ เป็นต้นมา จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้ลาออกจากราชการตำแหน่งหัวหน้าผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม และไม่ได้เป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด และบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ขณะที่ผู้ถูกร้องที่ ๖ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ผู้ถูกร้องที่ ๗ มีชื่อดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท อิมโพลีเค็ช จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดี้งส์ จำกัด ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้ง เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๕ และวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖ ตามลำดับ ผู้ถูกร้องที่ ๗ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องที่ ๗ อ้างว่า ได้ยื่นใบลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท อิมโพลีเค็ช จำกัด เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ ต่อประธานกรรมการบริษัท และมีการตอบรับการแสดงเจตนาของผู้ถูกร้องที่ ๗ ว่า “รับทราบและอนุมัติ” ลงลายมือชื่อนางสาวศุภลักษณ์ อัมพุก วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ และผู้ถูกร้องที่ ๗ ได้ยื่นใบลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดี้งส์ จำกัด เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ และมีการตอบรับการแสดงเจตนาที่ท้ายหนังสือลาออกว่า “ได้รับหนังสือลาออกเรียบร้อยแล้ว” ลงลายมือชื่อนางฤดีรัตน์ สัจจะทรัพย์ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๗ ได้ลาออกจากราชการตำแหน่งกรรมการบริษัท อิมโพลีเค็ช จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดี้งส์ จำกัด ก่อนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องที่ ๗ ไม่ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัทดังกล่าว ขณะที่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ ผู้ถูกร้องที่ ๘ มีชื่อดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ผู้ถูกร้องที่ ๘ อ้างว่า ได้ลาออกจากราชการตำแหน่งกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และลาออกจากราชการบริษัท สุพีเรีย

อดิโ อ จำกัด เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ก่อนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ บริษัททั้งสองได้ทำรายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท ซึ่งมีมติอนุมัติและเห็นชอบการลาออกของผู้ถูกร้องที่ ๘ แล้วจึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๘ ไม่ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัททั้งสองขณะที่เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๕. นายวัฒนา อิศวเหม ผู้ถูกร้องที่ ๕ มีชื่อดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้ง เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๓ ผู้ถูกร้องที่ ๕ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องที่ ๕ อ้างว่า ได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ และห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ไม่ได้ประกอบกิจการแล้ว สอดคล้องกับรายงานการตรวจสอบของสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดพิษณุโลก ว่า ในช่วงเวลาระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๓ ห้างหุ้นส่วนดังกล่าวไม่ได้ประกอบการแต่อย่างใด โดยไม่มีอาคารที่ทำการตั้งอยู่ตามสถานที่ที่จดทะเบียนไว้ และไม่มีพนักงานปฏิบัติงาน และรับการตรวจสอบของกรมสรรพากรว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลดังกล่าว จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๕ ไม่ได้ดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ขณะที่เป็รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

๑๐. นายรักษ์ ดันติสุนทร ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ มีชื่อดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้ง เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๔๓ ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ อ้างว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ไม่ได้ประกอบกิจการเพราะไม่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบการค้าอาวุธปืนจากทางราชการ นายจิรศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ ห้างหุ้นส่วนดังกล่าวจึงเลิกไปตามกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ นอกจากนี้สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตากแจ้งว่า มีอาคารตามสถานที่ที่จดทะเบียนเป็นที่ตั้งของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานูจริง แต่เป็นร้านเสริมสวยมาหลายปีแล้วจนถึงปัจจุบัน ไม่มีพนักงาน เห็นว่าผู้ถูกร้องที่ ๑๐ เป็นผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ซึ่งมีนายจิรศักดิ์ ลิ้มทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ ไม่มีอำนาจบริหารหรือจัดการในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ ไม่มีตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนจำกัดดังกล่าว กรณีจึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม นายวัฒนา อัศวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และนายรักษ์ ดันดีสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ผู้ถูกร้องทั้งสิบคน ไม่ได้กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

นายมงคล สระแก้ว
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายสุจิต บุญบงการ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔/๒๕๕๔

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรี
ของรัฐมนตรีสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว กรณีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนและบริษัท หรือไม่

ประธานวุฒิสภายื่นคำร้อง ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา
(นายวิจิต พูลลาภ กับคณะ รวมสามสิบสองคน) ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ มายังศาลรัฐธรรมนูญ
เพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคนสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖
และมาตรา ๒๐๘ ประกอบมาตรา ๒๑๖ (๖)

จากข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปได้ว่า

นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภา และคณะรวมสามสิบสองคน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบ
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ขอใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง
เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภา เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาและวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของ
ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีชุด นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๑๖ (๖) เพราะได้กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ โดยได้ “ดำรงตำแหน่งใน
ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน” ในขณะที่
ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี คือ

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นกรรมการบริษัท
ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
เป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด และ บริษัท รั้งสีตน้ำผลไม้ จำกัด

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นกรรมการบริษัท
พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และ บริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการบริษัท
พริสมา อินโฟ จำกัด

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เป็นกรรมการบริษัท
พินัยประสิทธิ จำกัด

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นหุ้นส่วน
ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม เป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด และบริษัท พันธุ์ทิพย์
พาร์ค จำกัด

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท
อิมโพลีเคช จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท
โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด

๙. นายวัฒนา อัสวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ
ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย

๑๐. นายรักษ์ ตันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นหุ้นส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัด
ปิ่นชำนาน

ผู้ร้องยื่นคำร้องและเอกสารประกอบปรากฏตามเอกสารหลักฐานของกรมทะเบียนการค้า
กระทรวงพาณิชย์ ว่า รัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คน ดำรงตำแหน่งในบริษัทและห้างหุ้นส่วนต่างๆ ดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญได้ประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องนี้ ๑๔ ครั้ง ให้โอกาสผู้ร้องและผู้ถูกร้องแถลง
หรือชี้แจงก่อนการวินิจฉัย และได้ออกนั่งพิจารณาในวันที่ ๒๕ และ ๒๖ มกราคม ๒๕๔๔ เพื่อรับฟัง
คำแถลงของผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง คำเบิกความของพยาน การซักถามและซักค้านพยาน รวมทั้งให้หน่วยราชการ
บริษัท และห้างหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องชี้แจงและจัดส่งเอกสารหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาดังนี้

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ

นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ชี้แจง
แก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปว่า

บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ได้จดทะเบียนจัดตั้ง เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓
มีทุนจดทะเบียนหนึ่งล้านบาท แบ่งออกเป็น ๑,๐๐๐ หุ้น มีกรรมการ ๕ คน โดยผู้ถูกร้องเป็นกรรมการ
ร่วมด้วยและถือหุ้น ๑๕๐ หุ้น นับแต่จดทะเบียนจัดตั้งจนถึงปัจจุบัน บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด
ไม่ได้ประกอบกิจการแต่อย่างใด จึงถือได้ว่าเป็นบริษัทร้าง ซึ่งนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทมีหน้าที่จะต้อง
เพิกถอนหรือขีดชื่อบริษัทออกจากทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๔๖

นับแต่เมื่อจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด บริษัทไม่เคยติดต่อผู้ถูกร้อง ในฐานะผู้ถือหุ้นหรือกรรมการ อีกทั้งตามข้อเท็จจริงไม่มีการเรียกให้ชำระค่าหุ้นหรือออกใบรับรองหุ้นแต่อย่างใด จนเมื่อประมาณปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้พบ นายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ กรรมการผู้มีอำนาจ ก็ได้แจ้งด้วยวาจาว่าไม่มีประโยชน์อันใดที่บริษัทจะดำเนินการต่อไป จึงขอให้ยกเลิกบริษัท ซึ่งนายภูเมธ ฯ ก็เห็นด้วยและตกลงว่าจะไปดำเนินการ ในเวลาต่อมาได้มีผู้แจ้งให้ผู้ร้องทราบว่า ได้เลิกบริษัทเรียบร้อยแล้ว จึงเป็นเหตุให้ผู้ถูกร้องเข้าใจว่าบริษัทได้เลิกกิจการเรียบร้อยแล้ว และผู้ถูกร้องก็พ้นจากภาระทั้งปวงที่เกี่ยวกับบริษัทดังกล่าว

การที่บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งใดในบริษัทที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันมิได้ ตามความเข้าใจของผู้ถูกร้องเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันและปิดกั้นมิให้นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่ในฐานะที่เป็นรัฐมนตรี เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์หรือเข้าไปเอื้อประโยชน์ให้บริษัทเอกชนที่ตนเข้าไปมีส่วนได้เสียหรือดำรงตำแหน่งในบริษัทดังกล่าว ซึ่งน่าจะเป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจอยู่ มิได้หมายความว่าบริษัทที่มีได้ประกอบธุรกิจ ดังกรณีของบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด

กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๔ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลปี ๒๕๔๐ - ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลของบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ในช่วงเวลาดังกล่าว

สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราช มีหนังสือลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๔ แจ้งผลการตรวจสอบทางทะเบียนปรากฏว่า มีชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว แต่สถานที่ที่ระบุในทะเบียนว่าเป็นที่ตั้งสำนักงานของบริษัท ไม่มีการทำการของบริษัท ไม่มีพนักงาน ประการสุดท้ายคือบริษัทยังมีได้จดทะเบียนเลิกบริษัท

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์

นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า

กรณีที่ถูกร้องกล่าวหาว่าดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัทต่างๆ จำนวน ๓ บริษัท นั้น ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า เคยดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัทต่างๆ จำนวน ๑๓ บริษัท คือ

- ๑) บริษัท ประสิทธิ์รัตน์ จำกัด
- ๒) บริษัท โรงพยาบาลพญาไท ๒ จำกัด
- ๓) บริษัท เครือประสิทธิ์รัตน์ ๑๑ จำกัด

- ๔) บริษัท ภูเก็ตพาราไดซ์ จำกัด
- ๕) บริษัท ประสิทธิ์พัฒนา จำกัด (มหาชน)
- ๖) บริษัท ฉะเชิงเทรา ฮอนด้าคาร์ จำกัด
- ๗) บริษัท ดัลลิส อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
- ๘) บริษัท โรงพยาบาลพญาไท ๔ (ถนนเพชรบุรี) จำกัด
- ๙) บริษัท โรงพยาบาลพญาไท ๓ จำกัด
- ๑๐) บริษัท โรงพยาบาลไทจักรวรรดิ จำกัด
- ๑๑) บริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด
- ๑๒) บริษัท เอ.โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด
- ๑๓) บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด

เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากตำแหน่งกรรมการทั้ง ๑๓ บริษัท เนื่องจากผู้ถูกร้องจะต้องเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ในวันเดียวกันหลังจากผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการทั้ง ๑๓ บริษัท แล้วได้ให้เจ้าหน้าที่ของบริษัทดังกล่าวไปดำเนินการแก้ไขทางทะเบียน จดแจ้งการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องให้ถูกต้อง

แต่การที่บริษัท ตามข้อ ๑๑ - ๑๓ คือ บริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด บริษัท เอ.โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ทั้ง ๓ บริษัท ยังคงมีชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการอยู่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่บริษัทผู้รับผิดชอบในการไปแก้ไขทางทะเบียนได้ลาออกจากบริษัทดังกล่าวในช่วงนั้น โดยไม่แจ้งให้บริษัททราบว่ายังไม่ดำเนินการจดแจ้งการลาออกของผู้ถูกร้อง ต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ทำให้ผู้ถูกร้องเข้าใจว่าได้มีการดำเนินการแก้ไขทางทะเบียนเรียบร้อยแล้ว จากเหตุผลดังกล่าว จึงไม่อาจถือได้ว่าผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งในบริษัท ในขณะที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา ๒๐๘ ที่บัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือ องค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน เพราะหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้ง ๑๓ บริษัท ย่อมมีผลตามกฎหมายทันทีเมื่อประธานกรรมการบริษัทได้รับทราบ ส่วนการที่ยังไม่ได้ดำเนินการแก้ไขทางทะเบียนนั้น ไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้ถูกร้อง

นางบุญนำ อุไรรัตน์ ประธานกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๓ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญรวม ๓ รายการ คือ (๑) หนังสือขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด

ของผู้ถูกร้อง (๒) รายงานการประชุมกรรมการ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง (๓) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี ๒๕๕๒

นายประสิทธิ์ อุไรรัตน์ ประธานกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๓ ส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญรวม ๓ รายการ คือ (๑) หนังสือขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ของผู้ถูกร้อง (๒) รายงานการประชุมกรรมการ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๒ ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง (๓) รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี ๒๕๕๒

ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๓ ถึงบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ให้จัดส่งเอกสารเกี่ยวกับการลาออกจากกรรมการของผู้ถูกร้อง เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัย แต่ไม่ปรากฏว่าบริษัทได้จัดส่งเอกสารใดๆ ให้กับศาลรัฐธรรมนูญภายในเวลาที่กำหนด

ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๔ ชี้แจงเพิ่มเติมกรณีบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ว่า เมื่อประมาณปลายปี ๒๕๓๒ - ๒๕๓๓ ชาวสวนส้มรังสิต จังหวัดปทุมธานีประสบปัญหาาราคาส้มตกต่ำ ชาวสวนส้มจึงรวมตัวกันจัดตั้งโรงงานน้ำผลไม้ขึ้น เพื่อการส่งออกและจำหน่ายภายในประเทศ โดยเชิญผู้ถูกร้องเป็นประธาน ผู้ถูกร้องตอบตกลงและมอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการจัดตั้งบริษัท รวมทั้งขอรับการสนับสนุนด้านการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน แต่ต่อมาได้รับแจ้งจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนว่าไม่สามารถให้การส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีได้ ในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงนั้นเอง เกิดน้ำท่วมหนักในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี สวนส้มรังสิตได้รับความเสียหาย ผลผลิตลดลง ราคาส้มจึงสูงขึ้นถึงกิโลกรัมละ ๑๕ - ๒๐ บาท ชาวสวนส้มจึงไม่มีความเดือดร้อนเรื่องราคาอีกต่อไป อีกทั้งมีผลทำให้ต้นทุนสูงจนเกินที่จะลงทุนได้ในขณะนั้น ประกอบกับไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ผู้เริ่มโครงการจึงเห็นว่าไม่ควรดำเนินการจัดตั้งโรงงานน้ำผลไม้ต่อไป จึงตกลงยกเลิกกิจการที่เตรียมไว้ทั้งหมด

ผู้ถูกร้องได้มอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการจดทะเบียนเลิกบริษัทแล้ว เพิ่งมาทราบภายหลังว่า ผู้ที่ได้รับมอบหมายมิได้ไปดำเนินการให้เป็นที่เรียบร้อย รวมทั้งเอกสารต่างๆ ก็หาไม่พบ แต่ผู้ถูกร้องก็ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากเป็นกรรมการบริษัท และมอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องไปดำเนินการแล้ว

กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๔ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๒ ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลของบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ในช่วงเวลาดังกล่าว

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ

นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ซึ่งแจ้ง
แก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า

กรณีดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า บริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด ได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นบริษัท
เมื่อประมาณปี ๒๕๓๐ ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการค้าอุปกรณ์และอะไหล่เครื่องปรับอากาศของรถยนต์
ซึ่งผู้ถูกร้องได้เข้าร่วมถือหุ้นและเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่ก่อตั้ง แต่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงาน
และกิจการของบริษัทแต่อย่างใด

ต่อมาผู้ถูกร้องได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี
ช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๓๓ จึงได้ลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทต่างๆ
ทุกบริษัทที่ผู้ถูกร้องมีชื่อปรากฏเป็นกรรมการอยู่ รวมทั้งบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด ด้วย จนกระทั่ง
เมื่อประมาณเดือนตุลาคม ๒๕๔๓ ผู้ถูกร้องได้ทราบจากหนังสือพิมพ์ว่า ผู้ถูกร้องยังคงมีชื่อเป็น
กรรมการของบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด จึงสอบถามไปยังบริษัทซึ่งบริษัทก็ยอมรับว่ายังไม่ได้
ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลง อันเกิดจากความบกพร่องของทางบริษัทเอง ผู้ถูกร้องจึงมีหนังสือ
ถึงบริษัทลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ แจ้งให้บริษัทดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการ
โดยถอนชื่อผู้ถูกร้องออกจากรายชื่อกรรมการบริษัทให้ถูกต้อง ต่อมาในวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓
บริษัทก็ได้ไปดำเนินการถอนชื่อผู้ถูกร้องออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเรียบร้อยแล้ว

กรณีดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ประมาณเดือนมกราคม ๒๕๓๓ ผู้ถูกร้องได้รับการชักชวนจาก
นายเคนโซ ยามาโมโต้ ให้เข้าร่วมทุนประกอบธุรกิจก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้าง เนื่องจากนายเคนโซ
ยามาโมโต้ เป็นชาวต่างชาติจึงไม่อาจประกอบธุรกิจได้ในลักษณะนี้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้ถูกร้องก็ตกลงร่วมทุน
และเป็นกรรมการบริษัทร่วมกับบุคคลอื่นอีก ๕ คน บริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด จึงได้จดทะเบียน
จัดตั้งเป็นบริษัทเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ผู้ถูกร้องได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และเห็นว่าไม่สามารถดำเนินการบริหารงาน
ในบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ได้อีกต่อไป จึงได้ยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท
ในวันเดียวกันนั้นเอง โดยนายเคนโซ ยามาโมโต้ กรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทก็ได้ลงลายมือชื่อ
ในหนังสือรับทราบการลาออกไว้แล้ว จนกระทั่งเมื่อประมาณเดือนตุลาคม ๒๕๔๓ ผู้ถูกร้องได้รับทราบ

จากหนังสือพิมพ์ว่ายังคงมีชื่อปรากฏเป็นกรรมการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด จึงดำเนินการตรวจสอบไปยังกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ก็พบว่ายังคงปรากฏชื่อเป็นกรรมการบริษัทอยู่จริง ซึ่งทางบริษัทก็ยอมรับว่าเกิดจากความบกพร่องละเอียดของเจ้าหน้าที่บริษัท ที่เมื่อได้รับหนังสือลาออกของผู้ถูกร้องแล้วไม่ไปดำเนินการแก้ไขทางทะเบียนให้ถูกต้อง แต่ต่อมาบริษัทก็ได้ไปดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องเรียบร้อยแล้ว

นายประพนธ์ รักอารมณั กรรมการผู้จัดการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ชี้แจงว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ แต่เป็นความผิดพลาดของบริษัท ฯ ที่ไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เสร็จสิ้นในขณะนั้น

นายเคนโซ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ชี้แจงว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ โดยบริษัทได้รับทราบการลาออกแล้วแต่เป็นความผิดพลาดของบริษัทที่มิได้ดำเนินการจดทะเบียนแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เสร็จสิ้นในขณะนั้น เนื่องจากกรรมการผู้จัดการเป็นชาวต่างชาติ ไม่ทราบกฎ ระเบียบ และวิธีการปฏิบัติในประเทศไทย จนกระทั่งได้รับหนังสือแจ้งจากผู้ถูกร้อง บริษัทจึงไปจดทะเบียนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ และแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ

เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔ ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณา เพื่อรับฟังคำแถลงของกลุ่มผู้ถูกร้อง นายประพนธ์ รักอารมณั และนายเคนโซ ยามาโมโต้ พยานของผู้ถูกร้องเบิกความยืนยันข้อเท็จจริงตามที่ได้ชี้แจงในเอกสาร

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์

คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญกรณีมีชื่อปรากฏเป็นกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด สรุปได้ว่า

บริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ได้จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ โดยมีผู้ถูกร้องกับเพื่อนอีก ๕ คนเป็นกรรมการบริษัท ซึ่งบริษัทมีวัตถุประสงค์ในการจัดอบรมสัมมนา แต่หลังจากได้ก่อตั้งมาแล้วบริษัทก็ไม่เคยประกอบธุรกิจใดๆ เลย จนกระทั่งประมาณปลายปี ๒๕๓๘ ผู้ถูกร้องได้แจ้งด้วยวาจาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่อกรรมการบริษัท ๒ คน รวมทั้งได้โอนหุ้นของตนให้แก่ นางสาวพาฝัน ศุภวานิช กรรมการบริษัทคนหนึ่ง หลังจากนั้นผู้ถูกร้องก็ได้รับทราบว่ากรรมการบริษัท ๕ คนตกลงว่าจะจดทะเบียนเลิกบริษัทเนื่องจากบริษัทไม่ได้ประกอบกิจการใดๆ มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว ทำให้ผู้ถูกร้องเข้าใจมาตลอดว่าได้มีการจดทะเบียนเลิกบริษัทเรียบร้อยแล้ว

ผู้ถูกร้องเข้าใจว่าจากข้อเท็จจริงที่แถลงมาข้างต้น ย่อมไม่อาจถือได้ว่าผู้ถูกร้องกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

อย่างไรก็ตามเมื่อปรากฏว่า บริษัทดังกล่าวยังมีอยู่แม้จะอยู่ในระหว่างการขอเลิกบริษัท ให้ถูกต้องตามกฎหมาย ผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ถึงกรรมการบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด แจ้งยืนยันการลาออกที่เคยแจ้งด้วยวาจากับกรรมการบริษัทสองคนเมื่อปลายปี ๒๕๓๕

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล

นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ซึ่งแจ้งแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า

บริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๔ ดำเนินกิจการนำไม้ซุงจากประเทศอินโดนีเซีย เพื่อแปรรูปจำหน่ายในประเทศไทย เมื่อรัฐบาลอินโดนีเซียมีกฎหมายห้ามส่งไม้ซุงออกนอกประเทศ บริษัทจึงไม่สามารถนำเข้าวัตถุดิบได้ และดำเนินการขาดทุนตลอดมา ในที่สุดเมื่อปี ๒๕๒๘ ก็เลิกกิจการ หลังจากนั้นก็ไม่ดำเนินการใดๆ ซึ่งเมื่อบริษัทตกลงเลิกกิจการก็ได้มอบหมายให้ นายอุเทน วรรณชัช กรรมการผู้จัดการบริษัทไปดำเนินการทางทะเบียน แต่ต่อมา นายอุเทน ฯ ถึงแก่กรรม ผู้ถูกร้องไม่ทราบมาก่อนถึงแก่กรรม นายอุเทน ฯ ไม่ได้ไปดำเนินการเลิกบริษัท ใดๆก็ตาม ปัจจุบันนี้ไม่มีสำนักงานที่ทำการของบริษัทแล้ว เพราะได้ถูกรื้อถอนไปเป็นที่ประกอบกิจการอยู่ต่อเรือ และผู้ถูกร้องไม่เคยเกี่ยวข้องกับใดๆ กับบริษัทอีกหลังจากปี ๒๕๒๘ เป็นต้นมา

เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔ ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณา เพื่อฟังคำแถลงของ คู่กรณี ผู้ถูกร้อง แถลงต่อศาลยืนยันตามคำชี้แจงเดิม

กรมสรรพากรมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๔ แจ้งผลการตรวจสอบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ปี ๒๕๔๐ - ๒๕๔๒ ช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลของบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ในช่วงเวลาดังกล่าว

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร

หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ซึ่งแจ้งแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปความได้ว่า

ประเด็นแรก กรณีการดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ ก่อตั้งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ โดยมีผู้ถูกร้องเป็นหุ้นส่วนจำพวก

ไม่จำกัดความรับผิดชอบและดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากตำแหน่งดังกล่าว เนื่องจากผู้ถูกร้องจะต้องเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ โดยในขณะนั้นห้างหุ้นส่วนจำกัดสวนพะยอม ได้หยุดประกอบกิจการแล้ว

ประเด็นที่ ๒ กรณีการดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท งามดูพลี จำกัด

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า บริษัท งามดูพลี จำกัด ได้หยุดประกอบกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นระยะเวลาก่อนที่ผู้ถูกร้องจะมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และในส่วนของกรดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทนั้น ผู้ถูกร้องยืนยันว่าได้ลาออกกับ นายจิตติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการบริษัท ตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๓๘ แล้วแต่เป็นความบกพร่องของ นายจิตติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการบริษัทที่ไม่ดำเนินการยื่นเรื่องจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องและดำเนินการจดทะเบียนเลิกบริษัท ต่อมาจดทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ให้เรียบร้อย

ประเด็นที่ ๓ กรณีการดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้พ้นจากตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตามวาระของข้อบังคับบริษัทตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ แล้ว และหลังจากนั้นทางบริษัทก็ไม่ได้ติดต่อไม่ว่าจะเป็นทางลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจาให้ผู้ถูกร้องกลับเข้าดำรงตำแหน่งอีกแต่อย่างใด เพราะฉะนั้น การที่ทางบริษัทเลือกผู้ถูกร้องกลับเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทต่ออีกนั้น ผู้ถูกร้องเห็นว่าการกระทำเช่นนั้นไม่มีผลตามกฎหมาย เนื่องจากผู้ถูกร้องไม่ได้ตกลงรับทราบแต่ประการใด

ผู้ถูกร้องได้แถลงยืนยันด้วยวาจาและส่งเอกสารยืนยันเมื่อศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์

นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ผู้ถูกร้องมีหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า

กรณียังคงมีชื่อปรากฏในเอกสารทางทะเบียนว่าเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องชี้แจงว่าเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ ต่อมาเนื่องจากผู้ถูกร้องต้องการไปดำเนินงานทางการเมือง จึงได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ ต่อมาเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม จึงได้ส่งสำเนาหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่าง ๆ รวมถึงบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด ให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบด้วย

กรณียังคงมีชื่อปรากฏในเอกสารทางทะเบียนว่าเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด ผู้ถูกร้องชี้แจงว่าเคยดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ ต่อมาเนื่องจากผู้ถูกร้องต้องการไปดำเนินงานทางการเมือง จึงได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ต่อมาเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม จึงได้ส่งสำเนาหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่างๆ รวมถึงบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด ให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบด้วย

หลังจากนั้นผู้ถูกร้องก็ได้รับทราบทางสื่อมวลชนว่าผู้ถูกร้องยังคงมีชื่อเป็นกรรมการบริษัททั้งสองอยู่ จึงมีหนังสือสอบถามไปทางบริษัท ซึ่งทางบริษัทก็ได้มีหนังสือชี้แจงกลับมาว่าเป็นความบกพร่องของทางบริษัทเองที่ยังไม่ได้ดำเนินการแก้ไขทางทะเบียน อย่างไรก็ตามปัจจุบันบริษัททั้งสองได้ดำเนินการแก้ไขรายชื่อกรรมการถูกต้องแล้ว

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์

นายไชยา สะสมทรัพย์ ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า

กรณีดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า บริษัท โมบาย เทล นั้นเป็นบริษัทในเครือญาติของผู้ถูกร้องซึ่งผู้ถูกร้องถูกขอยืมชื่อไปเป็นกรรมการบริษัท เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจ โดยผู้ถูกร้องไม่มีส่วนร่วมการดำเนินกิจการใดๆ ของบริษัททั้งสิ้น อีกทั้งไม่มีส่วนได้เสียแต่อย่างใดต่อผลประโยชน์ของบริษัท

เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ผู้ถูกร้องได้ทำหนังสือเพื่อขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ต่อกรรมการผู้จัดการบริษัท ซึ่งได้แจ้งให้ที่ประชุมกรรมการบริษัททราบและมีมติเห็นชอบในวันเดียวกันนั้นเอง หลังจากได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้วผู้ถูกร้องก็มิได้มีการติดต่อกับทางบริษัทแต่อย่างใด ต่อมาภายหลังจึงได้มารับทราบว่ามีชื่อเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าวอยู่ จึงได้สอบถามไปยังบริษัท ซึ่งทางบริษัทก็ได้แจ้งว่า ได้ให้พนักงานบริษัทไปดำเนินการแล้ว ประกอบกับทางกรรมการบริษัท เข้าใจว่า บริษัทไม่ได้ประกอบกิจการใดๆ มาเป็นเวลาหลายปีติดต่อกันแล้ว ทางกระทรวงพาณิชย์คงต้องทำการเพิกถอนทะเบียนบริษัทไปโดยอัตโนมัติ เพราะฉะนั้น ถือได้ว่า การที่ไม่ได้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงแก้ไขทางทะเบียนไม่ได้เกิดจากความรับผิดชอบของผู้ถูกร้อง

กรณีดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า บริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๓๒

ในปี ๒๕๕๐ กิจการของบริษัทขาดสภาพคล่อง กรรมการของบริษัท คือ นายวรศักดิ์ กมลโชติรส ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของผู้ถูกร้อง ได้ขอยืมชื่อผู้ถูกร้องไปเป็นกรรมการบริษัท เพื่อประโยชน์ในการกู้ยืมเงิน จากธนาคารพาณิชย์ ส่วนตัวผู้ถูกร้องนั้นไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ ในการดำเนินกิจการ และรับผลประโยชน์ ของบริษัททั้งสิ้น อีกทั้งผู้ถูกร้องก็ไม่มีชื่อเป็นผู้ถือหุ้นในหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัท

ต่อมาเนื่องจากผู้ถูกร้องต้องไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ผู้ถูกร้องจึงได้ทำหนังสือลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท แจ้งต่อประธานกรรมการบริษัท และได้รับความเห็นชอบตามที่ประชุมกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ หลังจากนั้นผู้ถูกร้องก็ไม่ได้ ทำการติดต่อกับทางบริษัทอีกเลย ต่อมาภายหลังผู้ถูกร้องได้ทราบจากหนังสือพิมพ์ว่า ยังคงมีชื่อ เป็นกรรมการบริษัทอยู่ จึงได้สอบถามไปทางบริษัท ซึ่งทางบริษัทก็ได้แจ้งกลับมาว่า ได้ให้ทางเจ้าหน้าที่ ของบริษัทไปดำเนินการแล้ว ประกอบกับกรรมการบริษัทมีความเข้าใจว่า เนื่องจากบริษัทไม่ได้ประกอบ กิจการใดๆ ติดต่อกันเป็นเวลานานแล้ว ทางกระทรวงพาณิชย์ก็คงต้องทำการเพิกถอนทางทะเบียน ของบริษัทไปโดยอัตโนมัติ เพราะฉะนั้นถือว่ากรณีนี้ทางบริษัทไม่ได้ไปดำเนินการแก้ไขทางทะเบียน ไม่ได้เกิดจากความรับผิดชอบของผู้ถูกร้อง

เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔ ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำชี้แจงของ คู่กรณี ผู้ถูกร้องนำพยาน ๒ ปากเข้าเบิกความต่อศาล คือ (๑) นางวิลาวรรณ เถลิงศักดิ์เดช กรรมการ ผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด (๒) นายวรศักดิ์ กมลโชติรส ประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด เบิกความรับรองเอกสารหนังสือขอลาออกจากกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง

๕. นายวัฒนา อัสวเหม

นายวัฒนา อัสวเหม ผู้ถูกร้องชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่า กรณี การเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย นั้น เมื่อปี ๒๕๑๔ ผู้ถูกร้องได้เข้ามาถือหุ้น จำนวนสองแสนบาท และดำรงตำแหน่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ปี ๒๕๒๗ ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็น หุ้นส่วนผู้จัดการ โดยเปลี่ยนเป็นถือหุ้นของห้างประเภทจำกัดความรับผิด ปี ๒๕๑๘ ผู้ร้องได้ออน หุ้นในห้าง ฯ ให้แก่นายสมพร อัสวเหม และลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนของห้าง ฯ ปี ๒๕๑๕ ผู้ถูกร้อง ได้กลับเข้ามาถือหุ้นและดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ อีกครั้งหนึ่งซึ่งผู้ถูกร้องก็ได้ดำเนิน กิจการของห้าง ฯ ตลอดมา จนกระทั่งปี ๒๕๒๓ ห้าง ฯ เกิดภาวะขาดทุน จึงได้ปิดกิจการลง หลังจากนั้น ห้าง ฯ ก็มีได้ประกอบกิจการการและธุรกิจอื่นๆ แต่อย่างไร หลังจากห้าง ฯ ปิดกิจการแล้วผู้ถูกร้อง ก็ไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการดำเนินงานของห้าง ฯ อีกเลย

ปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงให้ฝ่ายกฎหมายดำเนินการตรวจสอบเกี่ยวกับหุ้นในห้างหุ้นส่วนและบริษัท แล้วพบว่ายังคงมีชื่อเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย เมื่อผู้ถูกร้องทราบ ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ก็ได้ขอลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการและโอนหุ้นทั้งหมดของผู้ถูกร้องให้แก่นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา

เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๔ ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำชี้แจงของ คู่กรณี ผู้ถูกร้องยื่นคำแถลงเป็นหนังสือยืนยันตามคำชี้แจงเดิมและนำพยานเข้าสืบ ๒ ปาก คือ

นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา เบิกความสรุปว่า ประกอบธุรกิจสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง รู้จักกับผู้ถูกร้องเมื่อประมาณปี ๒๕๓๕ โดยผู้ร้องแจ้งให้ทราบว่า ถ้าพยานต้องการจะเปิดกิจการค้าน้ำมัน ก็จะโอนห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ซึ่งหยุดประกอบกิจการมาเป็นเวลาสิบห้าปีเศษแล้วให้ดำเนินการ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ได้มีการประชุมผู้ถือหุ้นของห้าง ฯ ที่ประชุมได้มีมติโอนหุ้น ของผู้ถูกร้อง นายสมพร อัสวเหม และ นายสมบุรณ์ อัสวเหม ให้แก่พยานและมีมติแต่งตั้งให้พยานเป็น หุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ แต่เนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำ พยานจึงไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ ของห้าง ฯ ต่อ และหลงลืมไม่ได้จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงตามมติข้างต้น

นายวิรัช ศรีอินทรสุทธิ ให้การสรุปว่า ประกอบอาชีพทนายความทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ของผู้ถูกร้อง เมื่อประมาณเดือนตุลาคม ๒๕๓๕ ได้รับมอบหมายจากผู้ถูกร้องให้ตรวจสอบว่ามีตำแหน่ง และเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนใดบ้างหรือไม่ และพบว่าผู้ถูกร้องเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการใน ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ประกอบกับเห็นว่าห้าง ฯ ไม่ได้ประกอบกิจการมานานจึงได้ทำความเห็น เสนอให้จดทะเบียนเลิกห้าง ฯ หรือโอนหุ้นให้แก่บุคคลอื่น ผู้ถูกร้องเห็นด้วยและได้มีการดำเนินการ เป็นไปตามคำเบิกความของนายสุพจน์ ฯ จนกระทั่งมีข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็ได้รับมอบหมายให้ทำหนังสือ แจ้งให้นายสุพจน์ ฯ ให้ดำเนินแก้ไขทางทะเบียนให้ถูกต้อง ต่อมานายสุพจน์ ฯ ก็ได้ไปดำเนินการจดทะเบียน เปลี่ยนแปลงเรียบร้อยแล้ว

๑๐. นายรักษ์ ตันติสุนทร

นายรักษ์ ตันติสุนทร ผู้ถูกร้อง มีหนังสือลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ชี้แจง แก่ข้อกล่าวหาต่อศาลรัฐธรรมนูญ สรุปว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ มีหุ้นส่วนสามคนคือ (๑) นายจิรศักดิ์ ลิ้มทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ (๒) นางงามพิศ สุวรรณรักษ์ และ (๓) นายรักษ์ ตันติสุนทร มีวัตถุประสงค์ในการค้าอาวุธปืน หลังจากได้จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดแล้ว ได้ดำเนินขอใบอนุญาตประกอบการค้าอาวุธปืนและ กระสุนปืน แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ ห้าง ฯ จึงไม่ได้ดำเนินธุรกิจใดๆ นับแต่วันที่จดทะเบียน

เรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๒๕ นายจิรศักดิ์ ฯ หัวหน้าผู้จัดการของ ห้าง ฯ ถึงแก่กรรม มีผลทำให้ห้าง ฯ เลิกกันไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐

การที่บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งใด ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันมิได้ ตามความเข้าใจ ของผู้ถูกร้องเห็นว่า บทบัญญัตินี้ดังกล่าวมีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันและปิดกั้นมิให้นักการเมืองที่ดำรง ตำแหน่งรัฐมนตรีอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่ในฐานะที่เป็นรัฐมนตรี เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ หรือเข้าไปเอื้อประโยชน์ให้บริษัทเอกชนที่ตนเข้าไปมีส่วนได้เสียหรือดำรงตำแหน่งในบริษัทดังกล่าว ซึ่งน่าจะเป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจอยู่ มิได้หมายความว่าบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่มีได้ประกอบธุรกิจ ดังกรณีของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู

จากคำร้องและเอกสารประกอบคำชี้แจงของผู้ถูกร้อง และหนังสือชี้แจงจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ประกอบพยานหลักฐานที่น่าสืบในระหว่างพิจารณา มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยคือ รัฐมนตรี ๑๐ คนดังกล่าวข้างต้น ยังดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การธุรกิจที่แสวงหากำไร เพื่อนำมาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใดอันเป็นการละเมิดบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ตามคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาจำนวนหนึ่งหรือไม่

การวินิจฉัยเรื่องนี้จำเป็นต้องพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ก่อนใน เรื่องนี้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ที่ได้บัญญัติ ได้ห้ามรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใด ๆ ในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท หรือองค์การธุรกิจที่แสวงหากำไรมาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลนั้น ก็เพื่อไม่ให้เกิดการขัดแย้งทางผลประโยชน์ (conflict of interest) ที่รัฐมนตรีสามารถใช้ตำแหน่ง หน้าที่แสวงหาประโยชน์ให้กับธุรกิจที่ตนมีตำแหน่งหรือมีส่วนได้เสียอยู่ อันทำให้ขัดกับการปฏิบัติหน้าที่ ในตำแหน่งรัฐมนตรี

ดังนั้น เมื่อรัฐมนตรีคนใดมีตำแหน่งข้างต้นอยู่ก่อนหน้าที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี จะต้องลาออกจากตำแหน่งดังกล่าว

ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อมา คือ การลาออกนั้นต้องดำเนินการอย่างไรและมีผลเมื่อใด และถ้าห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกดังกล่าวที่กรมทะเบียนการค้า อันมีผล ให้มีชื่อของรัฐมนตรีผู้นั้นดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น ๆ อยู่ ถือว่ารัฐมนตรีผู้นั้นละเมิด รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ หรือไม่

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่ต้องพิจารณา คือ ถ้าทางห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การนั้น ยังคงแต่งตั้งให้รัฐมนตรีมีตำแหน่งอยู่ในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การดังกล่าว โดยที่เจ้าตัวไม่ทราบ จะถือว่าเป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ หรือไม่

อีกประเด็นหนึ่งที่ต้องพิจารณา คือ ในกรณีที่รัฐมนตรีดังกล่าวยังดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การข้างต้น แต่ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การนั้นไม่ได้ดำเนินกิจการแต่อย่างใด จะถือว่า รัฐมนตรีผู้นั้นละเมิดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ หรือไม่

ในเรื่องของการลาออกว่ามีผลเมื่อใดนั้นจำต้องพิจารณาจากความเกี่ยวพันระหว่างตัวการ และตัวแทน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๖๗ ได้บัญญัติว่า “ความเกี่ยวพันกัน ระหว่างกรรมการและบริษัทและบุคคลภายนอกนั้น ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย ว่าด้วยตัวแทน”

เมื่อกรรมการคือตัวแทนบริษัท ซึ่งตามหลักสัญญาตัวแทน สัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไป เมื่อตัวแทนมาบอกเลิกเป็นตัวแทนในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๒๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการถอนตัวแทนหรือ ด้วยตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน” และมาตรา ๘๒๗ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อ” ดังนั้น เมื่อกรรมการลาออกต่อบริษัท เท่ากับเป็นการบอกเลิกเป็นตัวแทนย่อมมีผลทันที และเมื่อไม่ได้มีกฎหมายระบุให้ชัดเจนว่า การลาออก หรือบอกเลิกการเป็นตัวแทนต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร การลาออกย่อมทำเป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวาจาก็ได้

ส่วนในประเด็นที่เกี่ยวกับการลาออกจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทแล้วยังมีรายชื่อ ดำรงตำแหน่งดังกล่าวอยู่ที่กรมทะเบียนการค้า นั้น ไม่ถือว่ายังไม่ได้ลาออก เนื่องจากการลาออกได้มีผลแล้ว จากการบอกเลิกการเป็นตัวแทน ส่วนการไปถอนรายชื่อจากกรมทะเบียนการค้า จะต้องเป็นหน้าที่ของ กรรมการที่ยังอยู่ในตำแหน่ง กรรมการที่ลาออกแล้วไม่สามารถแจ้งต่อกรมทะเบียนการค้าโดยตรงได้

ส่วนในประเด็นที่ทางบริษัทได้แต่งตั้งให้รัฐมนตรีคนใดเป็นกรรมการบริษัท โดยที่รัฐมนตรี ผู้นั้นไม่ได้รับทราบ ไม่น่าจะถือว่ารัฐมนตรีนั้นละเมิดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ เพราะรัฐมนตรีผู้นั้น จะไม่อยู่ในฐานะที่จะใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่บริษัท เนื่องจากตนเองไม่ทราบว่า เป็นกรรมการอยู่ การเป็นกรรมการต้องเป็นเรื่องสมัครใจหรือจงใจ เพื่อที่จะใช้ตำแหน่งรัฐมนตรีแสวงประโยชน์ให้กับบริษัท ถ้าไม่สมัครใจหรือจงใจ หรือไม่ได้รับทราบว่าตนเองเป็นก็จะมีโอกาสที่จะใช้ตำแหน่งหน้าที่แสวงหา ประโยชน์ให้บริษัทได้ นอกจากนั้นยังไม่เป็นธรรมดาที่รัฐมนตรีถ้าจะถือว่าเป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๐๘ เมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการบริษัทโดยที่ไม่ได้รับทราบ แล้วเป็นผลให้ขาดคุณสมบัติของการเป็นรัฐมนตรี เพราะเจ้าตัวไม่มีทางได้รับทราบในเรื่องนั้นแล้วจะให้ลาออกได้อย่างไรนอกจากนั้น ความเกี่ยวพันระหว่างบริษัทกับกรรมการเป็นความเกี่ยวพันระหว่างตัวการกับตัวแทนซึ่งเป็นเรื่องของสัญญาที่สองฝ่ายได้ตกลงกัน ดังนั้น เมื่อกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งไม่ได้รับทราบถือว่าไม่ได้ตกลงเป็นตัวแทน จึงไม่ถือว่าเป็นตัวแทนหรือกรรมการโดยสมบูรณ์

ในประเด็นที่ยังมีชื่อดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือเป็นกรรมการบริษัทที่กรมทะเบียนการค้าโดยที่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นไม่ได้ดำเนินกิจการ ไม่ถือว่าผิดหรือละเมิดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ เนื่องจากบริษัทดังกล่าวไม่ได้กระทำการใดที่จะมีผลให้รัฐมนตรีผู้นั้นกระทำการอันเป็นการขัดผลประโยชน์ได้นอกจากนั้นเมื่อบริษัทนั้นไม่ได้ดำเนินกิจการและในทางปฏิบัติไม่มีผู้บริหารแต่อย่างใด จะเป็นเหตุสุดวิสัยที่รัฐมนตรีจะดำเนินการลาออกต่อบริษัท

จากหลักเกณฑ์ข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงพิจารณาวินิจฉัยกรณีของผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ คน เป็นรายบุคคลว่า ผู้ถูกร้องได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ และความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) หรือไม่

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครศรีธรรมราช ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ นับตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งจนถึงปัจจุบันบริษัทไม่เคยประกอบกิจการใดๆ เลย ดังนั้น แม้ผู้ถูกร้องจะมีชื่อเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าวแต่ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอาศัยอำนาจหน้าที่ไปแสวงหาผลประโยชน์หรือเอื้อผลประโยชน์แก่บริษัทเอกชนที่ตนเป็นหุ้นส่วนหรือดำรงตำแหน่งกรรมการอยู่ มิได้หมายความว่ารวมถึงบริษัทที่มีได้ดำเนินกิจการใดๆ แล้ว ดังเช่น บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด

จากการรวบรวมพยานหลักฐานมีข้อเท็จจริงปรากฏว่า ไม่มีที่ทำการบริษัทตามที่อยู่ที่ปรากฏในเอกสารทางทะเบียน ไม่มีพนักงานปฏิบัติงานและบริษัทไม่เคยส่งบการเงินต่อสำนักงานทะเบียน ผลการตรวจสอบของกรมสรรพากรไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล จึงรับฟังได้ว่าบริษัทดังกล่าวมิได้ดำเนินกิจการใดๆ ดังนั้น จึงไม่มีการกระทำการใดที่ผู้ถูกร้องจะกระทำเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อบริษัทที่ตนดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการอยู่ อันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ รวมสามฉบับ ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ตนได้ทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททุกบริษัทแล้ว โดยได้ยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัทต่างๆ รวมทั้งหมดสิบสามบริษัท ในคราวเดียวกัน ซึ่งบริษัทอื่นๆ ได้ไปดำเนินการแก้ไขทางทะเบียนนำชื่อผู้ถูกร้องออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเรียบร้อยแล้ว คงเหลือเพียงสามบริษัท ที่ยังไม่ได้ดำเนินการ ซึ่งผู้ถูกร้องเห็นว่า เมื่อตนได้ทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้วย่อมมีผลตามกฎหมายทันที เมื่อหนังสือขอลาออกดังกล่าวไปถึงประธานกรรมการบริษัท อีกทั้งการดำเนินการจดทะเบียนนำชื่อผู้ถูกร้องออกจากการเป็นกรรมการทางทะเบียนนั้นเป็นหน้าที่ของบริษัทที่ต้องไปดำเนินการ เมื่อผู้ถูกร้องทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว ย่อมรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งกรรมการของบริษัทดังกล่าวแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ จึงไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

จากพยานหลักฐานดังกล่าว รับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกให้ ณ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๑

ผู้ถูกร้องชี้แจงโดยยื่นพยานเอกสาร สำเนาหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสอง หนังสือทั้งสองฉบับมีการตอบรับการแสดงเจตนาลาออกจากการเป็นกรรมการโดยผู้จัดการบริษัททั้งสอง ประกอบกับมีการนำกรรมการผู้จัดการของทั้งสองบริษัทมาเบิกความยืนยัน จึงรับฟังได้ว่า

ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองแล้วจริง โดยมีผลตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ซึ่งเป็นระยะเวลาก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๑

จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์

ตามหนังสือรับรองสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่าผู้ถูกร้องเป็นกรรมการของบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า เมื่อปลายปี ๒๕๓๕ ได้แจ้งด้วยวาจาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด ต่อกรรมการบริษัทสองคน อีกทั้งได้แจ้งยืนยันการลาออกเป็นหนังสืออีกครั้งหนึ่ง และต่อมาเมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๕ ก็ได้จดทะเบียนเลิกบริษัท

จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด ต่อกรรมการบริษัทก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่าผู้ถูกร้องเป็นกรรมการ บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

ผู้ถูกร้องนำสืบชี้แจงว่า บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด ได้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้น ก็ไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ ซึ่งคณะกรรมการและผู้ถือหุ้นของบริษัทเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ แต่กรรมการผู้จัดการไม่ได้ไปดำเนินการตามมติ จนกระทั่งถึงแก่กรรม ปัจจุบันบริเวณที่ตั้งของบริษัทเป็นอู่ต่อเรือ ส่วนบริษัทนั้นไม่มีทรัพย์สินใดๆ และไม่มีสำนักงานติดต่อได้ ผู้ถูกร้องยืนยันว่าไม่มีเจตนาขี้อ้างการเป็นกรรมการบริษัทไว้เพื่อประโยชน์ใดๆ แต่เนื่องจากเข้าใจว่ากรรมการผู้จัดการไปดำเนินการจดทะเบียนเลิกบริษัทเรียบร้อยแล้ว

จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่าบริษัทดังกล่าวไม่มีอาคารสำนักงาน ไม่มีพนักงานปฏิบัติงาน และไม่มีทรัพย์สินใดๆ ประกอบกับผลการตรวจสอบของกรมสรรพากรไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้

นิติบุคคล จึงเห็นว่าบริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการใดๆ ที่เป็นผลให้ผู้ที่ยังมีชื่อดำรงตำแหน่ง
ในบริษัทอยู่ในวิสัยจะกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า
กระทรวงพาณิชย์ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ รวมสามฉบับว่า ผู้ถูกร้องเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของ
ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม และเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด และบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค
จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
การต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

ผู้ถูกร้องนำสืบชี้แจงว่า

กรณีดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม นั้น ผู้ถูกร้อง
ได้ยื่นพยานเอกสารเป็นสำเนาหนังสือขอลาออกจากตำแหน่งดังกล่าว ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐
อันเป็นระยะเวลาก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

กรณีดำรงตำแหน่งกรรมการ บริษัท งามดูพลี จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องชี้แจงว่าได้ลาออกจาก
การเป็นกรรมการบริษัทแล้ว แต่เป็นความบกพร่องของกรรมการผู้จัดการที่ไม่ได้ไปดำเนินการแก้ไข
ทางทะเบียนเอาชื่อผู้ถูกร้องออกจากการเป็นกรรมการบริษัทให้เรียบร้อย ประกอบกับบริษัทได้ปิดกิจการ
ลงแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ ก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้ามาทำงานการเมือง

กรณีดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ผู้ถูกร้องชี้แจงว่าได้เข้า
เป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ และพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากครบวาระ
การดำรงตำแหน่งในปี ๒๕๓๗

จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องมิได้ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนและบริษัทในขณะที่
ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตาม
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า
กระทรวงพาณิชย์ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่าผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีแล็คซ์ จำกัด
และลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๓ ว่า เป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ในขณะที่มีพระบรม
ราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน
๒๕๔๐

ผู้ถูกร้องนำสืบชี้แจงว่า ได้ยื่นหนังสือลาออกจากเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีแอส จำกัด เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ และได้ยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการทั้งสองบริษัทก็มีมติอนุมัติ

จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองแล้วจริง ซึ่งระยะเวลาที่ผู้ถูกร้องแสดงเจตนาลาออกเป็นระยะเวลาก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่าผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด และตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครปฐม ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่า เป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ผู้ถูกร้องนำสืบชี้แจงว่า ได้ยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ และได้ยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการทั้งสองบริษัทมีมติเห็นชอบการลาออกของผู้ถูกร้องแล้ว รับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๙. นายวัฒนา อิศวเหม

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนจังหวัดพิษณุโลก ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ผู้ถูกร้องนำสืบชี้แจงว่า ได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ในการประชุมผู้เป็นหุ้นส่วนเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ และได้จดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาหุ้นส่วนในวันเดียวกัน โดยผู้ถูกร้องได้ยื่นพยานเอกสารและนำพยานบุคคลเข้าเบิกความยืนยันรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๑๐. นายรักษ์ ตันติสุนทร

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่าผู้ถูกร้องเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๓

ผู้ถูกร้องนำสืบชี้แจงว่า นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๓๕ อันมีผลทำให้ห้างฯ เลิกไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ และมาตรา ๑๐๘๐ ประกอบกับต่อมาเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ นางบุญชู ลิ้มทรงพรต ผู้ชำระบัญชีของห้างฯ ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนเลิกห้างฯ โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๓ จึงถือว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

จากเหตุผลข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องทั้งสิบคน คือ (๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ (๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ (๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ (๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ (๕) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล (๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร (๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ (๘) นายไชยา สะสมทรัพย์ (๙) นายวัฒนา อิศวเหม (๑๐) นายรักษ์ ตันติสุนทร มิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ดังนั้น ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนดังกล่าวไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

นายสุจิต บุญบงการ
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายสุจินดา ยงสุนทร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔/๒๕๕๔

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของนายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ รวม ๓๒ คน ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีจำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว

ความเป็นมาและข้อเท็จจริง

เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ รวม ๓๒ คน ได้เข้าชื่อกันยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภาตามมาตรา ๒๑๖ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ ว่า รัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน ได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

ประธานวุฒิสภาได้มีหนังสือด่วนที่สุด ที่ สว ๐๐๐๘/๓๑๕๕ ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

คำร้องของคณะสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวข้างต้นระบุว่า รัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คนดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจ ๔ ต่างๆ ดังนี้

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการบริษัท
พริสมา อินโฟ จำกัด

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เป็นกรรมการบริษัท
พินัยประสิทธิ จำกัด

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็น
หุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม และเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด และ
บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการ
บริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท
โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด

๙. นายวัฒนา อัสวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ
ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย

๑๐. นายรักษ์ ดันตีสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นหุ้นส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัด
ปิ่นชำนานู

ศาลรัฐธรรมนูญได้เปิดโอกาสให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงาน
ทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท สำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดต่างๆ กรมทะเบียนการค้า กรมสรรพากร
และสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ชี้แจงแสดงความคิดเห็นเป็นหนังสือ รวมทั้งได้ออกนั่งพิจารณาคดี
เพื่อรับฟังคำเบิกความของทั้งสองฝ่ายเมื่อวันที่ ๒๕ และวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๔๔ รายละเอียด
ของคำชี้แจงและคำเบิกความต่างๆ นั้น ปรากฏอยู่ในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว

การรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ประธานวุฒิสภาได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑๖ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ
ส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน ๓๒ คน ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรี
ของรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว เนื่องจากกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๐๘ กล่าวคือ ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท พิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องนี้ได้ยื่นต่อ
ประธานวุฒิสภาโดยสมาชิกวุฒิสภา จำนวน ๓๒ คน อันเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวน
สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภาตามมาตรา ๒๑๖ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๘๖ ของรัฐธรรมนูญ
คำร้องที่ประธานวุฒิสภาส่งมาจึงเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตราดังกล่าวของรัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ดี เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ซึ่งเป็นระยะเวลา ๘ วันหลังจากที่ประธานวุฒิสภา ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ บัญญัติว่า “รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ (๒) ...มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร” จึงมีปัญหาที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยในเบื้องต้นว่า ในเมื่อรัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คนที่เป็นปัญหาได้พ้นจากตำแหน่งตาม บทบัญญัติดังกล่าวแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องต่อไป หรือสมควรจำหน่าย กติหรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า ถึงแม้คณะรัฐมนตรีจะพ้นจากตำแหน่งแล้วตามมาตรา ๒๑๕ วรรคแรก แต่ในขณะเดียวกันมาตรา ๒๑๕ วรรคสอง ก็บัญญัติไว้ด้วยว่า “คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่...” ซึ่งหมายความว่า เพื่อป้องกันมิให้เกิดสุญญากาศแห่งอำนาจบริหารในขณะที่คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ ยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งไปนี้ ยังคงอำนาจหน้าที่ และบริหารราชการแผ่นดินได้ต่อไป โดยจะมีข้อจำกัดอยู่บ้างเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับการแต่งตั้งหรือ ย้ายข้าราชการ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ และนอกจากข้อจำกัดเหล่านี้แล้ว คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งนี้ก็ยังมีอำนาจหน้าที่ตามปกติของคณะรัฐมนตรีที่ยังไม่พ้นจากตำแหน่ง ทุกประการ แม้คณะรัฐมนตรีจะพ้นจากตำแหน่งในนามโดยผลของกฎหมาย แต่ในความเป็นจริงแล้ว คณะรัฐมนตรีก็ยังคงไว้ซึ่งอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินและก็สามารถใช้อำนาจนั้นได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น ปัญหาอุปสรรคที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประสงค์จะเยียวยาโดยการบัญญัติห้ามรัฐมนตรีมิให้ “ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด” ซึ่งเป็นปัญหาการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ ส่วนรวม ก็ยังคงมีอยู่ต่อไปตราบใดที่คณะรัฐมนตรี “ยังอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป” และในความเป็นจริงคณะรัฐมนตรีในฐานะเช่นนี้อาจจะมีโอกาสใช้อำนาจไปในทางส่งเสริมผลประโยชน์ ส่วนตนได้มากกว่าตอนอยู่ในฐานะปกติเสียด้วยซ้ำไป ฉะนั้น ในกรณีเช่นนี้จึงเป็นการสอดคล้องกับ เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่จะถือว่าศาลรัฐธรรมนูญยังคงไว้ซึ่งอำนาจในการป้องกันการขัดกันของ ผลประโยชน์โดยการวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๒๑๖ มากกว่าที่จะ วินิจฉัยให้จำหน่ายคดีด้วยเหตุแต่เพียงว่าการยุบสภาผู้แทนราษฎรทำให้คณะรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจาก ตำแหน่ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง โดยที่คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งยังต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป มูลเหตุของคำร้องให้ถอดถอนรัฐมนตรีเฉพาะตัวเพื่อหลีกเลี่ยงการขัดกันของผลประโยชน์นั้น ก็ยังคงมีอยู่อีกเช่นเดิม อีกทั้งผู้ร้องเองก็มีได้แสดงเจตนาที่จะถอนคำร้องของตนแต่อย่างไร จึงไม่มีเหตุ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นต้องจำหน่ายคำร้องตามข้อ ๖ ของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยเหตุผลตามที่กล่าว จึงเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องจำหน่ายคดีด้วยเหตุที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎรแต่เพียงประการเดียว และชอบที่จะพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของผู้ร้องต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีชุดใหม่จะเข้ารับหน้าที่

คำวินิจฉัย

ประเด็นตามคำร้องมีอยู่ว่า รัฐมนตรีผู้ถูกร้องจำนวน ๑๐ คน ตามที่ได้ระบุชื่อไว้ข้างต้นนี้ หรือผู้หนึ่งผู้ใดในจำนวนนี้จะต้องพ้นจากตำแหน่งเฉพาะตัวเพราะเหตุที่กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่ เพื่อประโยชน์ของการวินิจฉัยกรณีเหล่านี้ เห็นว่าจำเป็นต้องพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปที่จะนำมาใช้ในการวินิจฉัยเสียก่อน

ผู้ร้องอ้างว่า รัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คนที่กล่าว ต่างก็มีฐานะเป็นกรรมการในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอยู่ ทั้งนี้ ด้วยเหตุที่ว่าในทะเบียนของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ มีชื่อของรัฐมนตรีเหล่านี้เป็นกรรมการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนปรากฏอยู่ จึงมีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยในตอนแรกว่า ถ้าฟังเพียงการมีชื่อของรัฐมนตรีผู้ใดเป็นกรรมการในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนใดปรากฏอยู่ในทะเบียนของทางราชการนั้น จะมีผลในตัวเองให้รัฐมนตรีผู้นั้นต้องถือว่ากระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญเสมอไปหรือไม่

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ตามมาตรา ๑๐๑๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเมื่อได้จดทะเบียนตามที่กำหนดไว้แล้ว ก็มีสถานะเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นทั้งหลาย คำขอจดทะเบียนจำเป็นต้องประกอบด้วยข้อความหลายประการรวมตลอดทั้งชื่อของกรรมการทุกคนด้วย จึงอาจถือได้ว่าการมีชื่ออยู่ในทะเบียนของทางการก็เป็นข้อสันนิษฐานหรือหลักฐานประการหนึ่งว่า ผู้ที่มีชื่อนั้นเป็นกรรมการตามที่ได้จดทะเบียน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ข้อสันนิษฐานหรือหลักฐานดังกล่าวหาได้เป็นที่สิ้นสุดหรือเด็ดขาดแต่อย่างใดไม่ เพราะข้อความที่ปรากฏในทะเบียนเป็นข้อความที่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเองเป็นผู้นำไปจดทะเบียนไว้ต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ฉะนั้น จึงเป็นข้อความที่อาจคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงได้ หรืออาจตรงตามข้อเท็จจริงในขณะที่จดทะเบียนแต่ข้อเท็จจริงได้เปลี่ยนแปลงไปในภายหลังและไม่ได้มีการจดทะเบียนแก้ไขทะเบียนให้ถูกต้อง ดังนั้น ข้อสันนิษฐานที่กล่าวมานี้จึงย่อมถูกหักล้างได้ด้วยหลักฐานที่แสดงว่า ข้อเท็จจริงไม่เป็นเช่นเดียวกับข้อความที่ปรากฏในทะเบียน เป็นที่น่าสังเกตว่าหนังสือรับรองฐานะและรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับห้างหุ้นส่วน/บริษัทที่ออกโดยสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ นั้น มีข้อความสำคัญดังนี้ “หนังสือรับรองเฉพาะข้อความที่ห้างหุ้นส่วน/บริษัท

ได้นำมาจดทะเบียนไว้เพื่อผลทางกฎหมายเท่านั้น ข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่ควรหาไว้พิจารณาฐานะ” ด้วยเหตุนี้ผู้ถูกร้องจึงได้กล่าวอ้างและนำสืบพยานว่า ก่อนหรือตอนที่ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ตนได้ลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทแล้ว หรือพ้นจากตำแหน่งกรรมการตามวาระปกติโดยไม่ทราบว่าคุณได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการอีกวาระหนึ่ง หรือบริษัทร้างแล้วเพราะไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ เป็นต้น จึงมีประเด็นที่จำต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า เหตุผลที่ผู้ถูกร้องยกขึ้นอ้างอิงนั้น จะฟังขึ้นหรือไม่ ทั้งนี้ สมควรกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อนำมาใช้ประกอบการพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประการแรก ในส่วนที่เกี่ยวกับการลาออกหรือการพ้นจากตำแหน่งกรรมการตามวาระนั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท แต่รัฐธรรมนูญเองก็ไม่มีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งหรือการพ้นจากตำแหน่งกรรมการในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท โดยที่การจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่างๆ เป็นเรื่องที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเอกชนโดยเฉพาะคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์การดำรงตำแหน่งหรือการพ้นจากตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทโดยย่อมต้องขึ้นอยู่กับบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เช่นเดียวกัน ดังนั้น ประเด็นที่ว่ารัฐมนตรีผู้ใดดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทใด หรือได้พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวแล้วหรือไม่ จึงต้องพิจารณาวินิจฉัยบนมูลฐานของบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับเรื่องนี้โดยเฉพาะเท่านั้น

มาตรา ๑๑๖๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ความเกี่ยวพันกัน ในระหว่างกรรมการและบริษัทและบุคคลภายนอกนั้น ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยตัวแทน” ส่วนมาตรา ๘๒๖ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายนี้ บัญญัติว่า “อันสัญญาตัวแทน ย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการถอนตัวแทน หรือด้วยตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน” และมาตรา ๘๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อ” จากบทบัญญัติที่อ้างถึงประกอบกับบทบัญญัติในมาตราอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรา ๑๖๘ อาจสรุปสถานะทางกฎหมายได้ว่า การลาออกจากการเป็นกรรมการในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท จะกระทำได้ทุกเมื่อ โดยกรรมการผู้ลาออกจะต้องแสดงเจตนาต่อกรรมการผู้มีอำนาจของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท โดยจะทำได้ทั้งหนังสือก็ได้ (ซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานที่ง่ายแก่การนำสืบ) หรืออาจจะเป็นการแจ้งด้วยวาจาก็ได้ (ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสืบพยานยากขึ้น) อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้กำหนดให้ผู้ลาออกต้องไปจดทะเบียนเพื่อถอนชื่อของตนออก และถึงแม้ผู้ลาออกจะไปดำเนินการจดแจ้งด้วยตนเองก็จะมีผลใดๆ ในทางกฎหมาย เพราะนายทะเบียนไม่มีอำนาจหน้าที่

รับการจดทะเบียนจากผู้ลาออก คงปล่อยให้เป็นที่ของกรรมการผู้มีอำนาจของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ไปดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในทะเบียน ซึ่งการละเลยไม่ปฏิบัติเช่นนั้นก็หาทำให้การลาออกจากการเป็นกรรมการไร้ผลทางกฎหมายไม่ เว้นแต่ผู้ที่ได้ลาออกไปแล้วอาจจะยังต้องรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริตและเชื่อว่าผู้ที่ลาออกยังเป็นกรรมการอยู่ดังเช่นที่ปรากฏในทะเบียน

ประการที่สอง สำหรับข้อต่อสู้ที่ว่าบริษัทที่รัฐมนตรียังเป็นกรรมการอยู่โดยนิตินัยได้กลายเป็นบริษัทร้างไปแล้ว เพราะไม่ได้ดำเนินกิจการหรือประกอบธุรกิจใดๆ ในช่วงเวลาที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีนั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญมีวัตถุประสงค์หลักในการป้องกันการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม โดยการปิดกั้นมิให้รัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่อาศัยอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งไปแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน หรือเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ตนมีส่วนได้เสีย และเจตนาอีกประการหนึ่งของบทบัญญัตินี้ ก็เพื่อบังคับให้รัฐมนตรีต้องรวมกำลังและอุทิศเวลาของตนเพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินเพียงอย่างเดียว ดังนั้น กรณีจะต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ ก็ต่อเมื่อห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เกี่ยวข้องเป็นนิติบุคคลที่กำลังดำเนินกิจการอยู่ตามปกติ อันอาจจะนำไปสู่การขัดกันของผลประโยชน์ได้ หรืออาจทำให้รัฐมนตรีต้องแบ่งเวลาระหว่างการบริหารราชการแผ่นดินกับการกระทำกิจการส่วนตัว แต่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ไม่เคยหรือได้ยุติการประกอบธุรกิจแล้วในขณะที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอยู่ ไม่น่าจะถูกรวมเข้าไว้ในขอบเขตของมาตรา ๒๐๘ เพราะกรณีไม่มีช่องทางหรือโอกาสที่จะก่อให้เกิดหรือนำไปสู่การขัดกันของผลประโยชน์หรือการแบ่งแยกเวลาตามที่กล่าว

ประการที่สาม ในทำนองเดียวกัน ตามนัยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ องค์ประกอบของการกระทำอันต้องห้ามตามบทบัญญัตินี้ก็ไม่น่าจะรวมถึงเจตนาของรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องด้วย ดังนั้น ถ้ารัฐมนตรีผู้ใดเข้าใจด้วยความสุจริตใจว่าตนได้พ้นจากตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทแล้ว และไม่เคยเข้าร่วมในกิจการหรือการบริหารงานของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเลยในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอยู่ กรณีก็ไม่น่าจะถือได้ว่าเป็นการละเมิดมาตรา ๒๐๘ ถึงแม้ว่าในทางนิตินัยแล้วรัฐมนตรีผู้นั้นยังมีฐานะเป็นกรรมการในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทอยู่ก็ตาม กรณีที่รัฐมนตรีหลงลืมไปว่าตนยังมีตำแหน่งอยู่ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทใด ก็น่าจะมีผลเช่นเดียวกัน คือ ไม่น่าจะถือได้ว่ามีเจตนาอันเป็นองค์ประกอบของการกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

ต่อไปนี้จะเป็นการวินิจฉัยเป็นรายกรณีว่ารัฐมนตรีผู้ใดกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น

๑. กรณีนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครศรีธรรมราช ออกหนังสือรับรองให้ ณ วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๓ ซึ่งรับรองว่า นายสุรินทร์เป็นกรรมการผู้หนึ่งในบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ ผู้ถูกร้องไม่ได้อ้างว่าตนได้ลาออกจากตำแหน่งกรรมการของบริษัทแล้ว แต่ได้ต่อสู้ว่าบริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจใดๆ นับแต่จดทะเบียนจนถึงปัจจุบัน แม้ผู้ถูกร้องจะมีชื่อเป็นกรรมการในบริษัทดังกล่าว แต่ก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ เพราะเจตนารมณ์ของมาตราดังกล่าวมุ่งหมายที่จะป้องกันการขัดกันของผลประโยชน์ซึ่งหมายความว่า น่าจะต้องเป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจอยู่ มิได้หมายความว่ารวมถึงบริษัทที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการใดๆ แล้ว ตามหนังสือสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราช ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๔ แจ้งว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ไม่มีที่ทำการตั้งอยู่ ณ สถานที่ที่จดทะเบียนไว้ และไม่มีพนักงานปฏิบัติงาน นอกจากนี้แล้ว ยังไม่ปรากฏว่ามีการเรียกประชุมกรรมการหรือผู้ถือหุ้น และบริษัทไม่เคยทำบัญชีรายรับรายจ่าย ไม่เคยส่งบัญชีงบดุลของบริษัทให้กระทรวงพาณิชย์ และไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษี

หลักฐานที่ปรากฏดังกล่าว ทำให้เชื่อได้ว่า บริษัทมิได้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการใดๆ จึงมีสภาพเป็นบริษัทร้างแล้ว ดังนั้น ถึงแม้ว่านายสุรินทร์จะยังมีชื่อเป็นกรรมการของบริษัทอยู่ในทะเบียนของทางราชการก็ตาม ในความเป็นจริงแล้ว กรณีนี้อาจถือได้ว่าต้องตามมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๒. กรณีนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒

หนังสือสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ซึ่งออกให้ ณ วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๔๓ รับรองว่า นายอาทิตย์ดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด นายอาทิตย์ชี้แจงว่า ตนเคยเป็นกรรมการบริษัทจำนวน ๑๓ บริษัท และเมื่อทราบล่วงหน้าว่าตนจะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี จึงได้ทำหนังสือลาออกจากตำแหน่งกรรมการของบริษัททั้ง ๑๓ แห่ง ในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ พร้อมกันหมด หนังสือลาออกดังกล่าวย่อมมีผลตามกฎหมายทันทีที่ไปถึงประธานกรรมการ สำหรับบริษัท ๓ บริษัทที่ตนยังมีชื่อเป็นกรรมการอยู่ตามทะเบียน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทที่รับผิดชอบในการดำเนินการจดทะเบียนการลาออกนั้น ได้ลาออกจากบริษัทในช่วงเวลานั้นโดยไม่ได้แจ้งให้บริษัททราบว่ายังไม่ได้ไปดำเนินการจดทะเบียนการลาออกต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ทั้งนี้ ทำให้ตนเข้าใจว่าได้มีการจดทะเบียนการลาออกของตนไว้เรียบร้อยแล้ว จึงไม่อาจถือได้ว่าผู้ถูกร้องเข้าข่ายรับผิดชอบตามมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

กรณีบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๑ และนายอาทิตย์อ้างว่าได้ทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒ แล้วนั้น ปรากฏจากหลักฐานว่า มีการประชุมคณะกรรมการบริหารเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๒ โดยที่ประชุมอนุมัติให้นายอาทิตย์ลาออกได้ ซึ่งการอนุมัติดังกล่าวก็ไม่จำเป็นแก่ความสมบูรณ์ตามกฎหมายของการแสดงเจตนาของนายอาทิตย์แต่อย่างไร แต่ก็ยังเป็นหลักฐานทำให้เชื่อได้ว่านายอาทิตย์ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด แล้วจริงตามอ้าง

กรณีบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๓๖ และนายอาทิตย์อ้างว่าได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒ นั้น ปรากฏว่ามีการประชุมกรรมการบริษัทเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ โดยที่ประชุมอนุมัติให้ลาออก อีกทั้งการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๓ ก็ได้เห็นชอบให้นายอาทิตย์ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท จึงเชื่อได้ว่านายอาทิตย์ได้ลาออกแล้วจริง

กรณีบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๓๓ และนายอาทิตย์อ้างว่า ได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เช่นเดียวกันกับกรณีบริษัทอื่นๆ อีก ๑๒ บริษัทนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีเอกสารหลักฐานยืนยันจากบริษัทว่าได้รับทราบการขอลาออกของนายอาทิตย์ก็ตาม นายอาทิตย์ได้ชี้แจงเพิ่มเติมว่าบริษัทไม่สามารถจัดตั้งโรงงานน้ำผลไม้ในจังหวัดปทุมธานีได้ เพราะไม่อยู่ในเขตพื้นที่ที่จะได้รับการส่งเสริมการลงทุน ประกอบกับในช่วงปี ๒๕๓๒ - ๒๕๓๓ มีน้ำท่วมหนักในพื้นที่ดังกล่าว ทำให้สวนส้มเสียหายหนัก เป็นผลทำให้ต้นทุนการผลิตน้ำผลไม้สูงกว่าที่คาดการณ์ไว้ ผู้ริเริ่มโครงการจึงตกลงเลิกกิจการทั้งหมด

ด้วยเหตุผลตามที่กล่าว จึงเห็นว่ามีหลักฐานที่เชื่อได้ว่านายอาทิตย์ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสามก่อนหน้าที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีแล้วจริง

๓. กรณีนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ตั้งแต่วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๑

สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร มีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๓ รับรองว่า นายสุวัจน์เป็นกรรมการของบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และอีกฉบับหนึ่งลงวันที่เดียวกัน รับรองว่า นายสุวัจน์ เป็นกรรมการในบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด นายสุวัจน์มีหนังสือชี้แจงว่า ตนเคยเป็นกรรมการในบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๐ และกรรมการในบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ประมาณ ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ แต่ได้ยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่งดังกล่าวแล้ว เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ เนื่องจากได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรง

ตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมในคณะรัฐมนตรีชุดพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี และว่าหลังจากนั้นแล้วก็ไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการใดของบริษัททั้งสองอีกเลย แต่บริษัททั้งสองยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกเพื่อถอนชื่อของผู้ถูกร้องออกจากทะเบียน ในการนี้ นายสุวัจน์ได้นำสืบพยานบุคคลคือ กรรมการผู้จัดการบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และกรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด ซึ่งต่างให้การว่านายสุวัจน์ได้ยื่นใบลาออกจากตำแหน่งตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ และบริษัททั้งสองได้รับทราบการลาออกแล้ว แต่ไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการให้แล้วเสร็จในเวลานั้น ทำให้การของพยานบุคคลประกอบกับพยานเอกสารที่พยานนำมายืนยัน ทำให้เชื่อได้ว่านายสุวัจน์ได้ลาออกจากตำแหน่งกรรมการของบริษัททั้งสองถูกต้องตามกฎหมายแล้ว โดยมีผลตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ถึงแม้จะยังมีชื่อตนเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าวอยู่ในทะเบียนของกระทรวงพาณิชย์ก็ตาม กรณีจึงไม่เป็นการกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๔. กรณีคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร มีหนังสือลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ รับรองว่า คุณหญิงสุพัตรา เป็นกรรมการของบริษัท พิรสมา อินโฟ จำกัด คุณหญิงสุพัตรา มีหนังสือชี้แจงว่า บริษัทดังกล่าวจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ แต่นับแต่ตั้งบริษัทเป็นต้นมา บริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ เลย ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๕ คุณหญิงสุพัตรา จึงได้แจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการของบริษัท ๒ คน ว่า ขอลาออกจากตำแหน่งและไม่ขอเกี่ยวข้องกับบริษัทอีก คุณหญิงสุพัตราชี้แจงต่อไปว่า ก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีได้โทรศัพท์สอบถามกรรมการผู้หนึ่งว่า ได้จัดการเรื่องการลาออกของตนแล้วหรือไม่ และได้รับคำตอบว่าบริษัทได้เลิกไปนานแล้ว ตนจึงเข้าใจและเชื่อโดยสุจริตว่าบริษัทไม่มีตัวตนอยู่อีกต่อไปแล้ว นอกจากนั้น คุณหญิงสุพัตราได้มีหนังสือชี้แจงเพิ่มเติมอีกว่าบริษัท พิรสมา อินโฟ จำกัด ได้จดทะเบียนเลิกบริษัทแล้วโดยมติของที่ประชุมกรรมการเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ และได้มีการชำระบัญชีเรียบร้อยแล้ว จนในที่สุดนายทะเบียนได้ออกหนังสือรับรองการเลิกบริษัทเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ ไปถึงบริษัท ณ ที่ตั้งที่จดทะเบียนไว้ เพื่อเรียกเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการลาออกของคุณหญิงสุพัตรา แต่ทางไปรษณีย์ได้ส่งคืนโดยแจ้งเหตุขัดข้องว่า “ไม่มีผู้รับตามเจ้าหน้าที่”

คำชี้แจงของผู้ถูกร้อง พิจารณาแล้วเห็นว่า รับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกแล้ว และมีได้เป็นกรรมการของบริษัทในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี บริษัทนั้นไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ เลย ไม่มีการจ้างพนักงานและไม่มีทรัพย์สินใดๆ อีกทั้งไม่มีที่ตั้งที่สามารถติดต่อกับบริษัทได้ กรณีจึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๕. กรณีนายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

หนังสือของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ซึ่งออกให้ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ รับรองว่า นายพิเชษฐเป็นกรรมการในบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด แต่ผู้ถูกร้องได้มีหนังสือชี้แจงว่า บริษัทได้จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๔ เพื่อดำเนินกิจการนำไม้ซุงจากประเทศอินโดนีเซียเข้ามาแปรรูป เมื่อรัฐบาลอินโดนีเซียออกกฎหมายห้ามส่งไม้ซุงออกนอกประเทศ บริษัทขาดทุนมาตลอด และในที่สุดก็ได้เลิกกิจการในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ หลังจากนั้นก็ไม่เคยดำเนินกิจการใดๆ ปัจจุบันไม่มีผู้บริหาร ไม่มีทรัพย์สินใดๆ ไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ คณะกรรมการและผู้ถือหุ้นเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้แทนกรมทะเบียนการค้าได้ชี้แจงว่าบริษัทดังกล่าวเข้าเกณฑ์บริษัทร้าง แต่ยังไม่ได้เพิกถอนทะเบียนและขีดชื่อบริษัทออกจากทะเบียน ในเมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด มีสภาพเป็นบริษัทร้างมาเป็นเวลานานแล้ว ก็ไม่มีทางที่ผู้ถูกร้องซึ่งยังมีชื่อเป็นกรรมการของบริษัทจะก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ได้ จึงเห็นว่าการนี้ไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๖. กรณีหม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

หนังสือของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร รวม ๓ ฉบับ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ รับรองว่า ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการของบริษัท งามดูพลี จำกัด บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด และเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม แต่ผู้ถูกร้องอ้างว่าตนได้ลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัท งามดูพลี จำกัด แล้ว และกรรมการผู้จัดการของบริษัทได้ขายอาคารที่ทำการของบริษัทให้แก่บุคคลภายนอก ซึ่งปัจจุบันเป็นสถานที่ประกอบการค้าประเภทซัก อบ รีด เสื้อผ้า บริษัทจึงได้เลิกกิจการแล้วตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเลิกบริษัท

ส่วนการเป็นกรรมการในบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องอ้างว่าตนได้พ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว (สามปีตามข้อบังคับของบริษัท) แต่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการอีกโดยที่ประชุมใหญ่ โดยตนไม่ได้รับแจ้งเรื่องนี้ จึงถือไม่ได้ว่าผู้ถูกร้องได้กลับเข้าเป็นกรรมการโดยถูกต้องตามกฎหมาย

เพราะผู้ถูกร้องมิได้ให้ความยินยอม และไม่เคยได้รับการติดต่อให้เข้าร่วมประชุมกรรมการบริษัท แต่ประการใด ซึ่งข้ออ้างเหล่านี้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า รับฟังได้ เพราะตามกฎหมายผู้ถูกร้องจะได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการของบริษัทอีกโดยตนมิได้ให้ความเห็นชอบด้วยนั้น ย่อมกระทำมิได้

สำหรับการดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม นั้น พยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแล้วโดยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนครบทุกคน เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

๖. กรณีนายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ตั้งแต่วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

หนังสือรับรองซึ่งออกให้ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ โดยสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร รับรองว่า นายประดิษฐ์ดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท อิมโพลีเค็ช จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดีงส์ จำกัด นายประดิษฐ์มีหนังสือชี้แจงว่า ตนเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท อิมโพลีเค็ช จำกัด มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ แล้วขอลาออกจากตำแหน่งดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ และได้ส่งสำเนาหนังสือลาออกให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบด้วย ส่วนบริษัท โรแยล โฮลดีงส์ จำกัด นั้น นายประดิษฐ์ชี้แจงว่า ตนเคยเป็นกรรมการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ แต่ได้ขอลาออกจากตำแหน่ง ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ และได้ส่งสำเนาหนังสือลาออกต่อเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแล้ว เช่นเดียวกัน นอกจากนั้นแล้ว ผู้ถูกร้องยังได้แสดงหลักฐานการรับทราบเจตนาการลาออกของผู้ถูกร้อง โดยบริษัททั้งสองอีกด้วย

ส่วนเหตุที่ชื่อของผู้ถูกร้องยังปรากฏเป็นกรรมการอยู่ในทะเบียนของกระทรวงพาณิชย์ เป็นเพราะความบกพร่องของบริษัทเองที่มีได้ดำเนินการแก้ไขทะเบียนตามที่กฎหมายบังคับ ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่านายประดิษฐ์ได้ลาออกจากการกรรมการของบริษัททั้งสองแล้วอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เป็นเวลาหลายเดือนก่อนที่จะมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีเสียอีก จึงเห็นว่า กรณีไม่เป็นการกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๘. กรณีนายไชยา สะสมทรัพย์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ปรากฏจากหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครปฐม ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่า นายไชยาเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด และหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่า เป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด นายไชยาได้นำสืบว่าตนได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด

ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ การนำสืบทั้งพยานเอกสาร ได้แก่ รายงานการประชุมที่เกี่ยวข้องของบริษัท และพยานบุคคล ได้แก่ กรรมการผู้จัดการบริษัทและประธานกรรมการบริษัท ทำให้เชื่อได้ว่า นายไชยาได้ลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัททั้งสองถูกต้องและมีผลทางกฎหมายแล้ว ก่อนที่จะได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี แม้ว่านายไชยาจะยังมีชื่อเป็นกรรมการอยู่ในทะเบียนของทางราชการก็ตาม ดังนั้น ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี นายไชยาจึงไม่ได้เป็นกรรมการบริษัททั้งสอง กรณีจึงไม่เป็นการกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๘. กรณีนายวัฒนา อัสวเหม ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก ได้ออกหนังสือลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ รับรองว่า นายวัฒนาเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย นายวัฒนา ได้นำสืบว่า ตนได้ลาออกจากราชการแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ เป็นเวลาหนึ่งปีเต็ม ก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี พร้อมนี้ได้้นำสืบพยาน ๒ ปาก ซึ่งให้การสอดคล้องกันว่า เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ มีหุ้นส่วนมาประชุมและที่ประชุมได้มีมติโอนหุ้นของนายวัฒนาให้แก่นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา และมีมติแต่งตั้งนายสุพจน์เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนแทนนายวัฒนา ทั้งนี้ โดยได้แสดงสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมที่ทำขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นเอกสารที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีผลเป็นการหักล้างหลักฐานทางทะเบียนของทางราชการ ด้วยเหตุนี้จึงเชื่อได้ว่านายวัฒนามิได้ดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอยู่ กรณีจึงไม่ต้องตามมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๑๐. กรณีนายรักษ์ ดันดิสุนทร ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ตั้งแต่วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๓

หนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก ซึ่งออกให้ ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ระบุว่า นายรักษ์เป็นหุ้นส่วน ๑ คน ในจำนวนทั้งหมด ๓ คน ของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู โดยมีนายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแต่เพียงผู้เดียว การที่นายรักษ์เป็นหุ้นส่วนแต่เพียงฐานะเดียวโดยไม่มีอำนาจจัดการหรือบริหารงานของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานูนั้น ไม่อาจถือได้ว่านายรักษ์ ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน แต่มีฐานะเป็นเพียงคล้ายผู้ถือหุ้นในบริษัท กรณีจึงไม่เข้าข่ายมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม นายรักษ์ได้ต่อสู้ด้วยว่าห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ได้เลิกกิจการไปแล้วโดยผลทางกฎหมาย เพราะนายจรัสศักดิ์หุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง

ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ นายรักษ์ได้มีหนังสือชี้แจงด้วยว่า หลังจากการก่อตั้งแล้ว ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ไม่เคยได้รับอนุญาตจากทางราชการให้ค้าอาวุธปืนตามความประสงค์เดิมของห้าง ไม่เคยมีการประชุมหุ้นส่วน และไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ ทั้งสิ้น จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๓๓ ปีแล้ว นอกจากนั้น ผู้ชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วนได้ยื่นคำขอจดทะเบียนเลิกห้าง โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๓ ซึ่งเป็นวันก่อนที่จะมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีด้วยซ้ำไป จึงฟังเป็นที่ยุติได้ว่ากรณีนายรักษ์ไม่อยู่ในฐานะที่จะละเมิดมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญได้แต่อย่างไร

อาศัยเหตุและผลตามที่กล่าว จึงวินิจฉัยว่า รัฐมนตรีผู้ถูกร้องทั้งสิบคน คือ (๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ (๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ (๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ (๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ (๕) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล (๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร (๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ (๘) นายไชยา สะสมทรัพย์ (๙) นายวัฒนา อิศวเหม และ (๑๐) นายรักษ์ ตันติสุนทร ต่างก็มีได้กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญในส่วนที่บัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรี “ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน....” ดังนั้นความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนที่กล่าว จึงไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

นายสุจินดา ยงสุนทร
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ นายสุวิทย์ ธีรพงษ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔/๒๕๔๔

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

เรื่อง ประธานวุฒิสภาขอให้วินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

ประธานวุฒิสภาเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ว่า นายวิจิต พูลลาภ กับคณะ รวม ๓๒ คน ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาและมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ได้เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ เพื่อขอให้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) ประกอบมาตรา ๒๐๘ โดยนายวิจิต พูลลาภ และคณะ ผู้ร้อง ระบุว่า มีผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบัน (ภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี) รวมจำนวน ๑๐ คน ประกอบด้วย

(๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
(๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
(๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
(๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(๕) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
(๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
(๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
(๘) นายไชยา สะสมทรัพย์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
(๙) นายวัฒนา อิศวเหม	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
(๑๐) นายรักษ์ ดันติสุนทร	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

ได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ๗ มาตรา ๒๐๘ โดยได้ “ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน” ในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีอยู่ ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาและวินิจฉัย

ว่าความเป็นรัฐมนตรีของบุคคลทั้งสิบคนดังกล่าวข้างต้น สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามบทบัญญัติ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) ประกอบกับมาตรา ๒๐๘

ผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ คน ยื่นคำชี้แจง ดังนี้

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ยื่นคำชี้แจงว่า ตามที่ประธานวุฒิสภายื่นคำร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้วินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๑ สิ้นสุดลงเพราะผู้ถูกร้องที่ ๑ ดำรงตำแหน่งในบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๑ ขอชี้แจง ดังต่อไปนี้

บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ได้จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ มีกรรมการของบริษัทจำนวน ๕ คน โดยผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นกรรมการร่วมด้วย มีนายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ เป็นกรรมการผู้มีอำนาจ นับตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งจนถึงปัจจุบันนี้บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ไม่ได้ประกอบกิจการแต่อย่างใด ไม่เคยมีการเรียกประชุมกรรมการ และไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้นบริษัท ฯ จึงไม่ได้ทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และไม่เคยส่งบัญชีงบดุลของบริษัท ฯ ให้กระทรวงพาณิชย์แม้แต่ครั้งเดียว จึงถือได้ว่าเป็นบริษัทร้าง ซึ่งนายทะเบียนบริษัทมีหน้าที่ จะต้องเพิกถอนหรือขีดยกบริษัท ฯ ออกจากทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๔๖

ตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด แล้ว บริษัท ฯ ไม่เคยติดต่อกับผู้ถูกร้องที่ ๑ อีกทั้งไม่มีการเรียกให้ชำระค่าหุ้นหรือออกใบรับรองหุ้นแต่อย่างใดทั้งสิ้น เมื่อประมาณ ต้นปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องที่ ๑ เคยพบนายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท ฯ ก็ได้แจ้งด้วยวาจาว่าไม่มีประโยชน์อันใดที่บริษัท ฯ จะดำเนินกิจการต่อไป ผู้ถือหุ้นและกรรมการ ก็แยกย้ายกันไปคนละทิศละทาง งานที่คิดว่าจะทำร่วมกันก็ไม่มีผู้ใดใส่ใจอีกต่อไป จึงขอให้ไปยกเลิกบริษัท ฯ ซึ่งนายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ ก็เห็นด้วยและรับปากว่าจะไปดำเนินการ จึงเป็นเหตุให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ เข้าใจโดยสุจริตว่า ได้ยกเลิกบริษัท ฯ เรียบร้อยแล้ว

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ชี้แจงว่า

ตามที่ประธานวุฒิสภาได้มีหนังสือถึงศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้วินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๒ ว่าได้สิ้นสุดลง เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๒ ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด บริษัท เอ.โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๒ ขอชี้แจง ดังนี้

๒.๑ ผู้ถูกร้องที่ ๒ เคยดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการของบริษัทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) บริษัท ประสิทธิ์รัตน์ จำกัด

(๒) บริษัท โรงพยาบาลพญาไท ๒ จำกัด

- (๓) บริษัท เครือประสิทธิ์รัตน์ ๑๑ จำกัด
- (๔) บริษัท ภูเก็ตพาราไดซ์ จำกัด
- (๕) บริษัท ประสิทธิ์พัฒนา จำกัด (มหาชน)
- (๖) บริษัท ฉะเชิงเทรา ฮอนด้าคาร์ จำกัด
- (๗) บริษัท ดัลลิส อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
- (๘) บริษัท โรงพยาบาลพญาไท ๔ (ถนนเพชรบุรี) จำกัด
- (๙) บริษัท โรงพยาบาลพญาไท ๓ จำกัด
- (๑๐) บริษัท โรงพยาบาลพญาไทจักรวรรดิ จำกัด
- (๑๑) บริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด
- (๑๒) บริษัท เอ.โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด
- (๑๓) บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด

๒.๒ ต่อมาเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ทราบข่าวล่วงหน้ามาก่อน ดังนั้นในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ผู้ถูกร้องที่ ๒ จึงได้ทำหนังสือลาออกจากตำแหน่งกรรมการของบริษัทตามข้อ (๑) ถึง (๑๓)

๒.๓ ต่อมาเจ้าหน้าที่ของบริษัทตามข้อ (๑) ถึง (๑๐) ได้ไปดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องที่ ๒ ต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ทำให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่มีชื่อเป็นกรรมการในบริษัทตามข้อ (๑) ถึง (๑๐) อีกต่อไป

๒.๔ สำหรับบริษัทตามข้อ (๑) ถึง (๑๓) ที่ยังปรากฏชื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นกรรมการอยู่นั้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของบริษัทดังกล่าว ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการไปดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ลาออกจากบริษัทดังกล่าวในช่วงเวลานั้น โดยไม่ได้แจ้งให้บริษัททราบว่ายังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องที่ ๒ ต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร พนักงานและผู้บริหารของบริษัทดังกล่าวรวมทั้งผู้ถูกร้องที่ ๒ ต่างมีความเข้าใจว่าได้มีการดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องที่ ๒ ต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครแล้ว

ดังนั้น เมื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัทตามข้อ (๑) ถึง (๑๓) พร้อมกันในวันเดียวกัน ย่อมรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้พ้นจากตำแหน่งกรรมการของบริษัทดังกล่าวแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ เป็นต้นมา

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ผู้ถูกร้องที่ ๓ ซึ่งแจ้งว่า

ผู้ถูกร้องที่ ๓ เคยเป็นกรรมการของบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด จริง ตั้งแต่เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๓๐ และ ๒๕๓๓ ตามลำดับ แต่ต่อมาผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้ยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่งกรรมการของบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ แต่บริษัททั้งสองมิได้ดำเนินการยื่นจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการต่อกรมทะเบียนการค้า

หลังจากที่ผู้ถูกร้องที่ ๓ ได้ยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัททั้งสองดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้ถูกร้องที่ ๓ ไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการใดๆ ของทั้งสองบริษัท และไม่เคยเข้าไปบริหารหรือจัดการใดๆ ในกิจการของบริษัททั้งสอง รวมทั้งไม่เคยเข้าร่วมประชุมหรือออกคำสั่ง หรือกระทำการใดๆ อันเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจของบริษัททั้งสองในฐานะกรรมการบริษัทแต่อย่างใด

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ผู้ถูกร้องที่ ๔ ซึ่งแจ้งว่า ตามที่ประธานวุฒิสภาได้มีหนังสือถึงศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้วินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องที่ ๔ เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๔ ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด นั้น

ผู้ถูกร้องที่ ๔ ได้โอนหุ้นของผู้ถูกร้องที่ ๔ ทั้งหมดในบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ให้แก่นางสาวพาฝัน สุกวานิช ไปแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ และในที่สุดได้มีมติของที่ประชุมกรรมการให้เลิกบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ และมีการชำระบัญชีเรียบร้อยมา จนในที่สุดนายทะเบียนได้ออกหนังสือรับรองการเลิกบริษัท เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ผู้ถูกร้องที่ ๕ ซึ่งแจ้งว่า

ตามที่ปรากฏชื่อของผู้ถูกร้องที่ ๕ อยู่ในเอกสารทางทะเบียนของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ว่า มีฐานะเป็นกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด นั้น บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด ได้เลิกกิจการไปแล้ว ส่งบการเงินครั้งสุดท้ายเมื่อปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้นไม่เคยดำเนินกิจการใดๆ ปัจจุบันนี้ไม่มีผู้บริหาร ไม่มีทรัพย์สินใดๆ ไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ คณะกรรมการและผู้ถือหุ้นเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ และผู้ถูกร้องที่ ๕ เข้าใจว่า ได้มีการจดทะเบียนเลิกบริษัทไปแล้ว หรือมิฉะนั้นก็ต้องถูกนายทะเบียนจำหน่ายเป็นบริษัทร้างไปนานแล้ว

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ถูกร้องที่ ๖ ซึ่งแจ้งว่า

๖.๑ กรณีการดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ โดยมีพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมมาภินันท์ เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด และผู้ถูกร้องที่ ๖

เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบและดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ต่อมาวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ กับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุภุมาริณี (ผู้เป็นหุ้นส่วน) เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๖ จะต้องเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง และห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ได้หยุดกิจการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ แล้ว

๖.๒ กรณีการดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท งามดูพลี จำกัด

บริษัท งามดูพลี จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑ มีวัตถุประสงค์ประกอบธุรกิจค้าขายอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน โดยผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้นำเงินมาช่วยลงทุนให้แก่บริษัท ฯ เนื่องจากต้องการช่วยเหลือนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการของบริษัท ฯ ซึ่งเป็นเพื่อนที่รู้จักกัน จึงทำให้ผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้เข้าดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท ฯ ต่อมาบริษัท ฯ มีปัญหาทางการเงินอย่างมาก ผลประกอบการขาดทุนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นต้นมา ประกอบกับความไม่โปร่งใสในการบริหารงานของนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการของบริษัท ฯ ผู้ถูกร้องที่ ๖ จึงได้ลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัท ฯ กับนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการของบริษัท ฯ ในต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่บริษัท ฯ ได้หยุดประกอบกิจการแล้ว โดยต่อมาวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๐ นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ได้ขายอาคารที่ทำการของบริษัท เลขที่ ๓๒๑/๓๘ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ให้แก่บุคคลภายนอกไป และบุคคลภายนอกผู้ซื้อได้ใช้อาคารดังกล่าวเป็นสถานที่ประกอบการค้าประเภทซัก อบ รีดเสื้อผ้า มีชื่อร้านว่า “รีอช เฮาส์ ซัก อบ รีด”

๖.๓ กรณีการดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด

บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒ มีวัตถุประสงค์ประกอบธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งในขณะนั้นมีบริษัท โมเบลทซ์ - ยูไอซี จำกัด เป็นผู้ถือหุ้นร้อยละ ๕๐ และมูลนิธิจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ในฐานะผู้ให้ บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เช่าที่ดินเพื่อทำโครงการ เป็นผู้ถือหุ้นร้อยละ ๑๐ ผู้ถูกร้องที่ ๖ และนายเอนก ศรีชีวะชาติ ในฐานะประธานกรรมการและเหรัญญิกของมูลนิธิจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ตามลำดับ ได้รับเกียรติจากบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ให้เข้าเป็นกรรมการในคณะกรรมการของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ซึ่งตามข้อบังคับของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด มีข้อกำหนดว่ากรรมการจะต้องออกจากตำแหน่งตามวาระจำนวน ๑ ใน ๓ เมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกและทุกๆ ปีต่อไป โดยกรรมการผู้ออกไปนั้นอาจจะได้รับเลือกให้รับตำแหน่งอีกก็ได้ ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๖ ได้เข้าประชุมคณะกรรมการของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เพียงครั้งเดียวในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ นับตั้งแต่ได้เข้าดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท ฯ และผู้ถูกร้องที่ ๖ และนายเอนก ศรีชีวะชาติ ครบวาระต้องออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท ฯ ตามข้อบังคับของบริษัท ฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๗

นับตั้งแต่ครบวาระต้องออกจากการดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ของผู้ถูกร้องที่ ๖ บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ไม่เคยติดต่อให้ผู้ถูกร้องที่ ๖ เข้าร่วมประชุมกรรมการบริษัทอีกเลย และไม่เคยมีการบอกกล่าวแจ้งให้ทราบถึงการแต่งตั้งผู้ถูกร้องที่ ๖ กลับเข้าเป็นกรรมการของบริษัทแต่ประการใด ผู้ถูกร้องที่ ๖ จึงครบวาระของการดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๗

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ผู้ถูกร้องที่ ๗ ซึ่งแจ้งถึงกรณีที่มีชื่อปรากฏในเอกสารทางทะเบียนว่าเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลี็กซ์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดี้งส์ จำกัด ดังนี้

๗.๑ การยังคงมีชื่อปรากฏในเอกสารทางทะเบียนว่าเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลี็กซ์ จำกัด ผู้ถูกร้องที่ ๗ เคยดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท อิมโพลี็กซ์ จำกัด มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ แต่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อปรากฏเป็นข่าวขึ้นมาว่ายังคงมีชื่อผู้ถูกร้องที่ ๗ ปรากฏในเอกสารทางทะเบียนว่าเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลี็กซ์ จำกัด อยู่ นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๗ จึงได้มีหนังสือสอบถามไปถึงบริษัท ๑ ให้ตรวจสอบในเรื่องนี้ และบริษัท ๑ ได้มีหนังสือชี้แจงว่าบริษัท ๑ ได้รับหนังสือลาออกของผู้ถูกร้องที่ ๗ ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ แต่บริษัท ๑ ยังมีได้ดำเนินการแก้ไขทางทะเบียนด้วยการยื่นเอกสารจดทะเบียนชื่อของผู้ถูกร้องที่ ๗ ออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ๑ แต่ประการใด ซึ่งถือเป็นความบกพร่องและละเลยของบริษัท ๑ เอง

๗.๒ การยังคงมีชื่อปรากฏในเอกสารทางทะเบียนว่าเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดี้งส์ จำกัด

ผู้ถูกร้องที่ ๗ เคยดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท โรแยล โฮลดี้งส์ จำกัด มาตั้งแต่เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๕ และได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๐ การลาออกดังกล่าวมิใช่เป็นการลาออกเพื่อไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีแต่ประการใด เพราะเป็นการลาออกก่อนการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เกือบ ๑๐ เดือน ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ถูกร้องที่ ๗ ได้พิจารณาเห็นว่า ในขณะนั้นสถานะเศรษฐกิจไม่สู้ดี และบริษัท ๑ ก็มีได้ประกอบพาณิชย์กิจแต่ประการใด

เมื่อปรากฏเป็นข่าวขึ้นมาว่ายังคงมีชื่อผู้ถูกร้องที่ ๗ ปรากฏในเอกสารทางทะเบียนว่าเป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดี้งส์ จำกัด อยู่ นั้น ผู้ถูกร้องที่ ๗ จึงได้มีหนังสือสอบถามไปถึงบริษัท ๑ ให้ตรวจสอบในเรื่องนี้ และบริษัท ๑ ได้มีหนังสือชี้แจงว่า บริษัท ๑ ยืนยันว่าบริษัท ๑ ได้รับหนังสือลาออกของผู้ถูกร้องที่ ๗ ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ และบริษัท ๑ ยังมีได้ดำเนินการแก้ไขทางทะเบียนด้วยการยื่นเอกสารจดทะเบียนชื่อของผู้ถูกร้องที่ ๗ ออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ๑

ให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงแต่ประการใด อย่างไรก็ตาม บริษัท ฯ ได้ยึดถือหนังสือลาออกของผู้ถูกร้องที่ ๗ โดยถือว่าการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องที่ ๗ มีผลนับตั้งแต่วันที่บริษัท ฯ ได้รับหนังสือลาออก ดังกล่าว

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ ผู้ถูกร้องที่ ๘ ซึ่งแจ้งว่า

ผู้ถูกร้องที่ ๘ ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัททั้งสอง ก่อนที่ผู้ถูกร้องที่ ๘ จะได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ กล่าวคือ

๘.๑ ผู้ถูกร้องที่ ๘ ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘

๘.๒ ผู้ถูกร้องที่ ๘ ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการ บริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒

๙. นายวัฒนา อัสวเหม ผู้ถูกร้องที่ ๙ ซึ่งแจ้งว่า

ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย จดทะเบียน ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๓ มีวัตถุประสงค์ทำการค้ำน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่นทุกชนิด ห้าง ฯ ได้ประกอบธุรกิจสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง ยี่ห้อสามทหาร เปิดบริการขายน้ำมันเบนซิน โซล่า น้ำมันเครื่องสำหรับเติมรถยนต์ รถมอเตอร์ไซค์ แก่ประชาชนโดยทั่วไปในจังหวัดพิษณุโลกเท่านั้น

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ผู้ถูกร้องที่ ๙ ได้ดำรงตำแหน่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ และในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ผู้ถูกร้องที่ ๙ ได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ และมาถือหุ้นของห้าง ฯ ประเภทจำกัดความรับผิด โดยมีนายบุญเกียรติ วัชรอำนวย เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทน

ต่อมาปี ๒๕๑๘ ผู้ถูกร้องที่ ๙ ได้โอนหุ้นให้แก่ นายสมพร อัสวเหม และออกจากการเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนพลังงานไทย และห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ โดยนายบุญเกียรติ วัชรอำนวย โอนหุ้นให้แก่ นายสมบัติ อัสวเหม และให้นายสมบัติ อัสวเหม เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทน

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ผู้ถูกร้องที่ ๙ ได้เข้ามาถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย อีกครั้งหนึ่ง โดยได้รับโอนหุ้นจาก นายสมบัติ อัสวเหม และได้ดำรงตำแหน่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ แทนนายสมบัติ อัสวเหม และผู้ถูกร้องที่ ๙ ได้ดำเนินกิจการของห้างตลอดมาจนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ห้าง ฯ เกิดภาวะการขาดทุน จึงได้ปิดกิจการลง และบริษัทน้ำมันเชื้อเพลิง ยี่ห้อสามทหาร ได้เลิกกิจการ และได้มีการเปลี่ยนแปลงกิจการมาเป็นน้ำมันยี่ห้อใหม่ เป็นยี่ห้อ ป.ต.ท. (การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย)

และห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ก็มีได้ประกอบกิจการค้าและธุรกิจอื่นๆ อีกต่อไป ภายหลังจากที่
ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย หยุดกิจการ ผู้ถูกร้องที่ ๕ ก็ไม่เคยเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการ
ของห้างดังกล่าวแต่ประการใด จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องที่ ๕ ได้ดำเนินกิจการในทางการเมือง
และในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ได้มีการประชุมผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนของห้างหุ้นส่วนจำกัด
พลังงานไทย ผู้ถูกร้องที่ ๕ ได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ และที่ประชุมได้มีการตกลงกันให้
นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา ซึ่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ นำสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมของห้างหุ้นส่วนจำกัด
พลังงานไทย ไปดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ถูกต้อง ซึ่งการตกลงดังกล่าวมีผลใช้บังคับ
ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ โดยถือว่าผู้ถูกร้องที่ ๕ มิได้เป็นหุ้นส่วนและมีได้เกี่ยวข้องกับ
ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย อีกต่อไป

๑๐. นายรัศมี ตันตีสุนทร ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ ซึ่งแจ้งว่า

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชานาญ ได้จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑
ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก โดยมีหุ้นส่วน ๓ คน คือ ๑. นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต
๒. นางงามพิศ สุวรรณรัศมี ๓. นายรัศมี ตันตีสุนทร ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ โดยมีนายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต
เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ มีวัตถุประสงค์ในการค้าอาวุธปืน กระสุนปืน หลังจากที่ได้จดทะเบียนเป็น
ห้างหุ้นส่วนจำกัด นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ได้ดำเนินการติดต่อกับทางราชการ
เพื่อขอใบอนุญาตประกอบการค้าอาวุธปืน และกระสุนปืน แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ เนื่องจาก
ในช่วงระหว่างเวลาดังกล่าว สถานการณ์ในจังหวัดตาก ซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนมีการแทรกซึมของ
ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ทางราชการจึงไม่ออกใบอนุญาตให้กับห้าง ฯ เมื่อห้าง ฯ ไม่ได้รับใบอนุญาต
ให้ประกอบการค้าอาวุธปืนจากทางราชการ ห้าง ฯ จึงไม่ได้ดำเนินธุรกิจใดๆ เลย นับจากวันจดทะเบียน
เรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต ซึ่งเป็น
หุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ได้ถึงแก่กรรมลง ย่อมเป็นผลให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชานาญ เลิกล้มไป
ตามกฎหมาย

ทางพิจารณาผู้ร้องนำสืบว่า ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนยังดำรงตำแหน่ง
เป็นกรรมการในห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งผลกำไร อันเป็นการต้องห้ามตาม
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยผู้ร้องทราบเรื่องดังกล่าวจากเอกสารของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์
ว่าผู้ถูกร้องทั้งสิบเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน เมื่อผู้ถูกร้องทั้งสิบคนมีชื่อเป็น
กรรมการ ก็ต้องถือว่ายังปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ แต่ผู้ร้องรับว่าไม่ทราบว่าบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนเหล่านี้
ยังคงดำเนินกิจการอยู่หรือไม่ เพราะไม่ใช่หน้าที่ของผู้ร้อง และแม้บริษัทเหล่านี้ไม่ได้ดำเนินธุรกิจมาเป็น
เวลาหลายปีจนเป็นบริษัทร้างแล้วก็ตาม ถ้าไม่ปรากฏทางทะเบียนว่าเป็นบริษัทร้าง ผู้ร้องก็ไม่อาจทราบได้

รวมทั้งกรณีที่หุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนถึงแก่กรรม อันทำให้ห้างหุ้นส่วนนั้นต้องเลิกกัน และผู้ร้องไม่ทราบว่าผู้ถูกร้องแต่ละคนจะได้ยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว หรือไม่ ที่ผู้ร้องยื่นคำร้องครั้งนี้โดยอาศัยเอกสารหลักฐานทางทะเบียนของกระทรวงพาณิชย์เท่านั้น ไม่เคยตรวจสอบว่าบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนเหล่านี้ยังมีอยู่จริงตามที่จดทะเบียนหรือไม่ และข้อเท็จจริงจะตรงตามที่จดทะเบียนไว้หรือไม่ เพราะผู้ร้องถือว่าผู้ร้องยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ เมื่อปรากฏทางทะเบียนว่า ผู้ถูกร้องเหล่านี้ยังมีชื่อเป็นกรรมการอยู่ ก็ถือว่าจะต้องสิ้นสุดการเป็นรัฐมนตรี ตามมาตรา ๒๑๖ โดยไม่ต้องคำนึงว่าตามข้อเท็จจริงแล้ว ยังเป็นกรรมการอยู่หรือไม่ แต่ผู้ร้องรับว่า ทราบหลังจากยื่นคำร้องแล้วว่า บางบริษัทเลิกกิจการไปแล้ว แต่กรณีการเลิกบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนั้น จะต้องจดทะเบียนเลิกด้วย จึงจะสมบูรณ์ การที่ผู้ร้องไม่แสวงหารายละเอียดของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนเหล่านี้ เพราะผู้ร้องถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ถูกร้องจะต้องหาข้อเท็จจริงเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนเหล่านี้ได้เลิกกิจการ มิได้ประกอบธุรกิจแล้ว หรือไม่

นางสาวสุภาภรณ์ ใจอ่อนนุ่ม ผู้อำนวยการกองนิติการ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ผู้แทนอธิบดีกรมทะเบียนการค้าในฐานะพยานที่ศาลรัฐธรรมนูญเรียกมา เข้าเบิกความว่ากฎหมายให้นิติบุคคลมีสภาพเป็นบุคคล เพราะฉะนั้น การดำเนินการของบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยกรรมการบริษัท ซึ่งเป็นผู้แทนของบริษัท ดังนั้น ในกรณีที่กรรมการบริษัทประสงค์จะลาออกจากการเป็นกรรมการ กรรมการในฐานะเป็นผู้แทนบริษัทสามารถแสดงเจตนาโดยยื่นใบลาออกไปยังบริษัทได้ ซึ่งเป็นเรื่องของตัวการตัวแทน ในกรณีที่ตัวแทนจะบอกเลิกสัญญาตัวการตัวแทน กฎหมายกำหนดว่าสามารถบอกเลิกได้ตลอดเวลา กรมทะเบียนการค้ามีหน้าที่ในการรับจดทะเบียน เนื่องจากรายชื่อกรรมการของบริษัทเป็นรายการที่กฎหมายกำหนดให้ต้องนำไปจดทะเบียน เพราะฉะนั้น เมื่อมีกรรมการลาออก ก็เป็นหน้าที่ของบริษัท คือ กรรมการผู้มีอำนาจตามที่จดทะเบียนไว้ จะต้องไปยื่นขอจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงรายชื่อกรรมการให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ในเรื่องการลาออกของกรรมการ ใบลาออกจะมีผลต่อเมื่อถึงบริษัท เพราะว่าเป็นการบอกเลิกสัญญาของผู้เป็นตัวแทน ในเรื่องนี้ใช้หลักสัญญาตัวการตัวแทน ส่วนการจดทะเบียนนั้นเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจเป็นผู้รับผิดชอบ เพราะว่าการจดทะเบียนจะต้องเป็นกรรมการผู้มีอำนาจเท่านั้นที่จะทำได้ กรรมการที่ลาออกไม่สามารถจะไปขอจดทะเบียนด้วยตนเองได้ การที่กรรมการลาออกจากบริษัทมีผลตั้งแต่แสดงเจตนาลาออก ไม่ว่าจะเป็นการแสดงเจตนาด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ตาม กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด นั้น เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการถึงแก่ความตาย ห้างหุ้นส่วนนั้นจะต้องเลิกตามผลของกฎหมาย แต่ในทางทะเบียนก็จะเป็นทะเบียนที่ยังมีชื่อห้างหุ้นส่วนอยู่อย่างนั้นไม่มีการแก้ไข เพราะกรมทะเบียนการค้าจะรับฟังข้อเท็จจริงเฉพาะในเรื่องที่ปรากฏในทะเบียนเท่านั้น

ในเรื่องของบริษัท กฎหมายกำหนดให้บริษัทมีหน้าที่ต้องส่งบการเงินทุกปี ต่อกรมทะเบียนการค้า ถ้าหากไม่ส่งบการเงินติดต่อกัน ๓ ปี ทางกรมทะเบียนการค้ามีข้อสันนิษฐานว่าบริษัทนั้นอาจจะไม่ประกอบธุรกิจแล้ว ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานที่จะนำไปสู่การทำให้บริษัทร้าง และถ้าบริษัทนั้นถูกขีดยกออก เป็นบริษัทร้างแล้ว กฎหมายให้ถือว่าบริษัทนี้เลิกกัน ถ้าหากว่าทั้งบัญชีงบดุลก็ไม่เคยเสนอต่อทางราชการ ภาษีก็ไม่เคยเสีย รายงานต่างๆ ไม่เคยเสนอต่อนายทะเบียนเลย เช่นนี้พอถือได้ว่ามีข้อสันนิษฐานที่เชื่อได้ว่า น่าจะไม่ได้ประกอบธุรกิจแล้ว

ในเรื่องของการเป็นหุ้นส่วน เป็นความตกลงระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนในการร่วมกันทำกิจการค้า เพราะฉะนั้นกฎหมายจึงกำหนดไว้แต่เพียงว่า ในกรณีที่มีการแก้ไขข้อตกลง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของผู้เป็นหุ้นส่วนก็ดี เรื่องของผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการก็ดี จะต้องเป็นการตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน เพราะฉะนั้น ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่าหุ้นส่วนทุกคนได้มีการให้ความเห็นชอบยินยอมให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ใดๆ ก็คงเป็นไปตามข้อตกลงระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน

ตามเอกสารแสดงว่าเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ได้มีหนังสือลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ต่อผู้เป็นหุ้นส่วน คือ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมภินันท์ ซึ่งในวันดังกล่าวก็ได้มีการประชุมวิสามัญ และผู้เป็นหุ้นส่วนอนุมัติให้หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการได้

ในกรณีของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด กำหนดเป็นข้อบังคับของบริษัทว่า ในทุกปี กรรมการจะต้องออกจากการเป็นกรรมการตามวาระในอัตราส่วน ๑ ใน ๓ ของกรรมการทั้งหมด คือ เป็นการออกของกรรมการตามอัตราส่วนที่กฎหมายกำหนดในการประชุมสามัญประจำปีทุกปี เรียกว่าการออกจากตำแหน่งตามวาระ แต่บริษัทจะเลือกกรรมการผู้นั้นเข้ามาเป็นกรรมการอีกก็ได้ แต่ต้องแจ้งกรรมการที่ออกตามวาระให้ทราบด้วย และต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรโดยชัดเจนว่า ได้รับเลือกเป็นกรรมการอีกวาระหนึ่ง ตามหนังสือของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด แจ้ง หม่อมราชวงศ์ สุขุมพันธุ์ บริพัตร ว่าหมดวาระของการดำรงตำแหน่งในบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ถ้ามีการเลือกเข้ามาเป็นกรรมการอีก โดยผู้ที่ได้รับเลือกไม่ได้อยู่ในที่ประชุมใหญ่ ก็ต้องแจ้งให้กรรมการ ผู้นั้นทราบด้วยลายลักษณ์อักษร ถ้าไม่มีการแจ้ง ถือว่าสถานภาพของความเป็นกรรมการอีกครั้งหนึ่ง ยังไม่สมบูรณ์ คือพ้นวาระไม่จำเป็นต้องแจ้ง เพราะว่าการพ้นวาระเป็นไปตามข้อบังคับของบริษัท

ในเรื่องการจดทะเบียนของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ นายทะเบียนจะรับจดตามที่ บริษัทแจ้ง ซึ่งบางครั้งมีการเปลี่ยนแปลงรายการ แต่บริษัทยังไม่ได้จดทะเบียนแก้ไขรายการทางทะเบียน ก็ยังมีข้อความเดิม เพราะฉะนั้นบางครั้งข้อเท็จจริงอาจจะไม่ตรงกับรายการทางทะเบียนก็ได้ ในบางกรณี ผู้มีอำนาจก็ดี ผู้ที่ปรากฏชื่อในหนังสือรับรองก็ดี ตายไปหลายปีแล้ว เช่น มีชื่อนายอุเทน วรกุลชัย

ปรากฏอยู่ในหนังสือรับรอง ณ วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๓ ของกรมทะเบียนการค้าว่าเป็นกรรมการผู้จัดการ บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่านายอุเทน เสียชีวิตไป ตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ นั่นคือ ข้อเท็จจริงกับรายการทางทะเบียนแตกต่างกัน ในบางกรณีกรรมการบางคนอาจจะลาออกไป โดยถูกต้องแล้ว แต่รายการในทางทะเบียนก็ยังคงปรากฏชื่อเป็นกรรมการอยู่

ในกรณีที่เป็นการหุ้นส่วนจำกัด จะประกอบด้วยผู้ถือหุ้นอยู่ ๒ ประเภท คือ ผู้ถือหุ้นที่จำกัดความรับผิดกับผู้ถือหุ้นที่ไม่จำกัดความรับผิดเท่านั้น ถ้าหากว่าผู้ถือหุ้นที่ไม่จำกัดความรับผิดมีเพียงคนเดียวและถึงแก่กรรม หุ้นส่วนนี้ตามกฎหมายถือว่าไม่มีแล้ว แต่ตามรายการทางทะเบียนก็อาจยังคงมีฐานะเป็นหุ้นส่วนอยู่

ตัวการและตัวแทน ตัวการหมายถึงตัวบริษัทที่เป็นนิติบุคคล ส่วนตัวแทนคือกรรมการบริษัท ตัวแทนจะสามารถกระทำการแทนตัวการได้แค่ไหนเพียงใดนั้น เป็นไปตามขอบเขตอำนาจที่จดทะเบียนไว้ เพราะฉะนั้น ถ้าจดทะเบียนไว้ว่ากรรมการคนใดคนหนึ่งไม่มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน โดยลำพังตนเองได้ ในกรณีที่กรรมการบางคนลาออกจากบริษัทแล้วด้วยเหตุประการใดก็ดี กรรมการผู้นั้นก็ไม่สามารถไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงรายการของตนเองต่อพนักงานได้ ส่วนหนังสือการลาออกจากการเป็นตัวการตัวแทน ไม่มีกฎหมายใดๆ บังคับว่าจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้น จะทำเป็นหนังสือแสดงเจตนาก็ได้หรือแสดงเจตนาด้วยคำพูดก็ได้ สิ่งเหล่านี้นายทะเบียนไม่อาจทราบได้ เป็นเรื่องของกรรมการผู้มีอำนาจจะต้องไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเอง แต่ถ้าเป็นกรรมการที่ตั้งขึ้นใหม่ กฎหมายกำหนดให้ต้องไปจดทะเบียนใน ๑๔ วัน นับตั้งแต่วันที่ประชุมผู้ถือหุ้นมีมติ แต่กรณีกรรมการลาออก กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าจะต้องไปจดทะเบียนเมื่อใด ดังนั้นบางครั้งกรรมการลาออกเป็นลับๆ ปี แล้วยังมีชื่อค้างคาอยู่ในทะเบียนว่ายังเป็นกรรมการอยู่

กรณีบริษัทร้างมีได้เฉพาะนิติบุคคลที่จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดเท่านั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีมาตรการกำหนดให้นายทะเบียนสามารถดำเนินการทำให้เป็นบริษัทร้างได้ ถ้านายทะเบียนมีมูลเหตุเชื่อว่าบริษัทนั้นไม่ได้ประกอบธุรกิจ แต่ในเรื่องหุ้นส่วนจำกัด กฎหมายมิได้ให้อำนาจนายทะเบียนไว้ หุ้นส่วนนี้อาจจะเลิกไปนานไม่ได้ประกอบการค้าแล้ว แต่ชื่อหุ้นส่วนก็ยังคงอยู่ เพราะไม่มีกฎหมายที่จะให้อำนาจเพิกถอนให้เป็นหุ้นส่วนจำกัดร้างได้ แต่ถ้าบริษัทไม่มีสถานที่ทำการแล้ว ไม่ได้ส่งบุคคล ไม่ปรากฏรายการเคลื่อนไหว หรือมีธุรกรรมที่ไหนเลย เช่นนี้ เข้าเกณฑ์ที่กรมทะเบียนการค้าจะจำหน่ายเป็นบริษัทร้างได้ บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด เข้าเกณฑ์ที่จะจำหน่ายเป็นบริษัทร้างได้ ขณะนี้มีบริษัทที่อยู่ในฐานะเข้าเกณฑ์จะต้องจำหน่ายเป็นบริษัทร้างได้ เพราะไม่ได้ดำเนินกิจการอะไร แต่ไม่ได้มาเพิกถอนทางทะเบียนเป็นจำนวนมาก แต่การที่กรมทะเบียนการค้าไม่ได้จดทะเบียนเป็นบริษัทร้างนั้น เพราะขาดแคลนในเรื่องอัตรากำลังและงบประมาณในการดำเนินการ

นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้ถูกร้องที่ ๑ นำสืบว่าบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ บริษัทมีกรรมการจำนวน ๕ คน โดยผู้ถูกร้องเป็นกรรมการร่วมด้วย นับแต่จดทะเบียนจัดตั้งจนถึงปัจจุบัน บริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจใดๆ ทั้งไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษี ไม่ได้จดทะเบียนเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ไม่เคยเรียกประชุมกรรมการ ไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์แม้แต่ครั้งเดียว หนังสือสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราช ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ แจ้งผลการตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ว่า “๑. บริษัท ดังกล่าว นับตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งแล้วจนถึงปัจจุบัน ไม่มีการจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมทางทะเบียนแต่อย่างใด ๒. บริษัท ดังกล่าวไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อสำนักงาน ฯ” ตามหนังสือของกรมสรรพากร ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๕ แจ้งผลการตรวจสอบว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ในปี ๒๕๕๐ ปี ๒๕๕๑ และปี ๒๕๕๒

นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ถูกร้องที่ ๒ นำสืบว่า เคยดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัทต่างๆ รวมสิบสามบริษัท ต่อมาเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ได้ทำหนังสือถึงประธานกรรมการบริษัทต่างๆ ทั้งสิบสามบริษัท ขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการที่ดำรงอยู่ในแต่ละบริษัททุกบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒ คือ ก่อนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ต่อมาบริษัทต่างๆ ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร จึงไม่มีชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการในบริษัทดังกล่าวอีกต่อไป คงมีเพียงสามบริษัทที่ไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของทั้งสามบริษัทดังกล่าว ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ได้ลาออกจากบริษัทในช่วงเวลานั้น โดยไม่ได้แจ้งให้บริษัททราบว่าตนยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย (๑) บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด (๒) บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และ (๓) บริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด

นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ผู้ถูกร้องที่ ๓ นำสืบว่าเคยเป็นกรรมการของบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๓๐ และ ๒๕๓๓ ตามลำดับจริง แต่ได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ถึงคณะกรรมการของบริษัทดังกล่าว ขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการของบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ เนื่องจากได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในคณะรัฐมนตรีชุดที่มี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี

คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ผู้ถูกร้องที่ ๔ นำสืบว่าบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ โดยเพื่อนรุ่นน้องที่สำเร็จการศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ร่วมกันก่อตั้งขึ้น และแต่งตั้งให้ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการด้วยคนหนึ่ง นับแต่ตั้งบริษัทเป็นต้นมา บริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ เลย ต่อมาประมาณปี ๒๕๓๘ ผู้ถูกร้องได้แจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการของบริษัท ๒ คน คือ นางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ และนางสาวพาฝัน ศุภวานิช ว่า ขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัท และได้โอนหุ้นให้แก่นางสาวพาฝัน ศุภวานิช แล้วซึ่งขณะนั้นยังไม่ได้เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี บริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด มีมติที่ประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น ครั้งที่ ๒/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๘ และครั้งที่ ๓/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๘ ให้เลิกบริษัท แต่ได้มีการยื่นคำขอจดทะเบียนเลิกบริษัทเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ การเลิกบริษัทนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๓๖ บัญญัติว่า “อันบริษัทจำกัดย่อมเลิกกันด้วยเหตุดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

- (๑)
- (๒)
- (๓)
- (๔) เมื่อมีมติพิเศษให้เลิก
- (๕)

ดังนั้น บริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด จึงเลิกบริษัทแล้วตั้งแต่วันที่มีการประชุมและลงมติคือวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๘ มีผลว่า คุณหญิงสุพัตรา ไม่ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๘ ในขณะที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ผู้ถูกร้องที่ ๕ นำสืบว่า บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๔ ดำเนินกิจการนำไม้ซุงจากประเทศอินโดนีเซีย เข้ามาซื้อขายแปรรูปจำหน่ายในประเทศไทย เมื่อรัฐบาลอินโดนีเซียมีกฎหมายห้ามส่งไม้ซุงออกนอกประเทศ บริษัทต้องหาไม้ซุงจากภายในประเทศเพื่อป้อนโรงเลื่อย และดำเนินการขาดทุนตลอดมาจนหมดทุนในปี ๒๕๒๗ และเลิกกิจการในที่สุดเมื่อปี ๒๕๒๘ โดยส่งบการเงินครั้งสุดท้ายเมื่อปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้นก็ไม่เคยดำเนินกิจการใดๆ ปัจจุบันไม่มีผู้บริหาร ไม่มีทรัพย์สินใดๆ ไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้โรงเลื่อยและสำนักงานของบริษัท ถูกรื้อถอนไปหมดสิ้นแล้ว บริเวณดังกล่าวปัจจุบันเป็นสถานที่ประกอบกิจการอยู่ต่อเรือ

บริษัทไม่มีสถานที่ทำการ ไม่ได้ส่งบุคคล ไม่ปรากฏรายการเคลื่อนไหว หรือมีธุรกรรมที่ไหน เข้าเกณฑ์ที่จะต้องจำหน่ายเป็นบริษัทร้างได้ บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด ได้หยุดดำเนินกิจการทั้งหมดตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ โดยตกลงเลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ และมอบหมายให้นายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการไปดำเนินการจดทะเบียนเลิกบริษัท ต่อมาในปี ๒๕๓๖ นายอุเทน ถึงแก่กรรม โดยยังไม่ได้จดทะเบียนเลิกบริษัท

หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ถูกร้องที่ ๖ นำสืบว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ และผู้ถูกร้อง เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ต่อมาวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ กับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุภมาภินันท์ (ผู้เป็นหุ้นส่วน) เพื่อเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง และหม่อมราชวงศ์วีโรส บริพัตร เข้ามาเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน แต่ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ได้หยุดประกอบกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๓๖ บัญญัติว่า “อันหุ้นส่วนผู้จัดการนั้น จะเอาออกจากตำแหน่งได้ต่อเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายยินยอมพร้อมกัน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น” จึงถือได้ว่า หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ไม่ได้ดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

บริษัท งามดูพลี จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑ โดยผู้ถูกร้องและนายวีรพิชัย สารกิจปรีชา ได้นำเงินมาช่วยลงทุนให้แก่บริษัท ฯ เพื่อช่วยเหลือนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ จึงได้เข้าดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท ฯ ต่อมาบริษัท ฯ มีปัญหาด้านการเงินอย่างมาก มีผลการประกอบการขาดทุน ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ เนื่องจากความไม่โปร่งใสในการบริหารงานของนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ทำให้นายวีรพิชัย สารกิจปรีชา ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ฯ ในปี ๒๕๓๖ ส่วนผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ฯ กับนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่บริษัท ฯ ได้หยุดประกอบกิจการแล้ว ต่อมาวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๔๐ นายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ ได้ขายอาคารที่ทำการของบริษัท ฯ ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ ๓๒๑/๓๘ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ให้แก่บุคคลภายนอก และผู้ซื้อได้ใช้อาคารดังกล่าวเป็นสถานที่ประกอบการค้าประเภทซัก อบ รีด เสื้อผ้า มีชื่อร้านว่า “ว็อล เฮาส์ ซัก อบ รีด” ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๒๖ วรรคแรก บัญญัติว่า “อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการถอนตัวแทน หรือด้วยตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน” ผู้ถูกร้องนำสืบว่า ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด กับนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘

เนื่องจากนายจิตติวัฒน์ บริหารงานด้วยความไม่โปร่งใส ทำให้บริษัทประกอบการขาดทุน นับตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ เป็นต้นมา ผู้ถูกร้องได้บอกเลิกเป็นตัวแทนตามหลักกฎหมายว่าด้วยตัวแทนแล้ว ก่อนที่ผู้ถูกร้องจะมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ จึงต้องถือว่า หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ถูกร้อง ไม่ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท งามดุพลี จำกัด ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒ ผู้ถูกร้องและนายเอนก ศรีชีวะชาติ เข้าเป็นกรรมการของบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ รวมกรรมการทั้งสิ้น ๕ คน ตามข้อบังคับของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด กรรมการจะต้องออกจากตำแหน่งตามวาระจำนวน ๑ ใน ๓ ของกรรมการทั้งหมด เมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกในทุกๆ ปี โดยกรรมการผู้ออกไปนั้น อาจจะได้รับเลือกเข้ารับตำแหน่งอีกก็ได้ นับตั้งแต่ครบวาระและออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท เมื่อปี ๒๕๓๗ บริษัทไม่เคยติดต่อให้ผู้ถูกร้อง และนายเอนก ศรีชีวะชาติ เข้าร่วมประชุมกรรมการของบริษัทอีกเลย รวมทั้งไม่มีการแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบถึงการแต่งตั้งผู้ถูกร้อง กลับเข้าเป็นกรรมการของบริษัทอีกแต่อย่างใด จึงต้องถือว่าผู้ถูกร้อง ครบวาระการดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๕๒ บัญญัติว่า “ในเมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกภายหลังแต่จดทะเบียนบริษัทก็ดี และในเมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกในทุกๆ ปีต่อไปก็ดี ผู้เป็นกรรมการต้องออกจากตำแหน่งโดยจำนวนหนึ่งในสามเป็นอัตรา ถ้าและจำนวนกรรมการจะแบ่งออกให้ตรงเป็นส่วนสามไม่ได้ ก็ให้ออกโดยจำนวนใกล้เคียงที่สุดกับส่วนหนึ่งในสาม” ผู้ถูกร้องได้รับเลือกเข้าเป็นกรรมการของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ ในฐานะเป็นประธานกรรมการของมูลนิธิจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินให้บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เข้า และเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทดังกล่าวร้อยละ ๑๐ โดยผู้ถูกร้องได้เข้าประชุมคณะกรรมการของบริษัทเพียงครั้งเดียวในปี ๒๕๓๕ ครั้นเมื่อครบวาระการดำรงตำแหน่งในปี ๒๕๓๗ บริษัทได้เลือกผู้ถูกร้องกลับเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัทอีก และทำเช่นนี้ทุกครั้งที่ครบวาระการดำรงตำแหน่งกรรมการของผู้ถูกร้อง แต่บริษัทไม่ได้ติดต่อแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ รวมทั้งไม่ได้ติดต่อให้ผู้ถูกร้องเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการของบริษัทอีกเลย จนกระทั่งปัจจุบัน ผู้ถูกร้องไม่ทราบเรื่องที่บริษัทแต่งตั้งผู้ถูกร้องกลับเข้าเป็นกรรมการอีก จึงต้องถือว่าผู้ถูกร้องไม่ได้ดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ผู้ถูกร้องที่ ๗ นำสืบว่าเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท อิมโพลีแซ็ค จำกัด แต่ได้ลาออกจากกรรมการของบริษัทดังกล่าว โดยผู้ถูกร้องยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่ง

กรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ ต่อประธานกรรมการบริษัท มีการตอบรับการแสดงเจตนาของผู้ถูกร้องว่า “รับทราบและอนุมัติ” ส่วนบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด ผู้ถูกร้องยื่นหนังสือลาออกลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ ต่อประธานกรรมการบริษัทขอลาออกจากกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ มีการตอบรับการแสดงเจตนาทำหนังสือของผู้ถูกร้องว่า “ได้รับหนังสือลาออกเรียบร้อยแล้ว”

นายไชยา สะสมทรัพย์ ผู้ถูกร้องที่ ๘ นำสืบว่าได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ถึงกรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ขอลาออกจากกรรมการบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ และในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ คณะกรรมการบริษัท ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ อนุมัติให้ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทได้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ เป็นต้นไป และผู้ถูกร้องที่ ๘ ได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ถึงประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัท ตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ และในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ คณะกรรมการบริษัท ได้มีมติรับทราบและเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทได้

นายวัฒนา อิศวเหม ผู้ถูกร้องที่ ๙ นำสืบว่า ปลายปี ๒๕๒๓ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ประสบภาวะขาดทุน จึงปิดกิจการลง และมีได้ประกอบกิจการค้าหรือธุรกิจอื่นใดอีก และผู้ถูกร้องไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการของห้าง ฯ อีก ในการประชุมผู้ถือหุ้นของห้าง ฯ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ โดยโอนหุ้นทั้งหมดให้แก่ นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา และตามหนังสือของสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดพิษณุโลก ลงวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๔๔ แจ้งผลการตรวจสอบห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ว่าในช่วงระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๓ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ไม่ได้ประกอบการแต่อย่างใด โดยไม่มีอาคารที่ทำการตั้งอยู่ตามสถานที่ที่จดทะเบียน ไม่มีพนักงานปฏิบัติงาน จึงถือได้ว่า ผู้ถูกร้อง ได้ดำเนินการเพื่อลาออกอย่างถูกต้องแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๘๐ ประกอบมาตรา ๑๐๓๖ ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

นายรักษ์ ดันติสุนทร ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ นำสืบว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชานาญ จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์ในการค้าอาวุธปืน กระสุนปืน ฯ มีหุ้นส่วน ๓ คน ผู้ถูกร้องเป็นหุ้นส่วนคนหนึ่ง โดยมีนายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ หลังจากได้จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดแล้ว ห้าง ฯ ได้ขออนุญาต

ประกอบการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืน แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ ห้าง ฯ จึงไม่ได้ดำเนินธุรกิจใดๆ ไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษี ไม่ได้จดทะเบียนเข้าสู่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม ไม่เคยมีการประชุมหุ้นส่วนแม้แต่ครั้งเดียว ไม่เคยทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์ นับแต่จดทะเบียนจัดตั้งห้าง ฯ จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา ๓๓ ปี ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๘ นายจรัสศักดิ์ ลิ่มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ได้ถึงแก่กรรม มีผลทำให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปืนชานาญ เลิกไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ คำว่า “ตำแหน่งใด” ในห้างหุ้นส่วนบริษัท ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ หมายถึงตำแหน่ง “ผู้จัดการ” หรือ “หุ้นส่วนผู้จัดการ” ในกรณีของห้างหุ้นส่วน และหมายถึงตำแหน่ง “กรรมการ” ในกรณีของบริษัทจำกัด การเป็น “หุ้นส่วน” จึงไม่ใช่ “ตำแหน่งใด” ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ เพราะผู้เป็นหุ้นส่วนมีความรับผิดชอบจำกัดเพียงเท่าที่ตนลงไปเป็นเงิน ทรัพย์สิน หรือแรงงาน เท่านั้น เมื่อ “หุ้นส่วน” ไม่ใช่ “ตำแหน่งใด” ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ผู้ถูกร้องจึงไม่ได้ “ดำรงตำแหน่งใด” ในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปืนชานาญ

พิเคราะห์แล้ว มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เพราะกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ในขณะที่เป็นรัฐมนตรีหรือไม่

ผู้ร้องอ้างว่า รัฐมนตรีผู้ถูกร้องทั้งสิบคน ดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนหรือกรรมการในบริษัทในขณะที่เป็นรัฐมนตรีอยู่ เพราะปรากฏชื่อของรัฐมนตรีเหล่านี้ในทะเบียนของกรมทะเบียนการค้าว่า เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนหรือเป็นกรรมการบริษัท

มีปัญหาข้อกฎหมายที่จะต้องพิจารณาประการแรก คือ การปรากฏชื่อของรัฐมนตรีในทะเบียนของกรมทะเบียนการค้าว่าดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท จะถือได้หรือไม่ว่ารัฐมนตรีผู้นั้นได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ แล้ว กล่าวคือ คู่กรณีจะสืบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเป็นกรรมการบริษัทหรือหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนให้แตกต่างไปจากข้อความที่จดทะเบียนที่กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้หรือไม่

การจดทะเบียนที่กรมทะเบียนการค้า โดยแจ้งว่ากรรมการบริษัทมีใครบ้างนั้น เป็นเพียงข้อเท็จจริงหรือข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นเท่านั้นว่ากรรมการบริษัทปรากฏตามรายชื่อที่จดทะเบียนไว้ไม่ใช่ข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาดว่าข้อเท็จจริงต้องเป็นไปตามที่จดทะเบียนไว้ หากข้อความที่จดทะเบียนไม่ถูกต้องว่าความเป็นจริงมิได้เป็นไปตามที่จดทะเบียน ก็สามารถจะนำสืบให้เห็นว่าข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเป็นอย่างไร ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดถูกระบุว่าเป็นกรรมการบริษัท แต่ปรากฏว่าผู้นั้นมิได้เป็นกรรมการหรือได้ลาออกแล้ว

ก็สามารถจะพิสูจน์ว่าไม่เคยเป็นกรรมการ หรือเคยเป็นกรรมการบริษัทแต่ได้ลาออกแล้ว ยิ่งกว่านั้น ในหนังสือรับรองการจดทะเบียนนี้ยังมีข้อความเตือนไว้ที่มุมซ้ายว่า “หนังสือนี้รับรองเฉพาะข้อความที่ ห้าง/บริษัทได้นำมาจดทะเบียนไว้เพื่อผลทางกฎหมายเท่านั้น ข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่ควรหาไว้พิจารณาฐานะ” ซึ่งหมายความว่าข้อเท็จจริงอาจจะไม่ตรงกับที่จดทะเบียนไว้ก็ได้เป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องจะตรวจสอบ ข้อเท็จจริงตามความเป็นจริงด้วย

ดังนั้น การที่ผู้ร้องยื่นคำร้องว่าผู้ถูกร้องทั้งสิบคน ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ยังดำรงตำแหน่ง กรรมการบริษัทอยู่ เพราะปรากฏตามหนังสือรับรองของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ นั้น ผู้ถูกร้องสามารถที่จะพิสูจน์ว่าผู้ถูกร้องมิได้เป็นกรรมการบริษัท ดังปรากฏตามเอกสารของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ได้

ข้อเท็จจริงตามที่ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนนำสืบ ฟังได้ว่า

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ มีชื่อดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท ศรินครการท่องเที่ยว จำกัด จริง แต่บริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจ หรือไม่มีการดำเนินกิจการใดๆ มาตั้งแต่จัดตั้งบริษัท ซึ่งเข้าหลักเกณฑ์ เป็นบริษัทร้าง

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัท เอ.โอ.เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด เป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานกรรมการ ของบริษัททั้งสาม ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด เป็นลายลักษณ์อักษรต่อคณะกรรมการของบริษัททั้งสอง ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด ด้วยวาจาต่อกรรมการของบริษัท ๒ คน ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล มีชื่อดำรงตำแหน่งกรรมการในบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ซึ่งเลิกกิจการแล้ว และกรรมการตกลงเลิกบริษัท ซึ่งเข้าหลักเกณฑ์เป็นบริษัทร้าง

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการ ต่างประเทศ

(๑) ได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม เป็นลายลักษณ์อักษร และได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันแล้ว

(๒) ได้ลาออกจากตำแหน่งกรรมการของบริษัท งามดูพลี จำกัด ด้วยวาจาต่อกรรมการผู้จัดการของบริษัทแล้ว

(๓) พ้นจากตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตามวาระที่กฎหมายและข้อบังคับของบริษัทกำหนดแล้ว

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัท อิมโพลีตซ์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด เป็นลายลักษณ์อักษรต่อประธานกรรมการบริษัททั้งสอง ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการในบริษัท โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุปรีเรีย ออดิโอ จำกัด เป็นลายลักษณ์อักษรต่อกรรมการผู้จัดการและประธานกรรมการของบริษัทดังกล่าวตามลำดับ ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๙. นายวัฒนา อัสวเหม ได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย โดยได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนทุกคน ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

๑๐. นายรักษ์ ตันติสุนทร เป็นเพียงหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชานาญ เท่านั้น

คดีนี้ผู้ร้องยื่นคำร้องว่าผู้ถูกร้องทั้งสิบคน กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ คือ ยังดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ซึ่งมาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า “รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัทหรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด ก็มิได้ด้วย

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ มีเจตนารมณ์ห้ามรัฐมนตรีไม่ให้ดำรงตำแหน่งในภาคเอกชน อันได้แก่ตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน ทั้งนี้ เพื่อมิให้รัฐมนตรีนำตำแหน่งหน้าที่ในทางการเมืองของตนไปแสวงหาผลประโยชน์ในภาคเอกชน อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ขัดกัน และทำให้ประโยชน์มหาชนต้องสูญเสียไป

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๒ บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการร่วมกันด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น” หมายความว่า กิจการที่จัดตั้งขึ้นในรูปของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไรทั้งสิ้น ส่วนคำว่า “ตำแหน่งใด”

ในห้างหุ้นส่วนบริษัท ตามมาตรา ๒๐๘ แห่งรัฐธรรมนูญ ย่อมหมายถึงตำแหน่ง “ผู้จัดการ” ในกรณีของห้างหุ้นส่วน และหมายถึงตำแหน่ง “กรรมการ” ในกรณีของบริษัทจำกัด เพราะผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเท่านั้นที่มีอำนาจจัดการแทนห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทได้

ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยตามคำร้องมีเพียงว่า ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนขณะเป็นรัฐมนตรียังดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทหรือไม่ ผู้ร้องนำสืบแต่เพียงว่า ตามเอกสารทางราชการของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ แสดงให้เห็นว่าขณะที่ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนเป็นรัฐมนตรีนั้น ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนยังคงมีชื่อดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทอยู่ ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนนำสืบว่า ขณะที่ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีนั้น ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนมิได้ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทใดๆ แล้ว ด้วยเหตุผลต่างๆ ซึ่งสามารถแยกวินิจฉัยเป็นกลุ่มได้ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ผู้ที่มีได้ดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเลย

กลุ่มที่ ๒ ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งกรรมการหรือผู้จัดการในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน แต่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนั้นๆ ก่อนที่จะได้เป็นรัฐมนตรีแล้ว

กลุ่มที่ ๓ ผู้ที่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทขณะเป็นรัฐมนตรี เพราะบริษัทเลิกกิจการไปก่อนแล้ว

ตามข้อเท็จจริงที่ผู้ร้องและผู้ถูกร้องนำสืบฟังได้ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่มีได้ดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเลย ได้แก่

นายรักษ์ ดันตีสุนทร ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ ซึ่งนำสืบว่าเป็นเพียงผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนจำกัด ปินชานาญ เท่านั้น มิได้ดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ ในห้างหุ้นส่วนดังกล่าว ผู้ร้องมิได้นำสืบให้เห็นเป็นอย่างอื่น ข้อเท็จจริง จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑๐ มิได้ดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง

กลุ่มที่ ๒ ผู้ถูกร้องที่รับว่าเคยเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน ตามที่ผู้ร้องยื่นคำร้องจริง แต่ได้ลาออกหรือต้องออกตามวาระก่อนที่จะได้เป็นรัฐมนตรี ได้แก่

๑. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์	ผู้ถูกร้องที่ ๒
๒. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	ผู้ถูกร้องที่ ๓
๓. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์	ผู้ถูกร้องที่ ๔
๔. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร	ผู้ถูกร้องที่ ๖
๕. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	ผู้ถูกร้องที่ ๗
๖. นายไชยา สะสมทรัพย์	ผู้ถูกร้องที่ ๘
๗. นายวัฒนา อัสวเหม	ผู้ถูกร้องที่ ๙

ผู้ถูกร้องทั้งเจ็ดคน นำสืบและเสนอข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ทุกคนได้ลาออกจากการเป็นกรรมการหรือผู้จัดการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน ตามที่ผู้ร้องอ้างว่าผู้ถูกร้องเหล่านี้เป็นกรรมการหรือผู้จัดการอยู่ โดยลาออกกับผู้มีอำนาจของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน การลาออกนี้ ส่วนใหญ่ยื่นใบลาออกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน มีบางคนเท่านั้นที่ลาออกด้วยวาจา

ปัญหาที่จะต้องพิจารณา คือ การพ้นจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท จะต้องปฏิบัติอย่างไร หรือการลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการด้วยวิธี ๑. ลาออกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อผู้มีอำนาจของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ๒. ลาออกด้วยวาจาต่อผู้มีอำนาจของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ดังกล่าว ถือว่าได้ลาออกแล้ว หรือไม่ คือตามกฎหมายแล้ว ถือว่าคนเหล่านี้ยังเป็นผู้จัดการหรือกรรมการอยู่หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท แต่รัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการพ้นจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร โดยที่การจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เป็นเรื่องที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การดำรงตำแหน่งหรือการพ้นจากตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ด้วยเหตุนี้ การจะวินิจฉัยว่ารัฐมนตรีคนใดดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่ หรือได้พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวแล้วหรือไม่ ต้องวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๒ บัญญัติว่า “ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยตัวแทน” และมาตรา ๑๐๖๗ บัญญัติว่า “ความเกี่ยวพันกันในระหว่างกรรมการและบริษัทและบุคคลภายนอกนั้น ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยตัวแทน” ดังนั้น การที่หุ้นส่วนผู้จัดการหรือกรรมการจะลาออกจากตำแหน่ง จะต้องปฏิบัติอย่างไรนั้น ต้องใช้กฎหมาย “ว่าด้วยตัวแทน” ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๕ ว่าด้วยตัวแทนนั้น มาตรา ๗๕๗ วรรคแรก บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาตัวแทนนั้น คือสัญญาซึ่งให้บุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ตัวการ และตกลงจะทำการดั่งนั้น” มาตรา ๗๖๖ วรรคแรก บัญญัติว่า “อันสัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการถอนตัวแทน หรือด้วยตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน” มาตรา ๗๖๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนเสียในเวลาใดๆ ก็ได้ทุกเมื่อ” และ มาตรา ๓๘๖ วรรคแรก บัญญัติว่า “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญา หรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเลิกสัญญาเช่นนั้น ย่อมทำด้วยแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง”

จากมาตรา ๑๑๖๗ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๑๙ และมาตรา ๑๒๐ สรุปได้ว่า ความเกี่ยวพันระหว่างกรรมการบริษัทกับบริษัทนั้น เป็นไปตาม “สัญญาตัวแทน” โดยบริษัทเป็นเสมือน “ตัวการ” โดยมีกรรมการบริษัทเป็น “ตัวแทน” ในกรณีที่ตัวแทนจะเลิกสัญญาตัวการตัวแทนนั้น กระทำได้โดยตัวแทนบอกเลิกการเป็นตัวแทน และสามารถบอกเลิกในเวลาใดๆ ได้ทุกเมื่อและการบอกเลิก สัญญาเพียงแต่แจ้งให้ตัวการทราบเท่านั้น ซึ่งมีผลทันที ดังนั้น การที่กรรมการบริษัทซึ่งถือว่าเป็น ตัวแทนของบริษัทลาออกจากการเป็นกรรมการหรือตัวแทนของบริษัท ก็เพียงแต่แจ้งให้บริษัท ซึ่งเป็นตัวการทราบเท่านั้น การเป็นตัวแทนก็เลิกกันทันที คือ การเป็นกรรมการของบริษัท ก็สิ้นสุดลงหรือมีผลทันทีที่การแสดงเจตนาขึ้นไปถึงบริษัท หรือผู้มีอำนาจทำแทนบริษัท ซึ่งได้แก่ กรรมการผู้จัดการบริษัท และกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้ประสงค์จะขอลาออกจากการเป็นกรรมการ ต้องนำความ ไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท เพื่อถอนชื่อตนเองออกจากทะเบียน เพราะเป็นหน้าที่ ของกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทเป็นผู้ดำเนินการ และกรรมการผู้ลาออกก็ไม่มีอำนาจที่จะไปขอแก้ไข ทางทะเบียนได้

ด้วยข้อกฎหมายดังกล่าว เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าผู้ถูกร้องทั้งเจ็ดคนในกลุ่มนี้ ได้แจ้ง ความจำนงให้ผู้มีอำนาจของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนทราบว่าขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการหรือ หุ้นส่วนผู้จัดการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน ไม่ว่าจะแจ้งเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ตาม เมื่อบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนทราบถึงเจตนาการลาออกแล้ว ก็ต้องถือว่าผู้ถูกร้องเหล่านี้มิได้เป็นกรรมการบริษัท หรือหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนตั้งแต่วันที่แสดงเจตนาลาออก เมื่อผู้ถูกร้องทั้งเจ็ดคนแสดงเจตนา ลาออกก่อนที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี คดีจึงฟังได้ว่า ขณะผู้ถูกร้องทั้งเจ็ดคนได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องเหล่านี้มิได้เป็นกรรมการบริษัทหรือหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนดังที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง

กลุ่มที่ ๓ คือ ผู้ถูกร้องมีชื่อเป็นกรรมการบริษัทจริง แต่บริษัทเหล่านี้ได้เลิกดำเนินการประกอบ ธุรกิจหรือกิจการไปก่อนแล้ว คือมิได้ประกอบธุรกิจก่อนที่ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีและมีได้ ประกอบธุรกิจใดๆ ตลอดมาจนปัจจุบัน ผู้ถูกร้องในกลุ่มนี้ ได้แก่

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้ถูกร้องที่ ๑

๒. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ผู้ถูกร้องที่ ๕

ผู้ร้องอ้างว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ มีชื่อเป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด และผู้ถูกร้อง ที่ ๕ มีชื่อเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ผู้ถูกร้องที่ ๑ นำสืบฟังได้ว่าบริษัท ศิรินคร การท่องเที่ยว จำกัด จดทะเบียนเป็นบริษัทเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ นับตั้งแต่จดทะเบียน จนถึงปัจจุบัน ไม่ได้ประกอบกิจการใดๆ เลย ไม่เคยมีการเรียกประชุมกรรมการ ไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น

ไม่มีการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เคยส่งบัญชีงบดุลบริษัท อีกทั้งไม่มีการเรียกให้ชำระค่าหุ้น หรือออกใบรับรองหุ้นแต่อย่างใดทั้งสิ้น ผู้ถูกร้องที่ ๑ เคยบอกนายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ ซึ่งเป็นกรรมการผู้จัดการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ว่าเมื่อบริษัทไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ ผู้ถือหุ้นและกรรมการต่างแยกย้ายกันไปคนละทิศละทาง งานที่คิดจะทำร่วมกันก็ไม่มีผู้ใดสนใจแล้ว จึงขอให้ยกเลิกบริษัทซึ่งนายภูเมธ ฯ ก็เห็นด้วย และรับปากว่าจะไปดำเนินการ แต่ยังมีได้ไปดำเนินการเลิกบริษัท ส่วนผู้ถูกร้องที่ ๕ นำสืบและฟังได้ว่า บริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด จดทะเบียนบริษัทในปี ๒๕๒๕ และบริษัท ฯ ได้เลิกดำเนินกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ โดยส่งงบการเงินของปี ๒๕๒๘ เป็นครั้งสุดท้าย และไม่ได้ส่งอีกเลย ปัจจุบันไม่มีผู้บริหาร ไม่มีทรัพย์สินใดๆ ไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ คณะกรรมการและผู้ถือหุ้นเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ โดยมอบหมายให้นายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการไปดำเนินการเลิกบริษัท แต่นายอุเทน ฯ ได้ถึงแก่กรรมเมื่อปี ๒๕๓๖ โดยยังมีได้ไปจดทะเบียนเลิกบริษัท

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๕๖ ได้วางหลักเกณฑ์ของบริษัทร้าง ไว้ว่าเมื่อใดนายทะเบียนบริษัทมีมูลเหตุอันสมควรเชื่อว่าบริษัทใด มิได้ทำการค้าขายหรือประกอบกิจการแล้ว ให้ดำเนินการดังนี้ คือส่งจดหมายทางไปรษณีย์เพื่อไต่ถามว่ายังทำการค้าขายอยู่หรือไม่ หากไม่ได้รับคำตอบภายในกำหนด ให้มีหนังสือสอบถามไปอีก เป็นฉบับสุดท้ายและให้แจ้งไปด้วยว่าหากยังมิได้รับหนังสือตอบภายในกำหนด นายทะเบียนจะได้ออกแจ้งความโฆษณาเพื่อการขิดชื่อบริษัทนั้น ฯ ออกเสียจากทะเบียน และเมื่อนายทะเบียนขิดชื่อบริษัทออกเสียจากทะเบียนแล้ว ถือว่าบริษัทนั้นเป็นอันเลิกกัน

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ทั้งบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด และบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด เข้าหลักเกณฑ์ที่นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทสามารถที่จะดำเนินการให้เป็นบริษัทร้างได้ เพราะทั้งสองบริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจมาเป็นเวลานาน ไม่ได้ส่งงบการเงินไม่น้อยกว่า ๓ ปี ไม่มีสำนักงานบริษัท แม้จะยังมีได้ถูกขิดชื่อให้เป็นบริษัทร้าง แต่ก็ไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ แล้ว ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ มีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้มีการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนรวมกับประโยชน์ส่วนบุคคล โดยปิดกั้นมิให้รัฐมนตรีอาศัยอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งไปแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน หรือเพื่อเอื้ออำนาจประโยชน์ให้แก่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ตนดำรงตำแหน่งอยู่ อีกทั้งเพื่อให้รัฐมนตรีอุทิศเวลาและทุ่มเทกำลังให้การบริหารราชการแผ่นดิน อันเป็นภารกิจสำคัญที่รัฐธรรมนูญมอบหมายอย่างเต็มที่ ดังนั้นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ จึงต้องเป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ประกอบการหรือมีการดำเนินการอยู่ตามปกติ อันอาจจะนำไปสู่การขัดกันของผลประโยชน์ หรือทำให้รัฐมนตรีต้องแบ่งเวลาจากการบริหารราชการแผ่นดินมาให้ มิใช่หมายรวมถึงห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เลิกกิจการ หรือไม่ได้

ประกอบกิจการใดๆ แล้ว เมื่อบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด และบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด เป็นเสมือนบริษัทร้าง คือไม่มีบริษัทดังกล่าวแล้ว จึงเป็นการพ้นวิสัยที่ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นรัฐมนตรีและมีชื่อเป็นกรรมการอยู่นั้น จะใช้อำนาจหน้าที่ของตนในตำแหน่งรัฐมนตรีกระทำการเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทดังกล่าวได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องทั้งสิบคนมิได้กระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคน จึงไม่สิ้นสุดลงตาม มาตรา ๒๑๖ (๖)

นายสุวิทย์ ชีรพงษ์
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์อนันต์ เกตุวงศ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔/๒๕๕๔

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย กรณีความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว

ประธานวุฒิสภาได้ส่งเรื่อง ขอส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรี สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๖ และมาตรา ๒๐๘ ประกอบมาตรา ๒๑๖ (๖) ตามคำร้องที่เสนอมาโดย นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดพิจิตร กับคณะ รวม ๓๒ คน สรุปความได้ว่า มีผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบัน (ภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี) รวมจำนวน ๑๐ คน ประกอบด้วย

(๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
(๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
(๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
(๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(๕) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
(๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
(๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
(๘) นายไชยา สะสมทรัพย์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
(๙) นายวัฒนา อิศวเหม	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
(๑๐) นายรักษ์ ดันดีสุนทร	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

ได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยได้ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันในขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีอยู่ ผู้ร้องและคณะจำนวน ๓๒ คน ขอให้สิทธิตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง ยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของบุคคลทั้ง ๑๐ คนดังกล่าวสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ประกอบกับมาตรา ๒๑๖ (๖) ต่อไป

พิจารณาแล้วเห็นว่า สมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๓๒ คน ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่คือ ๒๐๐ คน และประธานวุฒิสภาได้ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ ส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี จำนวน ๑๐ คน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖) โดยมีมูลเหตุว่ารัฐมนตรีกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ และได้แนบสำเนาหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ๗ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งมีชื่อของรัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คนดังกล่าวเป็นกรรมการของบริษัทและเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนรวม ๑๗ แห่ง นั้น จึงรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ตามมาตรา ๘๖

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติว่า “รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใดก็ได้ด้วย”

มาตรา ๒๑๖ บัญญัติว่า “ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ...

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ หรือมาตรา ๒๐๘...

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๖ และมาตรา ๘๗ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรี ตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)”

ตามหนังสือของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ได้ตรวจสอบแล้ว ณ วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ปรากฏหลักฐานทางทะเบียนของบริษัทและห้างหุ้นส่วน ดังนี้

๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ เป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการอยู่

๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์

- เป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๓

- เป็นกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๖ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓

- เป็นกรรมการบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๓ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการอยู่

๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ

- เป็นกรรมการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

- เป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๐ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ เป็นกรรมการบริษัท พิธมา อินโฟ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการอยู่

๕) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล เป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการอยู่

๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร

- เป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการอยู่

- เป็นหุ้นส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ตั้งแต่วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนตั้งแต่วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

- เป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๓๕ ขณะนี้ยังคงมีชื่อเป็นกรรมการอยู่

๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์

- เป็นกรรมการบริษัท อิมโบลีเกิ้ล จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๕ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓

- เป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๕ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓

๘) นายไชยา สะสมทรัพย์

- เป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๐ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๓

- เป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๐ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓

๕) นายวัฒนา อัสวเหม เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดและเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ และได้จดทะเบียนพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนและหุ้นส่วนผู้จัดการตั้งแต่วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

๑๐) นายรัชต์ ดันติสุนทร เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ตั้งแต่วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ จนถึงวันจดทะเบียนเลิกห้างเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

กรมทะเบียนการค้าได้ชี้แจงด้วยว่า กรณีบริษัทนั้นกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้ประสงค์จะออกจากตำแหน่งกรรมการจะต้องยื่นหนังสือขอลาออกต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรมทะเบียนการค้าแต่ผู้ประสงค์จะลาออกต้องยื่นใบลาต่อบริษัท และเป็นหน้าที่ของบริษัทที่จะต้องนำความไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงให้กรรมการผู้ลาออกพ้นจากตำแหน่งต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท และกฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาบังคับให้บริษัทต้องนำความไปจดทะเบียนให้กรรมการที่ลาออกพ้นจากตำแหน่งภายในเวลากี่วัน สำหรับกรณีการขอลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนนั้น ต้องเป็นความตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน แล้วจึงนำความไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผู้เป็นหุ้นส่วน ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการไปจดทะเบียนเช่นเดียวกันกับกรณีของกรรมการบริษัทที่ลาออก ดังนั้นโดยบทบัญญัติของกฎหมายจึงมิใช่หน้าที่ของกรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนที่จะต้องยื่นหนังสือขอลาออกจากกรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท หากมีผู้เป็นกรรมการหรือหุ้นส่วนประสงค์จะยื่นหนังสือลาออกต่อนายทะเบียนไว้เป็นหลักฐานก็ได้ แต่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายการทางทะเบียนแต่ประการใด และอธิบดีกรมทะเบียนการค้าได้ตรวจสอบแฟ้มทะเบียนนิติบุคคลทั้ง ๑๗ รายแล้วไม่พบว่ามีกรณียื่นหนังสือขอลาออกไว้ต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทแต่อย่างใด

เนื่องจากไม่ปรากฏว่ามีรัฐมนตรีคนใดปฏิเสธว่าไม่เคยเป็นกรรมการ หรือหุ้นส่วนดังกล่าวมาทั้งหมด ประเด็นปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อไปก็คือ มีรัฐมนตรีคนใดบ้างที่ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทและหุ้นส่วนอย่างถูกต้องตามกฎหมายก่อนวันได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี จากหลักฐานเอกสารและการออกนัยพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี พิจารณาเป็นรายบุคคลได้ดังต่อไปนี้

๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และเป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ ตามหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ได้ชี้แจงว่า นับตั้งแต่บริษัทนี้ได้จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นจนถึงปัจจุบันยังไม่ได้ประกอบกิจการแต่อย่างใด ไม่เคยมีการประชุม

กรรมการและไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น เมื่อปี ๒๕๓๕ นายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจลงชื่อผูกพันบริษัทได้แจ้งด้วยวาจาว่า ไม่มีประโยชน์อันใดที่บริษัทจะดำเนินการต่อไปเพราะผู้ถือหุ้นและกรรมการต่างแยกย้ายกันไปหมดแล้ว จึงได้ขอให้นายภูเมธ ด้านพัฒนาภูมิ โอนหุ้นออกจากบริษัทดังกล่าวตามเอกสารของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครศรีธรรมราช อันไม่ปรากฏชื่อของนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ซึ่งได้ชี้แจงด้วยว่าบริษัทได้เลิกกิจการแล้ว

ตามเหตุผลดังกล่าวฟังได้ว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ไม่ได้ดำเนินกิจการนับแต่ได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นต้นมา จึงเชื่อว่า บริษัทนี้มีได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒

- เป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ ได้ชี้แจงพร้อมเอกสารการลาออกลงวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ประกอบกับรายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๔๒ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๔๒ อนุมัติให้ลาออกตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ และหลักฐานรายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี ๒๕๔๒ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๓ แสดงให้เห็นได้ว่าได้ลาออกดังกล่าวแล้ว

- เป็นกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๖ ได้ชี้แจงแสดงเอกสารการลาออกลงวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ พร้อมด้วยรายงานการประชุมกรรมการบริษัท ครั้งที่ ๑/๒๕๔๒ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒ อนุมัติการลาออกและรายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปี ๒๕๔๒ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๔๓ ให้ความเห็นชอบการลาออกดังกล่าวแล้ว

- เป็นกรรมการบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๓ ได้มีหนังสือชี้แจงต่อศาลลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๔ สรุปความได้ว่า เมื่อประมาณปี ๒๕๓๒ ถึง ๒๕๓๓ ชาวสวนส้มรังสิตได้รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งโรงงานน้ำผลไม้ โดยได้เชิญนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นประธานดำเนินการจัดตั้งบริษัท และขอรับการส่งเสริมจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อดำเนินการในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี แต่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนไม่อนุมัติให้ดำเนินการในพื้นที่ดังกล่าวได้ จึงตกลงใจเลิกกิจการที่เตรียมไว้ทั้งหมดทันที นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ จึงได้มอบหมายให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการจดทะเบียนเลิกบริษัท แต่เพิ่งมาทราบภายหลังว่าผู้ที่ได้รับมอบหมายมิได้ดำเนินการให้เป็นที่ยอมรับ รวมทั้งเอกสารหลักฐานต่างๆ ก็หาไม่พบ

ตามเหตุผลดังกล่าวจึงฟังได้ว่า นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการทั้งบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด และบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด แล้ว ส่วนบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด มิได้ดำเนินการมาตั้งแต่ต้น กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๑

- เป็นกรรมการบริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ ได้แสดงหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ โดยนำนายเคนโซ่ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท ผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อผูกพันบริษัทแต่เพียงผู้เดียวมาชี้แจงต่อศาล และรับรองว่าได้รับหนังสือลาออกของนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ จริงแต่ไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนกรรมการออกจากตำแหน่ง เพราะมีงานมากและไม่เข้าใจระเบียบและกฎหมายไทย จึงฟังได้ว่า มีการแสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว

- เป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๐ ได้แสดงหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ โดยมีนายประพจน์ รักอารมณี ตำแหน่งกรรมการผู้จัดการของบริษัทรับทราบหนังสือลาออกในวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ และมาเบิกความยืนยันต่อศาล แต่ด้วยเหตุที่เป็นบริษัทเล็ก มีพนักงานเพียงไม่กี่คน ไม่ได้มีการจัดการภายในบริษัทอย่างสมบูรณ์ จึงทำให้เกิดความผิดพลาดโดยไม่ได้ยื่นจดทะเบียนการลาออกจากการกรรมการของนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ให้ถูกต้องครบถ้วนตามขั้นตอน จึงฟังได้ว่า นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ แล้ว

จึงเชื่อว่า นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการทั้งสองบริษัทก่อนเป็นรัฐมนตรี กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เป็นกรรมการบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ได้ชี้แจงเป็นหนังสือลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ สรุปความได้ว่า มีเพื่อนรุ่นน้องที่สำเร็จการศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ร่วมกันก่อตั้งบริษัทขึ้น และแต่งตั้งให้ตนเป็นกรรมการด้วยผู้หนึ่งร่วมกับกรรมการคนอื่นๆ อีก ๕ คน คือ นางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ นางสาวศันสนีย์ โกสีย์ นายปรีดี ขวัญงาม นางจระวย จันทร์ทอง และนางสาวพาฝัน สุขวานิช บริษัทมีสำนักงานตั้งอยู่ที่เลขที่ ๔/๑๕ ซอยเย็นอากาศ ๑ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร และชี้แจงต่อไปอีกว่า นับตั้งแต่ก่อตั้งบริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ เลย

ต่อมาประมาณปลายปี ๒๕๓๕ ตนได้แจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการของบริษัท ๒ คน คือ นางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ และนางสาวพาฝัน ศุกวานิช ว่าตนขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัทและได้โอนหุ้น ให้แก่นางสาวพาฝัน ศุกวานิช แล้ว โดยไม่ขอเกี่ยวข้องกับบริษัทอีกเพราะตนได้กลับเข้าเป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรอีกครั้งหนึ่ง และก่อนที่จะเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีในปี ๒๕๔๐ ตนได้โทรศัพท์ ไปสอบถามนางสาวพาฝัน ศุกวานิช ว่าได้จัดการเรื่องการลาออกจากการบริหารบริษัทของตนเรียบร้อยแล้ว หรือยัง นางสาวพาฝัน ศุกวานิช ได้ตอบว่าบริษัทได้เลิกไปนานแล้ว ตนจึงเชื่อว่าบริษัทได้เลิกไปแล้ว และนับแต่ก่อตั้งบริษัทจนถึงปัจจุบันตนไม่เคยได้รับผลประโยชน์ ไม่เคยได้รับเงินปันผลหรือค่าตอบแทน จากบริษัท เนื่องจากบริษัทไม่ได้ประกอบกิจการและไม่มีรายได้

จากหลักฐานและเหตุผลดังกล่าวจึงเชื่อได้ตามที่ชี้แจงมา กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๕) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และเป็นกรรมการบริษัท พินัยประสิทธิ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๔ นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ได้ชี้แจงโดยหนังสือลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ สรุปความได้ว่า บริษัท พินัยประสิทธิ จำกัด ได้เลิกกิจการไปแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้นไม่เคยดำเนินกิจการใดๆ ปัจจุบันนี้จึงไม่มีผู้บริหาร ไม่มีทรัพย์สินใดๆ ไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ เพราะคณะกรรมการและผู้ถือหุ้นเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ตนจึงเข้าใจว่าได้มีการจดทะเบียนเลิกบริษัทไปแล้ว และนายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการก็ได้เสียชีวิตแล้วเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๖

ตามหลักฐานและการชี้แจงดังกล่าวจึงเชื่อได้ว่า บริษัท พินัยประสิทธิ จำกัด ได้เลิกกิจการแล้ว ก่อนที่นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

- เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ได้ชี้แจงในหนังสือลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ว่าได้ลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ตามเอกสารการลาออก ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ โดยมีพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมมาภินันท์ ผู้เป็นหุ้นส่วนอีกคนหนึ่ง รับทราบในวันเดียวกัน ทั้งนี้ ห้างฯ ได้หยุดประกอบกิจการมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ แล้ว จึงถือว่าเข้ารับ ตำแหน่งรัฐมนตรีภายหลังจากห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม หยุดกิจการแล้ว

- เป็นกรรมการในบริษัท งามดูพลี จำกัด เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๓๕ และได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่อนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ กรรมการผู้จัดการในต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่บริษัทได้หยุดกิจการแล้ว ต่อมามีการขายอาคารที่ทำการของบริษัทให้แก่ผู้ประกอบการค้าประเภทซัก อบ รีด เสื้อผ้า ชื่อร้านว่า “ร็อย เฮาส์ ซัก อบ รีด” ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงถือได้ว่าบริษัทนี้ได้เลิกกิจการแล้ว และไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

- เป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๓๕ ได้เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการของบริษัทเพียงครั้งเดียวในปี ๒๕๓๕ และครบวาระต้องออกจากตำแหน่งตามข้อบังคับของบริษัทตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ เป็นต้นมา ภายหลังจากครบวาระแล้ว บริษัทไม่เคยติดต่อให้ตนเข้าร่วมประชุมบริษัทอีกเลยตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ดังจะเห็นได้จากหลักฐานสำเนาหนังสือปริทัศน์สนธิบัญชีผู้ถือหุ้น และรายงานการประชุมบริษัท ซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนแต่อย่างใด จึงถือได้ว่า ได้พ้นจากการเป็นกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ แล้ว กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๓) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

- เป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๒๕ ได้แสดงสำเนาหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ ต่อประธานกรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด มีลายมือชื่อรับทราบและอนุมัติโดยนางสาวศุภลักษณ์ อัมพุก ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ และนายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ได้ส่งสำเนาหนังสือลาออกนี้ต่อเลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบแล้วก่อนที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๐ และบริษัท ฯ ก็ได้รับหนังสือลาออกแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐

- เป็นกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๕ และได้ยื่นใบลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท ลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ และทางบริษัท ฯ ได้รับเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ โดยมีลายมือชื่อนางฤดีรัตน์ สังฆะทรัพย์ ลงนามรับใบลาออกดังกล่าว และมีสำเนาหนังสือจากบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ตอบชี้แจงนายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ความว่าได้รับหนังสือลาออกฉบับลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ แล้วอีกฉบับหนึ่งซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่าการลาออกจริง

จึงฟังได้ว่า นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ได้ลาออกจากการเป็นกรรมการของทั้งสองบริษัทแล้ว ก่อนได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๘) นายไชยา สะสมทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

- เป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๐ ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ โดยนายเผด็จชัย สะสมทรัพย์ นำเข้าพิจารณาการอนุมัติให้ลาออกตามรายงานการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๓๘ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือชี้แจงของนายไชยา สะสมทรัพย์ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

- เป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐ และยื่นหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ โดยมีนายไพรัตน์ สิ้นน้ำเงิน รับใบลาไว้เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ประกอบกับรายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัทมีมติเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ให้ลาออกได้

จึงฟังได้ว่า นายไชยา สะสมทรัพย์ พ้นจากการเป็นกรรมการทั้งสองบริษัทก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี กรณีจึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๙) นายวัฒนา อัสวเหม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และได้ชี้แจงว่าได้เข้าร่วมถือหุ้นในปี ๒๕๑๕ โดยดำรงตำแหน่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตลอดมาจนถึงปี ๒๕๑๖ และได้ลาออกจากการดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการแต่ยังคงถือหุ้นของห้าง ฯ ประเภทจำกัดความรับผิด กระทั่งถึงปี ๒๕๑๘ ได้โอนหุ้นให้แก่นายสมพร อัสวเหม ต่อมาปี ๒๕๑๙ ได้เข้ามาถือหุ้นอีกครั้งหนึ่งโดยรับโอนหุ้นจากนายสมบัติ อัสวเหม และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการต่อเนื่องมาจนถึงปี ๒๕๒๓ ห้าง ฯ เกิดภาวะการขาดทุนจึงได้ปิดกิจการลงโดยตนมิได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการของห้าง ฯ แต่ประการใด จนกระทั่งปี ๒๕๓๕ ได้ไปดำเนินการในทางการเมืองจึงให้ฝ่ายกฎหมายตรวจสอบ ปรากฏว่าตนมีหุ้นอยู่ในบริษัท เรือด่วนแหลมทอง จำกัด และในห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย จำนวน ๕๕๐,๐๐๐ บาท จึงได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท เรือด่วนแหลมทอง จำกัด และในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย และโอนหุ้นทั้งหมดให้แก่นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา ซึ่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทนตนต่อไปด้วย ตามเอกสารสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย เลขทะเบียนที่ พล. ๑๓๕ มีข้อความระบุซึ่งการออกจากการเป็นหุ้นส่วนและการโอนหุ้นดังกล่าว นายวัฒนา อัสวเหม ได้ชี้แจงว่าตนได้หลุดพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนและดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ เป็นต้นมา

จากเหตุผลดังกล่าวจึงฟังได้ว่า นายวัฒนา อัสวเหม มีได้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ในระหว่างดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่ประการใด จึงไม่ต้องด้วยมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ

๑๐) นายรักษ์ ดันติสุนทร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๓ และเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ ได้ชี้แจงว่า ภายหลังจากที่ได้จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตากแล้ว นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการได้ติดต่อเพื่อขอใบอนุญาตประกอบการค้าอาวุธปืนและกระสุนปืน แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ เมื่อไม่ได้รับอนุญาตทางห้างฯ จึงมิได้ดำเนินธุรกิจใดๆ นับตั้งแต่วันจดทะเบียนจนถึงปัจจุบัน ทั้งไม่เคยมีการประชุมหุ้นส่วนแม้แต่ครั้งเดียว จึงไม่มีหลักฐานใดให้ตรวจสอบ และนายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต ก็ได้ถึงแก่กรรมลงเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ จึงเป็นผลให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ต้องเลิกไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ ด้วย

จากการชี้แจงแสดงหลักฐานและการสอบถามพยานบุคคลในการออกนั่งพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๒๕ - ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔ แล้ว เชื่อได้ว่ารัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คน ได้พ้นจากการดำรงตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วนและบริษัทก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี ทั้งโดยการลาออกและการหยุดกิจการของห้างหุ้นส่วนและบริษัทดังกล่าว กรณีจึงไม่ต้องตามมาตรา ๒๐๘ ของรัฐธรรมนูญ และความเป็นรัฐมนตรีจึงไม่สิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๖ (๖) ของรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คน ไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๑๖ (๖)

ศาสตราจารย์อนันต์ เกตุวงศ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร. อมร รัชศาสตร์ ตฤการศาสตราจารย์

ที่ ๔/๒๕๕๕

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีจำนวนสิบคนสิ้นสุดลงเฉพาะตัว กรณีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน และบริษัท หรือไม่

ตามที่สมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๓๒ คน เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาคำร้องลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ ว่าผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี รวม ๑๐ คน ได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ซึ่งห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๑๐ และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งใด ในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไร หรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็น ลูกจ้างของบุคคลใดก็ได้ด้วยโดยเป็นกรรมการในบริษัทและเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในห้างหุ้นส่วนซึ่งมีผล ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเป็นการเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

ตามคำร้องของประธานวุฒิสภา (ผู้ร้อง) และคำแถลงของรัฐมนตรี ๑๐ คน (ผู้ถูกร้อง) ทั้งที่เป็นเอกสารและคำให้การในศาลรัฐธรรมนูญ ปรากฏว่ามีข้อความขัดแย้งกันทั้งในแง่ของข้อกฎหมาย และแง่ข้อเท็จจริงหลายประเด็น เพราะมีผู้ถูกร้องรวมกันถึง ๑๐ คน แต่ละคนมีพฤติกรรมการอันเป็นเหตุ ให้เกิดการร้องเรียนต่างๆ กัน

จึงขอแยกพิจารณาเป็น ๒ ส่วน คือ (๑) ส่วนที่เป็นเรื่องของรัฐมนตรี ๑๐ คนร่วมกัน ซึ่งเป็นทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง และ (๒) ส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงของแต่ละบุคคล ดังนี้

๑. ประเด็นอันเป็นส่วนรวมของรัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คน

แยกพิจารณาได้เป็น ๒ กลุ่มปัญหาคือ กลุ่มปัญหาข้อกฎหมายและกลุ่มปัญหาข้อเท็จจริง ก่อนวางหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยต่อไป

๑.๑ กลุ่มปัญหาข้อกฎหมาย อาจแบ่งออกได้เป็น ๔ ประเภทหลัก คือ ปัญหาเกี่ยวกับ บทบัญญัติในมาตรา ๒๐๘ โดยตรง, ปัญหาเกี่ยวกับการเข้าดำรงตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่นำมาใช้โดยอนุโลม, ปัญหาเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของข้อมูล และปัญหาที่เกี่ยวกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑.๑.๑ ปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติในมาตรา ๒๐๘ แห่งรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ มี ๓ อนุประโยคที่ห้ามรัฐมนตรี
ทำ คือ

๑) จะดำรงตำแหน่งใด หรือกระทำการใดตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๑๑๐ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

๒) จะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจ
โดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน (มิได้)

๓) เป็นลูกจ้างของบุคคลใดก็ได้

จะเห็นได้ชัดว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ เป็นบทบัญญัติที่ห้ามมิให้
รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งหลายประเภท ถ้าผู้ใดดำรงตำแหน่งที่ห้ามไว้ในข้อใดข้อหนึ่งของทั้ง ๓ ข้อ
ต้องถือว่าเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้

แต่ในอนุประโยคที่ ๑ และ ๓ ไม่เกี่ยวกับคำร้องนี้ จึงเหลือเฉพาะที่ ๒)
ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัย คือ รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งที่ห้ามไว้ในวันที่เข้า
ดำรงตำแหน่งหรือระหว่างที่ดำรงตำแหน่งหรือไม่ เท่านั้น

เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ศาลรัฐธรรมนูญ
น่าจะไม่มีสิทธิใช้ดุลยพินิจว่ารัฐมนตรี “จงใจ” หรือ “หลงลืม” มิได้ลาออกก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง
และไม่มีสิทธิจะพิจารณาว่าห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น ใหญ่หรือเล็ก มีผลกำไรมากหรือน้อย

ในอนุประโยคนี้ ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีสิทธิจะวินิจฉัยว่า “ตำแหน่งใด”
คืออะไร ซึ่งอาจตีความอย่างแคบว่า “ตำแหน่ง คือ สิ่งที่ยังหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การประกาศ
แต่งตั้งขึ้นให้ทำหน้าที่ตามระเบียบที่ใช้บังคับของหน่วยงานนั้น” หรืออาจจะตีความอย่างกว้างว่า
“ตำแหน่ง คือ สิ่งที่ทำให้บุคคลมีอำนาจหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งให้หน่วยงาน” ซึ่งสอดคล้องกับ
คำอธิบายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่ว่า “ตำแหน่ง = ที่อยู่ เช่น ตำแหน่ง
ของดวงดาว ; แห่งที่ ; หน้าที่การงาน ; ฐานะ เช่น ตำแหน่งผู้จัดการ ;” เพราะในทางปฏิบัติการ
เป็น “เจ้าของ” ตัวจริงหรือผู้ถือหุ้นใหญ่ หรือประธาน หรือที่ปรึกษาอาจสำคัญกว่าผู้อยู่ในตำแหน่งอื่น
เช่น ผู้จัดการ ซึ่งบางกรณีก็คือลูกจ้างระดับรับคำสั่งจากเจ้าของก็ได้

ปัญหาที่เกิดขึ้นในกรณี ๑๐ รัฐมนตรีนี้ก็คือ “ผู้เป็นหุ้นส่วน” ของ
ห้างหุ้นส่วนและ “ผู้ถือหุ้น” ของบริษัทเป็น “ผู้ดำรงตำแหน่ง” หรือไม่เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา ๑๑๕๕ ถือว่า “ที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นทั้งปวง” เป็นผู้ครอบงำบริษัท จำกัด ถือเป็น

เจ้าของที่แท้จริงนั่นเอง ส่วนกรรมการและผู้จัดการของบริษัท และห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนแล้วเป็นผู้แทน (Representative) ที่ถูกแต่งตั้งให้เข้ามาทำงานเพื่อประโยชน์ของผู้ถือหุ้น เพราะบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนคือ นิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ทางการค้าเพื่อมุ่งหาผลกำไร หรือรายได้มาแบ่งปันกัน ผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ จึงเป็นเพียงลูกจ้างของเจ้าของทุนนั่นเอง เพียงแต่ให้มีหน้าที่เป็นผู้บริหารงานในนามของนิติบุคคล

อย่างไรก็ดีในคำร้องนี้ ศาลรัฐธรรมนูญถือว่า (๑) กรรมการ (๒) กรรมการผู้จัดการ (๓) หุ้นส่วนผู้จัดการ เท่านั้นเป็น “ผู้ดำรงตำแหน่ง”

นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาว่า ผู้จัดการ และกรรมการ ตำแหน่งต่างๆ ของบริษัทที่จดทะเบียนแล้วเป็น “ผู้แทน” มิใช่ “ตัวแทน” (Agent) ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕ และมาตรา ๗๖ โดยในระหว่างการพิจารณา ตุลาการส่วนใหญ่พิจารณาเพียงว่า “กรรมการ” เป็น “ตัวแทน” ของบริษัทจึงนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๗ มาใช้เป็นหลักในการวินิจฉัยกรณีการลาออกโดยตลอด ซึ่งไม่น่าจะถูกต้อง ดังจะได้กล่าวต่อไป

๑.๑.๒ บทบัญญัติเกี่ยวกับการเข้าดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง

โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การฯ โดยฝ่ายผู้ร้องอ้างว่ามีรัฐมนตรี ๑๐ คน ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในห้างหุ้นส่วนและบริษัทอยู่ ๑๗ แห่ง แต่บรรดารัฐมนตรีผู้ถูกร้องแย้งว่า ตนไม่ได้ดำรงตำแหน่ง เพราะ (๑) ลาออกไปก่อนที่รับตำแหน่งแล้ว (๒) ห้างหุ้นส่วนและบริษัทบางแห่งร้างไม่มีตัวตน ดังนั้นจึงไม่มีหุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการผู้จัดการ หรือกรรมการที่จะไปขอลาออกได้ ทำให้มีชื่อค้างอยู่ในทะเบียน

ข้อโต้แย้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นปัญหาข้อเท็จจริง แต่อีกส่วนหนึ่งเป็นปัญหาข้อกฎหมาย

ในชั้นนี้จะพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายก่อน เพราะมีกฎหมายและระเบียบปฏิบัติแตกต่างกัน

จากผลการพิจารณาพยานหลักฐาน กฎหมาย ระเบียบต่างๆ ปรากฏต่อศาล โดยสรุปเป็น ๒ นัย คือ

๑) กรรมการซึ่งเป็น “ตัวแทน” การลาออกจะมีผลสมบูรณ์เมื่อแจ้งต่อบริษัท
กรรมการของบริษัทถือว่าเป็น “ตัวแทน” ของตัวการ (บริษัท) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๗ ดังนั้น จะบอกเลิกการเป็นกรรมการ (ตัวแทน)

เมื่อใดก็ได้ ด้วยวิธีใดก็ได้ (เขียนใบลาหรือบอกกล่าวด้วยวาจา) ต่อกรรมการที่เหลืออยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๒๗ และเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจผูกพันที่จะต้องนำไปจดทะเบียนขอเปลี่ยนแปลงกรรมการต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทของกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์

๒) กรรมการที่เป็น “ผู้แทน” การลาออกย่อมจะมีผลสมบูรณ์เมื่อที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นได้อนุมัติและผู้มีอำนาจผูกพันนำไปจดทะเบียนแก่สำนักงานทะเบียน ฯ แล้ว เพราะ “กรรมการบริษัทจำกัด, ผู้จัดการสมาคม ฯลฯ” เป็น “ผู้แทน” ของนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕ การเป็นผู้แทนนี้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการก่อตั้งนิติบุคคลเพื่อเป็นผู้ที่แสดงเจตนาทำการแทนนิติบุคคลซึ่งไม่มีตัวตนได้ ไม่เหมือนตัวแทนซึ่งเป็นตามสัญญา (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๕๗) [ดังกล่าวพิพากษาฎีกา ที่ ๑๐๗๘/๒๕๕๖ และที่ ๘๕๒/๒๕๕๖] ดังนั้น กระบวนการแต่งตั้ง ลาออกหรือถอดถอน จึงน่าจะต้องแตกต่างกับกรณีตัวการ - ตัวแทน เมื่อการเป็นผู้แทนต้องตั้งจากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น โดยให้ผู้ถือหุ้นและผู้มีอำนาจผูกพันนำไปจดทะเบียนและนายทะเบียนออกใบสำคัญให้ การออกจากการเป็นผู้แทน (กรรมการ) จึงจะต้องมีการรับทราบและอนุมัติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นแล้วนำไปจดทะเบียนให้ถูกต้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๒ เพื่อคุ้มครองสิทธิของมหาชน ซึ่งอาจใช้สิทธิตามมาตรา ๑๐๒๐ ขอตรวจสอบเอกสารซึ่งนายทะเบียนเก็บรักษาไว้ได้ หรือจะเชื่อเอกสารใบสำคัญหรือหนังสือรับรองของนายทะเบียนอันเป็นเอกสารของทางราชการได้

อนึ่ง พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. ๒๕๕๕ มาตรา ๑๓ บัญญัติว่า “บริษัทจำกัดใดไม่จดทะเบียนตาม มาตรา ๑๑๕๖, มาตรา ๑๑๕๗, มาตรา ๑๒๒๘, มาตรา ๑๒๓๕ หรือ มาตรา ๑๒๔๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท” ซึ่งน่าจะครอบคลุมกรณีการไม่จดทะเบียนเมื่อกรรมการลาออกด้วย

อย่างไรก็ดีบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๕๖ ที่ว่า “บรรดาข้อบังคับอันได้ตั้งขึ้นใหม่ หรือได้เพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นหน้าที่ของบริษัทที่จะจัดให้ไปจดทะเบียนภายในกำหนดสิบสี่วันนับแต่วันที่ได้มีการลงมติพิเศษ” และมาตรา ๑๑๕๗ ที่ว่า “การตั้งกรรมการขึ้นใหม่นั้น ตั้งใครเมื่อใด ท่านให้นำความไปจดทะเบียนภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่ตั้งงทุกครั้ง” มิได้ระบุกรณีกรรมการขอลาออกไว้ด้วยและมีได้ระบุว่าจะทำให้สภาพการเป็นบริษัทหรือกรรมการจะกระทบกระเทือนในลักษณะใด

จึงเกิดปัญหาในทางกฎหมายคือ การขอลาออกจะต้องด้วยมาตรา ๑๑๕๗ หรือไม่ คือการลาออกจากกรรมการมีผลเท่ากับเปลี่ยนแปลงจำนวนกรรมการ และเท่ากับการตั้งกรรมการขึ้นใหม่หรือไม่

การที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ระบุกระบวนการลาออกของกรรมการไว้โดยเฉพาะจะถือว่าให้ใช้บทเทียบเคียง (คือมาตรา ๑๑๕๗) มาพิจารณาได้หรือไม่ หรือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จงใจจะทิ้งว่างให้กรรมการลาออกได้ตามอำเภอใจ ซึ่งน่าจะมีผลร้ายมากกว่าผลดีและน่าจะขัดกับหลักกฎหมายอื่นๆ เช่น

๑) ผู้ใด หรือองค์การใดที่พิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งใดได้ ก็ต้องให้ผู้นั้นหรือองค์การนั้นเป็นผู้พิจารณา ย้าย, ปลด, ให้คุณให้โทษ รวมถึงอนุมัติการลาออกได้ ดังปรากฏอยู่ชัดเจนในกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของรัฐ เช่น กฎหมายระเบียบข้าราชการประเภทต่างๆ

๒) บริษัทจะยอมให้กรรมการลาออกได้ทุกเมื่อได้อย่างไร โดยไม่มีการตรวจสอบว่ากรรมการผู้นั้นได้ทำการผูกพันบริษัทไว้อย่างไรบ้าง หรือทำหน้าที่ถูกต้องหรือไม่ ถ้าทำผิดพลาดเกิดความเสียหายแล้วจึงลาออกจะทำได้หรือ

ในกรณีของห้างหุ้นส่วน ถ้าหุ้นส่วนคนใด หรือหุ้นส่วนผู้จัดการที่เข้าหุ้นไว้เกิดถอนทุนกะทันหัน ห้างจะดำรงอยู่ได้อย่างไร ซึ่งในกรณีของห้างหุ้นส่วน มีกฎหมายบังคับว่าการตั้งห้างหุ้นส่วนและเปลี่ยนแปลงหุ้นหรือผู้ถือหุ้น เป็นสัญญาที่ผู้ถือหุ้นทุกคนต้องยินยอม (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๓๒)

๓) ในกรณีบริษัทจำกัด ที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นทั้งหมดเป็นผู้ตั้งกรรมการและถือว่าบริษัท “อยู่ในความครอบงำ” ของที่ประชุมใหญ่ตามมาตรา ๑๑๔๔ จึงน่าจะถือว่า กรรมการจะลาออกก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นก่อน

ความในข้อ ๓) นี้ก็รับกับระเบียบปฏิบัติของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลางว่าการขอลาออกทะเบียนใดๆ จะต้องมิมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น โดยมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย ๓ คนลงนามรับรอง จึงจะรับจดทะเบียนให้

๔) บริษัทเป็นนิติบุคคลที่ทำธุรกิจกับประชาชนทั่วไป โดยในการติดต่อทำธุรกิจนั้นประชาชนที่ต้องการรู้สถานภาพของบริษัท จะตรวจดูได้จากหลักฐานทางทะเบียนของสำนักงานทะเบียน ฯ ซึ่งเท่ากับรัฐให้ความคุ้มครองผู้บริโภค (ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๗) และชอบธรรมด้วยประการทั้งปวงเพราะเป็น เอกสารถนอแหล่งเดียวที่ประชาชนเข้าถึงได้ การปฏิเสธ

ไม่ทำการจดทะเบียนให้ถูกต้องยอมทำให้ประชาชนเสียหาย (รวมทั้งชาวต่างประเทศที่มาร่วมทำธุรกิจ) การปล่อยให้กรรมการบริหารงานของนิติบุคคล โดยประชาชนหรือผู้ถือหุ้นไม่ทราบว่ามีใครเป็นกรรมการบ้าง ใครลาออกไปบ้าง ย่อมไม่เป็นธรรม

ศาลรัฐธรรมนูญน่าจะพิจารณาถึงประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน ยิ่งกว่าคุ้มครองสิทธิของกรรมการที่อ้างว่าเป็น “ตัวแทน” ของตัวการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๓ ซึ่งน่าจะใช้กับกรณีอื่นๆ เช่น ตั้งตัวแทนไปรับเงินธนาคาร, ไปทำนิติกรรมต่างๆ แต่เมื่อกฎหมายมิได้ระบุถึงวิธีการลาออกของ “ผู้แทน” ศาลรัฐธรรมนูญจึงจำเป็นต้องยอมรับหลักการว่ากรรมการเป็น “ตัวแทน” แม้จะได้สร้างปัญหาในการจัดการธุรกิจแก่มหาชนเนื่องๆ จึงน่าที่จะได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้ชัดเจน

๑.๑.๓ ปัญหาเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของข้อมูลในเอกสารรับรองของกรมทะเบียนการค้า

ขณะที่มีปัญหาว่า “กรรมการ” เป็น “ตัวแทน” (Agent) หรือเป็น “ผู้แทน” (Representative) ของนิติบุคคล อันเป็นปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งจะพัวพันกับวิธีการขอลาออกซึ่งกฎหมายแพ่งมิได้ระบุไว้ให้ชัดเจน จึงต้องไปพิจารณาจากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ก็ยังมีปัญหาว่าวิธีการที่กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมทะเบียนการค้าได้ผ่อนคลายหลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัทอีกด้วย เพราะตามคำสั่งสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลาง ที่ ๑/๒๕๓๘ เรื่องให้ใช้ระเบียบสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลางว่าด้วยการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัท พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๓๘ (คำสั่งนี้ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๐๑๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ทำให้บริษัทซึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งข้อมูลต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทต้องแจ้งข้อมูลน้อยลงหลายรายการ เช่น ไม่ต้องส่งรายงานการประชุมและใบลาออกของกรรมการแนบมากับการขอจดทะเบียนหรือเปลี่ยนแปลงชื่อนามกรรมการ ซึ่งอาจจะมาขอจดเมื่อไรก็ได้ อันทำให้ศาลรัฐธรรมนูญขาดข้อมูลจากเอกสารมหาชนที่จะใช้พิสูจน์ความมีอยู่จริง และผลการดำเนินการของบริษัทและห้างหุ้นส่วน และใครเป็นกรรมการหรือหุ้นส่วนในช่วงเวลาใดเพราะบอกเพียงแต่ว่าใครเป็นกรรมการอยู่ในขณะใด

แม้บริษัทมีหน้าที่ต้องส่งบการเงินต่อกรมทะเบียนการค้าทุกปีตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. ๒๕๕๓ ถ้าไม่ส่งเป็นระยะเวลาหนึ่งนายทะเบียนอาจพิจารณาให้เป็นบริษัทร้างได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๕๖ แต่กรมทะเบียนการค้าไม่มีอัตรากำลังพอ

จะตรวจสอบได้ทันที (กรณีห้างหุ้นส่วน กรมทะเบียนการค้าไม่มีอำนาจสั่งเลิกห้างได้ ต้องรอให้หุ้นส่วนผู้จัดการมาแจ้งขอเลิกเอง) รวมความว่าบริษัทและห้างหุ้นส่วนยังคงตั้งอยู่และดำเนินการอยู่หรือไม่นั้น ไม่อาจทราบได้จากทะเบียนของนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท

นอกจากนั้นเอกสารที่เรียกว่า “หนังสือรับรอง” ว่าเป็นนิติบุคคลประเภท “บริษัทจำกัด” หรือ “ห้างหุ้นส่วนสามัญ” หรือ “ห้างหุ้นส่วนจำกัด” นั้น นายทะเบียนยังมีข้อสงวน ๒ ประการไว้ในแบบฟอร์ม คือ

๑) “คำรับรอง” ที่ถูกต้องสมบูรณ์ต้องมีเลขที่ ลงลายมือชื่อเต็มนายทะเบียน และประทับตรานายทะเบียนด้วย” ที่มุมบนขวา

๒) “ได้นำมาจดทะเบียนไว้เพื่อผลทางกฎหมายเท่านั้น ข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่ควรหาไว้พิจารณาฐานะ” ที่มุมบนซ้าย

ข้อสงวนข้อ ๑) แสดงว่ามีการปลอมแปลงคำรับรองกันอยู่มาก

ข้อสงวนข้อ ๒) แสดงว่าหนังสือรับรองการเป็นบริษัท/ห้างหุ้นส่วนนี้เป็นสิ่งที่ผู้แทนผู้มีอำนาจผูกพันนิติบุคคลเป็นผู้นำความมาจดทะเบียน ณ ที่สำนักงานนายทะเบียน ฯ เองในวันเวลาที่ขอจดทะเบียนเท่านั้น นายทะเบียนไม่รับผิดชอบว่ารายละเอียดที่รับรองไว้ถูกต้องหรือไม่ บริษัท/ห้างหุ้นส่วนมีตัวตนมีการประกอบธุรกิจจริงหรือไม่ ฯ เป็นหน้าที่ที่ผู้ต้องการทราบจะต้องหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะของนิติบุคคลนั้นเอง

โดยที่มีปัญหาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของข้อมูลในหนังสือรับรองของนายทะเบียน ฯ จึงน่าจะมีคำเตือนด้วยว่า ผู้มาจดทะเบียนจะมีความคิดอย่างไรบ้างถ้าให้ข้อความอันเป็นเท็จ

ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจทราบจากหนังสือรับรองได้ว่า บริษัท/ห้างหุ้นส่วนใดยังประกอบกิจการอยู่จริงหรือไม่ มีการเปลี่ยนแปลงกรรมการเมื่อใด (เพราะแบบฟอร์มบอกเฉพาะรายชื่อกรรมการที่มีอยู่ในวันมาขอหนังสือรับรองเท่านั้น) ศาลจะต้องสืบหาข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาเอง

อย่างไรก็ดี เมื่อมีกรณีขัดแย้งกันทางกฎหมายแพ่งและความสมบูรณ์ของข้อมูลในเอกสารรับรองทำให้เกิดช่องโหว่ขึ้น จึงจำเป็นจะต้องพิจารณาถึงปัญหานี้จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเพื่อประกอบการพิจารณาข้อเท็จจริงด้วย

๑.๑.๔ ปัญหาเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญในการห้ามรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งในองค์การเอกชนหรือเป็นลูกจ้างของบุคคล

การพิจารณาเรื่องนี้เป็นกรณีอนุโลมตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗ ที่ว่า “ในเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพิจารณาทางกฎหมายแห่งที่ให้ใช้บทใกล้เคียงมาใช้บังคับ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔) และหลักการตีความกฎหมายทั่วไปเมื่อตัวบทที่เป็นลายลักษณ์อักษรไม่ชัดเจน

กรณีการห้ามรัฐมนตรีมิให้ดำรงตำแหน่งในองค์การเอกชน หรือการเป็นลูกจ้างของบุคคลมีหลักการอันเป็นที่มาอย่างน้อย ๓ ทาง คือ

๑) หลักการอุทิศเวลาให้แก่ราชการ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกประเภทจะต้องอุทิศเวลาให้แก่ราชการ หมายถึง ต้องทำงานราชการเต็มเวลาทั้งในและนอกชั่วโมงทำงานในสถานที่ราชการ จึงต้องไม่รับทำงานเอกชนอื่น ฉะนั้นรัฐมนตรีซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่ที่สำคัญระดับสูงจึงต้องอุทิศตนให้แก่งานของชาติมากที่สุด

๒) หลักความโปร่งใส ปราศจากความมัวหมอง คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกประเภท ย่อมอยู่ในตำแหน่งได้ตราบเท่าที่ประชาชนมีศรัทธาเชื่อถือ (Public office is a public trust) ถ้ารัฐมนตรีไปเกี่ยวพันกับธุรกิจเอกชนเมื่อใด ประชาชนก็มีสิทธิสงสัยว่าจะใช้อำนาจหน้าที่บารมี อิทธิพลหรือเวลาไปหาผลประโยชน์ให้ธุรกิจเอกชนนั้น ๆ

๓) หลักความไม่ขัดกันแห่งผลประโยชน์ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกประเภทจะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันอาจเป็นเหตุให้เกิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflict of Interest) ฉะนั้นต้องไม่ทำการใด ๆ ที่จะทำให้เห็นได้ว่าจะไปก่อประโยชน์แก่ภาคเอกชน หรือประโยชน์ส่วนตัว (Private Interest) ซึ่งจะกระทบถึงประโยชน์ของรัฐ หรือมหาชน (Public Interest)

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนได้วางมาตรการป้องกันไว้ทุกชั้นตอนจนครบวงจร โดยมีความเข้มงวดต่างกันตามความสำคัญของแต่ละตำแหน่ง ดังนี้

๑) ก่อนเข้ารับตำแหน่ง, ระหว่างอยู่ในตำแหน่ง และพ้นจากตำแหน่ง ต้องแจ้งทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง, คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เพื่อใช้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ว่าไม่ได้แสวงหาผลประโยชน์ใด ๆ นอกเหนือจากรายได้ที่มีมาโดยชอบ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑) หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากโดยไม่อาจอธิบายได้ก็อาจถูกยึดทรัพย์ และรับโทษอื่น ๆ

๒) ห้ามรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใดๆ ที่บัญญัติห้ามไว้สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๑๑๐ (๑) คือ ตำแหน่งในหน่วยงานของรัฐ แล้วยังห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งในบริษัท ห้างหุ้นส่วน หรือองค์การ หรือเป็นลูกจ้างของใครด้วยตามมาตรา ๒๐๘

๓) ห้ามถือหุ้นจำนวนมาก และไปจัดการใดๆ ให้กับธุรกิจนั้น (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๕) หรือตามพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๔ (๑) (๒) ที่ห้ามรัฐมนตรีถือหุ้นไว้เกินร้อยละ ๕

๔) ห้ามเป็นกรรมการ หรือประกอบอาชีพอิสระ สำหรับบางตำแหน่ง เช่น กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.), ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ ประกอบมาตรา ๒๕๗, ๒๕๘)

๕) ห้ามรับสัมปทานหรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๐ (๒))

๖) ห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, หรือกรรมการเสนอแปรญัตติ หรือทำการใดๆ เพื่อให้มีส่วนในการชิงบประมาณรายจ่าย คือ ห้ามนักการเมืองชิงบประมาณไปใช้ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๐ วรรคหก)

๗) ห้ามนักการเมืองก้าวก่ายแทรกแซง การบรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนขึ้นเงินเดือนของข้าราชการและพนักงานประจำ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑)

๘) ห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐ (รวมนักการเมือง และข้าราชการ) รับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลอื่นที่มีมูลค่ากว่า ๓,๐๐๐ บาท ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยา ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่ออกตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มาตรา ๑๐๓

๙) ห้ามนักการเมือง และข้าราชการชั้นสูงไปรับทำงานให้กับเอกชนที่เคยมีความสัมพันธ์กันในช่วงอยู่ในอำนาจหน้าที่หลังจากออกจากตำแหน่งแล้ว ๒ ปี เพื่อป้องกันการสร้างบุญคุณไว้ล่วงหน้า (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติออกประกาศตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๑๐๐ ซึ่งบัญญัติห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐ, เป็นหุ้นส่วนหรือถือหุ้น และรับสัมปทานจากรัฐอีกหลายอย่าง)

จะเห็นได้ว่าข้อจำกัดต่างๆ ตามข้อ ๒) - ๕) มีความสอดคล้องกันเพราะถ้า
นักการเมืองมีกิจกรรมพัวพันกับธุรกิจเอกชนแล้ว ย่อมหาทางหาประโยชน์จากรัฐด้วยการเข้าไปรับสัมปทาน
ทำสัญญา หรือพยายามดึงงบประมาณมาลงในโครงการที่เป็นประโยชน์ส่วนตัวและพรรคพวก ถ้าข้าราชการ
หรือพนักงานประจำคนใดร่วมมือด้วยก็จะได้ตำแหน่งหน้าที่เงินเดือนสูงขึ้น ถ้าขัดขวางก็จะถูกรังแก
ทั้งหมดนี้ก็จะนำไปสู่ความร่ำรวยส่วนตัวจึงต้องให้แจ้งบัญชีทรัพย์สินไว้ก่อนและหลังรับตำแหน่งตามข้อ ๑)

ดังนั้น นักการเมืองยิ่งระดับรัฐมนตรีซึ่งมีอำนาจมากทั้งทางการเงิน
การบริหารงานบุคคล จึงยิ่งต้องระมัดระวังไม่ให้ไปพัวพันกับทางธุรกิจอย่างเข้มงวดยิ่งขึ้น

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในด้านนี้จึงชัดเจนว่าไม่ต้องการให้นักการเมือง
โดยเฉพาะระดับรัฐมนตรีไปมีตำแหน่งใดๆ ในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่แสวงหาผลประโยชน์ใดๆ

๑.๑.๕ หลักอุดมการณ์ของระบอบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ดีเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตยก็ยังมีข้อ
ที่ต้องคำนึงถึงอีกหลายประการ โดยเฉพาะหลักอุดมการณ์ของระบอบประชาธิปไตย เช่น

๑) ระบอบประชาธิปไตยแบบมีรัฐบาลผ่านผู้แทน (Representative Government) ต้องการมีผู้แทนทุกประเภท (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, สมาชิกวุฒิสภา, รัฐมนตรี
นายกรัฐมนตรี ฯลฯ) ที่เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมสูง มาเป็นผู้แทนของประชาชน
เพื่อจะมาทำงานต่างๆ ให้แก่ประเทศชาติและประชาชน ผู้แทนฯ ทั้งหลายจะเป็นคนไม่สุจริตมีความ
มัวหมองไม่ได้

๒) ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่มีมนุษยธรรม (Democracy is humane) มีเมตตาธรรมเป็นพื้นฐาน มีอภัยทานเป็นกุศล ยอมรับว่ามนุษย์อาจหลงลืมที่นำไปให้อภัย
(To forgive is God, to forget is human.)

อนึ่ง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ทำหนังสือชี้แจงมายังศาลรัฐธรรมนูญ
ว่าได้กำชับให้ผู้ที่ถูกเสนอชื่อเป็นรัฐมนตรีไปขอลาออกจากตำแหน่งต่างๆ ให้หมดก่อนที่จะนำความขึ้น
กราบบังคมทูลเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ซึ่งรัฐมนตรีทุกคนก็พยายามรีบดำเนินการโดยเร่งด่วน
เพราะมีเวลาทราบล่วงหน้าไม่กี่วัน แต่กระนั้นก็ยังมีการหลงลืมกันอยู่เรื่อยๆ ทั้งที่ไม่ตั้งใจเพราะการเป็น
กรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการในบริษัทห้างเล็ก ๆ ไม่มีประโยชน์อันใดที่จะปิดบังให้บังเกิดความยุ่งยาก
ในภายหลัง

๓) ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบสุขคตินิยม (Optimism) ไม่ใช่ทุกคตินิยม
(Pessimism) โดยสันนิษฐานไว้ก่อนว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ ไม่ใช่เลวชาติ (แปลว่าเลวมาตั้งแต่เกิด)
แต่ก็ต้องพยายามคุ้มครองมหาชน และผู้ที่อ่อนแอกว่า

๔) ระบอบประชาธิปไตยแม้จะยึดถือหลักกฎหมาย แต่ก็ไม่ได้ยึดติดลายลักษณ์อักษรจนเกินไป ต้องยึดหลักเจตนารมณ์ด้วย (Spirit of the law) บางครั้งกลับต้องยึดเจตนารมณ์มากกว่าลายลักษณ์อักษรซึ่งอาจเก่าแก่ล้าสมัย หรือคับแคบเกินไปไม่สามารถคลุมเหตุการณ์ใหม่ๆ ได้ครบถ้วน อย่างรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา การตีความจากเจตนารมณ์จะทำให้รัฐธรรมนูญมีชีวิตชีวา ไม่ตาย ไม่ถึงทางตัน

๕) เนื่องจากเจตนารมณ์ ยังมีอุดมการณ์ คือ การทำให้ประเทศเป็นประชาธิปไตย เพื่อความสุขความเจริญ และความพอใจของประชาชนยิ่งขึ้น ซึ่งสำหรับรัฐธรรมนูญไทย อาจดูได้จากแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐประกอบ ทั้งยังต้องสอดคล้องกับอุดมการณ์ของระบอบประชาธิปไตยสากลด้วย

ดังนั้น แม้ในตอนต้นจะได้แสดงให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่น่าจะมีสิทธิพิจารณาว่า รัฐมนตรีคนใดจะใจจะไม่ลาออก หรือหลงลืม ไม่ได้ขอลาออกจากบางบริษัท แต่เมื่อคำนึงถึงหลักเจตนารมณ์และหลักอุดมการณ์แล้ว ก็อนุมานได้ว่าการดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรีที่จะต้องพิจารณาให้พ้นจากตำแหน่งนั้นควรคำนึงตามเกณฑ์เหล่านี้ด้วย

๑) เจตนาจะคงเป็นกรรมการ หรือตำแหน่งอื่นใดในองค์การที่มีผลกำไร ไปแบ่งปันกันอย่างเป็นกอบเป็นกำหรือไม่

๒) เจตนาจะคงเป็นกรรมการ ในองค์การใดที่จะมีโอกาสใช้อำนาจ อิทธิพล วาสนา บารมี ไปก่อให้เกิดรายได้หรือผลประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคตมากหรือไม่

๓) เจตนาจะคงเป็นกรรมการ ๑ ในองค์การใดที่จะก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบแก่องค์การเอกชนอื่น หรือเสียผลประโยชน์ของรัฐหรือไม่

๑.๒ ปัญหาข้อเท็จจริง

๑.๒.๑ สรุปคำร้องและคำแถลง

กรณีสมาชิกวุฒิสภา จำนวน ๓๒ คน ร้องว่ามีรัฐมนตรี ๑๐ คน (ผู้ถูกร้อง) ดำรงตำแหน่งอยู่ในห้างหุ้นส่วน และบริษัทจำกัด ๑๗ แห่งนั้น โดยภาพรวมสรุปคำร้องและคำแถลงของผู้ถูกร้องได้ว่า

๑) ผู้ร้องร้องว่าได้ตรวจสอบจากหลักฐานทางทะเบียนของกรมทะเบียนการค้า ปรากฏว่ามีรัฐมนตรียังดำรงตำแหน่งอยู่ในห้างหุ้นส่วนและบริษัท รวม ๑๐ คน

๒) ผู้ถูกร้องทั้ง ๑๐ คน แถลงว่าตนพ้นจากตำแหน่งแล้วโดยเหตุต่างๆ ดังนี้

(๑) ห้างหุ้นส่วนและบริษัท ส่วนหนึ่งตั้งแล้วไม่ได้ดำเนินการใดๆ เลย หรือทำกิจกรรมมาระยะหนึ่งแล้วเลิกไปก่อนที่ตนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี

(๒) เดิมเป็นกรรมการอยู่แต่ต่อมาคิดว่าได้พ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๕๒ และมาตรา ๑๑๕๓ ซึ่งกำหนดให้กรรมการ หมุนเวียนพ้นจากตำแหน่งทุกรอบ ๓ ปี เมื่อไม่ได้รับการติดต่อว่าได้มีการแต่งตั้งให้กลับมาเป็นกรรมการอีก จึงคิดว่าพ้นจากตำแหน่งไปแล้วก่อนเป็นรัฐมนตรี

(๓) เดิมเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการบริษัท แต่ได้ลาออกไป เมื่อจะเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี และถือว่าการลาออกสมบูรณ์แล้ว เพราะการไปจดทะเบียนขอเปลี่ยนแปลง รายชื่อกรรมการเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจผูกพันบริษัทหรือหุ้นส่วนผู้จัดการ

(๔) เดิมเป็นหุ้นส่วน แต่ต่อมาหุ้นส่วนผู้จัดการถึงแก่กรรม ซึ่งตามกฎหมายถือว่าห้างหุ้นส่วนเป็นอันเลิกไป (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ (๕))

๑.๒.๒ การที่ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงเช่นนี้ ถ้าศาลรับฟังทันทีก็แสดงว่าศาลรับฟัง ความข้างเดียวคงไม่เป็นการประสาทความยุติธรรม ครั้นจะให้ฝ่ายผู้ร้องเป็นฝ่ายนำสืบก็ไม่ใช่ธรรม เพราะผู้ร้องเป็นเพียงแต่แจ้งว่า ตนได้ทราบจากหลักฐานของทางราชการว่ามีผู้ละเมิดรัฐธรรมนูญ ศาลจึงควรจะเป็นฝ่ายสืบสวนข้อเท็จจริงก่อนจะวินิจฉัยว่ารัฐมนตรีคนใดดำรงตำแหน่งต่างๆ ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในขณะที่เป็นรัฐมนตรี อันจะเป็นเหตุให้ต้องพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๖)

อย่างไรก็ดี ศาลรัฐธรรมนูญก็มีปัญหาที่จะต้องทำหน้าที่สืบสวนข้อเท็จจริง อยู่อย่างน้อย ๒ ประการ คือ (๑) ปัญหาเกี่ยวกับการพิสูจน์ข้อเท็จจริง และ (๒) ปัญหาเรื่องเวลา ที่จะใช้ในการวินิจฉัยก่อนรัฐมนตรีจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ ดังมีรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

๑) ปัญหาเกี่ยวกับการพิสูจน์ข้อเท็จจริง

๑.๑) การพิสูจน์พยานบุคคล กรณี ๑๐ รัฐมนตรีเกี่ยวข้องกับ ๑๗ ห้างหุ้นส่วนและบริษัทนั้น จะมีพยานบุคคลเกี่ยวข้องอยู่เป็นจำนวนมาก พยานเหล่านี้บางคนถึงแก่กรรม ไปแล้ว, บางคนย้ายที่อยู่หาตัวไม่พบ, ประกอบกับเหตุการณ์บางกรณีเกิดขึ้นนานแล้ว, พยานที่ผู้ถูกร้อง นำมาก็มีแต่สืบปากคำที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน กรณี ๑๐ รัฐมนตรีนี้ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้ใช้วิธีการ ทางวิทยาศาสตร์ทำการพิสูจน์ความจริงแต่ประการใด เช่น การใช้เครื่องจับเท็จหรือนำวัตถุพยานมาพิสูจน์

อนึ่ง ทุกเรื่องย่อมมีทางหาพยานบุคคลมายืนยันได้บ้าง เช่น ผู้ถือหุ้น เจ้าหน้าที่ของห้างหุ้นส่วน-บริษัท, ลูกค้า หรือประชาชนที่อยู่ข้างเคียงที่ตั้งทำการห้างหุ้นส่วน-บริษัท ซึ่งจะยืนยันความมืออยู่จริงของห้างหุ้นส่วน-บริษัทที่อ้างถึงได้ แต่ศาลรัฐธรรมนูญก็ยังไม่ถือโอกาสและเวลาจะทำได้ทั่วถึง แม้บางกรณีศาลรัฐธรรมนูญได้ใช้กลไกตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคสอง ให้นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทออกไปสืบสวน แต่นายทะเบียนก็ขาดเครื่องมือและเวลาจึงได้ผลเพียงเล็กน้อย

๑.๒) การพิสูจน์พยานเอกสาร ฝ่ายผู้ถูกร้องได้อ้างถึงเอกสารขอลาออก เอกสารการได้รับใบลาออก หรือหนังสืออนุมัติการลาออก เอกสารรายงานการประชุมห้างหุ้นส่วนบริษัท หนังสือรับรองและเอกสารบางอย่าง เอกสารเหล่านี้ศาลรัฐธรรมนูญได้รับไว้แต่ไม่ได้มีการพิสูจน์ (ลายเซ็น, อายุและชนิดกระดาษ ฯลฯ) โดยทางวิทยาศาสตร์นอกจากจะดูลายเซ็นผู้ลงนาม ผู้รับ หรือผู้รับรองสำเนา

ปัญหานี้ฝ่ายผู้ร้องก็ได้ตั้งข้อสงสัยว่าจะทราบได้อย่างไรว่าใบลาออก ใบรับทราบ หรือหนังสืออนุมัติการลาออกจะเป็นเอกสารที่เขียนและลงนามในวันเดือนปีที่กำหนดจริง เพราะอาจจะเขียนย้อนหลังได้ โดยเฉพาะมีหลายกรณีที่วันที่ขอลาออก วันที่ประชุมกรรมการหรือผู้ถือหุ้นเป็นวันเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันอย่างไม่น่าจะเป็นไปได้

๑.๓) หลักฐานทางทะเบียนของกรมทะเบียนการค้า เป็นหลักฐานทางราชการที่สมบูรณ์ที่สุดที่นำมาใช้ประกอบการพิจารณาคำร้องนี้ อย่างไรก็ตามหลักฐานทางทะเบียนก็เป็นเพียงหลักฐานที่แสดงข้อมูลที่มีอำนาจทำการแทนห้างหุ้นส่วน/บริษัท มาแจ้งต่อนายทะเบียนเท่านั้น นายทะเบียนไม่รับรองความถูกต้อง ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องต้องไปสืบสวนเอาเอง (ดังปรากฏในแบบฟอร์มที่อ้างแล้ว)

นอกจากนี้ข้อมูลทางทะเบียนก็มีไม่มาก เช่น ไม่มีรายงานการประชุม กรรมการ แม้รายงานการเงินที่ต้องส่งทุกปีตามกฎหมายบัญชี (พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งสืบเนื่องต่อมาจากประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๘๕ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๕) ก็ปรากฏว่ามีการส่งบ้างไม่ส่งบ้าง ข้อมูลนี้จึงยังไม่อาจชี้ชัดได้ว่าห้างหุ้นส่วน/บริษัทยังคงประกอบกิจการหรือไม่ เป็นกิจการที่มีผลประโยชน์สำคัญเพียงใด

๑.๔) หลักฐานทางการเสียหายของกรมสรรพากร ศาลรัฐธรรมนูญได้สอบถามไปทางกรมสรรพากรถึงหลักฐานการเสียหายของห้างหุ้นส่วน/บริษัทต่างๆ ที่ถูกอ้างถึงระหว่างปี ๒๕๔๐-๒๕๔๒ แต่ปรากฏว่ากรมสรรพากรพบบ้างบางห้างหุ้นส่วน/บริษัท หรือพบบางปี

ไม่พบบางปี นอกจากนี้ทางกรมสรรพากรยังตอบว่าข้อมูลนี้ได้มาจากศูนย์ข้อมูลการส่งบัญชีรายได้ รายจ่ายซึ่งไม่สมบูรณ์เพราะผู้ประกอบการอาจแจ้งที่สรรพากรภาค, เขตพื้นที่ หรือจังหวัดก็ได้ หรืออาจไม่นำมาแจ้ง (หนีภาษี) ก็ได้ ทั้งนี้ กรมสรรพากรไม่มีกลไกตรวจสอบถึงปัจจุบัน

ดังนั้น หลักฐานของกรมสรรพากรที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับมาจึงช่วยประกอบการวินิจฉัยได้เพียงบางส่วนเท่านั้น

๑.๕) การพิสูจน์ทางผลประโยชน์ขัดกันตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ปราบกฏว่าศาลรัฐธรรมนูญมิได้ตั้งประเด็นหรือนำสืบและทำการพิสูจน์ว่าห้างหุ้นส่วน/บริษัท ที่รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใด ๆ นั้นเป็นนิติบุคคลที่อาจนำอำนาจหน้าที่อิทธิพลของรัฐมนตรีไปทำธุรกิจที่เอาเปรียบคู่แข่งกัน หรือทำให้รัฐเสียผลประโยชน์อย่างไรบ้าง ไม่ได้พิสูจน์แม้กระทั่งว่าการโอนหุ้นนั้นเป็นการโอนให้หรือขายให้ใครในราคาเท่าใด ผู้รับการโอนเสียภาษีหรือไม่ ผู้ขายได้เสียภาษีหรือไม่ ทั้งนี้ หลายกรณีราคาค่างวดของหุ้นน่าจะเป็นวงเงินเป็นแสนเป็นล้านบาท ทำให้การวินิจฉัยเรื่องผลประโยชน์ขัดกันไม่ชัดเจน

๒) ปัญหาเงื่อนไข

กรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญมีเวลาจำกัดมากในการพิจารณาคดี ดังนี้

๒.๑) ผู้ร้องส่งคำร้องถึงศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๓ อันเป็นวันก่อนการยุบสภาเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ เพียงเล็กน้อยและการกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ ก็เป็นการบีบให้ศาลต้องรีบวินิจฉัยภายในกำหนดนี้

๒.๒) ศาลรัฐธรรมนูญประชุมรับเรื่องไว้พิจารณาเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๓ (ทั้งนี้มีกระบวนการพิจารณาว่าจะรับ หรือไม่รับเรื่องมาตั้งแต่วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓) และให้แจ้งผู้ร้อง ผู้ถูกร้องส่งคำแถลงภายใน ๑๕ วัน

๒.๓) ผู้ร้องและผู้ถูกร้องส่งคำชี้แจงมาระหว่างวันที่ ๘ - ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

๒.๔) เอกสารเพิ่มเติมทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ และผู้ถูกร้อง ส่งมาระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ - ๒๖ มกราคม ๒๕๔๔

๒.๕) ศาลรัฐธรรมนูญเริ่มพิจารณาเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๓

๒.๖) ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาเพื่อฟังคำแถลงของคู่กรณี เมื่อวันที่ ๒๕ - ๒๖ มกราคม ๒๕๔๔ และให้คู่กรณีมาตรวจสอบบันทึกคำแถลงในส่วนของตน

๒.๗) ศาลรัฐธรรมนูญ ลงมติเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

รวมความว่าศาลรัฐธรรมนูญมีเวลาพิจารณาหลังจากคู่กรณีส่งคำชี้แจงมาถึงศาลรายสุดท้ายเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึงวันวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ เท่านั้น ทั้งนี้ เพราะจำเป็นต้องวินิจฉัยก่อนวันประกาศแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีซึ่งคาดว่าจะเป็นการประมาณวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ มิฉะนั้นกรณีทั้งหมดจะต้องตกไปไร้ผลบังคับ (Moot) เพราะรัฐมนตรีผู้ถูกร้องให้พ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ จะต้องพ้นจากตำแหน่งพร้อมกันทั้งคณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕

ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญ จึงไม่มีเวลาที่จะดำเนินการสืบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงที่ชัดเจนจนเชื่อมั่นได้ว่าผู้ถูกร้องได้กระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ จริงหรือไม่

๑.๒.๓ การวินิจฉัยข้อเท็จจริงภายใต้ข้อจำกัด

การวินิจฉัยกรณีนี้จึงเป็นการวินิจฉัยในข้อเท็จจริงภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ จึงไม่อาจถือเป็นบรรทัดฐานได้ ในอนาคตหากมีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นศาลรัฐธรรมนูญน่าจะได้จัดกระบวนการวิธีการสืบสวนข้อเท็จจริงให้ได้ละเอียดถี่ถ้วนยิ่งขึ้น โดยใช้กลไกตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคสอง ให้ไว้

อนึ่ง กรณีนี้มีปัญหาเกี่ยวกับข้อกำหนดที่สำคัญที่ควรจะได้รับแก้ไขปรับปรุงหลายประการ เช่น

๑) รัฐสภาควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ชัดเจนว่าผู้บริหารนิติบุคคลแต่ละประเภท (ห้างหุ้นส่วนสามัญ, ห้างหุ้นส่วนจำกัด, บริษัทจำกัด รวมทั้งบริษัทมหาชน ซึ่งไม่อยู่ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) คือใคร, เป็นผู้แทน (Representative) หรือเป็นตัวแทน (Agent) มีหน้าที่ความรับผิดชอบเพียงใด, การเข้าสู่ตำแหน่งและการออกจากตำแหน่งทำด้วยวิธีใด รวมทั้งจะมอบอำนาจให้ส่วนราชการใดมีหน้าที่ตรวจสอบนิติบุคคล ทั้งการตรวจสอบทางทะเบียนและการตรวจสอบทางการเงิน รวมทั้งการยกเลิกนิติบุคคลโดยผู้ถือหุ้น และโดยการประกาศยกเลิกของทางราชการ ทั้งนี้ ต้องมีการกำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนและระยะเวลาที่จะต้องดำเนินการทางทะเบียนด้วย โดยเฉพาะถ้าไม่จดทะเบียนภายในกำหนดจะมีโทษเพิ่มขึ้นอย่างไร สถานภาพของห้างหุ้นส่วนและบริษัทจะเป็นอย่างไร มิฉะนั้นผู้บริโภคมักจะขาดความคุ้มครอง

๒) รัฐบาลจะต้องปรับปรุงระเบียบวิธีการจดทะเบียนให้รัดกุม ให้เอกสารการรับรองต่างๆ มีคุณค่า ใช้คุ้มครองผู้บริโภคและมหาชนได้ แทนที่จะเป็นการรับรองที่ลอยตัว โดยผู้แจ้งข้อมูลอาจแจ้งเท็จหรือแจ้งล่าช้าโดยไม่มีโทษ

๓) รัฐบาลจะต้องปรับปรุงระเบียบวิธีการแจ้งหลักฐานการเงินของนิติบุคคล ต่อกรมสรรพากร และหลักฐานบางอย่างแก่กรมทะเบียนการค้าที่ชัดเจนและมีกลไกที่จะให้ประชาชน ขอตรวจสอบได้ อนึ่ง รัฐบาลควรเลิกแนวคิดที่ว่าหลักฐานการเสียภาษีอากรของนิติบุคคลเป็นความลับ เพราะโดยสภาพนิติบุคคลไม่ใช่บุคคลธรรมดา จึงไม่ควรมีสิทธิความเป็นส่วนตัว (Right of Privacy) เพราะนิติบุคคลย่อมทำกิจกรรมพัวพันกับบุคคลทั่วไป

ที่จริงหลักฐานการเงินของบุคคลที่เป็นผู้แทนของนิติบุคคลควรเปิดเผยได้ ดังที่ปฏิบัติกันในหลายประเทศเพราะบรรดาหุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการผู้จัดการ ผู้มีอำนาจผูกพัน นิติบุคคลอาจปกปิดฐานะทางเศรษฐกิจ (การมีทรัพย์สินและหนี้สิน) ที่แท้จริงของตน ทำให้บุคคล ภายนอกไม่มีข้อเท็จจริงและอาจทำสัญญาธุรกิจโดยหลงผิด ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาดังที่เกิด ปრაกฏการณ์เศรษฐกิจฟองสบู่ในประเทศไทยเกิดความสูญเปล่า เพราะหนี้สินที่ไม่เกิดมูลค่า และ ผลสุดท้ายประชาชนทั่วประเทศต้องพลอยรับผลร้ายทั่วถึงกัน

๑.๓ หลักเกณฑ์ในการวินิจฉัย

จากการวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงทางปฏิบัติข้างต้น เห็นได้ว่า การมีชื่อบุคคลใดเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในทะเบียนของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วน บริษัทนั้นเป็นเพียงข้อสันนิษฐานเบื้องต้น ซึ่งจะต้องวิเคราะห์จากข้อเท็จจริงต่อไปว่าบุคคลนั้นเป็น ผู้ดำรงตำแหน่งจริงหรือไม่สรุปได้ดังนี้

๑) แม้อกฎหมายแห่งจะถือว่ากรรมการบริษัทเป็น “ผู้แทน” ไม่ใช่ “ตัวแทน” แต่ก็ไม่กำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการลาออกให้ชัดเจน จึงต้องนำวิธีการลาออกของตัวแทนมาใช้

๒) การเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนไม่อาจถือได้ว่าเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน เพราะไม่มีอำนาจทำการผูกพันห้างหุ้นส่วนจำกัดได้ ถ้าไม่ใช่หุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบ ซึ่งมีฐานะเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ, ผู้เป็นหุ้นส่วนเป็นเสมือนผู้ถือหุ้นในบริษัทเท่านั้น นอกจากกรณี ห้างหุ้นส่วนสามัญซึ่งหุ้นส่วนทุกคนมีส่วนรับผิดชอบร่วมกันถ้าไม่มีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น

สำหรับการลาออกจากหุ้นส่วนนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากหุ้นส่วนทุกคน

๓) การขอลดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมหุ้นส่วนหรือกรรมการนั้น หุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการ - ผู้จัดการซึ่งมีอำนาจลงนามผูกพันเท่านั้นที่จะไปขอลดกับนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทได้ ผู้เป็นหุ้นส่วนและกรรมการที่ขอลาออกจะไปจดทะเบียนเองไม่ได้

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงขอวางหลักเกณฑ์เพื่อการวินิจฉัยว่ารัฐมนตรีคนใดดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจำกัดหรือไม่ ดังต่อไปนี้

๑) ความมีอยู่จริงของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจำกัดก่อนวันที่รัฐมนตรีเข้ารับตำแหน่ง
เชื่อได้หรือไม่

๒) การลาออกของรัฐมนตรีจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการบริษัท
พอจะเชื่อได้หรือไม่ว่าได้ลาออกต่อผู้มีอำนาจผูกพันแล้วจริง

๓) การที่รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใด ๆ ในห้างหุ้นส่วน/บริษัทนั้น เป็นการดำรงตำแหน่งเพื่อหวังจะได้รับผลประโยชน์อันจะขัดกับตำแหน่งหน้าที่รัฐมนตรี ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่

ทั้งนี้ ขอถ้อยคำวินิจฉัยนี้เป็นคำวินิจฉัยภายใต้ข้อจำกัดทางวิชาการ ที่ไม่สามารถทำการพิสูจน์หลักฐานต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ และภายใต้ข้อจำกัดทางเสือนเวลาดังกล่าวแล้ว

๒. ประเด็นที่เกี่ยวกับกรณีของรัฐมนตรีแต่ละคน

การพิจารณาคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา ๓๒ คน ว่ารัฐมนตรี ๑๐ คน ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในบริษัทจำกัดหรือเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วน มีค่าแถลงชี้แจงของรัฐมนตรีทั้ง ๑๐ คน หลายฉบับประกอบกับมีการออกนั่งพิจารณาซักถามระหว่างผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง และพยานจากกรมทะเบียนการค้า รวมทั้งเอกสารจากกรมสรรพากรและสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และการสืบสวนข้อเท็จจริงของนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทอีกหลายจังหวัดที่ศาลรัฐธรรมนูญขอให้ตรวจสอบสภาพของบริษัทและห้างหุ้นส่วนต่าง ๆ รวมเป็นเอกสารจำนวนมาก ซึ่งทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่ยอมรับได้นั้นเป็นการพิจารณาร่วมกันของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และต่อมาได้นำไปเขียนในคำวินิจฉัยรวมของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ในที่นี้จึงจะสรุปข้อเท็จจริงที่สำคัญเพื่อประกอบการวินิจฉัยส่วนบุคคลเท่านั้น

๒.๑ กรณีนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

คำร้องว่า นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ เป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด ในขณะที่เข้าเป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

ข้อเท็จจริง ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครศรีธรรมราช ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ ยังปรากฏชื่อนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ เป็นกรรมการบริษัทนี้อยู่

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า แม้บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ แต่บริษัทไม่ได้ประกอบการใด ๆ ไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น หรือเรียกประชุมกรรมการ

ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์ และต่อสู้ว่า แม้จะมีชื่อเป็นกรรมการ ก็ไม่ต้องรับผิดชอบเพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้รัฐมนตรีอาศัยอำนาจหน้าที่ไปแสวงหาผลประโยชน์ ก็น่าจะเป็นกรณีที่บริษัทกำลังดำเนินธุรกิจอยู่ ถ้าไม่ประกอบธุรกิจแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของนายทะเบียนจะชี้ชื่อออกจากทะเบียนเอง

ผลการตรวจสอบของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า ไม่มีที่ทำการของบริษัท ณ สถานที่ที่ระบุไว้ในขณะจดทะเบียน, ไม่มีพนักงาน, ไม่เคยส่งงบการเงิน ส่วนกรมสรรพากรรายงานว่าไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล

วินิจฉัยว่า

ข้อเท็จจริงจากทุกฝ่ายแสดงว่าบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด มิได้ประกอบธุรกิจใดๆ มานานก่อนที่นายสุรินทร์จะเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี จึงถือว่านายสุรินทร์ พิศสุวรรณ มิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๒.๒ กรณีนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม

คำร้องว่า นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นกรรมการใน ๓ บริษัท คือ บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด, บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ในขณะที่รับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ข้อเท็จจริง ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๓ รวม ๓ ฉบับ ยังปรากฏชื่อนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นกรรมการอยู่ในขณะที่เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ทำหนังสือขอลาออกจากบริษัทต่างๆ ที่ตนเป็นกรรมการอยู่ ทั้ง ๑๓ บริษัท ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ซึ่งมี ๑๐ บริษัทที่ผู้มีอำนาจได้นำไปจดทะเบียนแก้ไขเรียบร้อยแล้ว มีเพียง ๓ บริษัท ที่ผู้มีอำนาจมิได้นำไปแก้ไขทางทะเบียน เพราะเหตุบกพร่องทางบริษัทเอง

ซึ่งต่อมา ๒ บริษัท ได้นำไปแก้ไขทะเบียนเรียบร้อยแล้ว คงมีบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ซึ่งตั้งขึ้นในช่วงเวลาที่ชาวไร่ส้มที่รังสิตมีส้มล้นตลาด แต่เมื่อขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักงาน ฯ ไม่นอนุมัติให้มีโรงงานในบริเวณนั้น ประกอบกับต่อมาราคาส้มสูงชันมาก บริษัทจึงไม่ได้ดำเนินการใดๆ และตกลงเลิกกิจการทั้งหมด

วินิจฉัยว่า

จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่านายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้แสดงเจตนาขอลาออกจากบริษัททั้ง ๓ ตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ก่อนที่จะเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๒.๓ กรณีนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

คำร้องว่า นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นกรรมการในบริษัท พี.เอส.ดี.เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด ในขณะที่เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๑

ข้อเท็จจริง ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๓ ยังปรากฏชื่อนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นกรรมการในบริษัททั้ง ๒ แห่ง

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากบริษัททั้งสองแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ โดยยื่นสำเนาหนังสือขอลาออกพร้อมทั้งมีลายเซ็นของกรรมการผู้จัดการรับทราบการลาออก ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ทั้งสองบริษัท และต่อมาได้นำกรรมการผู้จัดการทั้งสองคนมาเบิกความเป็นพยานยืนยันว่าได้รับทราบการลาออกจริง

วินิจฉัยว่า

กรณีนี้ฟังได้ว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากบริษัททั้งสองตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๑ จึงถือว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๒.๔ กรณีคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

คำร้องว่า คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ เป็นกรรมการของบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด ขณะเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ข้อเท็จจริง ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ ยังปรากฏชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการในบริษัทดังกล่าว

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้แจ้งด้วยวาจาขอลาออกต่อกรรมการบริษัท ๒ คน เมื่อปลายปี ๒๕๓๕ และได้โอนหุ้นไปเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๓๕ เพราะไม่ได้ประกอบธุรกิจ และต่อมาผู้ถือหุ้นได้ประชุมวิสามัญเมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน และ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๕ ตกลงขอเลิกบริษัท แต่มิได้จดทะเบียนขอเลิกบริษัทจนกระทั่งมีการจดทะเบียนเลิกบริษัทในวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ หลังจากที่เกิดการร้องเรียนและผู้ถูกร้องได้แจ้งยืนยันการขอลาออกอีกครั้งหนึ่ง

วินิจฉัยว่า

จากคำแถลงด้วยเอกสารและการให้ปากคำ ซึ่งแม้มีความสับสนพอสมควรแต่เชื่อได้ว่าเกิดจากความหลงลืมเพราะบริษัทไม่มีกิจกรรมใดๆ และไม่มีผลประโยชน์ใดๆ จึงเชื่อว่าผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัทถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ถือว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามในขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๒.๕ กรณีนายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง

คำร้องว่า นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล เป็นกรรมการของบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ขณะเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

ข้อเท็จจริง ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๓ ยังปรากฏชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการในบริษัทดังกล่าว

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า บริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ได้เช่าพื้นที่เอกชนเพื่อจัดตั้งบริษัท ประกอบธุรกิจการนำเข้าขงจากอินโดนีเซียเข้ามาแปรรูปเมื่อปลายปี ๒๕๒๔ แต่ปรากฏว่าทางการอินโดนีเซียไม่อนุญาตให้นำไม้ขงออกนอกประเทศ จึงประกอบกิจการเต็มที่ไม่ได้ และประสบการขาดทุนตลอดมา และเลิกกิจการเมื่อปี ๒๕๒๘ โดยมติคณะกรรมการและผู้ถือหุ้น แต่กรรมการผู้จัดการไม่ได้ไปจดทะเบียนเลิกบริษัทจนตัวเองถึงแก่กรรม กรรมการคนอื่นก็แยกย้ายกันไป โรงเลื่อยและสำนักงานถูกรื้อถอน บริษัทไม่มีทรัพย์สินใดๆ ไม่มีสำนักงานที่จะติดต่อได้ สถานที่ตั้งปัจจุบันเจ้าของให้เช่าเป็นอู่ต่อเรือไปแล้ว นอกจากนี้ผู้ถูกร้องชี้แจงว่าตนไม่มีเจตนาจะแสวงหาผลประโยชน์ใดๆ แก่ตนเอง อันเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

จากผลของการตรวจสอบของสรรพากรก็ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล

วินิจฉัยว่า

จากพยานหลักฐานต่างๆ ฟังได้ว่าบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ไม่ได้ดำเนินกิจการใดๆ มานานแล้ว ก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ จึงไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

๒.๖ กรณีหม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

คำร้องว่า หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการและกรรมการในห้างหุ้นส่วนและบริษัท รวม ๓ แห่ง คือห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม, บริษัท งามดูพลี จำกัด และบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ในขณะที่เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

ข้อเท็จจริง ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ รวม ๓ ฉบับ ยังปรากฏชื่อผู้ถูกร้องเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการและกรรมการ ในห้างหุ้นส่วนและบริษัททั้ง ๓ แห่งอยู่

ผู้ถูกร้องชี้แจงและแสดงหลักฐานว่า ในรายห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ผู้ถูกร้อง ถือหุ้นร่วมกับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุฑามาภินันท์ เพียง ๒ ราย เมื่อผู้ถูกร้องซึ่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ได้ทำหนังสือขอลาออกเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุฑามาภินันท์ ทรงรับทราบและให้หาบุคคลอื่นมาเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแทน จึงเป็นการขอลาออกที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย ที่เกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจำกัด

ในรายบริษัท งามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการเมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่บริษัทหยุดประกอบกิจการแล้ว แต่กรรมการผู้จัดการไม่ได้จดทะเบียนการออกจากการเป็นกรรมการและจดทะเบียนเลิกบริษัทแต่อย่างใด นอกจากนี้กรรมการผู้จัดการยังได้ขายที่ดินและสำนักงานให้ร้านซักรีดเสื้อผ้าไปแล้ว จึงน่าจะเชื่อว่าบริษัท งามดูพลี จำกัด เป็นบริษัทที่เลิกกิจการไปแล้ว ผู้ถูกร้องจึงไม่อาจกระทำการใดอันเกี่ยวกับบริษัทในฐานะเป็นกรรมการได้

ในรายบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ผู้ถูกร้องชี้แจงว่าความเป็นมาของบริษัท ซึ่งมีการเพิ่มทุนและเปลี่ยนแปลงกรรมการหลายครั้ง โดยผู้ถูกร้องเคยเข้าเป็นกรรมการเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ และพ้นจากตำแหน่งกรรมการตามวาระเมื่อปี ๒๕๓๗ การที่ยังมีชื่อเป็นกรรมการอยู่ เพราะบริษัทได้ดำเนินการแต่งตั้งกลับเข้าไปเป็นกรรมการใหม่ทุกครั้งที่ครบวาระ โดยบริษัทยอมรับว่าไม่เคยแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบและมิได้มีการติดต่อใดๆ ระหว่างผู้ถูกร้องกับบริษัท ทั้งที่น่าจะจะมีผลประโยชน์อยู่บ้างเพราะผู้ถูกร้องเป็นกรรมการแทนมูลนิธิจุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินมีราคาเป็นหุ้นได้สูงอย่างไรก็ดีการเป็นหรือไม่เป็นกรรมการของผู้ถูกร้องไม่มีลักษณะขัดกันแห่งผลประโยชน์อันเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ จึงน่ารับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องพ้นวาระการเป็นกรรมการไปแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี

วินิจฉัยว่า

จากหลักฐานต่างๆ เป็นที่เชื่อได้ว่าผู้ถูกร้องมิได้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการ ในห้างหุ้นส่วนและบริษัททั้ง ๓ แห่งตามคำร้อง จึงถือว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๒.๗ กรณีนายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

คำร้องว่า นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ เป็นกรรมการในบริษัท อิมโพลีเค็กซ์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ในขณะที่เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ข้อเท็จจริง ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ และ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ รวม ๒ ฉบับ ยังปรากฏชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการในบริษัททั้งสองอยู่

ผู้ถูกร้องชี้แจงและต่อมาได้แสดงหลักฐานเอกสารว่าได้ลาออกจากการเป็นกรรมการของ ๑) บริษัท อิมโพลีเค็กซ์ จำกัด ต่อประธานกรรมการเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ และคณะกรรมการบริษัทได้ประชุมลงมติอนุมัติเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๐ และ ๒) บริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ต่อประธานกรรมการเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ และคณะกรรมการบริษัทได้ประชุมลงมติอนุมัติเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

วินิจฉัยว่า

จากคำชี้แจงและเอกสารหลักฐาน เชื่อว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากบริษัททั้งสองก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จึงถือว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๒.๘ กรณีนายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

คำร้องว่า นายไชยา สะสมทรัพย์ เป็นกรรมการในบริษัท โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ในขณะที่เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ข้อเท็จจริง ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดนครปฐม ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ระบุว่าผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด และหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๓ ระบุว่าผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ในรายบริษัท โมบาย เทล จำกัด ตนได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการต่อกรรมการผู้จัดการเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ และกรรมการบริษัทได้ประชุมลงมติอนุมัติเป็นเอกฉันท์ให้ลาออกได้ในวันเดียวกัน

ในรายบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ตนได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการต่อประธานกรรมการเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ และคณะกรรมการบริษัทได้ประชุมลงมติเห็นชอบให้ลาออกได้เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒

ผู้ถูกร้องได้ยื่นเอกสารหลักฐานเป็นหนังสือขอลาออกและรายงานการประชุม พร้อมทั้งนำพยานบุคคลซึ่งเป็นกรรมการผู้จัดการและประธานกรรมการบริษัททั้งสองตามที่อ้างในคำชี้แจง มาเบิกความต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือลาออกจริง

วินิจฉัยว่า

จากคำชี้แจง พยานเอกสาร และพยานบุคคล เชื่อว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จึงถือว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๒.๕ กรณีนายวัฒนา อัสวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

คำร้องว่า นายวัฒนา อัสวเหม เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ในขณะที่เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

ข้อเท็จจริง ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ ระบุว่าผู้ถูกร้องยังเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างดังกล่าว

จากการตรวจสอบพยานหลักฐานต่างๆ ปรากฏว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย เดิม มีบุคคลอื่นเป็นหุ้นส่วน แต่ต่อมาผู้ถูกร้องได้เข้ามาถือหุ้นและนำญาติทยอยกันเข้ามาถือหุ้นและผลัดกัน เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหลายครั้ง จนในที่สุดห้างหุ้นส่วนนี้ตกอยู่ในมือของผู้ถูกร้องและญาติ

อย่างไรก็ดีผู้ถูกร้องชี้แจงว่าได้ลาออกจากราชการโดยความตกลงของหุ้นส่วนทุกคนในการประชุมเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ และได้โอนหุ้นให้นายสุพจน์ เหลืองธรรมชาดา และให้นายสุพจน์ เหลืองธรรมชาดา เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบเพื่อให้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ และตกลงกันให้นายสุพจน์ เหลืองธรรมชาดา ไปดำเนินการทางทะเบียนเพื่อแก้ไขสัญญาหุ้นส่วนให้เป็นไปตามข้อตกลงดังกล่าว แต่นายสุพจน์ เหลืองธรรมชาดา ซึ่งมีภูมิลำเนาและธุรกิจ อยู่ที่ชุมพร ไม่ได้ไปดำเนินการจดทะเบียนตามที่ได้รับมอบหมาย

ผู้ถูกร้องได้ยื่นคำแถลง และได้ให้นายสุพจน์ เหลืองธรรมชาดา มาให้การเป็นพยานที่ศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งส่งเอกสารต้นฉบับสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งทำขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ด้วย

วินิจฉัยว่า

เมื่อผู้ถูกร้องได้ยื่นเอกสารที่เกี่ยวข้องและได้นำนายสุพจน์ เหลืองธรรมชาดา หุ้นส่วนผู้จัดการมาเบิกความยืนยันรับรองเอกสารฉบับลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ แล้ว ถือเป็นอันยุติได้ว่าผู้ถูกร้องได้พ้นจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย มีผลตั้งแต่วันดังกล่าว

เพราะได้จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเรียบร้อยในภายหลังโดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ แม้จะมีได้จดทะเบียนให้ถูกต้องก่อนที่ผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี จึงถือว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๒.๑๐ กรณีนายรักษ์ ตันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

คำร้องว่า นายรักษ์ ตันติสุนทร เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ในขณะที่เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๓

ข้อเท็จจริง ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓ ปรากฏว่าผู้ถูกร้องยังเป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัดดังกล่าว

ผู้ถูกร้องชี้แจงว่าห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ มีหุ้นส่วน ๓ คน โดยมีนายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ มีวัตถุประสงค์เพื่อจะค้าอาวุธปืน ฯ แต่ปรากฏว่าไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ ห้าง ฯ จึงไม่ได้ทำธุรกิจใดๆ นับแต่วันจดทะเบียนไม่เคยมีการประชุมหุ้นส่วน ไม่เคยทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษี ไม่เคยติดต่อกับหน่วยงานของกระทรวงพาณิชย์อีกเลย ต่อมานายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการ ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ มีผลให้ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ต้องเลิกไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ ทั้งนี้ ผู้ถูกร้องได้ส่งเอกสารหลักฐานมาประกอบการวินิจฉัยด้วย

วินิจฉัยว่า

โดยที่ผู้ถูกร้องเป็นเพียงหุ้นส่วนธรรมดา ไม่เข้าข่ายผู้ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน และห้างหุ้นส่วนมิได้ประกอบธุรกิจใดๆ มาตั้งแต่ต้นเพราะมิได้รับอนุญาตให้ค้าอาวุธ ประกอบกับ นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการถึงแก่กรรมตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ จึงเห็นว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

สรุปคำวินิจฉัย

เห็นว่าผู้ถูกร้องทั้งสิบคน มิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคน จึงไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

ศาสตราจารย์ ดร. อมร รักษาสัตย์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร. อิศระ นิตินันท์ประภาส ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔/๒๕๕๕

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง การวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี รวมสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) หรือไม่

สมาชิกวุฒิสภา จำนวนสามสิบสองคน (นายวิจิต พูลลาภ กับคณะ) อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ และมาตรา ๒๐๘ ประกอบมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) ได้เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบัน ซึ่งมีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี รวมสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) ประธานวุฒิสภาจึงส่งคำร้องนั้นมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามบทบัญญัติดังกล่าวว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีทั้งสิบคนสิ้นสุดลงหรือไม่*

คำร้องดังกล่าวมีใจความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบันภายใต้การนำของ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ดังจะกล่าวข้างหน้านี้ได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยได้ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอยู่ กล่าวคือ

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นกรรมการบริษัท ศรินครการท่องเที่ยว จำกัด

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด

* ส่งมาตามหนังสือ ที่ สว ๐๐๐๘/๓๑๕๕ ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เป็นกรรมการบริษัท
พินัยประสิทธิ์ จำกัด

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นหุ้นส่วน
ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม เป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด และบริษัท พันธุ์ทิพย์
พาร์ค จำกัด

๗. นายประดิษฐ์ กัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท
อิมโพลีคส์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท
โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด

๙. นายวัฒนา อัสวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ
ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย

๑๐. นายรักษ์ ตันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นหุ้นส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัด
ปิ่นชำนานู

พิจารณาแล้ว เห็นว่าการเสนอคำร้องดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยเป็นไปตาม
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ และมาตรา ๒๐๘ ประกอบมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) จึงเห็นควรรับเรื่องไว้
พิจารณาวินิจฉัย

ในระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓
เป็นต้นไป อันเป็นผลให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒)*

* รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ บัญญัติไว้ดังนี้

“รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๒๑๖

(๒) อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๓) คณะรัฐมนตรีลาออก

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่
จะเข้ารับหน้าที่ แต่ในกรณีพ้นจากตำแหน่งตาม (๒) จะใช้อำนาจแต่งตั้งหรือย้ายข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือ
เงินเดือนประจำ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง มิได้
เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง

อนึ่ง แม้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง จะบัญญัติว่า คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ก็ตาม แต่การอยู่ในตำแหน่งในกรณีเช่นว่านี้ ก็เป็นเพียงการรักษาการในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน

โดยที่รัฐมนตรีที่ผู้ร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง ตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) ได้พ้นจากตำแหน่งไปแล้วโดยผลของการยุบสภาผู้แทนราษฎร จึงไม่มีกรณีที่จะต้องวินิจฉัยตามคำร้องของผู้ร้อง*

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยให้ยกคำร้องของผู้ร้อง

ศาสตราจารย์ ดร. อิศสระ นิติทัณฑ์ประภาศ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

* การที่รัฐธรรมนูญให้สิทธิแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภา แล้วแต่กรณีว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๒) (๓) (๔) หรือ (๖) ก็เพื่อให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภาเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงหรือไม่ เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่า รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว จึงไม่มีกรณีที่ต้องวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของ นายอรรถ หวังอ้อมกลาง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๔/๒๕๕๕

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรี
ของรัฐมนตรีสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว กรณีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนและบริษัท หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปความได้ว่า นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภา
กับคณะรวมสามสิบสองคน เห็นว่า ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีชุดปัจจุบัน (นายชวน
หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี) ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหา
ผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกันขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอันเป็นการฝ่าฝืนต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘
อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง ยื่นคำร้องต่อประธานวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาล
รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยสถานภาพของรัฐมนตรีจำนวนสิบคน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖
รัฐมนตรีดังกล่าว คือ

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นกรรมการบริษัท
ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
เป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ.ไอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิต
น้ำผลไม้ จำกัด

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นกรรมการบริษัท
พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการบริษัท
พริสมา อินโฟ จำกัด

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เป็นกรรมการบริษัท
พินัยประสิทธิ์ จำกัด

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นหุ้นส่วน
ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม เป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด และบริษัท พันธุ์ทิพย์
พาร์ค จำกัด

๓. นายประดิษฐ์ กัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีแอสท์ จำกัด และบริษัท โรแอล โฮลดิ้งส์ จำกัด

๔. นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด

๕. นายวัฒนา อัสวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย

๑๐. นายรักษ์ ตันดิสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นหุ้นส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู

ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้โอกาสผู้ร้อง และผู้ถูกร้องชี้แจงก่อนการวินิจฉัย และได้ออกนั่งพิจารณา

๑. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ชี้แจงว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด จดทะเบียนจัดตั้ง เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ทุนจดทะเบียน ๑ ล้านบาท มีกรรมการ ๕ คน โดยผู้ถูกร้องถือหุ้น ๑๕๐ หุ้น เป็นกรรมการ นับแต่จดทะเบียนจัดตั้งจนถึงปัจจุบันโดยบริษัทไม่ได้ประกอบกิจการใดๆ ไม่เคยเรียกประชุมกรรมการ ไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เคยส่งบัญชีงบดุลต่อกระทรวงพาณิชย์

เมื่อประมาณต้นปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องเคยพบนายภูเมธ ด้านพัฒนานุกุมิ ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจลงชื่อผูกพันบริษัท ผู้ถูกร้องได้บอกว่าไม่มีผู้ใดสนใจที่จะให้บริษัทดำเนินการต่อไป ผู้ถือหุ้นและกรรมการได้แยกย้ายกันไปแล้ว ควรเลิกบริษัทเสีย นายภูเมธ ก็เห็นด้วยและรับว่าจะดำเนินการเลิกบริษัท เคยมีผู้แจ้งให้ทราบว่าได้เลิกบริษัทเรียบร้อยแล้ว ผู้ถูกร้องเข้าใจโดยสุจริตว่า บริษัทได้เลิกประกอบกิจการและผู้ถูกร้องก็พ้นจากภาระทั้งปวงที่เกี่ยวกับบริษัทดังกล่าวแล้ว

๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ชี้แจงว่า ผู้ถูกร้องเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทต่างๆ รวมสิบสามบริษัท ต่อมาเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ได้ทำหนังสือถึงประธานกรรมการบริษัทต่างๆ ทั้งสิบสามบริษัทขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการก่อนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ถูกร้องเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ต่อมาบริษัทต่างๆ ดำเนินการจดทะเบียนเลิกกิจการจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร รวมสิบบริษัท จึงไม่มีชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าวอีกต่อไป คงมีเพียงสามบริษัทที่ยังไม่ได้ดำเนินการ คือ (๑) บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด (๒) บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และ (๓) บริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด เนื่องจากเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการของทั้งสามบริษัท

ยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ผู้บริหารและพนักงานบริษัทรวมทั้งผู้ถูกร้อง ต่างเข้าใจว่า มีการดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานครแล้ว ผู้ถูกร้องเห็นว่า การทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสิบสามบริษัทแล้ว ย่อมมีผลตามกฎหมายทันทีเมื่อหนังสือขอลาออกดังกล่าวถึงประธานกรรมการบริษัท ประกอบกับการดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการของผู้ถูกร้องในบริษัทดังกล่าวต่อสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร นั้น เป็นหน้าที่ของบริษัทที่จะต้องไปดำเนินการ อนึ่ง ในกรณีบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด นั้น ไม่สามารถจัดตั้งโรงงานได้เพราะไม่อยู่ในเขตพื้นที่ที่จะได้รับการส่งเสริมการลงทุน ผู้เริ่มโครงการจึงตกลงเลิกกิจการที่ได้เตรียมไว้ทั้งหมด

๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ชี้แจงว่า เคยเป็นกรรมการของบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๓๐ และ ๒๕๓๓ ตามลำดับ แต่ได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ถึงคณะกรรมการของบริษัทดังกล่าว ขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทในวันเดียวกัน เนื่องจากได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในคณะรัฐมนตรีที่มี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีหลังจากผู้ถูกร้องขอลาออกจากกรรมการบริษัททั้งสอง ผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับบริหารจัดการ หรือการประกอบธุรกิจของบริษัทอื่น เมื่อปรากฏเป็นข่าวทางสื่อมวลชน ได้ตรวจสอบเอกสารทางทะเบียนที่กระทรวงพาณิชย์ พบว่า บริษัททั้งสองยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการตามหนังสือลาออกของผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องจึงมีหนังสือถึงกรรมการผู้จัดการบริษัททั้งสอง ขอให้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการ ปรากฏว่า บริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการบริษัท โดยถอนชื่อผู้ถูกร้องออกจากรายชื่อกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๒ และวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ตามลำดับ

ผู้ถูกร้องชี้แจงต่อไปอีกว่า เนื่องจากได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ มีผลทำให้รัฐมนตรีทั้งหมดพ้นจากตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ (๒) ดังนั้น ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลง ด้วยเหตุนี้คำร้องของสมาชิกวุฒิสภาที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องได้สิ้นสุดลงแล้วนั้น จึงไม่มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจำต้องหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอีกต่อไป

๔. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ชี้แจงว่า บริษัท พิริสมา อินโฟ จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ มีสำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ๔/๑๕ ซอยเย็นอากาศ ๑ ถนนนางลิ้นจี่

แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการด้วยคนหนึ่ง ร่วมกับกรรมการอื่นอีก ๕ คน คือ นางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ นางสาวศันสนีย์ โกสีย์ นายปรีดี ขวัญงาม นางจะรวย จันทร์ทอง และนางสาวพาฝัน ศุภวานิช อย่างไรก็ตาม นับแต่ตั้งบริษัทเป็นต้นมาบริษัทไม่เคยดำเนินธุรกิจใดๆ เลย ต่อมาประมาณปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้แจ้งด้วยวาจาต่อกรรมการบริษัทสองคนคือ นางปนัดดา และนางสาวพาฝัน ว่า ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท และโอนหุ้นให้แก่ นางสาวพาฝัน แล้ว จึงไม่ขอเกี่ยวข้องกับบริษัทอีก เพราะไม่มีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจ ต่อมากรรมการบริษัทอีกห้าคน ตกลงกันว่า จะจดทะเบียนเลิกบริษัท เพราะเห็นว่าไม่มีการจ้างพนักงาน ไม่มีทรัพย์สินใด ๆ และบริษัทไม่มีรายได้ ปี ๒๕๔๐ ก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องได้โทรศัพท์สอบถามนางสาวพาฝันว่าจัดการเรื่องการลาออกจากการบริหารของบริษัทของผู้ถูกร้องเรียบร้อยแล้ว ได้รับแจ้งว่าบริษัทได้เลิกไปนานแล้ว ผู้ถูกร้องจึงเข้าใจและเชื่อโดยสุจริตว่า บริษัทเลิกไปแล้ว ประกอบกับก่อนหน้านี้ เมื่อปลายปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่อกรรมการบริษัทสองคนแล้ว ถือว่ามีผลนับแต่ผู้รับการแสดงความเจตนาทราบการแสดงความเจตนาดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๘ หลังจากนั้น ผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับบริษัทอีกและนับแต่ก่อตั้งบริษัทจนถึงปัจจุบัน ผู้ถูกร้องไม่เคยได้รับผลประโยชน์จากบริษัท

๕. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ชี้แจงว่า บริษัท พินัยประสิทธิ จำกัด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๔ ตั้งอยู่เลขที่ ๒๕ หมู่ที่ ๑ ถนนราษฎร์บูรณะ แขวงราษฎร์บูรณะ เขตราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร ดำเนินกิจการนำไม้ซุงจากประเทศอินโดนีเซียเข้ามาเลื่อยแปรรูปจำหน่ายในประเทศไทย เมื่อรัฐบาลอินโดนีเซียมีกฎหมายห้ามส่งไม้ซุงออกนอกประเทศ บริษัทต้องหาไม้ซุงจากภายในประเทศเพื่อป้อนโรงเลื่อย และดำเนินการขาดทุนตลอดมา จนหมดทุนในปี ๒๕๒๗ และเลิกกิจการในที่สุดเมื่อปี ๒๕๒๘ โดยส่งงบการเงินครั้งสุดท้าย เมื่อปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้นไม่ได้ดำเนินการใดๆ ปัจจุบันไม่มีผู้บริหาร ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ คณะกรรมการและผู้ถือหุ้นเคยมีมติร่วมกันให้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ผู้ถูกร้องจึงเข้าใจว่า จดทะเบียนเลิกบริษัทไปแล้ว หรือมิฉะนั้นก็ถูกนายทะเบียนจำหน่ายเป็นบริษัทร้างไปนานแล้ว ไม่ทราบว่าจะยังมีทะเบียนบริษัทตกค้างอยู่จนบัดนี้

เมื่อบริษัท พินัยประสิทธิ จำกัด หยุดดำเนินกิจการทั้งหมด และตกลงเลิกกิจการในปี ๒๕๒๘ ได้มอบหมายให้ นายอุเทน วรกุลชัย กรรมการผู้จัดการไปดำเนินการเลิกบริษัท แต่ต่อมานายอุเทนถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๖ ส่วนกรรมการอื่นๆ ได้แก่ นายวิบูลย์ โมทนีชาติ และนายแสงชัย แซ่เจี๋ย ได้ย้ายถิ่นที่อยู่ไปหลายปีแล้ว ผู้ถูกร้องไม่ทราบว่าก่อนถึงแก่กรรม นายอุเทนไม่ได้ไปดำเนินการเลิกบริษัท อย่างไรก็ตาม บริษัทนี้ไม่มีแล้ว โรงเลื่อยและสำนักงานของบริษัทถูกรื้อถอน

ไปแล้ว สถานที่ที่เคยเป็นที่ตั้งบริษัทดังกล่าว ปัจจุบันเป็นที่ประกอบกิจการอยู่ต่อเรือ ผู้ถูกร้องไม่เคยเกี่ยวข้องกับใดๆ กับบริษัทอีกหลังจากปี ๒๕๒๘

ผู้ถูกร้องชี้แจงต่อไปอีกว่า มีข้อสังเกตตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกให้ ณ วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๓ มีหมายเหตุข้อควรทราบว่า “นิติบุคคลนี้ขาดส่งงบการเงินปี ๒๕๔๒” ซึ่งแท้จริงไม่ได้ส่งงบการเงินตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ติดต่อกันจนถึงปี ๒๕๔๒ และยังระบุต่อไปอีกว่า “หนังสือติดต่อของกองบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า ตามที่ตั้งที่ได้จดทะเบียนไว้ ปรากฏว่าไปรษณีย์ส่งคืน”

๖. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ชี้แจงว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ มีเงินลงทุน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท มีพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมภินันท์ เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด ลงหุ้นด้วยเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท และผู้ถูกร้องเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ลงหุ้นด้วยเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ต่อมาปี ๒๕๓๔ ห้าง ฯ ได้เพิ่มเงินลงทุนเป็น ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมภินันท์ลดเงินหุ้นลงเหลือ ๑๐,๐๐๐ บาท ผู้ถูกร้องรับโอนเงินลงหุ้น ๕๐,๐๐๐ บาท และเพิ่มเงินลงหุ้นอีก ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๒,๕๕๐,๐๐๐ บาท ต่อมาวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ กับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมภินันท์ ผู้เป็นหุ้นส่วน เพื่อเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง ขณะนั้นห้าง ฯ ได้หยุดประกอบกิจการแล้ว และในที่สุดหม่อมราชวงศ์วีโรส บริพัตร ตกลงเข้ามาเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม หยุดประกอบกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ มียอดขาดทุนสะสมถึงปี ๒๕๔๒ เป็นเงิน ๕๔๒,๔๖๒.๘๘ บาท หลังจากผู้ถูกร้องลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการของห้าง ฯ ผู้ถูกร้องไม่เคยได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ หรือผลกำไรจากห้าง ฯ เลย

บริษัท งามดูพลี จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑ มีทุนจดทะเบียน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท แบ่งเป็น ๑๐,๐๐๐ หุ้น มูลค่าหุ้นละ ๑๐๐ บาท ต่อมาวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๔ ได้เพิ่มทุนจดทะเบียนเป็น ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยผู้ถูกร้องและนายวีรพิชย์ สารกิจปรีชา ได้นำเงินมาร่วมลงทุนให้แก่บริษัทเพื่อช่วยเหลือนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ จึงได้เข้าดำรงตำแหน่งกรรมการของบริษัท ต่อมาบริษัทมีปัญหาด้านการเงินมาก มีผลการประกอบการขาดทุน ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ เนื่องจากความไม่โปร่งใสในการบริหารงานของนายฐิติวัฒน์ ทำให้นายวีรพิชย์ ลาออกจากกรรมการบริษัทในปี ๒๕๓๖ ส่วนผู้ถูกร้องได้ลาออกจากกรรมการบริษัทกับนายฐิติวัฒน์ กรรมการ

ผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่บริษัทได้หยุดประกอบกิจการแล้ว ต่อมาวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๔๐ นายฐิติวัฒน์ ได้ขายอาคารที่ทำการของบริษัท เลขที่ ๓๒๑/๓๘ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ให้แก่บุคคลภายนอก และผู้ซื้อได้ใช้ประกอบการค้าประเภทซัก อบ รีด เสื้อผ้า มีชื่อร้านว่า “ว็อย เฮาส์ ซัก อบ รีด”

เมื่อมีการตรวจสอบผู้ถูกร้อง กรณีดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้องพบว่า หลังจากผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ในปี ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นช่วงที่บริษัทหยุดประกอบกิจการแล้ว นายฐิติวัฒน์ ได้เดินทางไปทำงานและพักอาศัยอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยนายฐิติวัฒน์ ไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง รวมทั้งการขอจดทะเบียนเลิกบริษัท งามดูพลี จำกัด ดังนั้น การที่ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด แล้ว และบริษัทได้ปิดกิจการไปแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ ก่อนที่ผู้ถูกร้องตัดสินใจทำงานด้านการเมือง ย่อมหมายถึงการสิ้นสุดอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด ด้วย

บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๒ มีทุนจดทะเบียนเริ่มแรก ๕๐๐,๐๐๐ บาท ต่อมาปี ๒๕๓๔ ได้เพิ่มทุนจดทะเบียนเป็น ๓๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท ในปี ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องและนายเอนก ศรีชีวะชาติ ในฐานะประธานกรรมการและเหรียญกษาปณ์ของมูลนิธิ จุมภฏ - พันธุ์ทิพย์ ในฐานะผู้ถือหุ้นรายใหญ่และเป็นผู้ให้บริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เช่าที่ดิน ได้รับเกียรติจากบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ให้เข้าเป็นกรรมการบริษัทเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ กรรมการมีห้าคน ตามข้อบังคับของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด กรรมการจะต้องออกจากตำแหน่งโดยจำนวนหนึ่งในสาม เมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกในทุกๆ ปีต่อไป โดยกรรมการผู้ออกไปนั้นอาจได้รับเลือกเข้ารับตำแหน่งอีกได้ นับตั้งแต่ครบวาระและออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัทเมื่อปี ๒๕๓๗ บริษัทไม่เคยติดต่อให้ผู้ถูกร้องและนายเอนก เข้าร่วมประชุมกรรมการบริษัทอีกเลย รวมทั้งไม่มีการแจ้งให้ทราบถึงการแต่งตั้งผู้ถูกร้อง และนายเอนก กลับเข้ามาเป็นกรรมการบริษัทอีกแต่อย่างใด จึงถือได้ว่าผู้ถูกร้องและนายเอนก หมดวาระการดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ แล้ว

๗. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ชี้แจงว่า เคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท อิมโบลีคส์ จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ แล้วลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว โดยมีหนังสือลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ ถึงประธานกรรมการบริษัท ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทในวันเดียวกัน

แต่มิใช่เป็นการลาออกเพื่อไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เพราะขณะนั้นพรรคการเมืองที่ผู้ถูกร้องสังกัด เป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาเมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ได้ส่งสำเนาหนังสือ ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทต่างๆ รวมทั้งบริษัท อิมโพลีคส์ จำกัด ให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ทราบด้วย และผู้ถูกร้องเคยดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท โรแยล โฮลดีนึ่งส์ จำกัด ตั้งแต่ประมาณปี ๒๕๒๕ ต่อมาหนังสือลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ถึงประธานกรรมการบริษัท ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทในวันเดียวกัน แต่มิใช่เป็นการลาออกเพื่อไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เพราะช่วงเวลาดังกล่าวห่างจากการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเกือบ ๑๐ เดือน ต่อมา เมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ได้ส่งสำเนา หนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทดังกล่าว พร้อมทั้งการเป็นกรรมการบริษัทอื่นๆ ให้เลขาธิการ คณะรัฐมนตรีทราบด้วย การที่ผู้ถูกร้องยังคงมีชื่อเป็นกรรมการบริษัททั้งสองนั้น เป็นความบกพร่อง ของบริษัทเองที่มีได้ดำเนินการแก้ไขทางทะเบียน แต่ต่อมาบริษัททั้งสองได้ดำเนินการจดทะเบียนแก้ไข รายชื่อกรรมการถูกต้องแล้วตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร ทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ออกให้ ณ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ ซึ่งแจ้งว่า ได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ถึงกรรมการ ผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ คณะกรรมการบริษัทมีมติเป็นเอกฉันท์ อนุมัติให้ผู้ถูกร้องลาออกจากรับตำแหน่งกรรมการบริษัท ได้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ เป็นต้นไป และได้ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ถึงประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ คณะกรรมการบริษัทในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ มีมติรับทราบ และเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกจากรับตำแหน่งกรรมการบริษัทได้ นับแต่ผู้ถูกร้องลาออก จากกรรมการบริษัททั้งสอง ผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือรู้เห็นการกระทำใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับ บริษัททั้งสอง

๙. นายวัฒนา อัสวเหม ซึ่งแจ้งว่า เคยเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ปี ๒๕๑๗ ได้ลาออก และปี ๒๕๑๘ ได้โอนหุ้นให้ผู้อื่น ต่อมาปี ๒๕๑๙ ได้รับโอนหุ้นกลับมา เป็นของตนและกลับเข้ามาเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการอีก ในที่สุดได้ขอลาออกจากหุ้นส่วนผู้จัดการและโอนหุ้น ทั้งหมดให้แก่ นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ นายสุพจน์ ได้เป็น หุ้นส่วนผู้จัดการตั้งแต่นั้นมา แต่นายสุพจน์ ยังไม่ได้นำสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมไปจดทะเบียน

๑๐. นายรักษ์ ตันติสุนทร ซึ่งแจ้งว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๑๑ ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดตาก สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ๑๘/๒๕ ถนนตากสิน ซอย ๕ ตำบลระแหง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก มีหุ้นส่วน ๓ คน คือ นายจรัสศักดิ์ ลี้มทรงพรต นางงามพิศ สุวรรณรักษ์ และนายรักษ์ ตันติสุนทร โดยมีนายจรัสศักดิ์ ลี้มทรงพรต เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ มีวัตถุประสงค์ในการค้าอาวูรป็น กระสุนปืน ฯ หลังจากได้จดทะเบียนห้างหุ้นส่วน จำกัดแล้วได้ขอใบอนุญาตประกอบการค้าอาวูรป็น และกระสุนปืน แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการ ผู้ถูกร้องเป็นเพียงผู้ถือหุ้น ไม่มีตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน กรณีไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ และนายจรัสศักดิ์ ลี้มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ ถือว่า ห้างหุ้นส่วนได้เลิกแล้วตามกฎหมาย

มีปัญหาต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนมีตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ หรือไม่

กรณีบริษัท ศิรินครการทองเทีว จำกัด ที่อ้างว่านายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ผู้ถูกร้องเป็น กรรมการนั้น ได้ความจากคำชี้แจงของผู้ถูกร้องว่า ตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งบริษัท เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๓๓ บริษัทไม่เคยทำธุรกิจใดๆ ทั้งสิ้น ไม่เคยขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษี ไม่เคยเรียกประชุม กรรมการ หรือผู้ถือหุ้น ไม่เคยทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ไม่เคยส่งงบดุลของบริษัทต่อกระทรวงพาณิชย์ นอกจากนี้ยังมีหนังสือจากกรมสรรพากรว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ - ๒๕๔๒ และหนังสือจากสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัด นครศรีธรรมราช ว่าในช่วงระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๓ ตรวจสอบโดยการถามบุคคลที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกับอาคารเลขที่ ๑๕๕/๑ ถนนศรีธรรมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช (รายการนี้ที่ระบุในทะเบียนนิติบุคคลว่าเป็นที่ตั้ง สำนักงานบริษัท) ปรากฏว่าไม่มีที่ทำการของบริษัทตั้งอยู่ในสถานที่ดังกล่าว ไม่มีพนักงานปฏิบัติงานประจำ บริษัทไม่เคยส่งงบการเงินประจำปีต่อสำนักงานทะเบียนการค้าจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงไม่ทราบว่ามีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นทุกระยะเวลาสิบสองเดือนตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ซึ่งฟังประกอบ คำชี้แจงของผู้ถูกร้องแล้วมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ เชื่อว่าบริษัท ศิรินครการทองเทีว จำกัด ไม่ได้ประกอบ ธุรกิจมานานแล้ว แม้ผู้ถูกร้องจะมีชื่อเป็นกรรมการอยู่ในบริษัทดังกล่าว ก็ไม่ถือว่าฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

กรณีบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิต น้ำผลไม้ จำกัด แยกพิจารณาดังนี้

บริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด ได้ความจากคำชี้แจงของ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ผู้ถูกร้องว่า ได้ทำหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ คณะกรรมการบริษัท ได้ประชุมกัน เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ มีมติให้ลาออกจากการเป็นกรรมการได้และได้โอนหุ้น ให้บุคคลอื่น คงเหลือ ๒,๕๐๐ หุ้น และการประชุมสามัญผู้ถือหุ้น เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๓ เห็นชอบการลาออกของผู้ถูกร้อง และการโอนหุ้นให้แก่บุคคลอื่น ๑๗,๕๐๐ หุ้น คงเหลือ ๒,๕๐๐ หุ้น ตามหนังสือรับรองของนายทะเบียน เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๓ ไม่มีชื่อผู้ถูกร้องเป็นกรรมการ

บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด ผู้ถูกร้องมีหุ้น ๑๕,๗๐๐ หุ้น เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท และเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ นางบุญนำ อุไรรัตน์ และนายอภิวัฒน์ อุไรรัตน์ กรรมการบริษัทผู้มีอำนาจทำการแทน ได้ประชุมกัน เห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทและโอนหุ้นให้ผู้อื่นทั้งหมด ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๓ มีการประชุมสามัญประจำปีผู้ถือหุ้นประจำปี ๒๕๕๒ สรุปว่าผลการดำเนินงาน ขาดทุน จึงจ่ายเงินปันผลและเห็นชอบให้ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทและโอนหุ้น ให้บุคคลอื่น เห็นว่ามีเอกสารเป็นหลักฐานสนับสนุนประกอบคำชี้แจง มีวันเวลาแน่นอนน่าเชื่อถือ เชื่อได้ว่าผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด แล้ว

สำหรับบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้ยื่นใบลาออกแล้วตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒ และชี้แจงเพิ่มเติมว่า เมื่อประมาณปี ๒๕๓๒ - ๒๕๓๓ ชาวสวนส้มรังสิต ประสบปัญหาาราคาส้มตกต่ำ จึงรวมตัวกันเพื่อจะจัดตั้งโรงงานน้ำผลไม้ เพื่อจำหน่ายทั้งภายในประเทศ และส่งออกโดยได้เชิญผู้ถูกร้องเป็นประธาน ผู้ถูกร้องเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน จึงตกลงให้ ดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท และขอรับสนับสนุนในด้านการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมการลงทุน หากได้รับการสนับสนุนก็จะดำเนินการต่อไป แต่ในเขตจังหวัดปทุมธานีนั้น สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนไม่สามารถให้การส่งเสริมได้ ประกอบกับช่วงเวลาใกล้เคียงกันนั้นมีพายุไต้ฝุ่น เกิดฝนตกหนักและน้ำท่วมสวนส้มรังสิตได้รับความเสียหายมาก ทำให้ผลผลิตมีจำนวนลดลงและ สัมมีราคาสูงขึ้น ชาวสวนส้มไม่เดือดร้อนเรื่องราคาอีกต่อไป แต่การที่สัมมีราคาสูงทำให้ต้นทุนในการผลิต น้ำผลไม้สูงขึ้นจนเกินกว่าที่จะลงทุนได้ ผู้เริ่มโครงการเห็นว่าไม่ควรจะดำเนินการตั้งโรงงานน้ำผลไม้ต่อไป จึงตกลงใจเลิกกิจการที่เตรียมไว้ทั้งหมด เห็นว่ามีเหตุผลที่รับฟังได้ เชื่อว่าบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ไม่ได้ดำเนินการแล้ว

กรณีบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด นั้น นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ผู้ถูกร้องได้อ้างส่งสำเนาใบลาออกจากการเป็นกรรมการทั้งสองบริษัท ๒ ฉบับ โดยลาออก

ในวันเดียวกันคือวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ โดย นายประพจน์ รักอารมณั กรรมการผู้จัดการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด รับประทานหนังสือลาออกของผู้ถูกร้อง และนายเคนโซ่ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด ได้รับทราบการแสดงเจตนาของผู้ถูกร้องที่ขอลาออกจากกรรมการบริษัท นอกจากเอกสารดังกล่าวแล้ว ผู้ถูกร้องยังอ้างนายประพจน์ รักอารมณั กรรมการผู้จัดการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และนายเคนโซ่ ยามาโมโต้ กรรมการผู้จัดการบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด เป็นพยานเบิกความสนับสนุนอีกว่า ได้รับใบลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัททั้งสองตามเวลาที่ระบุไว้ในใบลาออก เนื่องจากเป็นบริษัทขนาดเล็กมีพนักงานน้อย โดยเฉพาะนายเคนโซ่ นั้นอ้างว่าไม่ค่อยเข้าใจระเบียบและกฎหมายของประเทศไทยและมีการกิจทั้งภายในและต่างประเทศ จึงไม่ได้ดำเนินการยื่นจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการบริษัท เห็นว่าพยานหลักฐานของผู้ถูกร้องมีน้ำหนักและมีเหตุผลน่าเชื่อถือ เชื่อว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น. จำกัด และบริษัท เคนซัง คอนสตรัคชั่น จำกัด แล้ว

กรณีบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด นั้น ได้ความจากคำชี้แจงของคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ ผู้ถูกร้องว่า จดทะเบียนจัดตั้งบริษัทเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๗ มีกรรมการบริษัท ๖ คน รวมทั้งผู้ถูกร้องด้วย เมื่อจัดตั้งแล้วบริษัทไม่ได้ดำเนินธุรกิจใดๆ เลย ต่อมาเมื่อปี ๒๕๓๙ ได้บอกนางปนัดดา เลิศล้ำอำไพ และนางสาวพาฝัน ศุภวานิช ว่าขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท แล้วได้อोनหุ้นให้แก่นางสาวพาฝัน และผู้ถูกร้องไม่ขอเกี่ยวข้องกับบริษัทอีกเพราะไม่มีความรู้ด้านธุรกิจบริษัทไม่มีพนักงาน ไม่มีทรัพย์สินใดๆ กรรมการบริษัท ๕ คนที่เหลือก็ตกลงกันว่าจะจดทะเบียนเลิกบริษัท ผู้ถูกร้องได้โทรศัพท์ถามนางสาวพาฝัน ก่อนเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเมื่อปี ๒๕๔๐ เรื่องการลาออกจากการบริษัท นางสาวพาฝันก็บอกว่าเรียบร้อยแล้ว โดยมีมติของที่ประชุมกรรมการเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๙ และต่อมาเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ นายทะเบียนได้ออกหนังสือรับรองการเลิกบริษัทโดยระบุว่าการขอจดทะเบียนครั้งนี้เป็นไปตามมติที่ประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นครั้งที่ ๒/๒๕๓๙ ลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๙ และมติที่ประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นครั้งที่ ๓/๒๕๓๙ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๓๙ คำชี้แจงของผู้ถูกร้องมีเหตุผลเชื่อมโยงกันน่าเชื่อถือ หากไม่มีการลาออกและไม่เคลื่อนไหวในการเลิกบริษัทก็คงไม่มีการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นถึง ๒ ครั้ง ก่อนนำไปจดทะเบียนเลิกบริษัทและก่อนที่นายทะเบียนจะออกหนังสือรับรองการเลิกบริษัท เชื่อว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทก่อนจะเลิกบริษัทอย่างเป็นทางการ

กรณีบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด นั้น ได้ความจาก นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ผู้ถูกร้องว่า ได้จดทะเบียนจัดตั้งบริษัทเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๔ มีกรรมการบริษัท คือ ผู้ถูกร้อง นายอุเทน วรกุลชัย นายวิบูลย์ โมทนิยชาติ และนายแสงชัย แซ่เจี่ย บริษัทมีวัตถุประสงค์ที่จะซื้อไม้ซุงจาก

ต่างประเทศมาแปรรูปจำหน่าย แต่มีปัญหาในการนำเข้า บริษัทประกอบการค้าขาดทุนตลอดมาจนหมดทุนในปี ๒๕๒๗ และได้เลิกกิจการเมื่อปี ๒๕๒๘ ส่งบการเงินครั้งสุดท้ายเมื่อปี ๒๕๒๘ หลังจากนั้นก็ได้ดำเนินกิจการใดๆ ไม่มีผู้บริหาร ไม่มีทรัพย์สินใดๆ ไม่มีสำนักงานให้ติดต่อได้ กรรมการบริษัทและผู้ถือหุ้นได้มีมติให้เลิกกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ กรรมการผู้จัดการ คือนายอุเทน ได้ถึงแก่กรรมไปนานแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๖ โรงเลื่อยและสำนักงานบริษัทถูกรื้อถอนไป ปัจจุบันใช้เป็นสถานที่ประกอบกิจการอู่ต่อเรือ ขณะนี้ไม่มีบริษัทแล้ว ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ลงวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๓ ที่แจ้งว่า บริษัทขาดส่งบการเงินปี ๒๕๔๒ นั้น หมายความว่า ความจริงไม่ได้ส่งบการเงินตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ ติดต่อกันจนถึงปี ๒๕๔๒ แล้ว เกี่ยวกับการเลิกบริษัทนั้น ได้มอบหมายให้นายอุเทน กรรมการผู้จัดการไปดำเนินการเลิกบริษัท แต่นายอุเทน ถึงแก่กรรมเสียก่อน ไม่เคยทราบว่านายอุเทน ยังไม่ได้ไปจดทะเบียนเลิกบริษัท เห็นว่าคำชี้แจงของผู้ถูกร้องมีเหตุผลเป็นขั้นเป็นตอนน่าเชื่อถือ ประกอบกับตามหนังสือของกรมสรรพากรได้แจ้งมายังศาลรัฐธรรมนูญว่า ไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล ภ.ง.ด. ๕๐ และ ภ.ง.ด. ๕๑ ของบริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ - ๒๕๔๒ จึงเชื่อได้ว่า บริษัทดังกล่าวได้เลิกประกอบกิจการแล้ว เพียงแต่ยังไม่ได้จดทะเบียนเลิกบริษัทเท่านั้น

กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม บริษัท งามดูพลี จำกัด และบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด แยกพิจารณา ดังนี้

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ได้ความจากคำชี้แจงของ หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ถูกร้องว่า เคยเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ได้ลาออกจากหุ้นส่วนผู้จัดการกับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขุมมาภินันท์ ผู้เป็นหุ้นส่วนเพื่อเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง ขณะลาออกจากหุ้นส่วนผู้จัดการนั้น ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอมหยุดประกอบกิจการไปแล้ว โดยหยุดประกอบกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ นอกจากคำชี้แจงดังกล่าว ผู้ถูกร้องยังมีเอกสารที่อ้างคือสำเนาหนังสือขอลาออกจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ รายงานการประชุมผู้เป็นหุ้นส่วนปี ๒๕๔๐ ปี ๒๕๔๑ และปี ๒๕๔๒ และรายงานการประชุมวิสามัญผู้เป็นหุ้นส่วน ครั้งที่ ๑/๒๕๔๐ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการได้ ซึ่งฟังประกอบคำแถลงของผู้ถูกร้องให้มีน้ำหนักยิ่งขึ้น เชื่อได้ว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม ก่อนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

บริษัท งามดูพลี จำกัด ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ได้เป็นกรรมการบริษัทตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ มีนายวีรพิชย์ สารกิจปรีชา และนายฐิติวัฒน์ โปษยานนท์ เป็นกรรมการบริษัทร่วมด้วย นายฐิติวัฒน์ กรรมการผู้จัดการ บริหารงานไม่โปร่งใส ผลการประกอบการขาดทุนมาตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ นายวีรพิชย์ ลาออกจากกรรมการ บริษัทเมื่อปี ๒๕๓๖ อีก ๒ ปีต่อมา ผู้ถูกร้องก็ลาออกจากกรรมการเช่นเดียวกัน ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๔๐ นายฐิติวัฒน์ได้ขายอาคารที่ทำการของบริษัทไป ผู้ซื้อได้ประกอบการค้าประเภท ชัก อบ รีด เสื้อผ้า มีชื่อร้าน “ว็อช เฮาส์ ชัก อบ รีด” นายฐิติวัฒน์ได้ประกอบอาชีพและมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่มานานแล้วแต่ไม่ได้จดทะเบียนเลิกบริษัท นอกจากคำชี้แจงดังกล่าวผู้ถูกร้อง ยังได้อ้างส่งสำเนาสัญญาซื้อขายที่ดินและอาคารที่ทำการของบริษัท เลขที่ ๓๒๑/๓๘ ถนนนางลิ้นจี่ แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร และภาพถ่ายประกอบ ตามคำชี้แจงมีเหตุผลให้เชื่อได้ว่าบริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจมาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งประกอบคำชี้แจงให้มีน้ำหนักยิ่งขึ้น และเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทแล้ว

เกี่ยวกับบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด นั้น ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัท เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๓๕ กรรมการมี ๕ คน ตามข้อบังคับของบริษัท กรรมการจะต้องออกจากตำแหน่ง จำนวนหนึ่งในสามเมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกในทุกๆ ปีต่อไป โดยกรรมการที่ออกไปนั้นอาจได้รับเลือกเข้ารับตำแหน่งอีกได้ นับแต่ครบวาระและออกจากตำแหน่งกรรมการเมื่อปี ๒๕๓๗ บริษัทไม่เคยติดต่อให้ผู้ถูกร้องเข้าร่วมประชุมกรรมการอีกเลย และไม่เคยแจ้งให้ทราบถึงการแต่งตั้งผู้ถูกร้อง กลับเข้าเป็นกรรมการบริษัทอีก นอกจากคำชี้แจงดังกล่าว นายจตุรงค์ เตชะกำพุ และนายยุคล ภมรมนตรี ในฐานะกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ได้ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ เป็นลายลักษณ์อักษรอีกว่า ผู้ถูกร้องเป็นกรรมการบริษัทครบวาระแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ บริษัทได้ให้เกียรติเลือกผู้ถูกร้องกลับเข้าดำรงตำแหน่งทุกครั้งที่ครบวาระ แต่บริษัทไม่เคยแจ้งให้ผู้ถูกร้องทราบ และผู้ถูกร้องไม่เคยติดต่อหรือทำการใดๆ ให้แก่บริษัท ในฐานะที่เป็นกรรมการบริษัท นับแต่ครบวาระในปี ๒๕๓๗ ซึ่งมีน้ำหนักและเหตุผลเชื่อถือว่า หลังจากปี ๒๕๓๗ ผู้ถูกร้องไม่ทราบถึงการได้รับเลือกเป็นกรรมการบริษัทอีก และไม่เคยตกลงที่จะเป็นกรรมการบริษัท ถือไม่ได้ว่าผู้ถูกร้องยังเป็น กรรมการบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

กรณีบริษัท อิมโพลีคส์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด นั้น ได้รับความจากคำชี้แจงของนายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ ผู้ถูกร้องว่า ได้มีหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัท อิมโพลีคส์ จำกัด ต่อประธานกรรมการบริษัทเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ ขอให้มีผลในวันเดียวกัน และได้มีหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด ต่อประธานกรรมการ

บริษัท เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ขอให้มีผลในวันเดียวกัน ได้ส่งสำเนาหนังสือขอลาออกจาก
การเป็นกรรมการบริษัททั้งสองให้เลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบก่อนที่จะมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ
แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม นอกจากคำชี้แจงดังกล่าว นางสาวศุภลักษณ์ อัมพช
กรรมการบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด ได้ส่งสำเนาเอกสารของบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด คือหนังสือ
แจ้งการลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง เอกสารลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐
รายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท รายงานการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นของบริษัทปี ๒๕๕๐ ถึงปี
๒๕๕๒ และรายงานการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นของบริษัทครั้งที่ ๑/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม
๒๕๕๓ โดยหนังสือลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้องมีการจดแจ้งว่ารับทราบและอนุมัติ
โดยนางสาวศุภลักษณ์ เป็นผู้ลงลายมือชื่อไว้เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ สำหรับรายงานการประชุม
คณะกรรมการบริษัทนั้น ได้ระบุว่ารับทราบเห็นชอบและอนุมัติให้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทได้
ส่วนบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด นั้น นางฤดีรัตน์ สังฆะทรัพย์ กรรมการบริษัทก็ส่งสำเนาเอกสาร
เป็นชุดทำนองเดียวกันกับเอกสารของบริษัท อิมโพลีคซ์ จำกัด โดยในหนังสือแจ้งการลาออกจาก
กรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง ระบุว่าได้รับหนังสือลาออกเรียบร้อยแล้ว ส่วนรายงานการประชุมกรรมการ
บริษัทก็จดแจ้งว่ารับทราบและอนุมัติให้ลาออก ทั้งคำชี้แจงและเอกสารดังกล่าวฟังได้สอดคล้องกัน
เชื่อได้ว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของทั้ง ๒ บริษัทเรียบร้อยแล้วก่อนดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรี

กรณีบริษัท โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด นั้น นายไชยา สะสมทรัพย์
ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือขอลาออกต่อกรรมการ
ผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ขอให้ผลในวันเดียวกัน กรรมการบริษัทประชุมในวันที่ผู้ถูกร้อง
ขอลาออกตามรายงานการประชุมกรรมการบริษัทครั้งที่ ๑/๒๕๓๐ ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘
มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ผู้ถูกร้องลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทได้ และเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒
ผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือขอลาออกต่อประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ขอให้ผลใน
วันเดียวกันกรรมการบริษัทประชุมกันเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ มีมติให้ผู้ถูกร้องลาออกจาก
กรรมการบริษัทได้ เมื่อลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัททั้งสองแล้ว ผู้ถูกร้องไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้อง
หรือรู้เห็นการกระทำใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริษัททั้งสองอีก นอกจากนี้ ผู้ถูกร้องยังมีนายวราศักดิ์
กมลโชติรส ประธานกรรมการบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด เมื่อกความประกอบเอกสารรับรองหนังสือ
ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง และรายงานประชุมกรรมการบริษัทเมื่อวันที่ ๕
กรกฎาคม ๒๕๔๒ และนางวิลาวัณณ เถลิงศักดิ์ดาเดช กรรมการผู้จัดการบริษัท โมบาย เทล จำกัด

เบิกความประกอบเอกสารรับรองหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของผู้ถูกร้อง และรายงานการประชุมกรรมการบริษัทเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ ซึ่งฟังประกอบคำชี้แจงของผู้ถูกร้องได้ มั่นคงว่า ผู้ถูกร้องได้ลาออกจากการเป็นกรรมการของบริษัททั้งสองเรียบร้อยแล้ว แต่ยังไม่มีการจดทะเบียนทางทะเบียน บริษัทเพิ่งจะยื่น และนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทได้รับจดทะเบียนให้ผู้ถูกร้องออกจากราชการบริษัท โมบาย เทล จำกัด ในวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๓

กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย นั้น ได้ความจาก นายวัฒนา อัสวเหม ผู้ถูกร้องว่า ได้จดทะเบียนห้างหุ้นส่วน เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๓ ผู้ถูกร้องได้เข้าถือหุ้นจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการเมื่อปี ๒๕๑๔ จนกระทั่งปี ๒๕๑๗ ได้ลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแต่ยังคงถือหุ้นประเภทจำกัดความรับผิดชอบ ต่อมาปี ๒๕๑๘ ได้โอนหุ้นทั้งหมดให้แก่ นายสมพร อัสวเหม ปี ๒๕๑๘ ได้กลับเข้าไปถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย และเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการอีกครั้งหนึ่ง ปี ๒๕๒๓ ห้างฯ ประสบภาวะขาดทุน จึงได้ปิดกิจการ และไม่ได้ประกอบการค้าหรือธุรกิจอื่นใด ผู้ถูกร้องไม่ได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการของห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย จนกระทั่งวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ผู้ถูกร้องจึงได้ลาออกจากราชการหุ้นส่วนผู้จัดการ พร้อมทั้งโอนหุ้นทั้งหมดให้แก่ นายสุพจน์ เหลืองธรรมธาดา และได้ทำสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมในวันนั้น โดยให้นายสุพจน์เป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบ และดำรงตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการ นายสุพจน์ไม่ได้นำสัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมไปจดทะเบียน เพิ่งจะไปดำเนินการจดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ เห็นว่าคำชี้แจงของผู้ถูกร้องมีเหตุผล นอกจากนี้ นายสุพจน์ และนายวิรัช ศรีอินทรสุทธิ ยังเบิกความสนับสนุนอีกว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ไม่ได้ประกอบกิจการมานานประมาณ ๑๕ ปีแล้ว เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ หุ้นส่วน ๔ คน ได้ประชุมกันแล้วตกลงโอนหุ้นของผู้ถูกร้อง นายสมพร อัสวเหม และนายสมบูรณ์ อัสวเหม ให้แก่นายสุพจน์ และมีมติให้นายสุพจน์ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ประชุมกันนั้น และมอบหมายให้นายสุพจน์ ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญญาหุ้นส่วนที่สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดพิษณุโลก แต่เนื่องจากสถานะเศรษฐกิจตกต่ำ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย จึงไม่ดำเนินธุรกิจใดๆ และนายสุพจน์ หลงลืมจึงไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญญาตามที่ได้รับมอบหมาย พยานหลักฐานของผู้ถูกร้องมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ เชื่อว่าผู้ถูกร้องได้ลาออกจากราชการหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย เรียบร้อยแล้ว

สำหรับกรณีห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู นั้น นายรักษ์ ดันตีสุนทร ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงว่าเป็นเพียงหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ไม่ได้มีตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนดังกล่าวแต่อย่างใด ผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู คือ นายจรัสศักดิ์ ลิ้มทรงพรต แต่นายจรัสศักดิ์

ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๕ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ได้เลิกไปโดยผลทางกฎหมายแล้ว กรณีนี้จึงไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ที่จะร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ตามมาตรา ๒๑๖

ประเด็นตามคำร้องที่ได้วินิจฉัยมาเป็นลำดับนั้น เห็นว่า พยานหลักฐานของผู้ถูกร้องทุกคนมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ เชื่อว่าผู้ถูกร้องทั้งหมดได้ลาออกหรือพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำกัดและกรรมการของบริษัท ก่อนที่จะดำรงตำแหน่งทางการเมือง (รัฐมนตรี) ผู้ร้องแถลงแต่เพียงว่าตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ มีรัฐมนตรีสิบคนดำรงตำแหน่งเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือเป็นกรรมการในบริษัทโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน อันเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยไม่มีพยานอื่นสนับสนุน คำร้องของผู้ร้องจึงไม่มีน้ำหนักให้รับฟังได้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องทั้งสิบคนมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคน จึงยังไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

นายอุระ หวังอ้อมกลาง
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ